

202

victor ion popa

1208

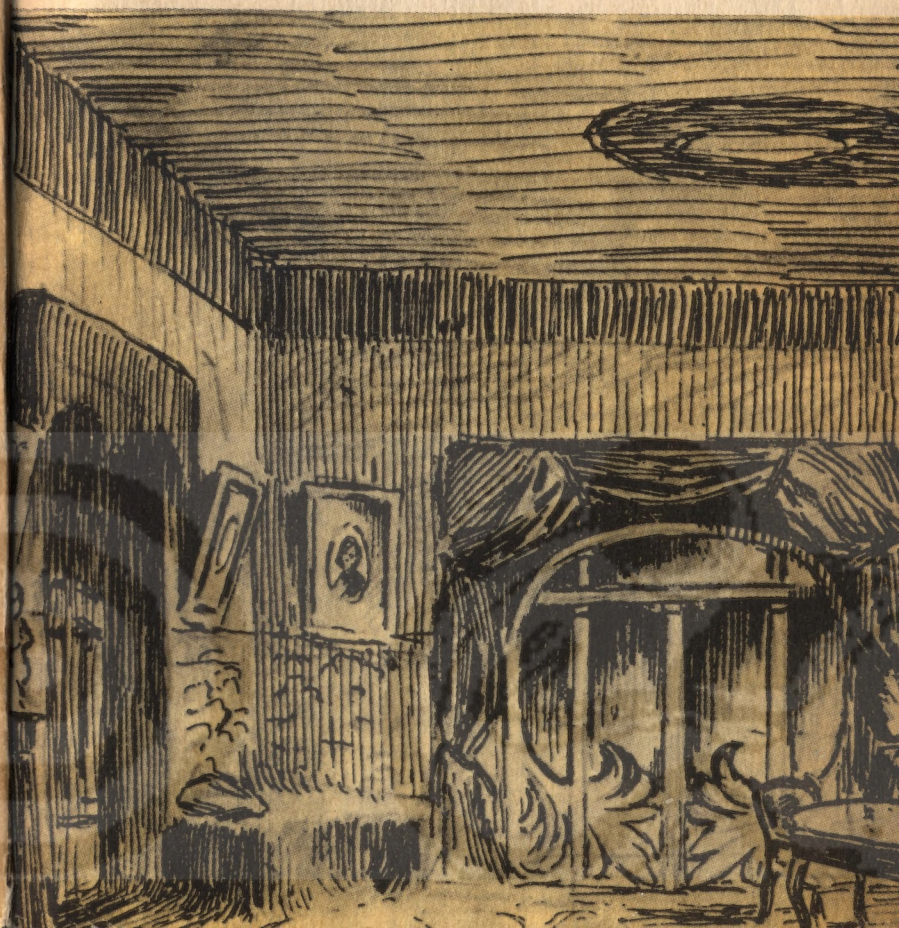

victor ion popa
apă vie

„... o altă trăsătură caracteristică a dramaturgiei lui Victor Ion Popa : după *Ciuta*, conflictele și situațiile menite să evolueze spre înfruntări și deznodăminte tragice se convertesc în acea „senină resemnare blindă” despre care vorbea eroina din *Apă vie*. Aceasta e în fond cheia de boltă a întregii sale dramaturgii, aspirație și finalitate, gând și ideal, care dă individului chiar dacă a trecut prin mari încercări, prin momente de emoție și de îndoială, chiar dacă a trebuit să lupte cu mentalități înrădăcinate, o stare de împăcare cu sine și de fericire (...) De fapt, după *Ciuta* și *Răspintia cea mare*, conflictul pieselor lui Victor Ion Popa se metamorfozează ajungând la contrariul lui : tragicul devine liric, dramaticul devine sentimental, *Răzbunarea sufletului* fiind un exemplu limită în acest sens. Chiar dacă piesa *Apă vie* e subintitulată *răfuială*, această stare conflictuală reprezintă întrebările pe care și le pune omul la fiecare răspintie a vieții sale, răspunsurile aflându-se sub zodia învăluitoare a liniștii sufletești, a împăcării cu sine și, cu condiția existenței ».

VALERIU RĂPEANU

victor ion popa

Lei 8

editura minerva

Ilustrația copertei: după un desen al autorului.

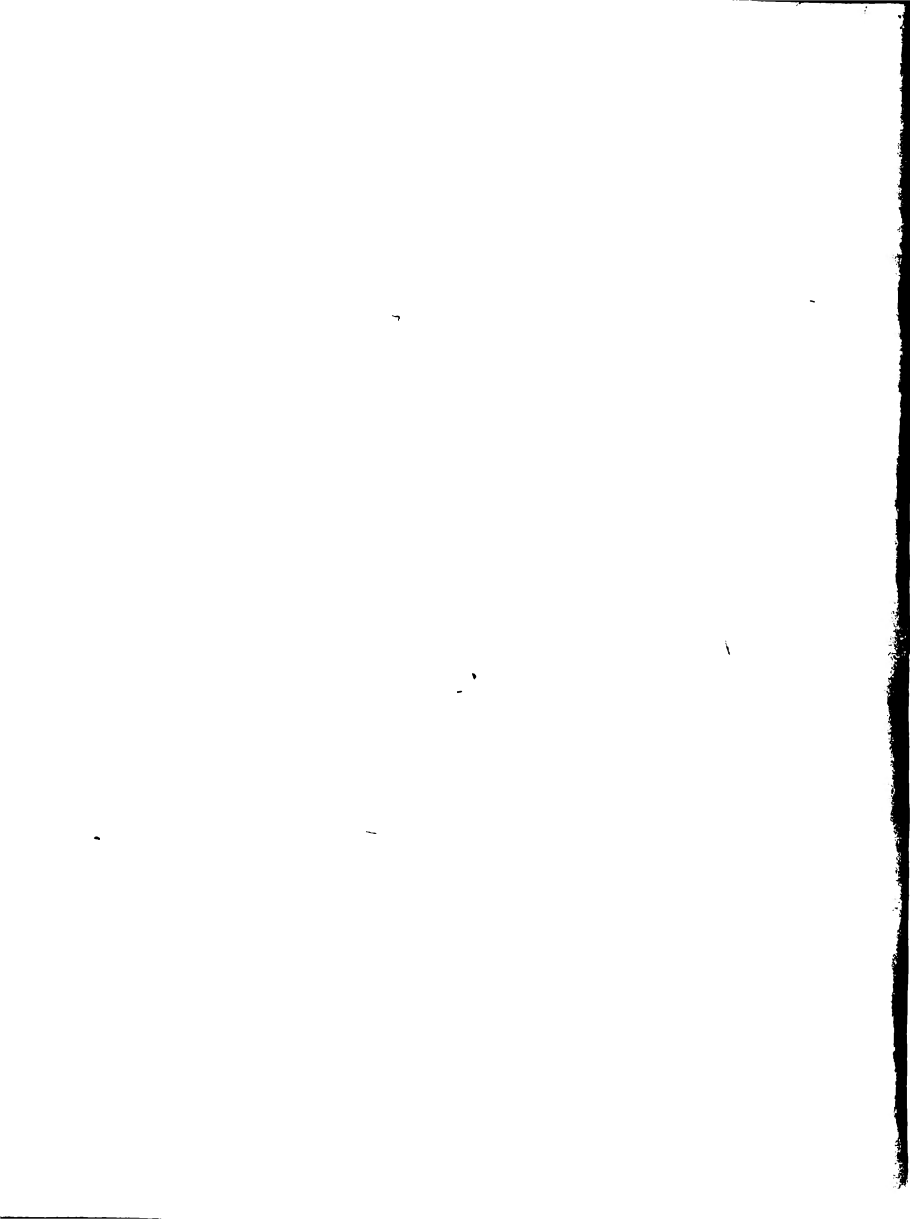
victor ion popa

apă vie

TEATRU II

ANTOLOGIE ȘI NOTE DE
VALERIU RÂPEANU

BIBLIOTECA PENTRU TOȚI • 1985
EDITURA MINERVA • BUCUREȘTI

RĂSPÎNTIA CEA MARE

P E R S O A N E L E

FLOREA, proprietar

ECATERINA, soția lui

ANDREI, } băieții lor
MIRCEA, }

ION, argat

ANICA, nevasta lui

TINCUȚA, nepoata lor

PANAIT UNGUREANU, circiumar

PETRU AL VĂDANEI, țăran

Decorul unic

Odaie în casa lui Florea de la conacul moșiei.
Trei ieșiri (afară, la atenanse și în dormitor).
Un geam spre sat, alt geam spre...
Mobilă veche, comodă, nepretențioasă, simplă.

ACTUL ÎNȚÎ

După lăsarea serii. Decembrie, viscol afară.

SCENA 1

ECATERINA, ANICA

ANICA (*Ecaterinei*): Iar?... Iar te-ai pus pe plîns? (*Ecaterina dă din cap.*) Așa-i! Eu stric, că m-apuc să-ți spun cîte toate și să-ți mai aduc aminte... Uite, să știi că de azi înainte nu-mi mai deschid gura. Să mă pici cu lumînarea de ți-oi mai spune ceva. Na! Nici cît negru sub unghie. Nimic... Iaca, asta mi-i crucea dacă ți-oi mai... Doamne, iartă-mă!... să nu mă faci s-apuc a zice o vorbă mare.

ECATERINA: Lasă-mă, Anico, nu mă mai necăji și tu! Parcă nu m-ai cunoaște, așa vorbești...

ANICA: Și dacă te cunosc? Să te las? Hai? Să te las să-ți storci ochii toată ziua? Doamne, Doamne, cum se mai vede că n-ai ce face... Ba zău așa! Toată ziua — bună ziua, cu gîndul la băieți... și la răzbel. Apoi de asta plîngi... Dar, ia pune și dumneata mina pe ceva, și mai lasă-le sfîntului de gînduri, că te topești ca lumina, păcatele mele... Nu-i a bună! Zău așa... D-apoi

eu — Doamne, iartă-mă — cum de nu mai pling?
Hai?... Vezi că eu am treabă...

ECATERINA: Parcă eu stau cu ochii după tine când plingi?
Și n-ai să-mi spui acum că nu te gîndești...

ANICA (*ezită o clipă*): Ei și? Mă gîndesc și eu cîteodată,
dar asta-i tot. Da ce?... Că m-apucă dorul și pe mine
cîteodată și-i mai trag o toană... dă!... inimă... Ce să-i
faci? Da nici așa ca dumneata... toată ziua... Mai
bine zi că n-ai ce face și-ți faci singe rău de pomană.
Iaca asta-i!

ECATERINA: De pomană, cînd am doi băieți duși în război?

ANICA: Mulțumește lui Dumnezeu că i-ai făcut și i-ai văzut
mari. (*Schimbă tonul.*) ...Că doar și eu am Și numai
unul... atît... unul... nu doi. Iar dacă s-o prăpădi,
fetița ceea rămîne și fără tată... Și nu pling. De ce să
pling? Să fac a rău? Că vrerea lui Dumnezeu tot n-am
s-o schimb. Iar Cel-de-sus are el grijă și de noi. (*Schimbă;
un fior.*) Ce vifornită s-a stîrnit afară... (*Pauză.*)
Mai degrabă i-aș plinge că se chinuiesc pe coclauri și
pe vremuieli de astea, decît de teama morții. Că de-
aceea nu scapă nimeni... Și apoi ce să-i faci?! Răzbelu-i
răzbel. Toate de la Dumnezeu pornesc...

ECATERINA: Da... de la Dumnezeu, că asta ne lipsea
nouă. Toate prostiile oamenilor le puneți în spinarea
lui Dumnezeu.

ANICA: Tot Dumnezeu îl prosteste și pe om cînd crede el
de cuviință... Lasă, coană Caterina, că răzbelul o fi
trebuit el, de bună seamă, dacă i-a venit vелеatul să
se facă.

ECATERINA: Da... o fi trebuit, ca să piară lume nevinovată
și să ne calce străinii țara.

ANICA: Ia nu te mai apuca să cobești!

ECATERINA: Da nu-i cobire, așa o să se întîmple.

ANICA: Ia vezi, să nu vorbești într-un ceas rău... Bate-te
mai bine peste gură și zi „Doamne ferește!“. Atîta ar
mai trebui!... Să mai deie și nemții, dușmanii, peste noi!

ECATERINA: Ba bine că n-or da... Dar, la urma urmei, vie, vie oricine, numai să mi se întoarcă băieții sănătoși. (*Lacrimi.*) Că nu mai pot duce viața asta, mă ruinează, mă sugrumă... În fiecare clipă să stau cu gîndul la ei și-n fiecare clipă să mă fulgere teama, să-mi fie veșnic inima strînsă. Nu mai pot să trăiesc așa, nu mai pot! (*Plînge.*)

ANICA: Dar, păcatele mele, cum faci dumneata, parcă toată lumea se duce la moarte...

ECATERINA: Dar unde se duce? La fericire?

ANICA: Se duce unde li-i dreptul să se ducă, că de-aia-s bărbați. Da slavă Domnului, și Moș Sava a făcut răzbel, și Timofte, și Pandelescu Rusu — și-s mai zdraveni decît Ion al meu.

ECATERINA: Războiul pe-atunci...

ANICA: Răzbel!... Tot puști, și tunuri, și baionete. Ba trebuie să fi fost mai rău, că doar se băteau cu turcul... Păi, l-ai auzit și dumneata pe soldatul acela de ieri... cîte spunea... cum spunea de nemți. Că fug de rup pămîntul cînd or trece ai noștri la baionetă.

ECATERINA: Spunea, spunea... dar mina dreaptă i-o tăia.

ANICA: Așa i-a fost scris...

ECATERINA: Și ce flăcău voinic! Ce mai face, saracul de el, fără mina dreaptă?

ANICA: Eh! Învăț cu stînga... Bine c-a rămas în viață.

SCENA 2

ECATERINA, ANICA, ION

ION (*dezbrăcat de manta, frecîndu-și mîinile vinete de frig*): Mă! Ce căldură-i aici! Da afară șfichiuește un pui de viscol... mamă!...

ECATERINA: S-aude... Dar unde colindă Florea pe vifor-
nița asta?

ION: Prin curte. N-are nevoie, că-i cu blănița pe el.

ANICA: Și tu pe unde-ai umblat?

ION: Pe unde-am văzut cu ochii... Fata n-ai culcat-o?

ECATERINA: A adormit pe-o laviță, în bucătărie.

ION (*Anicăi*): Ia du-te, femeie, și culc-o. Cum te rabdă
inima s-o lași să-și trudească oasele așa?

ANICA: Ei asta-i! Măcar de-aș dormi eu pe puf cum doarme
ea pe scindura goală.

ION: Păi, asta... așa-i. Somnul e după inima omului. De
aceea nu dai tu geană de geană...

ANICA: M-am molipsit de la tine, se vede.

ECATERINA: Chiar așa. Se chinuiește bietul copil. Du-te
și pune-o în pat.

ANICA (*ia fata din bucătărie și pleacă spre ușă, făcând mutre
lui Ion*): Ba zi că mi-am dormit somnul...

ION: Ți l-a dormit biata maică-ta, nu tu, că aceea era suflet
curat și ușor, nu ca tine...
(*Anica iese.*)

ECATERINA: Mai trec căruțele, Ioane?

ION: Pină mai adineauri au tot trecut. Multe căruțe...

ECATERINA: De unde tot trec?

ION: Păi de la deal, de unde să fie?

ECATERINA: Ai mai stat de vorbă cu soldații?

ION: Stat...

ECATERINA: Și mai spun ceva?

ION: De! Parcă poți alege ceva din cuvîntul lor? Unii, că-i
bine... alții, că-i mai așa... care cum a auzit și el.

ECATERINA: Poate or să se mai schimbe lucrurile.

ION: Să dea Dumnezeu să se mai schimbe lucrurile. Dar nu
prea sînt semne... Acum au început să fugă și oamenii
de prin sate.

ECATERINA: Din care sate?

ION: Dinspre partea munților.

ECATERINA: Și de ce fug?

ION: De frica tunurilor. Cică, două săptămîni, zi și noapte, au tot bătut... Au stat ei în pivniți, săracii, cît au putut. Dar nu mai era chip. Le-a venit de hac... Casele li-s dărîmate din temelii. Au murit și mulți dintre ei... Se strînge carnea pe om cînd vezi atîta urgie...

ECATERINA: Și fug?

ION: Fug.

ECATERINA: Mulți?

ION: D-apoi că erau destui...

ECATERINA: Și unde se duc, Doamne sfinte? Au neamuri? Au...

ION: Ce neamuri? Vai de păcatele lor! Se duc și ei pe unde-or nimeri. Au lăsat toate de izbeliște... casă, cîmp... Au pus ce-au apucat în căruțe și-au pornit în neștire — unde i-o mîna norocul. Grea cumpănă, coană Ecaterină! Să-și lase omul toate și să fugă pe-o vreme ca asta, cînd pe-un cîine și tot nu te lasă inima să-l gonești din casă...

ECATERINA: Adevărat. Groaznică vreme! Da ce-or fi făcînd acum cei de pe front, săracii?

ION: Ce să mai vorbim?!... Așa le-a fost lor ursita, se vede... Dar cel puțin, acolo-s oameni voinici. Țin ei la năcazuri. Mai rău de nevoiașii ăștia, care fug. Cei de pe front au măcar ce mîncă, dar ceștialalt? Ce-or să mînce, săracii, pe unde-or răzima? Că-i lipsă mare și lumea s-a făcut hapsină și negustoreasă de nu se mai află... Dar... dă! Poate s-o îndura Dumnezeu să curme vrajba și-or da și-ai noștri la o pace. Că nu-i chip de răzbit lifta. E tare și multă, și are mașini, nu-i ca noi... traistă pe băț!

ECATERINA: D-apoi pacea, Dumnezeu mai știe cînd o veni!

ION: Dac-o trebui ea... o veni.

ECATERINA: Dar n-a murit destulă lume pînă acum? Și pentru ce? Degeaba, degeaba... Ca să plătească

doar prostia celor ce-au vîrit țara în război. Război ne trebuia nouă?

ION: O fi trebuit, dacă s-a făcut, coană Ecaterino... Că de bună-voie nu-și pune nimeni capul sub tăietor...

ECATERINA: D-apoi că nu și l-au pus pe-al lor, l-au pus pe-al celorlalți...

ION: Dă, o fi și așa... dar parcă noi mai știm de unde le-a venit gîndul ăsta? Or fi știind ei că nu se putea altfel. Dă...

ECATERINA: Nu se putea... Dar ai lui Florea cum ar fi putut și fără război?

ION: Dă! Conașul zice... O fi... Dar parcă cine-i nebun să treacă prin baltă dac-o fi avînd drum bun pe-alături? Da acu, dacă-i făcut, se cheamă că-i făcut. Vorba-i că nu s-a nimerit bine, ce să-i faci? Cînd i-i ursit omului să pătimească, pătimește...

ECATERINA: Pătimește cine merită... și cînd merită.

ION: Că nici noroc n-am avut... Vezi că de asta merge rău, și tot rău o să meargă. Așa s-arată. Ce-am văzut eu azi nu-i a bună...

ECATERINA: Ce anume?

ION: Dacă n-au fost o mie de căruțe, apoi n-a fost nici una și nici tunu nu se mai aude...

ECATERINA: Ei și?

(Anica, intrată din nou, face lui Ion semne să tacă.)

ION: Apoi... *(Pauză, se uită la Anica.)* Parcă n-ar fi prea bine...

ECATERINA: Cum adică?

(Anica, idem.)

ION *(urmărind-o pe Anica cu ochi întrebători)*: Pină acum au tot bătut...

ECATERINA: Ei și?

(Anica, idem.)

ION *(idem)*: Ai noștri le-au ținut piept.

ECATERINA: Și crezi că dacă au încetat înseamnă că i-au biruit?

(Anica, *idem.*)

ION (*idem*): Eu așa chitesc. (*Enervat, Anicăi.*) Ce tot dai din mâini, fă femeie? Ce vrei?

ANICA: Are să-ți ajungă barba la nas și minte tot n-ai să prinzi.

ECATERINA: Dar ce-i, Anico?

ANICA: Iaca, n-are minte, om bătrîn, nici cît nepoată-sa.

ION: Da de ce, fă? (*Anica arată cu semne spre Ecaterina.*)

Spune, femeie, pe șleau. Ce tot dai din mâini?

ANICA: Ptiu! Bată-te Dumnezeu, nărodul!

ECATERINA: Ia taci, Anico... Iar?

ANICA: Iaca tac! Spune, bărbate. Spune cîte-ai auzit și cîte n-ai auzit, că tot n-a plîns de mult...

ECATERINA: Anico! Mă superi!

ANICA: Ba că n-oi spune... Abia te-ai liniștit, și nărodul ăsta toarnă gaz peste foc. Parcă te vād că o pornești iar pe plîns. (*Lui Ion.*) Vrei s-o vezi plîngînd? Spune, Ioane, spune înainte!

ECATERINA: Ei! dar sfîrșește! Ce? Nici să plîng nu mai am voie?

ION: Las-o, cucoană, că femeia asta a mea e cam așa... Își bate gura ca să se afle-n treabă. N-o știi dumneata? Acu o face și ea pe mărăța... Dar ia fă-te a o-ntreba: ea nu plînge?

ANICA: Eu, mă?

ION: Ba nu, eul!

ANICA: Ai visat, rumâne!

ION: Oi fi visat, fă, că tot noaptea se potrivește...

ECATERINA: I-auzi! Și mă mai muștră pe mine...

ANICA: Da te potrivești la gura lui? Păcatele mele! Mi s-a întîmplat și mie o dată, și...

ION: Niciodată fără soț, femeie...

ANICA: Ai năzăreli, rumâne!

ION: Am, femeie... Că de cînd te-am ocărit că plîngi, m-aștepti s-adorm, și-n miezul nopții... tragi un bocet pe infundate. Și ce să spun... aud... că-s treaz doar, dar mă fac așa că dorm, ca să-ți poți plînge tu plînsul, să te răcorești...

ANICA: Te-ai izăltat, bărbate.

ION: Dar de ce te ferești așa? E de rușine? Că doar femeie ești, și ești mamă. Cogeamite băiet, cit bradul, l-ai trimis la război — și nu-i nuntă acolo... De ce n-ai plînge? C-așa-i sufletul, păcătos, cere ușurare la năduf...

ANICA: Atunci pune-te pe plîns și tu, încalte.

ION: Eh! Noi n-avem parte. Așa sîntem noi urșiți să n-avem ușurare. Și mult amar ne mai înecă și pe noi cite-odată... Și-i inima grea ca o piatră de moară, de-ți taie răsufierea. Și-ai da nu știu ce să poți plînge. Și nu poți... Se suie pînă ici la gît, te-neacă și nu poți. O lacrimă nu iese, și cită ușurare ar fi o lacrimă... Nu iese... (*Oftînd.*) Că rău ne-a blestemat cine ne-a închis izvorul lacrimilor.

SCENA 3

Aciași, FLOREA (într-o blăniță, plin de zăpadă)

FLOREA: Mă! ce dogoreală! Parcă-i în baie! (*Se dezbracă.*) Ia ține, Ioane! (*Lui Ion.*) Și mi-o șterseși la căldură, iute, iute.

ION: D-apoi ce era să fac? Că se-ntetise viscolul de-mi frigea obrăjii. (*Șade cu blana lui Florea în mînă.*)

FLOREA: Dar acum să vezi ce-i... Ia ascultă! De cînd eram copil n-am mai pomenit așa grozăvie. Îți scoate ochii. (*Lui Ion, văzîndu-l cu blana.*) Du-o, bre omule, afară. Nu vezi că faci lac aici? (*Ion iese. Ascultă vîforul.*) Ia, ia ascultați... Vă place? Grozav!

ECATERINA: Doamne! Cum or fi stind bieții băieți pe front...

FLOREA: Eh! nu le mai purta tu grija, că-s tineri și voinici... și li-i singele cald. Atita suferință să le dea Dumnezeu!

ECATERINA: Tu totdeauna găsești un bine.

FLOREA: Ba nu, oi face ca tine... Când e frig, „săracii, degeră“, cînd e cald, „săracii, se topecs“, cînd e noapte... „săracii, orbăcăiesc pe coclauri!“ cînd e soare, „le strică ochii“... și cînd toate-s potrivite, „vai, acū or fi avînd luptă“, ori „oare or avea de mincare?“

ECATERINA: Ție-ți vine a glumi...

FLOREA: Da ce vrei să fac? Să mă bocesc? E frig, na! E viscol! Văd... Dar statul n-are blăni de urs, că le-ar da. Și dacă n-are, ce-i? Așa-i datoria. Soare, ploaie, vînt, furtună... trebuie să ți-o faci! și lasă-i să-și facă datoria. Asta le face cugetele mai drepte și le dă o mîndrie bărbătească și cinstită, care șade bine oricui.

ECATERINA: Poate și morților.

FLOREA: O! Mai ales morților!

ECATERINA: Floreo! Cum vorbești, parcă nu le-ai fi tată.

FLOREA: Spui asta cu tonul cu care-ar trebui să se spună: „Parcă nu le-ai fi mamă!“

ECATERINA: Dar sîntem părinți amîndoi.

FLOREA: Nu, tu ești mamă, eu sînt tată. Tu plîngi și-i rogi să rămîie, eu sufăr și le urez drum bun; pentru tine rămîn veșnic copiii tăi cu care-ai împărțit nouă luni bucățica mistuită în gură, și pe care i-ai hrănit eu sinul tău; pentru mine se schimbă din copii în bărbați, în prieteni ori în tovarăși de muncă. Și-atunci îi iubesc ca pe prieteni și ca pe tovarăși. Pot să-i trimit și la muncă și la datorie, oricît de grea ar fi, fără ca să fiu oprit de slăbiciunea unei dragoste care vrea să ocrotească și cînd nu e nevoie, cum faceți voi. Dar, slavă Domnului, nu mai au nevoie de nici o ocrotire, că-s voinici și zdraveni ca niște tauri. De ce să mă plîng?

ECATERINA: Nu-ți pasă că băieții suferă?

FLOREA: Ce vrei să fac? Să deschid ușile și geamurile ca să simt și eu viscolul toată noaptea? Strașnic i-ar încălzi pe băieți dîrdîiala mea... Strașnic!... (*Pauză. Schimbare de ton.*) Cred și eu că mai bine mi-ar părea să-i am aici lângă mine. Dar dacă așa-s vremurile... Și nu-i vina lor, și nici a mea. Vina e a năucilor care au vîrit țara în război.

ECATERINA: Dar vina ceea o vor plăti poate și copiii noștri...

FLOREA (*un fior*): Eh! prostii! Nu mai face și tu a rău. (*Intră Ion.*)

SCENA 4

ECATERINA, FLOREA, ANICA, ION

ANICA: Mă rumâne, da mult ți-a trebuit să atîrni o haină în cui. Umbli încet, se vede, să nu te fărîmi...

ION: Ia mai ține-ți gura, fă! Am fost pe-afară. Treceau niște răniți.

ECATERINA: Răniți? De unde?

ION: Păi, de la front.

ECATERINA: Ce? Iar sînt lupte?

FLOREA: Trebuie să fie răniți mai de mult. Cum ar lăsa doctorii pe niște răniți proaspeți să plece pe-asemenea vreme! Se poate?

ECATERINA: De cînd spuneau că-s răniți, Ioane?

FLOREA: Unii, cică, de ieri, alții și mai de mult.

ECATERINA: Vezi? Dar de azi nu era nici unul?

FLOREA: Cum să fie, frate? S-ar putea?

ECATERINA: De azi-dimineață. Doar tunurile au bătut pînă mai adineaori.

FLOREA: D-apoi de-o lună tot asta fac. Bat și tac, și iar bat, și iar tac. Tot nu te-ai învățat? Dar acu au tăcut de tot. I-o fi gonit viscolul prin adăposturi.

ION: Tot se mai aude câte unul, rar. Și nu știu cum, dar parcă s-aude mai aproape.

FLOREA: Năzăreală, Ioane.

ION: Nu, coane Floreo!

FLOREA: Taci, mă! Ce dracu... Păi n-ai văzut că aduce vîntul?

ION: Se poate c-o fi și așa... dacă zici dumneata...

FLOREA (*revenind*): În orice caz, răniții de azi ar trebui să treacă mîine. Doar sînt douăzeci de kilometri pînă la front...

ION: Unul spunea că-s porniți acu, pe seară, și cică au pornit-o și spitalele înapoi.

FLOREA: Spitalele?

ION: Da.

FLOREA: Ei asta-i! Cine știe ce ți-au spus ei și ce-ai înțeles tu...

ANICA: Chiar așa...

FLOREA: Păi, nu înțelegi tu că-i o prostie? Ar însemna că se retrag ai noștri.

ION: Păi, așa spun ei... că se retrag.

FLOREA: Cine spune?

ION: Răniții.

FLOREA: Speriați cum sînt ei, tot ce-au visat iau de bun. Dar ce știu ei? Ia-te atunci și după zăpăcîții ăia care fug de prin sate — de-au umplut drumurile. Apoi nu înțelegi tu că de s-ar retrage ai noștri, s-o isprăvit cu noi? Și nu vezi că asta-i prostie? Că doar de o lună de zile se zbat nemții la hotar și nu pot pătrunde. Și nici n-au să pătrundă, cu toate mașinăriile lor, fiindcă ai noștri is sălbatici. Se duc la moarte chiuind... N-au putut ei o lună de zile să străbată, crezi că or să mai omoare oameni degeaba? Nemții is înțelepți... Ce? Sînt români? Numai ai noștri au virit la hăcuială regimente după regimente, fără nici un rost. (*Schimbă tonul.*) Cătați-vă de treabă și n-aveți grijă. Ehe! Avem pază bună la graniți... Nu știu pe unde, pe-acolo pe undeva, stau

de strajă doi ofițeri și-un sergent. Și nu-s ei cei mai
voinici... Mai sînt vreun milion ca dînșii. N-aveți voi
grijă... Asta e. Și-acu, ia haidem la culcare. Fugi,
Anico, de te culcă. Fugi, că mori de somn...

ANICA: Nu moare el Ion de somn, d-apoi eu să mor?

ION: Haideeee!

ANICA: Da ce? Nu-i așa?

ION (*dă din umeri*): Parcă i-aș fi dușman femeii ăștia.

ANICA: Păi, nu-mi ești bărbat? Apoi sărut mina.

ECATERINA: Bună seara, Anico.

FLOREA: Bună seara.

(*Anica iese.*)

SCENA 5

ECATERINA, FLOREA, ION

FLOREA (*preocupat*): Prost lucru să fii infundat așa de
departe de oraș. Nu-i nici o veste. De-atita vreme
habar nu mai avem cum merg luptele. Și la primăria
asta nu mai vine nici o știre... (*Văzîndu-l pe Ion.*) A!
Tu erai aici, Ioane? Ai închis peste tot?

ION: Da, coane Floreo.

FLOREA: Și hambarele?

ION: Apoi da, nici vorbă.

FLOREA: Du-te și te culcă și tu.

ION: Sărutăm minile.

FLOREA: Noapte bună, Ioane. (*Ion dă să plece, se întoarce.*)
Ce-i?

ION: Era să uit... Păcătosul cela de Ungureanu a fost pe-aici,
cînd erai dus la săivane.

FLOREA: Ungureanu, crișmarul?

ION: Da... mă iscodea să afle cam ce gîndești dumneata
de el.

FLOREA: Ei și?

ION: Zicea c-ar vrea să vie la dumneata.

FLOREA: Pentru?

ION: Știu eu?! Că n-a fost chip să-i aflu rostul.

ECATERINA: Și-o fi pus ochii pe vreun cal.

ION: Nu, aici nu întinde el mina, că frige urit... O fi vrînd să se puie bine cu alde dumneavoastră, că s-a deocheat urît de tot în sat.

FLOREA: Ia să mă lase-n bună pace.

ION: D-apoi că așa i-am spus și eu.

FLOREA: Toate ca toate, dar cu hoți de cai de-alde el n-am chef de legat prietenie. (*Aducîndu-și aminte de ceva.*) A, Ioane! Bine că mi-am adus aminte. Mîine dimineată, ia tu vreo trei oameni și îngroapă caii ceia morți din dreptul conacului.

ION: Alții? Am mai îngropat vre-o opt, săracii.

FLOREA: Au mai căzut trei, acu, pe seară. Fă tu asta mîine dis-de-dimineată, că nu vreau să-i mai văd. Mi-au făcut așa de rău...

ION: Bine, ca-ne Floreo. Altceva?...

FLOREA: Atîta, Ioane.

ION: Apoi, sărut mina.

FLOREA: Noapte bună, Ioane.

(*Ion iese.*)

SCENA 6

FLOREA, ECATERINA

FLOREA: Mor căișorii, săracii, mor pe-un cap... Îs pline drumurile de ei. Nici îngrijire, nici hrană, nici adăpost... Dumnezeu mai știe cum or fi ducînd-o cei care mai trăiesc. Sute de căruțe au trecut; un braț de fin, un braț de paie n-am văzut pentru ei; cum să nu moară? Și cînd mă gîndesc că am dat și eu atîția cai... A căzut unul drept în poartă. N-aveau ce-i mai face și l-au lăsat.

Să fi văzut tu, Ecaterino, cu ce ochi se uita calul ăsta căzut... să te podidească lacrimile, nu altceva. Ședea, așa, cu gîtul întins după căruța lui, care se tot ducea... Să-l fi văzut plîngînd și nu m-ar fi zguduit așa. M-am dus la el, l-am mîngîiat, am pus un băiat să-i aducă o mîna de fin. Nici nu s-a uitat. Ședea așa cu ochii duși de-a lungul drumului, după căruță. Și cînd nu s-a mai văzut, a închis ochii și și-a lăsat botul în zăpadă...

ECATERINA: Și-a murit?

FLOREA: Parcă am mai putut sta acolo? O fi murit.

ECATERINA: Săracul...

FLOREA: Plătesc și ei tribut războiului. Așa a fost totdeauna în țara asta.

(Intră Ion.)

SCENA 7

FLOREA, ECATERINA, ION

FLOREA: Ce-i, Ioane?

ION: A venit iar Panait Ungureanu.

FLOREA: Și ce vrea?

ION: Vrea să vorbească cu dumneata.

FLOREA: Și ce să vorbească cu mine?

ION: Știu eu?! Da cică trebuie să vorbească numaidecît.

FLOREA: Trebuie să aibă el mare nevoie de-a venit pe-ase-menea vreme.

ECATERINA: Dar știi că asta-i frumos!? După ce te-a vorbit de rău pe unde a putut, mai are nas să dea ochii cu tine...

ION: Păi, obraz la Panait Ungureanu?!

FLOREA: Îs curios să văd ce-i. Ia adă-l încoace!

ECATERINA: Stai să trec eu dincolo.

FLOREA: Da stai, omule, aici. Nu cumva pentru Ungureanu...

ECATERINA: Nu țin deloc să-i văd mutra.

FLOREA: Știi ce? Ia spune-i să mă lase-n pace. Spune-i că m-am culcat. Cine știe pentru ce prostie o fi venind...

ECATERINA: Nu, nu... primește-l. Ungureanu nu vine el pentru te-miri-ce... Trebuie să fie interesant.

(*Ecaterina și Ion ies.*)

FLOREA: În sfârșit! Adă-l...

SCENA 8

FLOREA, UNGUREANU

UNGUREANU: Bună seara, coane Floreo!

FLOREA: Bună seara...

UNGUREANU: Mă iertați dacă vin la vremea asta.

FLOREA: Nu face nimic... Dar ce-i?

UNGUREANU: Apoi, nu-i prea bine, coane Floreo.

FLOREA: Nu-ți mai merg afacerile?

UNGUREANU: Nu-i vorba de afacerile mele. E vorba de toți.

FLOREA: Care toți?

UNGUREANU: Noi toți, satul...

FLOREA: Dar de cînd a început a te durea pe tine inima de sat? (*Ungureanu tace, jignit.*) Hai, spune...

UNGUREANU: Dă, coane Floreo. Dumneavoastră credeți despre mine că eu... cine știe ce... Îmi pare rău, coane Floreo! Eu dacă am venit pe-o văjgăraie ca asta, vă rog să credeți că n-am venit de florile mărului...

FLOREA: Păi asta am înțeles-o eu. Ei, zi! Ce? te-ai supărat?

UNGUREANU: Nu, coane Floreo... ce să zic... dar îmi pare rău că tocmai dumneavoastră, eu care venisem după un sfat, o povață ca de la un părinte...

FLOREA: Sfaturi de la mine? Dar de cînd, mă?

UNGUREANU: Păi, oamenii din sat nu vin totdeauna la dumneavoastră?

FLOREA: Și ce-au de-a face oamenii din sat și cu tine? Nu cumva ai început a te număra și tu printre ei? Fugi, mă, că mă minunezi! Te-ai virit tu între țărănoi și opincari? Hai? Va să zică, boieria ta s-a dus. Ce-o mai fi și asta?

UNGUREANU: Vă bateți joc de mine, coane Floreo.

FLOREA (*serios*): Ba bine că nu mi-oi bate... Și în numele cui zici tu că vii?

UNGUREANU: Viu pentru sat, coane Floreo...

FLOREA: Stai, mă, nu mă lua repede. Vii pentru sat? Tu? Hotărit lucru... în noaptea asta o să se petreacă lucru mare... Și ce vrei tu pentru sat?

UNGUREANU: Dă, coane Floreo... Dacă dumneavoastră mă luați așa, eu nici nu știu ce să mai spun. Ca și cînd omul numai la el se gîndește...

FLOREA: Și ce-i cu asta?

UNGUREANU: Păi dacă nu ne-om da mina la răstriște, unde ajungem?

FLOREA: Da de unde-ai auzit tu nerozia asta?

UNGUREANU: Păi și dumneavoastră ați spus-o.

FLOREA: Și tu, om deștept, te-ai potrivit la așa prostie?

UNGUREANU: Păi de ce-i prostie, coane Floreo?

FLOREA: Fiindcă așa i-ai zis tu.

UNGUREANU: Eu, coane Floreo? Da să n-am parte...

FLOREA: Ia las-o incurcată, că n-am chef de vorbă lungă. Spune-mi ce vrei.

UNGUREANU: Spun, coane Floreo, dar să nu zvîrliți năpasta pe mine, că-i păcat, coane Floreo...

FLOREA: Bine, mă băietе, ce dracu?! Așa de prost mă crezi tu pe mine?

UNGUREANU: De ce, coane Floreo...

FLOREA: Că rabd multe și tac... e altceva. Da nici prin minte să-ți treacă gîndul că mă poți îmbrobodi. Uită-te la capul meu... Îs om bătrîn, ce dracu...

UNGUREANU: Dar cui i-a trecut prin minte așa ceva?

FLOREA: Ia las-o încurcată și spune-mi de ce ai venit.

UNGUREANU: Uite, coane Floreo... Ne-am vorbit cu oamenii din sat ca să schimbăm și noi primarul, dacă se schimbă stăpînirea.

FLOREA: Ce stăpînire?

UNGUREANU: Adică, dacă vin nemții.

FLOREA: Ce, sînteți nebuni? Ce nemți?

UNGUREANU: Păi, cum s-aude, coane Floreo...

FLOREA: Ia cărați-vă cu prostii de-astea. Dar cine v-a spus vouă că vin nemții?...

UNGUREANU: Așa s-aude, coane Floreo.

FLOREA: Mă băiete, dacă ai de spus ceva ca oamenii, bine, dacă nu, cu mine nu mai sta de vorbă. Mie, fleacurile nu-mi plac, și năzărelile, nici atita...

UNGUREANU: Păi de ce-i năzăreală, coane Floreo?

FLOREA: Ei, asta-mi place... De ce-i năzăreală? Păi voi vorbiți de venitul nemților, așa... parcă s-ar veni chiuind...

UNGUREANU: Nu zice nimeni... dar dacă i-au răpus pe-ai noștri... păi dumneavoastră n-ați văzut cită lume fuge?

FLOREA: E! Apoi dacă te potrivești la oamenii care fug, ne-am înțeles... N-aveți minte nici de două parale. Uite, așa vă puneți să zgîndăriți lumea, de faceți oamenii să-și lese casa și pămîntul și să fugă de groază. Și pentru ce? că vin nemții... Da, așa să fie, să zic și eu că vin. Ei? Ce-i? Da ce? Nemții mănîncă oameni? Da, ar trebui să ne rugăm lui Dumnezeu să vie nemții aici, că numai așa am mai scăpa de ticăloșenia de la noi. Ehei! Ați vedea voi atunci regulă și dreptate...

UNGUREANU: Știu, coane Floreo, și tocmai de-aceea venisem la dumneavoastră, care le-ați ținut parte.

FLOREA (*scurt*): Ei și?

UNGUREANU: Să ne dați un sfat, cam pe cine să alegem primar, dac-or veni nemții.

FLOREA: Dar ăsta nu-i bun?

UNGUREANU: Cum nu, dar să nu să zică — știți și dumneavoastră... că el a fost cu stăpînirea noastră... Și mai bine să fie altul...

FLOREA: Cum văd eu... ții mult să fii primar...

UNGUREANU (*lovit*): Eu, coane Floreo?

FLOREA: Păi ce te ferești... Ai și dreptul... Ești băiat deștept. Lasă să vie ceilalți întii și pe urmă om vorbi.

UNGUREANU: Păi, vin, coane Floreo, că se retrag ai noștri.

FLOREA: Ești nebun...

UNGUREANU: De ce nebun, coane Floreo... doar toată ziua au trecut căruțele...

FLOREA: Da ce, mă, căruțele țin frontul? Căruțele trag cu pușca?

UNGUREANU: S-au retras și soldații...

FLOREA: Prin văzduh?

UNGUREANU: Dumneavoastră nu credeți, da toată ziua au trecut ruși. Și de-ai noștri... două regimente de infanterie.

FLOREA: Și tunurile au rămas pe front? ...Nu vezi că vorbești în bobote?

UNGUREANU: Artileria a trecut sub seară.

FLOREA: Ce?

UNGUREANU: Da... au trecut peste douăzeci de tunuri, din Bica spre Creanga.

FLOREA: Dar pe unde-au trecut?

UNGUREANU: Peste dealul Fintinii... cică, să nu-i prindă. Se retrag, coane Floreo... Toți soldații spuneau.

FLOREA: Cum și-au bătut joc de tine... Ai văzut și tu două companii și trei tunuri, și te-ai speriat.

UNGUREANU: Două regimente, coane Floreo...

FLOREA: Ei, hai s-o terminăm! Se schimbă o trupă de pe-un loc pe altul, și voi retragere... nici mai mult,

nici mai puțin... Vin... nemții, vin... nemții. Uite oameni de-alde tine viră lumea în sperieți.

UNGUREANU: Coane Floreo, eu vă spun ce-am văzut.

FLOREA: Ce-ai văzut e treaba ta... decît să nu te mai prind cu fleacuri, că ai de-a face cu mine... Știu ce-i toată daravera asta... Te-a apucat dorul să fii primar.

UNGUREANU: Da nu, coane Floreo...

FLOREA: Mă băiete, viră-ți mințile în cap o dată pentru totdeauna... Păi bine, mă, tocmai pe tine or să te ție nemții primar? Tocmai pe tine?! Da să-ți faci cruce dacă nu te-or închide de cum or veni... Auzi? Să-ți faci cruce... că nemții is oameni cinstiți, mă băiete, nu de-alde tine.

UNGUREANU: Dar n-am spus eu că vreau, coane Floreo...

FLOREA: Apoi că asta mai lipsea... s-o mai și spui... Ia să-ți cați de treabă și să nu mai umbli cu șoalda, că pun jandarmii să te vire în fundul pușcării de te-o mai auzi cineva vorbind prăpăstii... Ai înțeles?

UNGUREANU: Da ce-s eu de vină, coane Floreo?!

FLOREA: Dar cum nu ești de vină, cînd viri lumea în toți sperieții cu prostiile astea? Păi, vă dați voi seama ce ticăloșie e asta? Hai? Nu v-ar fi rușine obrazului... Să nu te mai aud, că se întîmplă urît... Auzi?

UNGUREANU: Bine, coane Floreo.

FLOREA: Și să nu-mi mai veniți la mine cu asemenea neghiobii. Alegeți-vă toți primari din partea mea, dacă vi s-au suit gărgăunii la cap... Alegeți-vă primari pentru toate națiile din lume... Treaba voastră. Și pe mine să mă lăsați în pace... Asta-i! Scurt!

UNGUREANU: Apoi, noapte bună, coane Floreo.

FLOREA: Mulțămim. Și tu, mai cu seamă, să-ți viri mințile în cap... Nu de alta, dar s-o apuca vreunul să spuie ce știe, și-i rău pe urmă. Auzi? (*Ungureanu iese.*) Poftim! Primar...? Ei, nostimada dracului!

SCENA 9

FLOREA, ECATERINA

FLOREA: Ecaterino, ia vină-ncoa s-auzi una bună..

ECATERINA: Ce-i?

FLOREA: Știi ce voia Ungureanu? Să-l ajut eu să s-aleagă primar.

ECATERINA: Tu să-l ajuți...

FLOREA: Eu.

ECATERINA: Ce obrăznicie!

FLOREA: Da nu-i obrăznicie... e caraghios... pur și simplu caraghios... Auzi? Ungureanu primar... Și pripășitul ăsta vrea să-l aleg eu primar... Asta-i mai caraghios decît toate... Eu... tocmai eu. Recunoaște că-i bună. Zău e bună!

ECATERINA: Și nu l-ai repezit?...

FLOREA: Ba bine că nu... Auzi! Să nu-l reped? Dar n-ar fi trebuit... Nu, zău... Trebuia să-l las să vîd pînă unde ajunge. Că-i viclean, de altfel. Cică, a venit pentru interesele satului.

ECATERINA: Ungureanu?

FLOREA: Da. Îți inchipui ce cap am făcut eu cînd l-am auzit. Dar o combinase el bine: că de-or veni nemții, să nu mai fie primarul de sub români... Și-așa mai departe... Dar cum își inchipuie, păcătosul, că nemții ar înghiți un primar ca el!

ECATERINA: Da mai știi?

FLOREA: Ia cată-ți de treabă... Oamenii ceia scrupuloși pînă la stupizenie să se lase pe mîna unui potlogar ca ăsta? Dar mai întîi nu-l suferă satul. Se poate? Un jăfuitor ca el? Hoț de cai? Auzi... primar... Ei nu... hotărît! Asta-i bună. El primar, și încă primar sub nemți... Și să-l fi văzut cum căuta să mă convingă că vin nemții.

ECATERINA: Da?

FLOREA: Zău. Era o nostimadă... Să vezi deducții... O nebunie... Că știe el... c-a aflat el, că a văzut el... și că, prin urmare, vin nemții... Prostii... Ca și când așa s-ar retrage... Cît ai bate din palme...

ECATERINA: Dar cine mai știe...

FLOREA: N-ai fi căzut și tu în doaga lui Ungureanu? Dar ce dracu, nu ne-ar fi nouă rușine, după ce ținem o lună piept voinicește, s-o ștergem ca iepurii? Da se poate una ca asta? Dar la război lovitura întâi este ce este... N-ai putut să spargi... s-a dus... nu mai merge. Cel care-a rezistat se întărește și capătă încredere.

ECATERINA: Da, dar nemții au soldați și tunuri...

FLOREA: I-adevărat... Așa ziceam și eu. Dar mașinile nu fac mare lucru. Sufletul face mai mult. Au nemții de toate, dar sint nație răscoaptă... nu-i energia asta sălbatică, a noastră... nu. Departe de ea. Avea dreptate Mircea al nostru... avea dreptate. Războiul se face cu sufletul... Avea dreptate... Carnea se prăvale sub o arsură de glonț, pentru năruirea sufletului nu s-au inventat încă mașini...

(Ion intră furtună.)

SCENA 10

ECATERINA, FLOREA, ION, apoi ANDREI

ION: Coane Floreo, trageți perdeaua la fereastră...

FLOREA: Dar ce-i?

ECATERINA: Vin nemții?

ION: Nu, vă spui eu... Bucurie... Trageți perdeaua.

FLOREA: Dar ce e?

ECATERINA: Spune omule odată!

ION: Bucurie... Bucurie mare... Auziți? Cine-i? Cine-i, cucoană? Gici cine-i!
(*Intră Andrei.*)

ANDREI: Sărut mina.

ECATERINA: Andrei... Puiul mamei, pui. Băiatul mamei, sufletul meu scump.

ANDREI: Mamă...

ECATERINA: Mi-a stat inima de bucurie. Dar cum de-ai venit, flăcăul mamei?

ANDREI: Uite-am venit... Bună seara, tată!

FLOREA: Bună seara, flăcăule!

ECATERINA: Doamne... Doamne... să-mi fi spus cineva că vii și n-aș fi crezut. Dar, ia dezbracă-te. Și spune cît stai la noi? Ai căpătat cumva vreun concediu?

ANDREI: O, nu, mamă, sînt în treacăt numai.

ECATERINA: Cum?... Va să zică, pleci iarăși?

ANDREI: Ce să fac, mamă? Sînt bucuros și de-attît. (*Lui Ion, aproape.*) Ioane, fii bun, te rog, și vezi de calul meu. (*Mai încet.*) Stai pe-afară și-ascultă spre sat, s-a mai liniștit vremea și se aude. Cum s-o simți ceva mișcare, îmi dai de veste. Auzi? Ia seama bine...

ION (*încet*): Dar ce-i? Mîroase rău?

ANDREI (*idem*): Fă ce-ți spun eu.

ION: Bine, conaș Andrei. (*Iese.*)

ANDREI: Iertați-mă... era vorba de cal. Trebuie să-l îngrijesc, că altfel e greu.

ECATERINA: Dar mie nu-mi vine-a crede, Andrei, că pleci așa de repede.

FLOREA: Dar de ce atîta grabă?... Nici eu nu înțeleg.

ANDREI (*după Ion*): Ioane, nu scoți șeaua de pe cal!

ECATERINA: Bine, dar de ce? Chiar acum pleci?

ANDREI: Da... în noaptea asta.

ECATERINA: Dar cine-i nebun să te lase să pleci pe-o vreme ca asta? Nu... Stai și te odihnește, puiul mamei. Poți pleca mîine dimineată, pe lumină. Ai tot timpul...

ANDREI: Nu se poate, mamă, nu se poate... Dacă ai ști
cît a trebuit să lupt ca să capăt învoirea asta de cîteva
ceasuri...

FLOREA: Dar unde ți-i regimentul?

ANDREI: Astă-seară l-am lăsat în Cornești... Unde-s Cor-
neștii!

ECATERINA: Nu mai sînteți pe front? Vă retrageți?

ANDREI (*ezită*): Nu... schimbăm poziția.

FLOREA: Pesemne că sînt mari schimbări... Și pe-aici au
trecut cîteva regimente.

ANDREI: Da, se schimbă pozițiile.

ECATERINA: Dar asta nu-i retragere?

ANDREI: Nu, mamă, trece cîte unul la rezervă și vin altele
pe sector, pe front.

ECATERINA: Va să zică, nu-i retragere? Spune...

FLOREA: Nu-ți spune băiatul, ce-l mai sîci și tu?

ECATERINA: Știu eu cum spune el...

FLOREA: E! Fleacuri...

ANDREI: Dar nu înțeleg, mamă, de ce îngrijorarea asta?

FLOREA: N-o știi pe ea? Ia toate vorbele de bune... Și tot
se zvonește pe-aici de retragerea voastră și de venitul
celorlaltii... Prostii de-astea... Parcă eu nu i-am spus.

ECATERINA: Prostii? Spune-mi drept, Andrei, drept. E
vorba să vie nemții? Dar să nu-mi ascunzi, că-i păcat...

ANDREI (*ezită*): Nu, mamă... cum să vie nemții...

ECATERINA: Atunci de ce nu se mai aud tunurile?

FLOREA: Ei asta-i! Fiindcă nu mai trag...

ANDREI: Sigur, mamă! Doar nu se trage în șir.

ECATERINA: Bine, știu! Dar de ce s-au retras atîtea
căruțe? Și răniți s-au retras.

ANDREI: Doamne, mamă, nu fi îngrijată! Dacă-ți spun că
nu-i nimic...

ECATERINA: Cum să nu fiu îngrijată, băiatul mamei.
Să fim despărțiți de copiii noștri... Știi tu ce înseamnă
asta?

FLOREA: Ia fugi, nevestă, cu fleacurile astea... Minte ai?
Ia spune, Andrei, de Mircea mai știi ceva?

ANDREI: Tocmai de el voiam să vă întreb și eu, că i-am tot scris și n-am primit nimic de-o groază de vreme.

ECATERINA: Nouă ne-a scris.

FLOREA: Da, e bine... Chiar acum patru zile am primit câteva rinduri de la dinsul.

ECATERINA: Ne-a cerut și niște flanele. Se plingea de frig, bietul băiat. I-am trimis, numai de le-o primi...

ANDREI: Le primește... Știi că flanele am să-mi iau și eu.

ECATERINA: Să-ți dau, puiul mamei. Că greu trebuie s-o fi dus voi pe asemenea vreme...

ANDREI: Ei, mamă, omul poate să îndure mai mult decît crede...

ECATERINA: M-apucă groaza pe timpuri de astea — cînd mă gîndesc la chinul vostru.

ANDREI: Biata mamă.

ECATERINA: Și mai aveți și lupte.

ANDREI: Nu-i cine știe ce, mamă. Ca la vînătoare...

ECATERINA: Ei... vînătoare...

ANDREI: Ba zău... Cine s-ascunde mai bine, umblă mai ferit și trage mai cu liniște, acela învinge... Doar cine știe ce mare nenorocire, vreun glonț rătăcit, ori vreun obuz nebun... Dar asta-i lucru rar, mamă, ca o deraiere de tren ori o răsturnare de căruță...

ECATERINA: Doamne, dar atunci de ce mor atîția?

ANDREI: De lene, mamă... Că nu vor să umble pe pîntece, să-și rupă haina în coate și în genunchi... Și umblă în picioare, și-i curăță. Asta-i... Eu de ce-am scăpat neatins din douăzeci de atacuri? Și soldații mei tot așa... Înțeleg să mă expun cînd e vorba de ceva însemnat... dar și-atunci să nu-mi dau pielea degeaba. Dar nu știu ai noștri să lupte, săracii... De-aceea pier așa de mulți... Nu-i vorbă, învățătura vine ncet... și-i cu-atît mai bună, cu cît e mai scump plătită...

SCENA 11

ECATERINA, FLOREA, ANDREI, ANICA, TINCUȚA

ANICA: Sărut mîna, conaș Andrei. Bine-ai mai venit pe la noi.

ANDREI: Bine te-am găsit, Anico.

FLOREA: Lung v-a fost somnul...

ANICA: Păi, nu cumva eram să-l las să plece și să nu-l văd? (*Tincuței.*) Tu nu răspunzi nimic lui nașu? Hai, ia zi săru mîna...

ANDREI: Las-o, mititica, nu vezi că pică de somn?...

ANICA: Aș! O crezi? Se face... Cînd ne-a spus Ion, doar ea a sărit întii... (*Tincuței.*) Zi, nărodule, săru mîna! Păcatele mele, te-o fi uitat, conaș Andrei.

ANDREI: Nu mă mai cunoști, Tincuțo?

TINCUȚA: Nașul...

ECATERINA: Apoi, dacă-i nașul... ce se zice lui nașul?

TINCUȚA: Sărut mîna.

ANICA: Așa... Apoi zi...

(*Tincuța tace.*)

ANDREI: Vasile-al tău e bine, Anica...

ANICA: L-ai întîlnit?

ECATERINA: Pe unde l-ai văzut?

ANDREI: Pe muntele Crîncenii. Ne învălmășisem cu nemții la baionetă. Acu trei săptămîni... da, mîine-s trei săptămîni... da, mîine-s trei săptămîni... Nu mîine, poi mîine... așa-i... poimîine se împlinesc trei săptămîni. Nemții nu erau mulți... dar nu știu cum ne amestecasem, că m-am pomenit deodată între trei... Eu, doar cu revolverul în mînă. Culc pe unul cu un foc și mă-ntorc la altul să trag... dar îmi dă cu baioneta peste mînă — uite semnul — și-mi zvîrle revolverul jos... Intrasem la apă. Mă reped în el și-i pun mîinile pe armă... îl sucesc și-l fac pavăză, că al treilea umbla după mine cu baioneta... De la o vreme mă sleisem.

Smucește neamțul, scap mîinile de pe armă și rămîn între cei doi... moarte sigură. Dar asta a fost o clipă... ca un fulger. Deodată, nici nu mi-am dat seama de unde și cum, un pat de armă trăsnește în țeasta unuia și-l prăvale... Celălalt... o ia la goană. Asta s-a petrecut cît ai clipi din ochi. Mă cuprinsese un fel de amețeală de nu mai vedeam lămurit în fața ochilor. Și ca prin vis am auzit la ureche un glas: „Vă încolțiseră rău păcătoșii ăștia, dom sublocotenent...” Glasul îmi părea cunoscut. Mă întorc trezit... și pe cine văd?

ANICA: Pe Vasile.

ANDREI: Da... Pe Vasile.

ECATERINA: Ce întîmplare...

FLOREA: Dar ce căta pe-acolo?

ANDREI: Venise cu o companie din regimentul lui ca ajutor. Și era șeful unei patrule de recunoaștere. Auzise lupta, venise să vadă ce-i... și a dat și el o mîină de ajutor. Mi-a scăpat viața...

ANICA: Va să zică, nu l-am făcut eu degeaba pe Vasile... Să-i dea Dumnezeu noroc!

ANDREI: Să-i dea... A fost avansat pentru asta și decorat.

ECATERINA: Băiatul mamei, scump... Nu se termină războiul ăsta odată, să vă văd iar acasă?

ANDREI: Cine n-ar fi bucuros, mamă?

FLOREA: Totuși, și tu ai spart oarecare geamuri și-ai cerut război.

ANDREI: Eu?

FLOREA: Tu și Mircea.

ANDREI: Mircea... da... El era în frunte. Dar eu? Nu neg însă că la război am plecat cu toată inima. Și vreau să se sfîrșească oricît de repede, bineînțeles să se termine cu bine. Asta-i...

ECATERINA: Iar începeți?

ANICA: Cucoană, dar dumneata l-ai întrebat de-a mincat ori nu?

ECATERINA: Vai de mine, ce zăpăcită sint... Andrei, tu ai mincat ceva în seara asta?

ANDREI: Da, mamă.

ECATERINA: Spune drept.

ANDREI: Dar ce? Crezi că fac politete? La noi în bordeie s-a uitat obiceiul ăsta...

ANICA: Atunci să-i dăm ceva pentru drum...

ANDREI: Să mai duc pachete?

FLOREA: Ia, mă băietе, să ai acolo, nu strică...

ECATERINA: Tot îți pun și flanelele. Știi că mai ai trei bucăți, să ți le dau pe toate.

ANDREI: Da, da, și schimburile ce le mai am.

ECATERINA: Toate?

ANDREI: Da, toate.

ECATERINA: De ce toate?

ANDREI: Să le am acolo.

ECATERINA: Dar poate dă Dumnezeu și mai scapi...

ANDREI: Poate, mamă, dar cine garantează?

ECATERINA: Cum, adică, să nu mai vii?

ANDREI: Bine, mamă, tu știi bine că am tot dorul să vin...

Dar răul e că nu-s numai de capul meu.

FLOREA: Ce mai stărui degeaba și tu?

ECATERINA: Dar cum să nu stărui?

ANDREI: Mamă, știi bine că nu-mi place să făgăduiesc decit atunci cînd sint sigur că o să-mi țin făgăduiala. Acuma nu sint sigur. Dacă s-o putea, vin, firește, cum am venit și-acum...

ECATERINA: Bine, puiul mamei, bine.

ANICA: Ce-i punem conașului, cucoană?

ECATERINA: Mai lasă... doar nu dau tîrcii.

ANDREI: Faceți-mi pachetul, mamă, trebuie s-ajung regimentul și nu vreau să am mult de alergat.

ECATERINA: Și va să zică, tot acuma pleci?

ANDREI: Chiar acu... acu — nu, dar să fie pachetele gata... E mai bine... nu?

ECATERINA: Bine, puiul mamei, bine... (*Lacrimi.*)

ANDREI: Ei, de ce plingi acum? Spune... Ei, ce-i? Ce ai?
Mamă, mamă... dar e o copilărie...

FLOREA: Ecaterino! Haide, fii cuminte... Crede-l, ce naiba.

ECATERINA: Îl cred...

ANDREI: Atunci de ce plingi?

ECATERINA: Nu știu... mi-i inima așa de tristă... așa de tristă...

ANDREI: Mamă, mamă... nu... nu vreau să te văd plângînd.
Ei, haide! Șterge ochii ăștia buni și blinzi.... și uită-te
la mine, haide... Așa... Hai... Ridem?... Zîmbim?
Zîmbim? Spune... Așa... Răsare soarele? Da? Așa,
scumpă mamă...

ECATERINA: Să mă duc să fac pachetele.

ANICA: Ia să-ți ajut și eu.... (*Pleacă. Tincuța se ia după
dînsa.*) Tu ce te ții de coada mea? Hai? Rămii și te
culcă...

TINCUȚA: Mă... A venit nașul... Săru mîna...
(*Ies.*)

SCENA 12

FLOREA, ANDREI

ANDREI: Va să zică, rămîneți aici...

FLOREA: Dar unde să mă duc?

ANDREI: Cum unde? Dincolo, peste Siret...

FLOREA: Peste Siret? Ca ce?

ANDREI: Cum ca ce? Dar... Cum... dumneata nu știi nimic?

FLOREA: Ce să știu?

ANDREI: Care-i situația.

FLOREA: Ce situație?

ANDREI: Situația războiului.

FLOREA: Dar ce-i?

ANDREI: Mi se pare grozav de ciudat... Credeam că mamei
i-ai ascuns într-adins...

FLOREA: Ce să-i ascund?

ANDREI: Bine, dar oamenii se refugiază.

FLOREA: Ei și?

ANDREI: Rușii au lăsat frontul.

FLOREA: Sint ruși, treaba lor...

ANDREI: Dar asta mă uimește. Nu v-a ajuns aici nici un
comunicat, nici un jurnal, nici o știre măcar?

FLOREA: Dar ce-i? Pentru Dumnezeu! Stăm așa de rău?

ANDREI: Da...

FLOREA: Dar cum se poate? Aici, frontul — de-o lună de
zile — e în același loc.

ANDREI: Au pătruns în țară.

FLOREA: Pe unde?

ANDREI: Pe la Jiu și Olt... Și-au trecut Dunărea la Zim-
nicea. Prin multe părți.

FLOREA: ...Dar îi dăduse înapoi. Era vorba de lupte mari...

ANDREI: Pierdute... Au venit iar și-au trecut.

FLOREA: Dar pot fi dați înapoi...

ANDREI: Ce dați înapoi!?... Capitala a căzut.

FLOREA: Ești nebun? Dar nu pot crede urechilor... Atunci
n-ați putut ține?

ANDREI: Cum să ții cu o mină de oameni puhoiul unei
armate întregi, bine echipate, bine hrănite și bine
înarmate? Cum? Și pe-o iarnă ca asta?

FLOREA: Sint năuc... Va să zică, i-adevărat? Au pătruns
în țară? Și-or să vie aici? Și în satul ăsta? Și-aici, în
casa mea? Stăpini... Dar e îngrozitor!

ANDREI: Bine, dar tu îi simpatizai... Nu înțeleg de ce să-ți
pară rău de venirea lor.

FLOAREA: Dacă vin în țara mea?

ANDREI: Sint oameni civilizați doar...

FLOREA: Cînd vin ca stăpini?

ANDREI: Îi cunoști, ai simpatii, ai prieteni între ei...

FLOREA: Cînd vin aici ca dușmani?... Ca biruitori? Dar atunci eu voi fi învinsul... Oricît de prieten aș fi, voi fi sclavul. Eu?... N-am crezut că va cădea vreodată pe capul meu groaznica pedeapsă a prorocirilor mele împlinite. Acu, mai rămîne să se realizeze toate... Să-și ia unii o bucată de țară, alții cealaltă, și sapa și lopata!

ANDREI: Asta n-o să se întîmple.

FLOREA: N-o să se întîmple?

ANDREI: N-o să se întîmple. Dintre noi doi eu sînt cel care am suferit mai mult. Eu mi-am văzut mai adînc înșelate nădejțile. Dumneata îi iubeai, îi admirai... voiai lupta lîngă ei... Le laudai puterea și-ai povestit aceea ce nu credeam să se întîmple... și ceea ce totuși s-a întîmplat. Dar împărțirea țării? Nu... asta nu! Un neam ingenuncheat nu-i un neam ucis. Ingenuncherea îi dă răgaz să se întremeze. Și-apoi au mai fost ei mulți de-ăștia care ne-au ingenuncheat... și totdeauna neamul ăsta a răsărit din nou din cenușă, ca pasărea Phoenix. Sîntem pădure voinică. Poți s-o tai din rădăcină și crește la loc.

FLOREA: Frumos vorbești... Frumos vorbești... Discursuri — discursuri... că asta s-a știut în țara noastră. Să se ție discursuri frumoase și să se facă fapte urite. Discursuri... Discursurile au amețit lumea și-au dus-o orbește la moarte pentru un cuvînt pe care nici a suța parte nu-l știau ce înseamnă. Iată-vă idealul care v-a orbit. Iată-l...

ANDREI: Nu zeflemisi, tată...

FLOREA: Ba bine că n-oi zeflemisi... Cînd se distruge o țară și se ucide o generație întregă — două crime pentru care mintea omenească n-ar găsi pedeapsă: sfînta vorbă ideal... Dar sînteți ridicoli! Ridicoli și criminali erau grecii cînd au distrus o cetate pentru o muiere, dar de mii de ori mai puțin decît voi, care o faceți pentru un cuvînt... Idealul... iată-vi-l.

ANDREI: Nu, tată, idealul armatei nu-i idealul de la tribună. E mult mai simplu și mult mai cinstit. E să dea peste cap dușmanul care i s-a pus în față — dușman, tocmai pentru că i s-a pus în față.

FLOREA: Da... ideal, să te pună față c-o armată cu care nu ești vrednic să te măsoari. Ideal, să te trimită carne de tun și să zdrobească tot ce țara asta are mai bun și... Știam c-o să ajungem aici. Mi-o spunea creierul limpede... și-o stupiditate, o copilărească ambiție de român mă făceau să nu-i dau crezare, să nădăjduiesc prostește într-o providență pe care n-aveam nici un drept s-o aștept.

ANDREI: Și care va veni totuși...

FLOREA: Nu va veni, nu, te asigur... Nu mai are la ce veni, că n-o merităm. Se vede că asta-i ursita: să fim veșnic robi... Am fost robi tuturor barbarilor... turcilor și grecilor, mâine ai ungarilor, nemților ori ai bulgarilor... și pe urmă vor veni și alții, că stăpîni vor destui să fie. Într-un fel sau într-altul, ne vor stăpîni. Nu-i vina lor, desigur: e a noastră. Avem suflete de robi... Ne trebuie bici de stăpîn ca să putem face treabă.

ANDREI: Ești nedrept, tată, în amărăciunea dumitale. Mi se pare că uiți ce lupte a dat neamul ăsta pentru libertate. Și negi orice bun rezultat al independenței.

FLOREA: Care?

ANDREI: Dar independența...

FLOREA: O, nu, nu neg. Independența ne-a dat prilejul să ne vindem imediat în altă parte. Spiritul l-am închiriat Franței și materialul nemților. Asta ca să nu fie pe față cuvîntul „vîndut“, că e brutal. Dar cel puțin, de-acum înainte vom avea un folos... vom fi, vrînd-nevrînd, trup și suflet la un loc, căci pe amîndouă pun nemții stăpînire. Nu crede că se va revolta cineva. Nu... Sîntem niște perfecți cameleoni. Vom primi pe nemți cu

aceleași flori și le vom ura bun-sosit cu aceleași discursuri cu care i-am primi pe franțuji. Convingerea nu-i primită în cap dacă n-a făcut anticameră în stomac, și cum românii se simt datori să aibă convingeri, își vor menaja stomacul... Cîteva nebuni de-alde mine — care se închid în conacul lor și rup toate legăturile, necitind nici măcar jurnalele, de scîrbă și de milă — n-or să aducă țara înapoi la viață. Asta-i, băiatule. Asta-i... Așa, va să zică... Peste cîteva zile, tatăl tău e neamț ori turc, ori ungur... iar tu sclav.

ANDREI: O! Tatăl... dar e posibil să mergi pînă acolo cu mintea?

FLOREA: Ce grozăvenie... Nu știu... E în mine o fierbere cumplită... Gîndul ăsta că peste vreo cîteva zile... mine, poate... voi fi sclav, mă înnebunește. Miine! miine!... Andrei, ce-are să fie miine? Miine sintem robi, Andrei, pricepi tu? Robi!

ANDREI: Plecați.

FLOREA: Ce să fac?

ANDREI: Să pleci.

FLOREA: Unde?

ANDREI: Peste Siret.

FLOREA: Și unde să mă opresc?

ANDREI: Găsești dumneata...

FLOREA: Și casa cui s-o las?

ANDREI: Lași pe cineva.

FLOREA: Și moșia paragină? Ori pe miini străine?

ANDREI: Dar o să te reîntorci...

FLOREA: Să-mi las eu moșia? Să-mi părăsesc eu pămîntul?

Eu?! Eu să-l părăsesc? O! Băiatule, așa de puțin simți tu ca mine... Așa de puțin lucru te leagă pe tine de țărna asta din care s-a hrănit și-a crescut și-n care s-a întors să doarmă un neam întreg de oameni... Da, da, așa e! Cu ce ușurință spui tu să las eu pămîntul ăsta

care-i al meu, care face parte din mine... pământul
ăsta pe care-l cunosc și mă cunoaște, căruia îi știu
mirosul și obiceiurile. Dar eu sînt copilul acestui pămînt... Sînt robul lui, înțelegi tu, sînt robul lui... Mi-a hrănit pieptul aburul brazdei lui calde, mi-a limpezit și mi-a agerit ochiul zarea lui fumurie, rodul lui m-a nutrit... cîntecul lui m-a legănat. Lanțuri uriașe sînt între inima mea și inima lui. Și pe zi ce trece, lanțurile se strîng tot mai mult, cu fiecare zi inima mea e mai aproape de inima lui, pentru ca într-o zi să ajung și eu acolo, pentru totdeauna, în inima pămîntului... să o nutresc și eu, pentru ca mine ea să te nutrească și pe tine, să-ți crească și copiii și nepoții. Dar tu, tu... se vede că le-ai uitat de mult aceste toate, poate că nu le-ai simțit niciodată prea tare. Așa, băiatul meu, nu plec de-aici. Am ajuns la vîrsta cînd — vrînd-nevrînd — încep să mă gîndesc la moarte. Și mai mult ca oricînd mă îmbie pământul ăsta, care a ocrotit viața mea întreagă, pământul ăsta, care-i martorul tuturor bucuriilor și tuturor întristărilor mele — duhovnicul meu — , prietenul cel mai bun și cel mai iertător. M-am supărat de multe ori pe el... L-am blestemat uneori, dar niciodată nu mi-a purtat răcă... niciodată. Nu. băiatul meu, nu!... Nicăieri n-aș avea o moarte mai ușoară, nicăieri n-aș avea un pămînt mai tihnit... Tu du-te, băiatule. Trebuie să te duci. Te cheamă datoria... Deie-ți Dumnezeu noroc și păzească-te de nenorociri. Fă-ți datoria, ca să-ți fie cugetul liniștit, și-atit... Și lasă-mă pe mine să-mi tirăsc aripile frînte pe brazda de pămînt de pe care am zburat întii... *(S-aud împușcături depărtate.)* A!... vin... Așa de curînd? Așa de curînd? De ce așa de curînd... Andrei! Andrei... Ce greu apasă un lanț a cărui greutate n-o cunoști...

SCENA 13

ACEIAȘI, ION

ION: Conaș Andrei... Se aud împușcături dinspre partea satului.

ANDREI: Am auzit. Calul e închingat?

ION: Da.

ANDREI: Are friul în cap?

ION: I l-am pus.

ANDREI: Eu am să plec prin țarnă.

ION: Mai bine-i pe drum.

ANDREI: Nu merge calul bine... Se sperie de caii morți. Și apoi pe drum poate-s și patrule... Portița e deschisă?

ION: Nu. Dar o deschid eu acum.

FLOREA: Și Ecaterina nu mai vine... Fugi, Ioane, de deschide portița, că vine îndată și Andrei! (*Ion iese.*)
Nu spune mame-tii nimic...

SCENA 14

FLOREA, ANDREI, ECATERINA, ANICA, TINCUȚA

ANDREI: Gata? Ați auzit niște împușcături?

ECATERINA: Soldați beți, probabil...

ANDREI: Ei trag așa, fără nici un dumnezeu. Ei, mamă, eu plec... E târziu și mi-i să nu se pornească viscolul iar.

ECATERINA: Dar mai stai, Andrei. Mai stai, nu pleca...

FLOREA: Ecaterino!

ECATERINA: Dar aproape nu l-am văzut... Andrei, mai stai!

ANDREI: Mamă, mă doare sufletul... Da! uite, e-aproape miezul nopții... Gîndește-te că pînă dimineată trebuie să gonesc peste dealuri.

ECATERINA: De ce nu pe șosea?

FLOREA: Ei... de ce... Taie de-a dreptul.

ECATERINA: Și va să zică, nu mai stai? Puiul mamei!

Bine, dar cine știe cînd te mai văd eu...

ANDREI: Lasă, mamă, că Dumnezeu e bun...

ECATERINA: Dar cînd o să mai poți veni?

ANDREI: De, mamă!... Dar am să caut să mai vin, mamă, nici vorbă că am să caut să vin.

ANICA: Uite, pachetul, conașule.

TINCUȚA: Eu l-am adus...

ANDREI: Bravo, fino, ia... na-ți un ban...

TINCUȚA (*refuză*): Mă...

ANDREI: Haide, ia-l... doar ai muncit pentru mine.

TINCUȚA: Și matale ai muncit acolo la deal pentru noi...

(*Andrei o ia în brațe și o sărută.*)

ANDREI: Apoi, mă duc... Și, mamă, tu ai slăbit. Mi se pare că nu ești înțeleaptă... să nu mai plîngi, sîntem băieți voinici, n-avea grijă de noi.

ECATERINA: Dar sinteți carnea mea doar...

ANDREI: Știu, mamă... Dar îți faci ție rău. Și-apoi, moartea s-apropie mai repede de cei care-s bocîți înainte.

ECATERINA: Andrei! Dar îmi iei singura mea ușurare...

ANDREI: Ușurarea ta, mamă, îngreuiază prea mult sufletele noastre. Gîndește-te și la noi... Apoi, sărut mina, mamă! (*O îmbrățișează. Împușcături mai aproape.*)

ECATERINA: Iar împușcături... și mai aproape.

FLOREA: Au innebunit...

ANDREI: Rămii cu bine, tată.

FLOREA: Să-ți dea Dumnezeu sănătate, Andrei. Și spune-i lui Mircea, de-l vezi, să nu ne uite.

ANDREI: Bine, tată... (*Anicăi.*) Lui Vasile, ce să-i spui de l-oi vedea?

ANICA: Să fie liniștit, că aici avem noi grijă de fată.

ECATERINA: Andrei... Andrei... Spune că mai vii.

ANDREI: Viu, mamă... și cit de curînd.

(*Împușcături și mai aproape. Intră Ion.*)

ION (*din prag*): Conașule, calu-i gata. (*Încet.*) S-aud glasuri pe șosea... Repede!

ANDREI: Sărut mina. Rămîneți cu bine.

FLOREA (*mai încet*): Noi poate că nu ne mai vedem, Andrei.

ANDREI: Tată...

FLOREA (*idem*): Da... Poate că n-o să ne mai vedem. Tu ține-ți drumul înainte. Și de-o fi așa, să aveți grijă de mama voastră. Spune-i și lui Mircea de-l vezi... Scrie-i.

ANDREI: Dar, tată, astea-s copilării...

FLOREA: Ssst! S-a rupt ceva în mine și s-a rupt pînă-n fund... (*Tare.*) Mergi sănătos.

ECATERINA (*îmbrățișîndu-l iar pe Andrei*): Puiul mamei drag... spune-mi că mai vii.

ANDREI (*desfăcîndu-se... plecînd*): Viu, mamă... viu!

ECATERINA (*îzbucnînd*): Tu n-ai să mai...

FLOREA: Ecaterino!

ANDREI: Rămîneți cu bine! (*Iese fugînd. Împușcături foarte aproape.*)

SCENA 15

ECATERINA: Ce-s împușcăturile astea, pentru Dumnezeu!

FLOREA: Or fi beți...

ECATERINA: Dă-mi șalul, Anico, să mergem afară. Floreo, hai...

FLOREA: Pe vremea asta? Se poate?

ECATERINA: Vreau să-l văd, Floreo. Vreau să-l văd... Floreo, de ce-mi pare că Andrei... pleacă departe, departe de tot?

FLOREA: Ei... destul! Vorbești prostii.
(*Împușcături foarte aproape.*)

ECATERINA: Da ce-i asta? Spune. Spune-odată...

ANICA: Dar nu-i nimic, cucoană, ce să fie.

ECATERINA: Floreo, de ce trag cu pușca? De ce?
FLOREA: De ce trag... Fiindcă-s nebuni, de asta... (*Alte
impușcături, pe lângă geam. Șoptit.*) Astea-s spre țarnă...
Îs nebuni, trag spre țarnă... în capul meu...

ECATERINA: Ce-i, Floreo?

FLOREA: Nimic. (*Focurile se depărtează.*) Vezi? S-au
depărtat. Treceau desigur, și — beți — au tras... trag
ei așa ca nebunii... Dar acu... Hai la culcare. Anico,
du-o să se culce. I-a făcut rău plecarea băiatului.
Haide, Caterino... buna mea Caterină. Haide, du-te,
du-te cu Anica. Vezi, vezi și tu ce greu e la cîte o răs-
pintie?

ECATERINA: Floreo, dar dacă or fi...

FLOREA (*tresare*): Haide, du-te și te culcă. Ce-s copilăriile
astea?...

(*Trompete.*)

ECATERINA: Auzi? Trompete...

FLOREA: Da, trompete... Cîntă... cred și eu.

ECATERINA: De-ai ști tu ce ciudate îmi par toate...

FLOREA: Ești obosită, Ecaterina, du-te și te culcă.

(*Întră Ion*)

ECATERINA: Ce-i afară, Ioane, ce trompete s-aud?

FLOREA: Rusești.

ECATERINA: Rusești, Ioane?

ION: Da, coană Ecaterino... rusești. Ei cîntă-așa...

ECATERINA: Dar Andrei a plecat?

ION: Da... a plecat.

ECATERINA: Nu-i frig afară?

ION: Așa și așa...

ECATERINA: I-o fi frig băiatului pe cal... Tu trebuia să-i
spui să dea în galop, să se încălzească.

ION: Da, cucoană... chiar așa a făcut.

ECATERINA: ...Bine, foarte bine... Bună seara... Haide,
Anico, să mă culc... haide.

(*După plecarea Ecaterinei cu Anica. Goarnele se apropie.*)

FLOREA: Ce-a fost?

ION: Au tras după el.

FLOREA: Au tras după el? Și?

ION: A cotit creasta, a intrat în văgăuna Hacului și a scăpat.

FLOREA: A scăpat?

ION: Păi, cum era să-l atingă? Nici nu se vedea de pe cal...
strașnic mai călărește. Numai să-l ție Dumnezeu
sănătos...

*(S-aud goarnele tare, cresc... trec pe lângă geamuri și
se pierd încet.)*

FLOREA: Au și venit. Și cîntă...

ION: Și cu alai.

FLOREA: Și mâine... Ce-o să fie mâine, Ioane?... Ce-o să fie?

C O R T I N A

ACTUL AL DOILEA

Miez de noapte

SCENA 1

ANICA, FLOREA (intră)

ANICA: Da unde-ai fost pînă acum, cucoane?

FLOREA: Pe la săivan.

ANICA: Așa, da, că bine zici... D-apoi știi că din pricina dumitale nici cucoana n-a mîncat?

FLOREA: Bănuiam eu c-o să facă și prostia asta. Ce dracu, nu și-a închipuit ea că am treabă...

ANICA: Păi, dacă nici dumneata n-ai spus nimic.

FLOREA: Ei, comedie! Parcă atîta grijă am eu pe cap.

ANICA: Verba-i, acu mănînci?

FLOREA: Dă-i Ecaterinei să mănînce, că eu n-am nici un chef de mîncat.

ANICA: Păi dacă n-a mîncat pînă acum, nu cred să mai mănînce.

FLOREA: Tu întreb-o.

ANICA: Mi-i că i-oi strica somnul... că poate o fi adormit.

FLOREA: S-a culcat?

ANICA: Mai adineaori am lăsat-o întinsă, așa — îmbrăcată. Luase de mai citea scrisoarea ceea de la conaș Andrei.

FLOREA: Aha! Minunea de ieri...

ANICA: Chiar minune! Nu mă dumiresc eu cum de-a putut ajunge scrisoarea ceea pînă aici, zău așa... cite străină-tăți a mai colindat.

FLOREA: Norocul Ecaterinei, că altfel cine știe de n-ar fi purces-o iar pe plîns, ca acu vreo două luni.

ANICA: Nu mai cred...

FLOREA: Ba eu cred' al dracului... Păi, nu-ți aduci aminte ce plîngea?

ANICA: Știu, dar de cînd au venit nemții, parcă-i alta.

FLOREA: Alta... alta, fiindcă m-am burzului de vreo cîteva ori la dînsa și nu-și mai dă drumul lacrimilor, așa, în lume... Dar de plîns, tot trebuie să plîngă. Îmi vine mie a plînge uneori... ce să zic... cum n-are să-i vină ei?

ANICA: Că i-o fi venind a plînge, asta-i altă treabă. O fi plîngînd pe ascuns, poate. Dar eu lacrimă în ochi nu i-am mai văzut. Să nu mă mișc de-aici de nu spun drept. Și nici cu ochii roșii n-o vezi...

FLOREA: La asta nu mă așteptam. Zău, de-ar fi așa, m-aș bucura.

ANICA: Că nu-i de bucurat?

FLOREA: Și tot ce se poate... Așa era și biata mă-sa. Plîngea pentru te-miri-ce, dar la suferință se făcea de lemn.

ANICA: Așa li-i sîngele lor, se vede, că și moșul cel mare tot așa de cînos la suflet era... Ținea la durere de-ți făceai cruce... Nu mai departe, cînd a murit conaș Gheorghies, fratele cucoanei. Moșul îl iubea de se prăpădea de dragul lui... și ții minte cum era la înmormintare? Parcă era la plîmbat, zău așa. Dar nici așa nu-i bine... Ții cît ții, dar și cînd se rupe... apoi te uită Dumnezeu.

FLOREA: Eh, fleacuri! Lasă că tot e mai bine așa decît s-o vezi zbuciumîndu-se pe prepusuri. (*Schimbă.*) Și zici că citea scrisoarea lui Andrei?

ANICA: Da...

FLOREA: O citește în șir, de cînd a venit. Trebuie s-o fi învățat pe de rost. Ce să-i faci, favoritul ei... Păcat că n-a scris și Mircea... Tare-i lăsător băiatul acela... Vor-băreț, vesel, deștept... decît, are păcatul ăsta: ne uită ușor.

ANICA: O fi scris și el, dar n-o fi ajuns.

FLOREA: Eh! Pe dracu! Era el aici, la doi pași, și tot nu scria, d-apoi din fundul Moldovei, de pe unde-o fi... Așa-i felul lui... Și ce i-ar fi să scrie și el două-trei rinduri... Să știm și noi cum o duce cu sănătatea.

ANICA: Păi, scrie conaș Andrei și de dînsul.

FLOREA: Eh! E altceva. (*Schimbă.*) În sfîrșit, o scrie, n-o scrie... fie el sănătos acolo.

ANICA: D-apoi că de asta așa-i, că nici Vasile-al nostru nu scrie, dar, dă... n-o fi putînd, săracul, că ce trecere are el s-ajungă scrisoarea...

FLOREA: Ei! parcă-i vorba de trecere.

ANICA: Dacă umblă atîtea străinătăți?

FLOREA: Crezi că ține cineva socoteală de cine-a trimis-o?

ANICA: Oare să nu le ție? Trebuie să fie alegere, coane Floreo, eu așa zic. Că, altfel, de ce nu ne-ar scri? Doar de l-o fi sfîrșit Dumnezeu.

FLOREA: Ia nu mai vorbi și tu prostii. Parcă bietul băiat o fi avînd numai asta pe capul lui...

ANICA: Că doar un tată și o mamă are...

FLOREA: Bine, ai dreptate, nici vorbă. Dar se mai iartă, că doar nu-s ici, la doi pași.

ANICA: Dar conaș Andrei cum de-a scris?

FLOREA: O fi avînd vreme. O fi avut vreun prilej mai bun...

ANICA: Vreme își făcea el și Vasile al meu, că doar tot război a fost și pînă acum, și-a scris. Dar se vede că acu o fi ceva la mijloc.

FLOREA: O fi ce zici tu... o fi vreo alegere la scrisori.

ANICA: Păi așa cred eu... că doar numai conaș Andrei a scris, dă, el îi ofițer, că acu să zic că Vasile nu scrie, dar n-a mai scris nimeni în sat.

FLOREA: Îi fi avînd dreptate, Anico. Dacă zici tu că n-a primit nimeni prin sat, firește. (*Schimbă.*) Ia mai pune niște lemne în focul cela că s-a făcut cam frig în odaie.

ANICA: Cum nu s-o face frig, cînd afară durează un ger de-
ți se lipește mina pe clanță. Noroc că nu mai bate
vîntul.

FLOREA: Cît o ține și asta...

ANICA: D-apoi că nu se lasă el ușor de primăvară... Asta-i
iarnă cu coadă... Mare lucru de n-om avea și înviere
albă... Așa a rămas vorbă din bătrîni că, prin războaie,
iarna răzbate pînă-n sfintele paști.

FLOREA: Da, se poate. *(Pauză.)* Ion s-a culcat?

ANICA: Ion? Păi n-a fost cu dumneata?

FLOREA: Ion? Nu. Dar ce? Spunea că vine cu mine?

ANICA: A spus că pleacă la săivane și-am crezut că ați
fost vorbiți.

FLOREA: Vorbiți de ce?

ANICA: Să vă-ntîlniți la săivane.

FLOREA: Și cînd a plecat?

ANICA: Mai la un ceas după ce-ai plecat dumneata.

FLOREA: Și spunea că vine la săivane?

ANICA: Păi da... Așa spunea. Și nu l-ai văzut?

FLOREA: Nu... Se vede că o fi venit după mine. Și pe jos
a plecat?

ANICA: Păi de unde să știu eu... Da de ce întrebi?

FLOREA: Nimic... așa...

(Intră Ion.)

SCENA 2

FLOREA, ANICA, ION

ION *(are o mișcare de surprindere cînd îl vede pe Florca):*
Sărut mina...

FLOREA: Bună seara, Ioane. Da unde-ai fost?

ION: Pe la săivane.

ANICA: Și conașu a fost pe la săivane.

ION: A! Ai fost și dumneata pe-acolo?

FLOREA: Da.

ION: Se vede că nu ne-am întâlnit...

FLOREA: E și întuneric.

ION: Da... grozav de întuneric. Îți viri degetele în ochi, nu alta.

FLOREA: Da.

ION: Dar când ai plecat dumneata de-acolo?

FLOREA: Mai de mult. Că eu am trecut și pe la șuri.

ION: Pe la care... cele din deal?

FLOREA: Da...

ION: Ori cele din coastă?

FLOREA: Ba cele din coastă. Așa-i. Eram cu capul în altă parte... Tu acu ai trecut pe la săivane?

ION: Mda!

(Floreă se uită lung la Ion, apoi se întoarce gânditor.)

ANICA: Ai închis porțile?

ION: Da... Fata-i culcată?

ANICA: Ba nu... Aștepta s-o culci tu.

ION: Mă... numai de-a bățul vorbești. Te-ntreabă omul și tu sai ca Neaga.

ANICA: Păi dacă-ntrebi și tu...

ION: Cum să nu întreb?

ANICA: Ce te-amesteci tu în treburile muierăști?

ION: Că nu ți-o fi numai ție nepoată.

ANICA: Asta-i acu! Tu nu vezi? Acuși cîntă cucoșii și tu mă-ntrebi dac-am culcat-o... Am culcat-o. Cum să n-o culc... Ce? Ea-i haram bătrîn ca noi?

ION: Păi asta te-ntreb...

ANICA: Acu ți-am răspuns. Îți place? *(Ion oftează.)* Te-a apucat oftatul?

ION: Afurisită muier!

ANICA: Iacă așa sînt eu...

ION: Da te știu, bătu-te-ar Dumnezeu... te știu.

ANICA: Și de la mine tot nu pleci...

ION: Eu nu plec de la tine, ori tu nu pleci de la mine?

ANICA: Iote, mă, închipuitul!

ION: Zi că nu-i așa...

ANICA: Proastă mă crezi tu ca să stric vorba pe tine.

ION: Proastă, neproastă, așa-i.

ANICA: Taci, măi, că te-aude conașu și te ride.

ION: Eh! Că dumnealui numai grija asta o are.

FLOREA: Ioane...

ION: Aud, conașule?

FLOREA: Porțița ai închis-o?

ION: Nu.

ANICA: Păi de ce n-ai închis-o?

ION: Ca să întreb tu.

ANICA: Păi cum s-o lași deschisă?

ION: Ce te-amesteci tu? Așa-i porunca...

ANICA: Care poruncă?

ION: Păi dacă nu știi, ce-ți viri nasul unde nu-ți fierbe oala?

FLOREA: Da... trebuie lăsată deschisă.

ANICA: Dar, Doamne ferește, dacă intră cineva?

ION: Cine să intre?

ANICA: Vrcun hoț, că slavă Domnului, mișună ca furnicile...

ION: Și ce-o să facă porțița?

ANICA: Cum ce-are să facă?

ION: Doar porțile și lacătele-s pentru oameni cinstiți, nu pentru hoți, femeie...

ANICA: Apoi atunci să stăm și cu ușile vraște...

FLOREA: Nu, Anico, avem ordin de la straja nemțească. Da... au început să vie ordinele și pe la mine. Probabil că încep să mi s-arate prietenii...

ION: M-aș prinde pe ce vrei că aici e mina primarului.

ANICA: Nici vorbă...

FLOREA: O fi avînd și el ordine.

ION: Ordine? Îl scurmă rica, cucoane, că l-ai repezit cum l-ai repezit... asta-i... și ar face el și mai mult rău, dacă ar putea. Dar se vede că nu poate, că n-are de ce se mai lega.

ANICA: Chiar așa-i, că vitele le-a luat...

ION: Fînul și paiele le-a dus. Griul l-a luat...

FLOREA: A luat de la toți, nu numai de la mine.

ION: Dar Nistor, cîrciumarul, de ce a rămas cu tot nutrețul?

FLOREA: Nici n-avea cît mine.

ION: Dar nici vite n-avea?...

FLOREA: Dar acu nici eu nu mai am vite... E... dar ce să mai vorbim... Las-o moartă, că-mi fac sînge rău degeaba...

ANICA: Chiar așa... El ia să mă duc eu să mai văd ce face focul în dormitor... că s-o fi stîns...

FLOREA: Bine faci, Anico. Și fă mai cald că, uite, nici acu nu mi-a ieșit frigul din oase.

ANICA: Bine, coane Floreo.

ION: Or fi acolo lemne, femeie?

ANICA: Dacă n-or fi, tot tu t-ei duce după ele...

ION: D-apoi că pe tine nu te-a rugat nimeni...

ANICA: Mă... grozav ești tu... (*Iese.*)

ION: Of... of... cui o fi semănînd zănatîca asta, că mă-sa a fost femeie cuminte și așezată... pînă ce-a închis ochii, Dumnezeu s-o ierte... Da asta, pe ce îmbătrînește, pe-alîta se acrește.

SCENA 3

FLOREA, ION

(Preocupare. Spionare reciprocă. Atmosferă grea.)

ION: O fi miezul nopții, cucoane?

FLOREA: Aproape. (*Pauză; schimbă.*) Ioane...

ION: Poruncă...

FLOREA: Ce-ai cătat tu la sălîvane?

ION: Eu?

FLOREA: Da.

ION: Păi m-am dus să văd și eu ce-i pe-acolo. Dar de ce întrebî?

FLOREA: Așa... (Pauză.) Ce fel de om e Hristea, Ioane?

ION: Bouarul?

FLOREA: Da.

ION: Păi dă, cucoane... adică... ce fel de om să fie?

FLOREA: Știu și eu? Întreb...

ION: Dă! Eu ce să zic... De unde să-l știu eu. Adică spui și dumneata, unde ai văzut că l-au bănuț nemții?

FLOREA: Nu, dar întreb și eu așa...

ION: Dă, cucoane, parcă cine știe sufletul omului... O fi și el cu păcatele lui, că om îi... Dar eu n-am ce zice de el.

FLOREA: Bine, așa... așa, nici eu n-am de ce să mă plîng. Își face slujba, e om liniștit... Cînd se-mbată se culcă... și nu face zarvă. Decît... vezi tu, are niște ochi... nu știu cum...

ION: Așa-i uitătura lui, cucoane. Uitătură de om necăjit.

FLOREA: Mai degrabă uitătură de ciine încolțit.

ION: O fi și așa... Dar altfel nu-i om rău, săracu...

FLOREA: N-o fi... dar...

ION: L-ai fi bănuind de ceva?

FLOREA: Nu... dar îmi spune inima mie că omul ăsta o să mă vire într-o daraveră.

ION: Adică cum? O fi făcut ceva?

FLOREA: Nu, dar... Dar adică, mai știu eu?! O fi făcut...

ION: Și ce?

FLOREA: Ție nu ți-a trecut prin cap niciodată?

ION: Păi... parcă știu eu de ce-i vorba?

FLOREA: Ei... nu știi.... Ia, cu păcătoșii ăștia de nemți...

ION: Eh!

FLOREA: Eh? Cum: „Eh!“? Tu nu vezi cum pier nemții din sat?

ION: Am auzit și eu... dar ce-are a face Hristea și cu ei?

FLOREA: De! Mai știu eu? Dar mă tem să nu ne vire în vreun bucluc...

ION: Păi de ce, coane Floreo?

FLOREA: Prea pier mulți...

ION: Or fi fugind și ei pe-acasă, cucoane.

FLOREA: Bine, mă, fuge unul, doi, dar așa... în fiecare zi câte unul...

ION: O fi chibzuiala lor.

FLOREA: Pe dracu... chibzuială... chibzuială, să fugă cu arme și cu cartușe....

ION: Că n-or fugi acu cu mina goală, să-i stringă de gît ai noștri pe drumuri... ori să le puie potera pielea pe băț...

FLOREA: Potera?

ION: Potera românească... cei din munți... soldații...

FLOREA: Ahaaaa!... Ei, bată-te toaca... Zi: „Potera românească“... Și-aș pune rămășag pe ce vrei că nu-s mai mulți de doi-trei dezertori.

ION: Da nu-s dezertori, cucoane.

FLOREA: Da ce-s? Soldați?

ION: Soldați...

FLOREA: Și ce caută pe-aici dacă-s soldați?

ION: Or fi rămas în urmă și i-or fi apucat nemții aici.

FLOREA: Fleacuri... I-au apucat nemții... Soldații sînt dincolo, la tranșee, nu în păduri ca hoții...

ION: Da cine spune că-s hoți, cucoane?

FLOREA: Ba c-or fi oameni detreabă...

ION: Dar ce să facă? Să treacă dincolo? E greu... Să coboare în sat, îi prinde...

FLOREA: Și-atunci stau în codri și ațin pe oameni la drumul mare ca să-i jefuiască.

ION: Vorbești cu păcat, cucoane, dar pe cine-au jăfuit?

FLOREA: Ei, asta-il

ION: Nu stau ei de jaf, cucoane Floreol! Vai de capul lor... Stau de inimă rea... Că nu-i nimeni nebun să umble pe coclauri și să colinde codrii pe o vreme ca asta...

FLOREA: Și tu de ce le ții așa parte?

ION: Păi, spun și eu ce-am auzit prin oameni. Nu că le țin parte...

FLOREA: Dar dacă or fi povești toate astea?

ION: Or fi... dă... Că oamenii pe vreme de iarnă scornesc multe, să le treacă de urît.

FLOREA: Și-atunci cum rămîne cu potera? Vint! De ce
adică să piară atîția nemți... cu arme cu tot?

ION: Păi de unde să știu eu?

FLOREA: Vezi tu, Ioane, asta nu miroase bine...

ION: N-o fi mirosind bine... dar dacă nu fug ei, atunci cum
de nu-s?

FLOREA: Cum de nu-s?

ION: Dă...

FLOREA: Apoi, aici fi buba... că nu se poate. Trebuie să
fie ceva la mijloc...

ION: O fi, cucoane.

FLOREA: Da, dar gloaba noi o s-o plătim!

ION: Păi e vina noastră?

FLOREA: Apoi, asta-i rău... Fără să fie vina noastră, o s-o
plătim.

ION: Plăteasc-o cine vrea!

FLOREA: Dar cine vrea să infunde pușcăria pentru un
neghiob... ori să fie împușcat ca un ciine? Cine? Și
pentru ce, mă rog? Fiindcă un bouar oarecare șterge
urma unui neamț, ca să se răzbune de cele două palme
ce i le-a dat un feldvebel?

ION: Păi chiar așa să fie, cucoane, crezi că pe dumneata
or să te ia?

FLOREA: N-or să mă ia? Și de ce? Pentru că-s Florea
Mătăsoșeanu?

ION: Nu... dar te știu toți om cumpănit și de-al lor...

FLOREA: Cum de-al lor?

ION: Adică, așa vine vorba, că le-ai ținut parte...

FLOREA: Fleacuri... Dar nu-i vorba de mine numai, e
vorba de atîția nevinovați care pot s-o pățească...
Poate să-i ia.

ION: Nu-i pagubă... de i-o lua.

FLOREA: Dar pentru ce să-i ia? Pentru c-a ucis bouarul?

ION: Eu nu cred. Dar dac-o fi ucis... treaba lui, o fi avut
el ale lui **dac o** fi ajuns să ucidă.

FLOREA: Ce-a avut? C-a mâncat două palme?

ION: E! cucoane! Două palme dacă ar fi de la tata ori de la mama, aş zice că le-a dat Dumnezeu... Şi dacă ar veni de la dumneata, ar fi ca de la tata... Dar le-a dat un neamţ, şi nu se cade... Cînd ai îngrămădit clinele într-un colţ, să nu-l mai baţi... că nu-i lucru cuminte. Cit de oropsit o fi, te muşcă, fiindcă nu mai are încotro.

FLOREA: Bine, muşte. Dar atunci să-şi primească singur plata, nu să sufere alţii fără vină...

ION: Păi, cucoane, dac-o fi aşa că o fi ucis numai el, n-are vină.

FLOREA: Ei, ştii că asta-mi place?

ION: Ți-o fi plăcînd, nu ți-o fi plăcînd, așa-i. Se cheamă că a fost vrednic și și-a spălat rușinea... Ceilalți — că nu-i unul în tot satul, afară de dumneata, să nu fi mâncat palme —, ceilalți să sufere... că n-au avut curajul.

FLOREA: Dar tu de ce nu l-ai ucis pe neamțul care ți-a tras palme?

ION (*pauză, greu*): L-a păzit Maica Precistă, că era în curtea dumatăle, și eu cu cînte am intrat aici, cu cînte vreau să ies...

FLOREA: Foarte frumos, și iacătă că n-ai murit...

ION: Eh! Limba boului e lungă, coane, dar păcat că nu poate să vorbească.

FLOREA: Spui prostii, Ioane! Nu cumva ai pus la inimă două palme date de-o bestie nemțească... Ce dracu... ești om în toată firea!

ION: Oi fi, dar de trei luni de zile mă ard obraji, cucoane. Sînt obraji de om bătrîn... Nu mi l-a scos Dumnezeu în cale niciodată, că...

FLOREA: Că ce?

ION: Dă...

FLOREA: Ai fi tu în stare să uciți un om pentru atîta lucru?

ION: S-a ieftinit viața, și cinstea-i scumpă.
 FLOREA: Și-i cinste să ucizi?
 ION: Că-i răzbel doar...
 FLOREA: Război pe front, nu aici.
 ION: Păi, dacă acolo-s dușmani, aici is prieteni? Tot dușmani.
 FLOREA: Dar acolo te știe, se apără. Pe cîtă vreme aici... să sai să ucizi un om, pe la spate, mișelește... e cinste?
 ION: Păi de ce nu? Că eu n-am pușcă și el are... Și-i crăp capul cu toporul. N-o fi cinste... Dar el, că mă palmuiește ori mă duce, ori mă împușcă legat... este cinste?
 FLOREA: Nu te mai cunosc, Ioane...
 ION: Is cline bătrîn, cucoane; cît mă bate stăpînul, mă pun jos ori fug... Dar streinul, numai cît mi-arată bățul și-mi vede colții...
 FLOREA: Va să zică, de-aceea umbli tu nopți în șir spre săivane?... Dar ești nebun! Ce vrei să faci?
 ION: Ce să mai yorbim?!
 FLOREA: Ioane... Tu în seara asta n-ai fost la săivane.
 ION: Nu.
 FLOREA: Atunci ești înțeles cu bouarul, de mă minte totdeauna...
 ION: Păi uneori mă duc și pe-acolo...
 FLOREA: Și-atunci, probabil că el se duce la pîndă.. Nu? Spune drept... Bouarul a ucis vreun neamț?
 ION: El nu...
 FLOREA: El nu? Cum el nu? Dar atunci trebuie să fie vreunul care a ucis. Cine-i?
 ION: Păi, n-a fost numai bouarul oropsit...
 FLOREA: Știu, a fost tot satul...
 ION (*un gest de dispreț*): Apoi satul...
 FLOREA: Atunci... tu? Ioane! Tu? Tu? Nu, asta nu cred, nu pot s-o cred... Ioane... Tu?... Tu ai fost în stare să...
 (*Ion pleacă încet capul.*)
 FLOREA: Și l-ai ucis?

ION: Nu.

FLOREA: Dar pe cine atunci?

ION: Alții...

FLOREA: Cum alții?... Dar pentru Dumnezeu, ciți sint?

ION: Vreo trei...

FLOREA: Și cum i-ai ucis?

ION: Cu toporul...

FLOREA: Și unde i-ai ascuns?

ION: În fântina Vetrei...

FLOREA: M-ai încremenit, Ioane... Dar cum ai putut tu
ucide... Și înțeleg să te răzbuni pe cel care te-a oropsit...

ION: Toți is de vină...

FLOREA: Dar poate erau oameni însurați, cu copii...

ION: Si eu sint.

FLOREA: Poate unii erau oameni blajini și liniștiți și de-
treabă.

ION: Nu se vede... Toți is nemți.

(Intră Ecaterina.)

SCENA 4

FLOREA, ION, ECATERINA

ECATERINA: Floreo, este unul care se tot învîrte pe lingă
poartă...

FLOREA: Lingă poartă?

ION: O fi vreun neamț.

ECATERINA: Nu pare... Parcă pîndește ceva. O fi vreun
hoț.

ION: O fi pîndind... Să mă duc eu să văd.

FLOREA: Ioane... lasă-mă să mă duc eu.

ION: Ia fugi, cucoane Floreo. Se poate?

FLOREA: Înțelege ce spun eu...

ION: Păi tocmai că înțeleg... Îmi pare rău. Dar vreau să-l
văd la față... Și îndată mă-ntorc. *(Iese.)*

SCENA 5

FLOREA, ECATERINA

FLOREA: Nu erai culcată? Îmi spusese Anica, parcă.

ECATERINA: Nu, vezi bine. Dar tu ce ai? Ești așa de schimbat la față...

FLOREA: N-am nimic...

ECATERINA: Nici n-ai mâncat. Dar ce ai?

FLOREA: Nimic... Poate puțină oboseală... nervi. Am și umblat mult prin frig... și-apoi mi-au mai făcut rău săivanele când le-am văzut în ce hal au ajuns.

ECATERINA: Nu-i nimic. Fă-te că nu le bagi în seamă. Se fac ele toate, numai să se întoarcă ai noștri.

FLOREA: Nu mai cred...

ECATERINA: Nu mai crezi?

FLOREA: Nu mai cred. Asta rămîne așa... ca un vis frumos... un vis foarte frumos... dar copilăresc... și care îți încălzește sufletul tot mai rău...

ECATERINA: Ce ușor te-ai decepționat, Floreo!

FLOREA: Pot face oare altfel când văd atâtea murdării scoase la iveală pe fiecare zi? Atâtea ticăloșii!... Și cum aș vrea să n-am dreptate, cum aș vrea să mă-nșel, să cred că merităm o nouă viață bună...

ECATERINA: Dar merităm, o merităm îndestul... Nu vezi tu că românii noștri nu pot suferi robia? Nu vezi? Dar ia toate veștile pe care le avem din preajmă și-ai să vezi... Sint, e drept, câteva secături... câteva lichele...

FLOREA: Mii... mii sint.

ECATERINA: Da... mii. Nu uita însă că tot ce-a fost mai vrednic și mai bun e pe front. Dar de-aici din ăștia rămași sint și de cei care merg, nu la o moarte posibilă, dar la o moarte sigură... Și pentru ce? Pentru dragostea de țară.

FLOREA: De-aici?

ECATERINA: Da... Pier nemții... Și pier mulți... Este o mină la mijloc... nu-i așa?

FLOREA: Desigur... și?

ECATERINA: Mina aceea ucide fără ordin...

FLOREA: Asta-i o scuză mai puțin...

ECATERINA: Nu, e o calitate mai mult... Și-apoi să ucizi pe un om cu care-ai stat de vorbă, poate... un om care și-a arătat, poate, un suflet bun...

FLOREA: Dar atunci e o monstruozitate...

ECATERINA: E împlinirea completă a datoriei.

FLOREA: Distrugînd o ființă bună?

ECATERINA: Scutind țara ta de încă un dușman...

FLOREA: Dar asta e o nelegiuire...

ECATERINA: Totuși, asta e adevărata datorie, să distrugi aceea ce-ți primejduiește țara, chit că-ți pui direct viața în joc și nu-ți mai păstrezi nici cea mai mică porțiță de scăpare. Printr-o asemenea luptă refuzi pînă și cavalerismul indulgent al dușmanului și te pui cu pieptul deschis în fața răzbunării lui imediate. Și e un mare merit, unul mai mare poate decît acela de a lupta ca ostaș regulat, unde mai poate fi și constrîngere... și ordine de sus.

FLOREA: Dar ce schimbare e în tine?

ECATERINA: Nici una. Decît... acum știu de ce-am trimis doi băieți pe front. În fața răspîntiei trebuie s-apuci pe-o parte sau pe alta. Am apucat și eu pe drumul pe care s-au dus copiii mei...

SCENA 6

FLOREA, ECATERINA, ION, UNGUREANU

ION (*de-afară*): Haide, că-ți teșesc capul cînd ți-oi trăsni una... Intră. (*Îl zvîrle în casă.*)

FLOREA: Dar ce-i asta? Primarul?

ION: Păi, dumnealui pîndea pe la gard.

ECATERINA: Bravo, domnule... bravo!

FLOREA: Ce pîdea?

UNGUREANU: Coane Floreo... nu-i adevărat.

ION: Dar atunci, de ce-ai fugit cînd m-ai zărit? Hai?

UNGUREANU: Dar nu-i adevărat, coane Floreo...

ION: I-ascultă, mă... eu cînd te-oi...

FLOREA: Ia taci, Ioane!

ION: Ia lasă-mă, coane Floreo, și dumneata! Păi știi dumneata ce-am alergat eu după el? Mi-a scos sufletul.

Primar? Hai?... Pînedești la gard ca țiganii.

FLOREA: Lasă, Ioane... înțelege odată...

ION: Că n-o încăpea el pe mîinile mele... să-l primăresc eu...

UNGUREANU (*obraznic*): Ia să-ți dai seama cu cine vorbești!

ION: Pfiu... Păi n-ai să ieși tu de-aici?

FLOREA: Ei, Ioane! Taci odată!

ION: Da... tac... tac... că... vorbesc eu mai pe urmă cu el...

FLOREA (*lui Ungureanu*): Cu ce vă putem servi, domnule primar?

UNGUREANU: Coane Floreo, uitați-vă ce-i... Să vă spui. Voiam să intru, dar nu îndrăzneam, fiindcă știam că-i tirziu... și nu credeam să vă mai găsesc treaz.

FLOREA: Iată că m-ai găsit... Despre ce-i vorba?

UNGUREANU: Am primit chiar astă-seară un ordin de la comandatură...

FLOREA: Și ce mă privește pe mine?

UNGUREANU: Să vedeți de ce... Știți că au tot dispărut niște soldați germani. Și se bănuiește că ar fi fost omoriți de români...

FLOREA: Ei și?

UNGUREANU: Și trebuie să dăm vreo douăzeci de ostatici. Despre dumneavoastră, să n-aveți grijă... cu toate că așa se cere — persoane mai de seamă... Dar eu pot să fac pentru dumneavoastră...

ION: I-auzi, mă! Rîia ajunsă la rang...

FLOREA: Și pe mine n-o să mă iei ostatic?

UNGUREANU: Nu, coane Floreo... S-ar putea?! Tocmai pe dumneavoastră!... Fac eu așa ca să nu fie nevoie de dumneavoastră...

ECATERINA: Dar asta-i obrăznicie...

UNGUREANU: Coană Ecaterino... credeți-mă că eu...

ECATERINA: Nu ți-e rușine... După ce ne-ai luat tot ce s-a putut lua de-aici...

FLOREA: Ecaterino...

ECATERINA: Bine, dar asta e nemaipomenit... Dar în primul rînd, cum nu-ți dai seama cît ești de caraghios cu invenția asta cu care vrei să scapi?! Pîndei... Ba da, pîndei la gard ca un borfaș. Te-am văzut cu ochii mei.

UNGUREANU: Îmi pare rău, coană Ecaterino!

ECATERINA: Ei, nu cumva ai să mi-o faci acum pe jignitul... Și-apoi, aerul ăsta de protecție din partea unei siugi nemțești le-ntrece pe toate!

UNGUREANU: Bine, dacă dumneavoastră credeți...

ECATERINA: A! ai schimbat tonul!

UNGUREANU: Apoi, eu vin să vă fac un bine.

ECATERINA: Ce-ai spus?

FLOREA: Ia lasă-l, Ecaterino... Ce vrei, domnule, de la mine?

UNGUREANU: Dacă mă luați așa...

FLOREA: Mă, fleacule, cu mine să nu fii obraznic, auzi?... Cînd pîndești la miezul nopții casa unui om înseamnă că vrei ceva. Și cu mine știi tu bine că nu merge gluma... Să nu mă faci să-mi trec măsura, că-i rău... Vezi ce liniștit vorbesc eu acu. Nu mă face să mă schimb... Hai, spune. Ce-i cu ostaticii?...

UNGUREANU: Voiam să vă întreb pe cine să iau.

ECATERINA: Ca și vina ostaticilor tot asupra lui Florea să cadă... Înțelegi, Floreo?

FLOREA: Da, știu eu că dacă ar fi vorba de ostatici, așa s-ar întîmpla... Decît, eu nu cred o boabă din tot ce spune.

- UNGUREANU: Atunci dacă nu credeți...
- FLOREA: Dacă nu credeți, ce?... Ce? Hai, dezleagă-ți limba și spune! Ce? Domnul primar s-a zăpăcit?... Se poate, domnule primar? Se poate să vă zăpăciți tocma dumneavoastră, om al stăpînirii glorioase?
- UNGUREANU: Dacă dumneavoastră credeți... atunci vă rog să mă lăsați să plec.
- FLOREA: Nu... n-ai să pleci pînă nu vei spune ce-mi pîndeam sub gardurile mele...
- UNGUREANU: Dar nu pîndeam, coane Floreo. De ce vă luați după vorbele lui Ion?
- ION: Mă! Să nu mă faci mincinos, că te fac pastramă... Viră-ți mințile în cap! Ce? Crezi că mă sperii?
- FLOREA: Și va să zică, nu vrei să spui ce-mi cătai sub garduri? Nu? Am înțeles acum. Decît, te previn. Ești primar al nemților. Bine! Dar dacă te mai prind o dată că-ți calcă piciorul pe locurile astea, să știi că nu mai ieși întreg de-aici. Ai înțeles?
- UNGUREANU: Dar, cucoane...
- FLOREA: Lichea nemțească ce ești! Lasă că o veni ea vremea cînd s-or întoarce ai noștri... Vezi tu atunci ce-a însemnat purtarea ta de-acum... Și-acum, marș! Pleacă, tîrîtură... Pleacă, să nu te vîd.
- UNGUREANU: Faceți rău...
- FLOREA: Ce-ai zis? Nu cumva vrei să-mi faci acu și morală? Dă-l afară, Ioane! Zvirle-l pe scări să se-nvețe minte cum să vorbească.
- ION: Hai, acu să te judec și eu.
- UNGUREANU: Să știți... dacă omul ăsta se atinge de mine...
- FLOREA: Ce vrei?
- UNGUREANU: Să-i spuneți să s-astîmpere...
- FLOREA: Și dacă nu vreau?
- UNGUREANU: Bine, atunci vedem noi...
- ECATERINA: Amenință!

FLOREA: Ce-ai spus? „Vedem noi!“? Dar cu cine crezi tu că vorbești?

UNGUREANU: Dacă dumneavoastră spuneți așa...

FLOREA: Ce anume?

UNGUREANU: Că Ion poate să facă ce-o vrea.

FLOREA: Și dacă am spus? Vii tu în casa mea să m-ameninți? Pe mine? Nu știu ce mă ține să nu-ți sfărîm capul de pereți... Pleacă! Pleacă... Pleacă și să nu te mai văd, că se întâmplă o comedie! (*Lui Ion.*) Scoate-l afară!

ION (*primarului*): Poftim... Poftim, mă rog! Hai să vedem și noi... Hai. (*Îl scoate afară.*)
(*Se aude un zgomot surd.*)

FLOREA: Să știi că Ion face un bucluc...

ECATERINA: Bine, dar ăsta-i bun să-i sfărîmi capul ca la șerpi...

FLOREA: Bine, frate, așa-i, dar vrei să-ți ridici în cap toți nemții? Licheaua asta e în stare să facă orice.

UNGUREANU (*galben de frică, izbucnind în odaie*): Coane Floreo, apără-mă... coane Floreo!

FLOREA: Ioane! Ești nebun?

ION: Visează, coane Floreo. L-am dus și eu de umeri, ca să nu se izbească de pereți, că nu prea știe locul...

UNGUREANU: Îți bați joc de mine?... Bine.
(*Intră, goana, Anica.*)

SCENA 7

Aceiași, ANICA

ANICA: Arde-n sat, cucoană. E o grozăvie...

ECATERINA: Ce arde? (*Se ridică storul, se vede focul.*)

Vai de mine... Parcă ar arde tot satul... Ce vîlvătaie...

UNGUREANU: Coane Floreo... dați-mi voie să plec. Vă rog. Am răspundere, coane Floreo...

FLOREA: Lasă-l, Ioane, să plece...

ION (*lui Ungureanu*): Haide... marș...

FLOREA: Ioane!

UNGUREANU: Sărut mîna... (*Iese goana.*)

FLOREA: Ioane, ai să intri într-un bucluc... cu prostiile
astea.

ION: Păi cuuuuum... (*Dă să iasă.*) Îi dîrdie măselele de
frică. Pînă-n sat am să-l duc, să scot apa din el...

FLOREA: Astîmpără-te...

ION: Păi mă duc și eu la foc, coane Floreo. Ce? N-am voie?...
(*Iese.*)

ECATERINA: Ce foc!... Ce foc, Doamnel...
(*Se aude o bătaie în geam.*)

SCENA 8

ECATERINA, ANICA, FLOREA

ECATERINA: Ce-i asta?

ANICA: O fi Ion...

FLOREA: Nu se poate. Asta-i la geamul dinspre hambare.
Dar cine să fie?

ANICA: O fi vreo înșelăciune, coane Floreo... Să nu ieși
dumneata afară... Lasă să vie Ion.

FLOREA: Ce dracu? Sînt copil? Să văd eu ce-i. (*Dă să
iasă. Se aude a doua bătaie în geam.*)

MIRCEA (*de-afară*): Mamă...

ECATERINA: Glasul lui Mircea... Cine-i acolo?

MIRCEA (*idem*): Eu, mamă.

(*Ecaterina vrea să deschidă fereastra.*)

FLOREA (*oprind-o*): Nu deschide...

ECATERINA: Dar e Mircea, n-auzi?

FLOREA: Ce să cate Mircea aici?

ECATERINA (*deschide brusc fereastra*): Mircea...

MIRCEA (*de-afară*): Deschideți pe dindos

ECATERINA: Fugi, Anico, de deschide

FLOREA (*lui Mircea*): Intră prin față.

MIRCEA: Nu. S-ar putea să fiu văzut... că-i lumină...

ANICA: Stai, conașule, că deschid pe dindos. (*Iese repede.*)

FLOREA: Închide geamul. (*Se închide geamul. Pauză.*) Ce-o fi însemnând asta?

ECATERINA: Numai de n-o fi făcut vreo prostie.

FLOREA: Ce prostie?

ECATERINA: Să fi fugit de pe front?...

FLOREA: Ce? Mircea?... Vorbești fleacuri... Mircea? Al
Prostii...

(*Intră Mircea, zdrențăros, și Anica.*)

SCENA 9

ECATERINA, FLOREA, MIRCEA, ANICA

MIRCEA: Sărut mîna, mamă.

ECATERINA: Ce-i cu tine? În halul ăsta?

MIRCEA: Vă spui eu... Sărut mîna, tată. Ce cald i-aici...
la voi... De cînd n-am mai simțit eu căldura asta!...

Vă uitați la mine? Nu-s elegant, nu-i așa?

FLOREA: Dar nu înțeleg ce-i cu tine.

MIRCEA: Am fugit...

ECATERINA: Tu? Mircea?

FLOREA: Și de unde ai fugit? De pe front?

MIRCEA: De pe front?... Din lagăr...

ECATERINA: Din care lagăr?

MIRCEA: De la prizonieri...

ECATERINA: Cum? Tu ai fost luat prizonier?

MIRCEA: Da, mamă.

ECATERINA: Cum asta?

MIRCEA: Între Brăila și Siret...

ECATERINA: Dar cum?

MIRCEA: Ei, cum... Cum se iau prizonierii...

ECATERINA: Te superi că te-ntreb?

MIRCEA: Nu mă supăr, mamă, de ce să mă supăr... dar lăsați-mă o clipă să răsuflex... și-oi spune...

ECATERINA: Bine... Mircea. Iară-mă dacă te-ntreb, dar ești copilul meu, vreau și eu să știu...

MIRCEA: Nu-i nimic, mamă... Dar tocmai fiindcă-s copilul tău, întreabă-mă mai bine dacă am mâncat ceva azi și ți-oi spune că n-am pus nici năfură-n gură...

ECATERINA: Bietul copil! Anico, dă-i repede ceva de mâncare și... trebuie să-ți iei alte haine, pentru Dumnezeu... Ești într-un hal!... Du-te, Anico, și vezi ce găsești pe-acolo!...

MIRCEA: Mamă, să-mi facă ceva cald, că de două săptămîni de cînd am scăpat din lagăr numai mămăligă rece am mâncat... Și sufletul din mine e înghețat...

ECATERINA: Bine, băiatul mamei. Vezi, Anico... niște ouă... o friptură... nu? Mircea?...

MIRCEA: Da, mamă.

FLOREA: Și fierbe-i niște vin...

ANICA: Da... e bun, dar niște lapte fierbinte nu ai bea, conaș Mircea?

MIRCEA: Da... beau...

ECATERINA: Hai... dă fuguța, Anică...

ANICA: Numaidecît... (*Iese.*)

MIRCEA: Ce cald i-aici la voi... Ce bine!... Ce bine-i c-am ajuns aici... Mamă, mamă, de-ați ști voi prin cîte-am mai trecut... Doamne! Și ce bine e că n-aveți nemți la conac. Tata trebuie să fie protejat...

FLOREA: Da... sînt foarte protejat! Noroc că pe-aici sînt nemți puțini...

MIRCEA: De două ceasuri mă învîrt pe lîngă garduri... Cînd să intru, am văzut și-o bătaie pe drum... Se băteau doi.

ECATERINA: Ion și cu Ungureanu, desigur.

MIRCEA: Da?... I-am văzut cînd au ieșit de-aici, dar nu puteam să-i știu... și mi-era teamă să m-apropii de dișii. Pe urmă, unul a luat-o la fugă spre sat.

FLOREA: Nu ți-am spus eu că Ion face prostii?

ECATERINA: Lasă-l, să-l învețe minte...

FLOREA: Pe dracu! Și-apoi se duce să vadă focul și-are să puie Ungureanu mina pe el.

ECATERINA: Da că la foc... numai grija asta o să aibă Ungureanu..

MIRCEA: Dar ce-i cu focul din sat? Unde arde?

ECATERINA: Dumnezeu știe... Parcă pe la școală... ori pe lingă școală...

MIRCEA: Pe-acolo-i și casa lui Petru al Vădanei.

FLOREA: Da, dar ce?

MIRCEA: Păi, Petru m-a ajutat să fug... Chiar cu el am și venit... și el s-a dus acum să-și vadă casa.

FLOREA: Ce-ar fi să se fi aprins tocmai casa lui...

ECATERINA: Vai! săracul!

FLOREA: Dar nu cred. Prea e mică... și vîlvătaia asta prea mare.

MIRCEA: Da... dar casa lui e învelită cu stof...

ECATERINA: Ar fi groaznic... săracul.... Și zici că Petru te-a ajutat să fugi? (*Mircea afirmă.*) Care-i Petru ăsta? Băietanul cela domol, așezat, rușinos... ginerele lui Căpriță? A! el e bărbatul Casandrei....

MIRCEA: Da... da... Bun băiat și curajos... Grozav de bine s-a purtat... Am fost tot împreună, pe toate coclaurile, de două săptămîni de cînd am scăpat... Și pe el îl prinsese odată cu mine, lingă Brăila... între bălți... Acolo au prins mulți, aproape un regiment, și ne-au dus aici în lagăr... Am avut noroc... Nu ne-au dus în Germania, că nu mai scăpam așa ușor...

FLOREA: Și cum ați scăpat?

MIRCEA: Petru să trăiască... A gîtit o sentinelă...

FLOREA: Petru?! Omul ăsta bun... blind... liniștit...

ECATERINA: D-apoi în vremuri de-astea, cine nu-i fiară?

FLOREA: Bine... dar să gîtuie un om așa, cum gîtui un pui de găină? Nemaipomenit...

ECATERINA (lui Mircea): Și zici că a ucis sentinela... Și?

MIRCEA: S-a îmbrăcat cu mantaua neamțului... S-a pus el de sentinelă... pe cînd eu tăiam sîrmele gardului.

ECATERINA: Dar alte sentinele nu erau?

MIRCEA: Ba erau, dar alesesem o vreme de pîclă groasă... că altfel n-ar fi fost chip... Și am plecat. Ei... acu știi, mamă? Mamă, mamă... ce bine-i aici... ce bine-i... Parcă n-ar fi fost toate decît un vis urît...

FLOREA: Dar Petru unde-i? În sat?

MIRCEA: Da... s-a dus pe-acasă...

FLOREA: Și dac-o da de vreun neamț?

MIRCEA: Nenorocul neamțului, că nu mai scapă viu din ghearele lui Petru. Că tot așa ne-au ieșit pe drum doi în cale... și nu i-a iertat... Te miri?

FLOREA: Nu știi din ce aluat oi fi făcut eu. Nu mai știi... Că eu n-aș fi în stare...

ECATERINA: Nici nu-i nevoie. Sint ei destui în stare... Dar să știi că Petru dă cu ochii de nemți... Că nevastă-sa are tare urite purtări... Își face de cap cu nemții...

MIRCEA: Casandra?

ECATERINA: Da.

MIRCEA: Nu mai spune! Și el, săracul, vorbea de nevastă-sa ca de Dumnezeu...

ECATERINA: Să i se fi aprins și casa...

FLOREA: Apoi, cînd s-abat relele... nu s-abate numai unul. Dar aflăm noi îndată... cînd o veni Ion.

MIRCEA: A! S-a dus Ion să vadă unde-i focul?

FLOREA: Da.

MIRCEA: Dar ce mai face el? Mi-era dor să-i mai văd, drept să vă spun... De Vasile-al lor au mai aflat ceva?

ECATERINA: E-așa de greu acuma de aflat... Numai noi am avut norocul să primim o scrisoare de la Andrei.

MIRCEA: Dar cum s-a făcut minunea asta?

FLOREA: Apoi așa i-am zis și eu... minune... A trecut prin Rusia și Elveția... (*Ecaterinei.*) Și vezi ce mai pui-de-lele e și Andrei? Scria că Mircea-i bine, că s-au întâlnit... că nu știu ce, și când colo, Mircea prizonier... E adevărat că v-ați întâlnit?

MIRCEA: Da de unde! Așa face Andrei totdeauna, știe el că eu nu mă dau în brînci cu scrisul... și caută să mă înlocuiască. Știe că rău nu face...

ECATERINA: Știi că s-a abătut pe-aici chiar în seara când au venit nemții...

MIRCEA: Știu... am aflat de la un camarad de-al lui, din regiment... Dar era s-o pățească urit.

ECATERINA: De ce?

MIRCEA: Cinci zile a rătăcit pînă a dat de urma regimentului. Erau să-l prindă nemții, i-au împușcat calul... A stat o zi întreagă ascuns în niște trestii în baltă și a trebuit să treacă printre liniile nemțești... A scăpat bine, a avut noroc... S-a ales numai c-o ștersătură de glonț la picior...

FLOREA: Și nimic n-a scris din toate astea...

ECATERINA: Mai bine-mi face când le aflu așa... În tăcerea lui este o mîndrie conștientă a lucrurilor frumoase pe care le-a făcut.

MIRCEA (*schimbînd vorba*): Mamă... dar mi-i foame...

ECATERINA: O fi trebuit să faci focul. Așteaptă și tu puțin.

MIRCEA: Dar mi-i și somn...

FLOREA: Lasă că te odihnești tu bine.

~~MIRCEA~~ Te cred...

FLOREA: Și poate om avea norocul de n-or veni nemții în cantonament cităva vreme... Așa că vei avea o liniște completă.

MIRCEA: Ce bine-ar fi să nu mă mai ascund atîta...

ECATERINA: Totuși, trebuie să fii prudent.

MIRCEA: Asta... o știu eu.

ECATERINA: Dar Petru al Vădanei unde rămîne?

MIRCEA: Ce să rămîie? El pleacă înainte.

FLOREA: Și tu pleci cu el?

MIRCEA: De... aș pleca și eu... Dar nu știu...

ECATERINA: Cum? Să rămii tot timpul aici?

MIRCEA: De... știu eu?

ECATERINA: Dar dacă te-or prinde?

MIRCEA: De asta n-am eu grijă... Îmi durez o ascunzătoare de nu mă mai găsește nici dracul...

ECATERINA: Dar atunci lipsești de la datoria ta...

MIRCEA: Lipsesc din clipa în care am fost luat prizonier. Și asta nu-i vina mea... Dar ce? Vă supără că rămîn?

ECATERINA: Nu, Mircea... Eu mă bucur că ești lângă noi, decît că n-aș vrea să ți se întîmple cine știe ce... și mai ales n-aș vrea să fii vreodată acuzat că nu ți-ai făcut datoria toată.

MIRCEA: Dar cine poate să mi-o reproșeze? Eram prizonier, și dacă mi-am riscat viața, fugind din lagăr, am făcut-o știind că vin aici, lângă voi, acasă... și fiindcă am avut prilejul să scap de mizeria de-acolo... Să plec pe front? M-aș duce cu dragă inimă, dar, știu eu ce mai pătesc? Întrebați-mă ce am suferit în astea două săptămîni. Nu... Pe iarna asta, în orice caz nu mai plec. Să mai dorm iar pe zăpadă... Nu mai pot... Am făcut-o o dată, de dragul vostru și de mila mea... nădăjduind că ajung aici la bine. Dar să mai îndur încă? Nu mă mai simt în stare... Și drept să spun... nu mai am nici sufletul acela pe care-l aveam. Sînt deprimat... sînt obosit... Poate dacă m-oi mai odihni... și-o da în primăvară. Și chiar și atunci... la ce-aș pleca? Să trec dincolo?

ECATERINA: Firește.

MIRCEA: Dar știi tu, mamă, ce-nseamnă să treci printre liniile de foc?

ECATERINA: Andrei zici că a trecut!

MIRCEA: Andrei... Andrei cred și eu că a trecut.

ECATERINA: El cum a putut trece?

MIRCEA: Dar bine, mamă, atunci nu era un front format cum e acum... Tu nu înțelegi că de la Dunăre și pînă sus, la Prut, e tot o rețea de sîrmă și sînt tranșee în care mișună, la fiecare doi pași, cîte un soldat neamț... Apoi i-același lucru?

ECATERINA: Dar Petru al Vădanei spunea c-o să treacă.

MIRCEA: Petru nu știe ce spune. (*Pauză. Schimbă.*) Dar nu înțeleg stăruința voastră... ca și cînd v-ar părea rău că stau și-ați vrea să plec. Dacă e așa, eu pot să plec.

ECATERINA: Mirceo!...

FLOREA: Spui pentru a doua oară aceeași prostie. Tu trebuie să înțelegi că nu poate să-mi pară rău cînd îmi vine un copil acasă. Decît, ne întrebăm și noi... fiindcă eu unul n-aș vrea să am un copil căruia să i se poată aduce — mai tirziu — cine știe ce imputări.

MIRCEA: Eu contez ca prizonier... Cui ce-i pasă unde sînt?

ECATERINA: Dar atunci nu te mai numeri ca ostaș...

MIRCEA: Desigur...

FLOREA: Dar cum spui tu vorba asta? Tu? Dar asta nu-i permisă unui soldat, necum ție, ofițer... că doar ești ofițer, dacă nu mă înșel...

MIRCEA: Crezi că trebuie să mi-aduci aminte? Dar ce vrei să fac atunci? Să-mi vir capul între rețelele nemțești ca să fac, ce? Sînt nouăzeci și nouă de posibilități să fiu prins și numai una să scap... Și dacă mă împușcă... ori mă prind și mă întorc în cine știe ce alt lagăr... desigur în Germania, ori în Bulgaria... nu înseamnă că am fost netot de mi-am zvirlit din mîini traiul bun de-aici și căldura...?

ECATERINA: Dar poate izbutești să treci dincolo?...

MIRCEA: Poate... Dar pentru poate ăsta, nu las eu binele de-aici...

FLOREA: Mult ții tu la binele de-aici, cam prea mult pentru vremuri ca astea.

MIRCEA: Da cum să nu țin? Ce mi-a folosit de mi-am făcut datoria până acum? Ei da... mă-ntreb, ce mi-a folosit, căci toate faptele... toate rezultatele n-au făcut altceva decît să năruiască în mine tot ce era entuziasm și vioiciune... Cu fiecare mort ce cădea alături — nevinovat și clinește jertfit de ordine stupide, care-l virau în luptă fără să fie pregătit s-o înțimpine —, cu fiecare mort mi se sfîșia cite o bucată de entuziasm... Nu-l mai am... Nu mai am nici încredere... Și nu mai am nici nădejde... Nu... nu mai am... Sint incapabil să mă mai amăgesc și grozav de conștient că nu există o crimă mai mare decît războiul și nici o prostie mai mare ca jertfa asta stupidă pe care o fac unii — îndemnați un știu de ce — virindu-și singuri capul la tăietor...

ECATERINA: Dar și Andrei s-a dus așa.

MIRCEA: Andrei... Andrei e un erou... Ei bine, eu nu-s.

FLOREA: Se vede, Mirceo... Se vede! Iluzia libertății tale prețuiește în capul tău mai mult decît libertatea reală a... nu mai zic a țării... zic a familiei tale... A tatălui tău și a mamei tale... Rămii aici! Ai toată libertatea pe care se vede că ai dorit-o.

MIRCEA: Nu tată, n-am dorit libertatea asta — cum zici dumneata —, că înțeleg ce vrei să spui... Mi-era groază de prizonierat... Ți-o jur... și-am fugit de-acolo cînd am putut, cu destul risc... o știi... Dar, nu mă mai pot întoarce. Mi s-au sleit puterile... și trupești, și sufletești. Mi s-au sleit. Cînd eram acolo, în mijlocul luptelor, nu simțeam... Era încordarea... erau nervii... era... nu știu ce mai era... Mă duceam... poate de teamă... poate de rușine... dar mă duceam... Trebuia să mă duc... Dar acum nu mai pot, sint slab. Se vede că aveam puțină trăinicie de-am sfîrșit-o așa de repede... Că nu mai

pot... E sleirea dusă pînă la capăt... e groaza — nu groaza de moarte, nu... dar așteptarea ei... apropierea ei... din fiecare clipă... Nu... nu mai pot... sînt așa de slab, că nu-mi mai pot ascunde nici rușinea slăbiciunii mele. Că mi-i rușine că am ajuns aici... Mă doare că trebuie să cad în ochii voștri... Ba da... ba da... Știu... Dar ce pot face?... Sînt oare numai eu de vină că am avut un suflet așa de moale? Știu... tu ești tare... Și Andrei e tare... E dureros să fiu constrins a face diferența asta... Dar... eu n-am sufletul vostru... Parcă aș avea un suflet de femeie... Poate semăn mamei.

ECATERINA (*o mișcare de revoltă*): Mie? (*Privire reciprocă, cu Florea, apoi resemnare.*) Da, Mirceo... Se poate... Tu îmi sameni mie...

MIRCEA: Știu că vă amărăsc... iertați-mă... Și-acum, dacă vreți să plec, eu plec... Poate e mai bine... să plec.

ECATERINA: Nu, Mirceo... rămii...

MIRCEA: Mamă, știu eu că tu ai vrea să rămîn... Că doar ești mamă, dar...

FLOREA: Te rog eu să rămii... Te înțeleg... Nu ești tu de vină că ești așa.

ANICA (*intrînd*): V-am gătit masa, conașule. Poftim.

ECATERINA: Hai, Mircea, să mănînci...

(*Ies toți trei. Florea e deprimat... Bătăi în ușă.*)

SCENA 10

FLOREA, PETRU AL VĂDANEI

FLOREA: Care-i acolo? (*Deschide ușa.*)

PETRU: Eu, sărut mina, coane Floreo...

FLOREA: Bine-ai venit, Petre. Mi-a spus tocmai Mircea... și-ți mulțumesc și eu că l-ai ajutat să scape... Ei, ai fost pe-acasă?

PETRU: Fost...

FLOREA: Bun... Dar ce-a ars în sat?

PETRU: Casa mea...

FLOREA: Ce?... Casa ta? Cum? Dar de unde a luat foc?

PETRU: Eu i-am dat foc...

FLOREA: Dar ce înseamnă asta?

PETRU: Păcătoşenie omenească. Mi-i şi ruşine să mai spun...

FLOREA: Dar ce a fost?

PETRU: Ce să fie, coane Floreo... Ia, se păcătoşise de tot nevastă-mea... Casa mea ajunsese han... ba mai rău... Azi unul... mîini altul... Şi eu — vai de sufletul din mine — Dumnezeu ştie pe unde-mi trudeam ciolanele. Dar să zic şi eu că-i om, şi că-i păcătos... şi rivneşte... Dar cu nemţii, coane Floreo?... Cu nemţii?! Că poate aţi auzit şi alde dumneavoastră că, pe cît am înţeles eu, ştia tot satul...

FLOREA: Şi ce-a fost acum?

PETRU: Ce să fie? M-am dus să-mi văd casa... că ce spun nu-i de ruşine — doream şi eu de femeia mea, şi de fată... Parcă eu ştiam?!... Şi cînd ajung, văd petrecanie în casă... Petrecea cu nemţii; băuţi, se vede că erau măscăroşi... şi întindeau mina... Şi nevastă-mea ridea şi era veselă de parcă-l văzuse pe Dumnezeu. Şi eu, în opt ani de trai, n-am văzut-o rizînd de două ori. Şi cînd am văzut asta... ce să spun, coane Floreo... m-a încolţit gîndul dracului şi nu mă înduram, că mă gîndeam la fată... şi mi se muiase inima de jalea ei... Da-a dat Dumnezeu şi-am văzut-o intrînd pe poartă — desculţă, pe gerul ăsta — cu cogeă ulcior de vin... tocmai pe ea o trimiteau, săraca, la miezul nopţii să le-aducă băutură. Şi am vorbit cu ea şi-am îndreptat-o încoace... Pe urmă, am legat uşa casei cu centironul... am legat-o de nădejde... că ferestrele au fiare... Şi-am

cărat paie împrejurul casei... cit era deajuns... Și-am dat foc...

FLOREA: Ș-ai ars tot?

PETRU: Cum să nu ardă?!

FLOREA: Și n-au scăpat cei dinăuntru?

PETRU: Pe unde să scape... Și-apoi, și de-ar fi scăpat de foc... nu scăpau de mine...

FLOREA: Ce suflete aveți voi? De unde scoateți voi cruzimea asta, pentru Dumnezeu?

PETRU: Năcazul o scoate. Parcă ce sîntem noi de vină...

FLOREA: Și ucideți oameni cum ai ucide muște...

PETRU: Păpușoiului trebuie să-i tai frații dacă vrei să lege rod... Și-acu, iaca de ce-am venit. Să nu vă fie cu supărare... V-aș ruga să vă îndurați s-o țineți dumneavoastră pe fată cit oi fi eu la război... Că poate o da Dumnezeu să mă întorc... și m-oi plăti și eu cum oi putea.

FLOREA: Dar, firește, Petre... firește... ad-o aici.

PETRU: Îi la țata Anica, am adus-o cu mine... Unde era s-o las, săraca, că ea nu știe c-a lăsat-o Dumnezeu orfană de-acu încolo...

(*Intră Ion.*)

SCENA 11

FLOREA, PETRU, ION

ION: Bine-ai venit, Petre.

PETRU: Bine te-am găsit, moș Ioane... De ce te uiți așa la mine?...

ION: I-adevărat c-ai fost în sat? Că spun oamenii...

PETRU: Fost...

ION: Tu ai dat foc?

- PETRU: Eu, moș Ioane... Prea era de rușine...
- ION (*greu*): Bine-ai făcut, Petre...
- PETRU: Dar de Vasile... știi?
- ION (*privire tare, înțeles, șovăie, trece mîna pe ochi*): Și... de cînd... Petre?
- PETRU: Mai o lună... Pe dincolo de Brăila. Dacă-om avea zile, om merge și ți-oi arăta... c-am pus semn...
- ION: Dumnezeu să-l ierte...
- FLOREA: Dar ce-i? Vasile? Se poate? Săracu de tine, Ioane. Și biata Anica...
- ION: Ei să nu-i spuneți, coane Floreo... că se și prăpădește...
- PETRU: Și nici lui conaș Mircea să nu-i spuneți... Eu m-am tot ferit... El are suflet de femeie și se-ntristează tare, și-l iubea mult pe Vasile... Ei! Apoi mă duc și eu...
- FLOREA: Unde?
- PETRU: Înapoi, la regiment...
- FLOREA: Păi, regimentul e dincolo.
- PETRU: Păi da... știu...
- FLOREA: Știi tu cît e pînă la front?
- PETRU: Ajung eu.
- FLOREA: Și pe-o iarnă ca asta?
- PETRU: Am dus eu și mai la greu, coane Floreo.
- FLOREA: Și cum ai să treci printre nemți?
- PETRU: Oi vedea eu...
- FLOREA: Or să te prindă, Petre, gîndește-te... și pe tine te împușcă.
- PETRU: Hm... nu mă prind ei... Și dacă m-or prinde... doar tot c-o moarte-s dator... și viața n-am cumpărat-o. Apoi, sărut mîna, coane Floreo, și dumneata, moș Ioane... iartă-mă că ți-am vestit năcazul...
- ION: D-apoi că-i mai bine să vie de la un prieten... că parcă ai mai luat și tu dintr-însul... Drum bun, Petre.
(*Petru iese.*)

SCENA 12

FLOREA, ION (covârșit)

ION: Apoi... să mă duc și eu...

FLOREA: Unde?

ION: La săivane... la pîndă... (*Iese.*)

FLOREA (*rămas singur, copleșit*): O! Lașitate! (*Cu milă, dezgust și rușine.*)

CORTINA

ACTUL AL TREILEA

Zori de zi

SCENA 1

ANICA (așipită pe un jilț), apoi FLOREA
(*Se-aud bătăi în ușă.*)

ANICA (*tresare*): Ha?... (*Iar bătăi, mai tari.*) Care-i acolo?

FLOREA (*de-afară*): Ia deschide.

ANICA: Dumneata erai, cucoane? (*Deschide. Florea intră.*
Anica vrea să mărească lampa.)

FLOREA: Lasă lampa așa. (*Schimbă.*) Dar cine naiba v-a pus să închideți toate ușile?

ANICA: Păi, dacă am văzut că trece miezul 'noptii și dumneata tot n-ai venit, am socotit c-ai fi mas pe undeva.

FLOREA: Ei asta-i! Dar fie ce-o fi, ușile trebuie lăsate deschise. Am spus o dată și văd că nu vreți să înțelegeți.

ANICA: Bine, cucoane Floreo... Dar dacă ne-om pomeni odată cu cine știe ce jivină în casă... să nu zici că-i vina mea...

FLOREA: Eh! Fleacuri... Prostii... Păi nu vi-i destul că închid eu cu cheia la intrare când plec? Pentru ce obiceiul ăsta de-a încuia ușă de ușă... Dar de când frica asta?

ANICA: Păi, cucoane Floreo... noi, două femei singurele, cum să nu ne fie frică să stăm toată noaptea cu ușile vraiște... Dumneata închizi la intrare, dar oblonul

nu-l pot trage... și n-or să ne păzească două geamuri care sint la ușă.

FLOREA: Apoi tu totdeauna le găsești clenci la toate.

ANICA: Le găsesc... cum să nu le găsesc, că doar nu-i noapte să n-avem inspecții nemțești... Și pe conaș Mircea trebuie să-l vestim totdeauna la vreme... Numai cu ușa din față... asta nu se poate. Dumitale ți-i ușor să spui, că vii la ziuă... dar noi...

FLOREA: Viu la ziuă, da, viu la ziuă... Parcă n-are voie omul să întirzie...

ANICA: Dar la urma urmii, is proastă eu că mă pun de pricină... că doar nu-s lucrurile mele și nici băietul meu... Vreți să rămineți fără ele? Faceți ce știți... iacătă că eu nu mă mai amestec.

FLOREA: Eu atita știu... Mie să nu-mi mai încuiati ușile... Asta-i... Ai înțeles?

ANICA: Înțeles... Numai s-o întrebi și pe cucoana... să vezi ce zice ea.

FLOREA: Cucoana are s-asculte ce spun eu... Ea își știe ale ei... și eu pe-ale mele. Scurt! (*Șovăie.*)

ANICA: Ce-i, coane Floreo? Ți-i rău?

FLOREA: Nimic... amețeață... Ei, acu du-te de te culcă.

ANICA: Sărut mina.

FLOREA: Și lasă deschisă ușa din dos...

ANICA: Ușa care dă afară?

FLOREA: Ei da, ușa care dă afară.

ANICA: Dumnezeu să mă bată dacă pricep eu ceva...

FLOREA: Nici nu-i nevoie să pricepi. S-o lași deschisă, cum spun eu... Da... Ecaterina doarme?

ANICA: Așa cred... că s-a culcat de mult.

FLOREA: A lăsat lampa aprinsă, se vede...

ANICA: O fi lăsat-o... Mai aveți ceva cu mine?

FLOREA: Nimic... Somn ușor.

ANICA: Sărut mina. (*Iese.*)

SCENA 2

FLOREA, ECATERINA

FLOREA (*după plecarea Anicăi, face lampa și mai mică, se apropie de ușa Ecaterinei, de sub care scapă o fișie de lumină. Ascultă, apoi deschide ușa încet... dă cu ochii de Ecaterina, face un pas înapoi, surprins*): Al Tu nu dormeai.

ECATERINA: M-a trezit vorba voastră... Da unde-ai fost până acum?

FLOREA: Pe la săivane.

ECATERINA: Iar la săivane?

FLOREA: Iar...

ECATERINA: Bine, dar ce-i acolo... la săivane, ca să stai tu până la ziuă... Uite, e trecut de patru ceasuri... Se luminează. Floreo.

FLOREA: Ce?

ECATERINA: Ce-i cu tine, Floreo?

FLOREA: Nimic, ce vrei să fie? Du-te și te culcă. Trebuie să fii și tu obosită.

ECATERINA: Lasă-mă pe mine acum. Spune-mi, Floreo, ce-i cu tine? (*Vrea să mărească lampa.*)

FLOREA: Las-o așa.

ECATERINA: Dar de ce?

FLOREA: Fiindcă așa vreau eu.

ECATERINA: Floreo... de ce mă chinuiești? De ce mă torturezi? De ce nu vrei să-mi spui tu nimic din ce te frământă? Spune?

FLOREA: Ce vrei să-ți spun, femeie?

ECATERINA: S-a mai întâmplat ceva?

FLOREA: Dar nu s-a întâmplat nimic. Ce să se întâmple...

ECATERINA: Atunci ce e?

FLOREA: Ei! Mă scoți din sărite cu sîcîiala asta... Ce ai... Ce e... Ce s-a întâmplat... Dar lasă-mă în plata Domnului și vezi-ți de treabă...

ECATERINA: Dar ce înseamnă tonul ăsta?

FLOREA: Înseamnă că să te duci să te culci... asta-i..

ECATERINA: Dar niciodată nu mi-ai vorbit așa...

FLOREA: E! Niciodată... Sînt enervat că mă sîcîi așa

ECATERINA: Te sîcîie interesul meu? Ai vrea atunci să nu bag de seamă... să te las să te frămînți... și eu să nu știu nimic din pricinile care te fac să fii așa? Tu ești bolnav... Nervii tăi îs sfărîmați...

FLOREA: Prostii...

ECATERINA: Nu, Floreo... Nu... nu... De cînd te-ai întors din lagăr, de altfel, tu nu mai ești așa cum erai înainte... Și-acum, de cîtva timp mai ales, nu te mai cunosc... Dar oricîți nervi ai avea... oricîte griji ți-ar veni pe cap, n-ar putea să te schimbe pînă aici... Simt așa de bine că te roade ceva, că te chinuiește ceva... Și tăcerea din care nu vrei să ieși mă torturează... Dar, pentru Dumnezeu, o viață întreagă am trăit-o în bună pace... și-acu, la bătrînețe, să ne-o întinăm cu mărunțișuri? În numele copiilor noștri, te rog, spune-mi... deschide-ți inima cum făceai pînă acum și spune-mi... Ce s-a mai întîmplat? Ce?

FLOREA: Dar nimic; omule... nimic.

ECATERINA: Atunci de ce piei ceasuri întregi... de ce colinzi neștiut de nimeni?... De ce-ai stat pînă în vremea asta la sălavane?

FLOREA: Am avut treabă...

ECATERINA: Pînă acum?

FLOREA: Firește că pînă acum, de vreme ce-am stat.

ECATERINA: Și ce-ai făcut acolo?

FLOREA: Ei, lasă-mă naibii cu interogatoriul ăsta — nu-mi mai ucide și tu nervii, că-mi iau pălăria și plec...

ECATERINA: În halul ăsta nu te-am văzut niciodată...

FLOREA: Știu... Nici eu nu m-am văzut. Dar fiindcă m-ai nimerit așa, du-te și te culcă și lasă-mă să mă liniștesc...

că întrebările tale nu mă liniștesc... Înțelege, nu mă, liniștesc...

ECATERINA: Bine, Floreo, dar e datoria mea.

FLOREA: Te scutesc... și lasă-mă acum, că am treabă...

ECATERINA: Treabă, acum?...

FLOREA: Lasă-mă! Pentru ultima oară îți spun... Lasă-mă...
că... Ah! Capul! (*Șovăială, mîna la cap, crispat.*)

ECATERINA: Ce-i, Floreo? Ți-e rău?

FLOREA: Capul... Oboseala... nervii...

ECATERINA: Și nu vrei să te odihnești deloc... Noaptea toate le faci pe la săivane... Zilele muncești ca un rob... Cum n-ai să ajungi aici? Haide și te culcă... Dar haide... Ce mai ai de făcut? Pentru numele lui Dumnezeu, nu vezi că te ucizi?

FLOREA: Dar nu măucid... Nu pot să măucid.

ECATERINA: Dar ce-s vorbele astea?

FLOREA: Rodul unei vieți. (*Schimbă.*) Și-acum... du-te, te rog, și te culcă... fiindcă trebuie să mă liniștesc puțin.

ECATERINA: Dar ce mai ai de făcut acum?

FLOREA: Îl aștept pe Ion.

ECATERINA: Ion? Iar s-a întors? Și unde l-ai întâlnit?

La săivane?

FLOREA: Da... Ia săivane...

ECATERINA: Și iar nu dormi... Dar de ce te chinuiești așa? Pentru ce? Tu nu vezi că ești bolnav, Floreo... arăți rău la față... tot mai rău... Privirea ta are ceva îngrozitor într-însa. De ce nu te odihnești?

FLOREA: Nici odihnă nu mai merită cînd ajunge cineva la vîrsta mea și cade cum am căzut eu.

ECATERINA: Dar termină odată cu copilăriile astea.

FLOREA: Copilării? Nu vezi — pentru Dumnezeu — că nu mai sînt în stare nici să mă mai zbat? Și ultimul pic de încredere ce-l mai aveam în mine l-am pierdut...

ECATERINA: Dar pentru ce?

FLOREA: Drumul cel rău.

ECATERINA: Aceeași obsesie... aceeași obsesie...

FLOREA: Am apucat pe drumul cel rău, Ecaterino. M-a înșelat răspintia, și-am greșit... Am văzut prea tirziu... și mă ducea curentul, fără voia mea, tot mai departe, tot mai jos... Și când m-am cheltuit tot și scăpasem de vîntul care mă ducea... nu mai puteam să mă întorc înapoi, să pornesc pe cealaltă parte a răspintiei.

ECATERINA: Dar și eu am mers cu tine alături.

FLOREA: Tu te-ai întors la vreme. Pe mine lupta m-a istovit, pe tine te-a făcut mai tare... Și-așa m-afund... și mă înec în mine însumi ca într-o mlaștină... Oh!

ECATERINA: Dar ce copilărescă-i demoralizarea asta... E copilărescă și vinovată, ca și demoralizarea care l-a adus pe Mircea unde l-a adus.

FLOREA (*strigînd*): Ei da... la dezertare... Aici m-a adus... Da... da... aici, Ecaterino... Am știut că Ion pentru două palme a ucis oameni... Pentru că m-au închis și mi-au batjocorit bătrînețea n-am fost în stare să ameninț măcar. Pentru moartea, moartea lui Vasile, nu-i zi să nu piară cîte o bestie... Nu cred c-aș fi în stare să ucid... măcar unul. Nu sînt în stare... chiar dacă mi-ar pieri amindoi băieții... Am dezertat de mult... și pe fiecare zi dezertez tot mai mult...

ECATERINA: Dezertezi? Dar de la ce dezertezi? Că n-aveai nici o datorie... Nu ești ostaș...

FLOREA: Tocmai tu spui? Dar nici Ion nu era.

ECATERINA: Dar Ion avea de răzbunat un copil... singurul copil.

FLOREA: Și eu aveam de răzbunat moartea unei credințe întregi... moartea mea... Dar înainte de moartea lui Vasile?

ECATERINA: E altă fire... Tu ai sufletul prea bun, prea iertător...

FLOREA: Dar nu-s iertător — pentru Dumnezeu —, scriș-nește ura în mine, mă istovește, mă ruinează... și nu pot, nu pot apăsa pe trăgaciul puștii. Că nopți întregi

am stat la pindă... De sute de ori am ochit bestia care trecea, dar niciodată n-am fost în stare să apăs... Îmi îngheța degetul pe trăgaci... Îs blestemat... Îs blestemat să nu pot ucide, după cum Îs blestemat să nu pot plinge... Și mă năruiesc, mă năruiesc pe fiecare zi, pe fiecare clipă, și nimic, nimic nu mă ajută... De nicăieri o mîngiere...

ECATERINA: Dar eu, Floreo...

FLOREA: Tu? Tu, Ecaterino, ești o sfință bună și tare... Dreaptă și neiertătoare... Îmi spui vorbe bune și mă copleşești cu priviri pline de milă și de dispreț...

ECATERINA: Floreo, îți pierzi mințile...

FLOREA: Ba da... ba da... Așa e... Nu te feri... că ai dreptate... Dar ce mai poți tu să-mi dai?... Vorbe... Unei slăbiciuni ca asta a mea, îi trebuiesc fapte, fapte, nu vorbe... Că din vorbe și din lipsă de fapte s-a adunat atîta slăbiciune. Îmi trebuie un fapt — un singur fapt — să-mi vie în ajutor. Ia spune, Ecaterino. Oare dacă potera ar veni să-l roage pe Mircea să ia căpitănia... oare ce-ar face Mircea? Spune... Ce crezi? S-ar putea să primească cîntea asta?

ECATERINA: De ce să nu se poată?

FLOREA: Spune... Unul ca el, care a greșit, nu din greșeală, a greșit din felul lui de a fi... adică n-a greșit față de el, ci față de ceilalți, ar putea vreodată să repare, să se întoarcă?...

ECATERINA: Dacă-și recunoaște greșeala.

FLOREA: Și-i destul, crezi?

ECATERINA: Dar cu voință...

FLOREA: Dar dacă nu e voință, sau dacă e prea puțină... sau dacă nu-i deajuns și-o mai slăbește otrava unui creier îmbibat de prostii care tiranizează cele mai omenești porniri... Spune! (*Deprimat.*) Așa-i că nu se poate?... Nu se poate, Ecaterino... nu se poate... Nu pot zbura șerpilor... nu... Și cînd se urcă în virful copacului... tot se tirăsc...

ECATERINA: Floreo, eu am început să mă tem de răspintia asta mare... Toată deprimarea asta, toată slăbiciunea ta nu le mai pot înțelege... Și din ce au pornit? Dintr-o greșeală a unui copil cu nervii sleiți de război. Dar judecă-te și vezi-mă și pe mine... M-a durut ca și pe tine greșeala lui, dar judecă... am judecat și eu, îl vei înțelege cum l-am înțeles și eu, îl vei ierta cum l-am iertat și eu... La răspintii care apar fără veste, sufletul omenesc lesne încurcă drumul... Trebuie iertat. Dă-i prilej să se întoarcă înapoi... întărește-l dacă-i slab, și se va îndrepta... Ce prilej i-ai dat tu să-și revie? Și ce pildă i-ai dat tu? De ce să ceri pildă de la unul care e îndrițuit să-ți ceară el pildă? Încearcă... Ești dator să încerci și dacă ne-o ucide... ne ucide pe-amîndoi...

(*Se aud pași.*)

FLOREA: Du-te de-l scoală... Trebuie să fie Ion...

(*Ecaterina iese.*)

SCENA 3

FLOREA, ION

FLOREA: Cine-i acolo?

ION: Eu, cucoane Floreo...

FLOREA: Intră, te așteptam... (*Ion lasă pușca lângă ușă.*)
Pe nevastă-ta ai văzut-o?

ION: Trec eu pe-acolo pe urmă.

FLOREA: O să se facă ziuă și n-ai să mai poți...

ION: Ce să-i fac?... Oi vedea-o mâini noaptea... Știi, coane Floreo, că azi-noapte au mai adus nemții o sumă de soldați.

FLOREA: Pentru ce?

ION: Ca să ne dea de lucru nouă... Dar ce ai, coane Floreo?

FLOREA: Capul mă doare și-s cam obosit...

ION: Te-a slăbit năcazul, cucoane. M-a slăbit el pe mine, că-s învățat... d-apoi pe dumneata, cum nu te-a slăbi?... Ba zău... Ești tare tras la față... Tocmai vorbeam cu Hristache de asta... De cînd te-au închis pare-mi-se că se trag toate astea...

FLOREA: Se poate...

ION: D-apoi c-așa trebuie să fie... Cînd vine pacostea ca din senin... ce? mai este de vorbit?! Pătimiși și dumneata pentru mine... și degeaba... că tot la codru mi-a fost scăparea...

FLOREA: Bine c-ai scăpat...

ION: D-apoi cum nu era să scap? Numai că am dus-o cam greu pînă s-a deziernat... Acu ne-am răzbunat și noi... Mai mare dragul să fluieri în codru și să faci vinătoare de nemți... O mai da Dumnezeu și-or da ai noștri atac la front, cum s-aude... și i-or goni... ne vede Maica Precista.

FLOREA: Greu...

ION: Ce greu, coane Floreo? Păi cum s-aude că s-au strîns ai noștri și s-au gătit de bătaie, îi zvîrle peste cap de zici că n-au mai fost... Păi neamțu, dușmanu-i tare cît se simte mai mult și mai tare înarmat... Dar cînd e vorba de bătaie în parte, îi scapără călcîiele... Păi nu-i cunosc eu?! Mamă... Întreabă-mă să-ți spun...

FLOREA: Cine știe, Ioane, de n-or fi și astea povești...

ION: Ce povești, cucoane, că spunea și Petru... l-ai auzit... Și-apoi a mai picat unul cu potera, acu pe înserat, și-a spus... Și de ce să spuie povești? Ca să avem mai multă tragere de inimă la omorît nemți? Ba zău, că nu-mi vine să cred... Și să mă întorc și altfel... Păi de-ar ști ei că-i altfel și n-ar mai trage nădejde că vin ai noștri, cine s-ar înfunda în codru și nu s-ar duce la el acasă?... Că acu li se dă drumul pe iscălitură... la toți... Și-om rămînea în poteră doar doi-trei... care sîntem mai deocheați... Și nu-i nevoie să mai supărăm lumea, cum te supărăm pe dumneata acu... și nici să-l

punem la năcaz cum l-om pune pe conaş Mircea...
dac-o primi... bun înţeles.
FLOREA: Dar ce? Asta-i năcaz?
ION: D-apoi că nici bucurie nu-i să-ţi dai pătîşorul curat
şi mîncărica bună, pe-un braţ de iarbă umedă şi pe-o
pasăre pîrjolită în grabă...

SCENA 4

FLOREA, ION, MIRCEA şi apoi ECATERINA

MIRCEA: Ce-i, tată?

FLOREA: Spune-i tu, Ioane.

MIRCEA: A, Ioane! Noroc... Dar nu ţi-i frică ţie d-or pune
gheara pe tine?

ION: Unde dă Dumnezeu să dau cu ochii de ei... Sărut mîna,
coană Ecaterino! V-aţi sculat, ori nici nu v-aţi culcat?

ECATERINA: Sint sculată de mai de mult...

ION: Iaca mai facem năcazuri... Dar aşa-s vremurile, că
de voie, de nevoie... năcăjeşti lumea.

ECATERINA: Năcazul ăsta e bucurie, Ioane... numai de
n-o pune mîna pe voi... Că prea umblaţi şi voi mult...
şi ei se cam păzesc...

ION: D-apoi, coană Ecaterino, ne păzim şi noi destul... că
şi-acu la tot colţul stau cite doi-trei... Nu c-aş fi eu
grad... dar ni-i frăţia scumpă şi nevoia ne-a legat să
ne apărăm... O fi el meşter dracul, dar mai mare-i
bunătatea lui Dumnezeu. Şi noi nici păgîni nu sîntem,
nici fapte păgîneşti nu facem...

MIRCEA: Îţi fi făcînd fapte creştineşti...

ECATERINA: Mircea!

ION: Păi, conaş Mircea, la jaf nu ne dăm... case nu aprindem
şi biserici nu batjocorim...

MIRCEA: În schimb, ucidęţi...

ION: Păi, lupul dacă înhață mielul, de ce să-l ucizi, săracul...
că doar tot de foame îl ia...

MIRCEA: Bine... bine... îi fi avînd tu dreptate... dar răz-
boiul își are regulile lui.

ION: Le-o fi avînd, nu zic... dar cine se ține de ele?

MIRCEA: În orice caz, voi nu vă țineți...

ION: Păi, cum să mă țin eu cînd femeile le-au batjocorit,
oameni nevinovați au ucis și din biserici au făcut graj-
duri... Ce să mai spun de ce-au luat cu hapca de la
gura săracului... Păi, dacă-i regulă... să fie pentru toți,
conăș Mirceo, așa se cade... Și pe urmă, mai știu că
dulăul nu se supără de-l latră coteiul... și dacă o javră
mititică năzuiește cu dinții la el, mi ți-l înșfacă de ceafă...
îl flocăie o dată, îl bușește de pămînt și-și cată de trea-
bă... Și dă... is cîini... nu oameni... Conu Florea —
că acu nu-i fac o vină din asta — spunea că nemții
is nație învățată și cu scaun la cap... Noi nu prea cu-
noaștem la învățătură, ce să zic, dar parcă altfel ne
închipuiam noi învățătura asta...

FLOREA: Ai dreptate, Ioane... Ai dreptate...

MIRCEA: În sfîrșit... treaba voastră... Dar ce voiai să-mi
spui?

(Intră Petru al Vădanei.)

SCENA 5

ACEIAȘI, PETRU AL VĂDANEI

PETRU: Sărut mîna...

ION: Petru?... Bine-ai venit...

PETRU: Eu, moș Ioane... Iaca iar m-a adus nevoia pe-aici.

ION: N-ai putut trece?

PETRU: Cum să nu pot? Trecut... Numai că n-am avut
ce face într-o zi și-am plecat c-o patrulă de la tranșeele
noastre la ale lor... Și m-au prins iar. Cu zece inși nu

eram să mă bat eu singur. Dar știam eu că scăp iar...
așa că mare pagubă nu-i... Și iote c-am scăpat.

FLOREA: Ai fugit din lagăr?

PETRU: Păi ce era să mă mai duc pină acolo? Din tren...
am sărit... Am venit să vă mai văd și să-mi văd și
fata... și mă întorc înapoi, că dăm atac...

ECATERINA (*veselă*): Cînd, Petre?

PETRU: Apoi, pe azi, pe mîni... mare lucru de n-o începe.

ION: Mamă... cum aș mai chiui... Și cînd pleci înapoi, Petre?

PETRU: Păi azi, mîni... oi sta vreo zi și pe la poteră, că-mi
plăcu... Am dat de ei la poartă... Ai pază, moș Ioane,
ca gheneralii...

ION: Am, Petre... și potera bună... dar căpitan n-avem...
De-aceea am venit aici să-l rugăm pe conaș Mircea...
dac-o vrea...

MIRCEA (*trezit*): Ce spui? Și ce vreți de la mine?

ION: Am crezut eu că nu prea-i rost de bucurie... da să-ți
spun, că nu-i pagubă de-o vorbă stricată... Uite, conaș
Mircea, ce-i... Noi acu sintem în poteră patruzeci și
trei de suflete și-avem de toate, și puști... și cartușe ..
oameni vrednici sintem, fricoși n-avem de ce fi, ascu-
tători am fi... numai un lucru ne strică... n-avem de
cine să ascultăm...

MIRCEA: Da. Și?

ION: Și ne-am gîndit noi că ne trebuie un căpitan...

MIRCEA: Mda.

ION: Și-au zis unii — ce mai la deal la vale, am spus și eu...
că tot ești dumneata aici... român de-ai noștri... voi-
nic-voinic... deștept-deștept — ofițer-ofițer... ce să
zic... Și-așa ne-am hotărît să te rugăm să fii căpitanul
nostru... Iaca asta era...

MIRCEA (*către Florea și Ecaterina*): Voi știați de asta?

FLOREA: Da...

MIRCEA: Și care-i părerea voastră?

ECATERINA: Mai trebuie părerea noastră?

MIRCEA: Măcar a tatii... Ce zici?

FLOREA: Despre ce?

MIRCEA: Despre oferta asta...

FLOREA: Că-i o mare cinste care ți se face... o cinste neașteptată...

MIRCEA: Asta-i părerea ta?

FLOREA: Nu-ți vine a crede, poate?

MIRCEA: Nu...

ECATERINA: Mirceo!

MIRCEA: În primul rind, mă mir cum tatăl meu nu găsește altceva mai bun de zis decât că e o cinste oferta asta de căpitanie a unei bande ce n-are nici în clin nici în mînecă cu armata...

ION: Păi, avem treizeci și opt de soldați, conaș Mircea.

MIRCEA: Ce fel de soldați?

ECATERINA: Mircea... ia seama ce vorbești.

FLOREA: Lasă-l în pace să spuie... Să-ți răspund eu la întrebarea ta: sînt soldați români...

MIRCEA: Ce caută în codri...

FLOREA: Tu întrebi?

ECATERINA: Mircea! Florea, te rog...

FLOREA: Dar lasă-mă-n pace... Și zi, ce caută în codri? Dar unde-ar trebui să fie? Răspunde, te rog... ar trebui să fie pe front? Nu? Pe front... acolo sînt ostașii vrednici... Acolo ai un frate, dacă nu mă înșel, și-acolo ar trebui să fie toți! Nu?

MIRCEA: Și ce-i cu asta?

FLOREA: A! Ce-i cu asta? De ce întrebi atunci ce caută în codri? Ai vrea să fie viriți pe sub paturi ori în ascunzători speciale?

MIRCEA: Tată! Dar...

ECATERINA: Floreo... nu mai continua, îmi sfișie inima discuția asta...

FLOREA: Ție ți-o sfișie? A mea e sfișiată toată!... O rană din care fiece vorbă a lui rupe fărîmiță... Dar cine ești tu? Cine? Ce vrednicie ai arătat? Spune!

ECATERINA: Pentru toți dumnezeii, te rog, Floreo... termină!

MIRCEA: Dar nu-mi trebuie apărarea dumitale, mamă...
Ce vină îmi poți aduce mie la urma urmei? Ce vină?

FLOREA: Ce vină? Nu știu cum ai luptat pe front.

MIRCEA: A! Nu știi, desigur?... Atunci c-am fost prins prizonier...

FLOREA: Nu știu cum ai fost prins prizonier...

MIRCEA: Dacă ajungi să mă insulti, atunci prefer să termin...

FLOREA: Nici vorbă... Că nu-ți convine să spui ce-a fost mai tirziu... O știu!... Că-i ăsta de față. (*Arată pe Petru.*)

MIRCEA: Tată!

ECATERINA: Dar mă ucizi, Floreo...

FLOREA: Da... am lovit bine! Ai dat peste ăsta în lagăr...
Și-ai scăpat, datorită lui... Ai ajuns pînă aici teafăr...
datorită tot lui... și-apoi vezi... asta știu... o știu bine...
o știu grozav de bine, chinuitor de bine! Și cînd aceste
toate le știm toți de-aici... mai ai obrazul să arunci
insulte unor oameni care au meritul de a-și cinsti
uniforma, tirîndu-și zilele în codri, fără hrană și fără
culcuș, făcînd aici războiul pe care nu-l pot face din-
colo... unde-ar trebui! Mai ai obrazul?... Iar cînd acești
oameni îți oferă cinstea, cinstea pe care n-aveai dreptul
s-o aștepți... îți oferă singura reabilitare pe care o
poți avea, tu zeflemisești?

MIRCEA: Dar mi se pare că sînt liber să am o părere, și o
am...

FLOREA: Spune-o... haide...

MIRCEA: E nedemn aceea ce fac ei. Și mai nedemn ar fi
din partea mea să primesc...

ECATERINA: Mircea, ia seama ce vorbești.

FLOREA: Lasă-l! Vreau să-l aud... Și-așa! Este nedemn...
Dar cu dreptul căror virtuți murdărești tu vrednicia,
vrednicia unor suflete sănătoase?

MIRCEA: Cu dreptul convingerilor mele.

FLOREA: Convingeri? Tu vorbești de convingeri?

MIRCEA: Da... Și dacă nu-ți place că stau aici, mîine mă duc și reintru în lagărul de prizonieri... O! Aceasta mi-i mai ușor de suportat de mii de ori decît mișelia la care mă îndemn.

ECATERINA: Mircea... Îți pierzi mințile...

FLOREA: Mișelie? Ce e mișelie? Să ucizi dușmanii țării tale?

MIRCEA: Dar asta înseamnă a-i ucide pe la spate, și-i mișelie...

FLOREA: Ucide-i prin față, ostaș viteaz... Ucide-i prin față, ca să nu fie mișelie... Spărgeai geamuri și strigai război odinioară, cînd nu-l credeai că vine... Și azi, în miezul lui... în cel mai otrăvitor miez al miezului lui îmi faci înaltă morală?

MIRCEA: Ți-o repet, e o convingere...

FLOREA: Uită-te împrejurul tău și convinge-te... Vezi satul pustiit... și hambarele goale, vezi căruțele rămase cu un singur cal... Vezi bisericile batjocorite și închisorile sfințite de surghiunul nevinovaților, și uită-te la mine, tatăl tău... Om cu părul alb... vîrit în pușcărie ca un tilhar de rînd. Uită-te și admiră-ți teoriile! Că mi-ai fost drag, mi-ai fost cel mai drag și te-am trimis în război cu inima înghețată de teamă c-o să te pierd... Dar te-am trimis din mîndrie... că neam de neamul meu a fost curat și și-a făcut datoria... Nu voiam război... știi bine, dar a venit și m-am închinat în fața lui. Și-a ajuns războiul la graniță, la un pas de mine, și-am început a-l pricepe și a-l ierta, că era apărare... Și-au venit încoace dușmanii... și era luptă pe viață și pe moarte... Și-n năruirea tuturor gîndurilor mele... în fața pămîntului meu călcat de dușmani, aveam o mîngiere — o singură mîngiere și-o singură mîndrie... Slăbiciunea, slăbiciunea... greșeala mea... o acopereau copiii mei pe front. Și tu... tu, cel mai drag mie... Dar într-o bună zi, mi-ai venit... prizonier... scăpat...

Eram vesel, eram fericit... Mă așteptam, voiam să te văd făcând lucruri mari... îndreptînd tu păcatele mele, că am păcătuit față de pămîntul ăsta, am păcătuit... Și tu... tu te-ai infipt aici. Îți spuneam din gură să rămii și sufletul țipa, urla în mine...: „Du-te... du-te acolo... pe front... Du-te și te batel“ Și tu rămîneau... Luni de zile... zi de zi, ceas de ceas... am așteptat să țîșnească din ochii tăi, din gura ta hotărîrea... hotărîrea de a pleca... Că nu ți-o puteam spune eu... Slăbiciunea mea îmi îngheța cuvintele pe buze. Și... tu rămîneau, rămîneau aici infipt să-mi amintești veșnic slăbiciunea mea... s-o văd în tine crescută îndoită... înzecită... înmiiată... Înțelegi tu chinul ăsta de fiecare clipă?... Știi tu? Poți tu pricepe ce a fost pentru mine ziua cînd m-am întors dintre baionete și te-am găsit totuși aici, ca și mai înainte? Știi tu ce-ai făcut? Că mă credeam lecuit și tare. Și mă credeam în stare să ucid, să plătesc și eu măcar o dată cum plătise Ion de-atîtea ori... Dar mi-ai ieșit înainte, slăbiciune... și m-ai zdrobit... tu, copil pe care nu te mai vreau de cînd știu că ești cu totul al meu... nu te mai recunosc... Bătrînețea mea lasă m-a osîndit...? De ce nu m-a apărute tinerețea ta?... De ce? de ce? de ce? dezertorul! (*O convulsie... durere de cap.*)

MIRCEA: Tatăl...

ECATERINA: Floreo, termină... Termină odată.

ION: Coane Floreo, lasă, coane, că nu-i nimic...

PETRU: Coane Floreo...

FLOREA (*înăbușit*): Ai să ai și tu o mulțumire... În loc de a ucide cîțiva nemți, ai ucis pe tatăl tău. Umanitatea îți va fi recunoscătoare... De ce? De ce, Ecaterino, plătesc eu așa de scump greșelile?... De ce?... Va să zică, nu vrei...

PETRU: Lasă, coane Floreo, că om rămînea și fără căpitan, dacă-i nevoie. Măcar că mai drag ni-i era să (*Arată la Mircea.*)... că multe zile nu mai sînt.

ION: Bravo, Petre... Să trăiești, căpitane! (*Zgomot afară. Ion iese repede.*)

ECATERINA: Dar ce înseamnă asta?

FLOREA: Ecaterino, pe Andrei al nostru or să-l înainteze căpitan... Lupta bine Andrei, lupta bine... Spuneau soldații, Petru!

ECATERINA: Petru?

FLOREA: Da. A trecut peste tranșeele lor. A stat vreme lungă la regimentul lui... și a căzut iar prizonier, și-a scăpat, și iar pleacă, și iar... și iar... și...

ECATERINA: Floreo! Ce ai?

FLOREA: Vreau să vie Andrei...

ECATERINA (*speriată de delirul lui*): Floreo...

FLOREA: Nu-i nimic... o clipă de amețală.

SCENA 6

ACEIAȘI, ION aducînd pe UNGUREANU

ECATERINA: Ce-i asta?

FLOREA (*fixează cu ochi firoși pe Ungureanu*): Ha, ha... Noroc mare... Uite c-a venit...

ION: Păi... acu l-am adus, să vă luați rămas bun de la el... că nu-l mai vedeți. I-a venit și lui veleatul.

PETRU: Da ce-i, crișmare?...

ION: Ce crișmar? Dom primar nemțesc...

PETRU: Hai?

ION: De pe urma lui a luat conașu închisoarea și eu calea codrului... Ei, acu ți-a venit veleatul.

FLOREA: Îl iei...

PETRU: Îl iau... să trag clopotele pădurii cu el în ștreang...

FLOREA: Unde l-ați găsit?

ION: Era ascuns în livadă... l-au adus oamenii...

FLOREA: Ce cătai în livadă?

UNGUREANU (*clăntănind, livid, descompus*): Coane Floreo... nu-i adevărat...

ION: Dar în urmă, cine erau cei care s-au ascuns în șanț?...
Are complici.

UNGUREANU: Nimeni... nu era nimeni...

FLOREA: Da ce cătai la ceasul ăsta pe-aici?... Ha! Ha! Ai văzut bine... A venit vremea răfuiei...

UNGUREANU: Coane...

FLOREA: De ce tremuri? Hai? Că doar nu te-i fi simțind vinovat... hai? (*Ris.*)

UNGUREANU: Coane Floreo...

FLOREA: Ce-i? Ei, ce mai voiai acu de la mine? Ce mai cătai pe-aici?... Vrei să mă duci iar?

UNGUREANU: Credeți-mă, cucoane, că n-am fost eu de vină.

FLOREA: Cred, cum să nu cred... Și hambarele singure s-au golit... Boii singuri au plecat...

UNGUREANU: A fost ordin... coane Floreo, am avut ordin, să dea Dumnezeu să nu...

FLOREA (*izbucind*): Taci, năpircă, nu spurca numele lui Dumnezeu... Cum de te-a iertat pînă acuma pe fața pămîntului? Cum?

UNGUREANU: Da ce-s eu de vină... coane Floreo.

FLOREA: Și lingă moarte minți, ticălosule? Că lingă moarte ești... uite-l... îl vezi... el are să-ți știe de știre... îl vezi? Pe mina lui ai încăput bine...

UNGUREANU: Coane Floreo... să nu vă faceți păcatul ăsta...

FLOREA: Care păcat...

UNGUREANU: Să nu mă lăsați pe mina lor.

FLOREA: Dar nu cumva ai vrea să te ucid eu? Cum te-aș ucide... Dar nu... nu-mi murdăresc eu miinile cu tine, păcătosule... Nu... lasă să te spinzure, să-ți atirne leșul de creangă... și să te bată vîntul... slugă nemțească!

UNGUREANU: Coane Floreo... sărut mina, coane Floreo...

FLOREA (*il izbește în lături*): Departe de mine... departe.
(*Se simte atras, parcă ar vrea să-l apuce de gît. Se scu-*

tură.) Nu! Ion... are să-ți vie de hac. Ion... auzi? Uite-l
îci... Vezi în ochii lui cum te cheamă moartea... uită-te
bine.

UNGUREANU: Coane Floreo... fie-vă milă de mine...

FLOREA: Ceri milă? Da ai avut tu milă de cineva vreodată?

UNGUREANU: Coană Ecaterino... să vă dea Dumnezeu
sănătate.

FLOREA: Pleacă din fața ei... Pleacă...

UNGUREANU: Dar am copii, coane Floreo... Coană Eca-
terino... am copilași...

FLOREA: Și eu am...

UNGUREANU: Moș Ioane...

ION (*întă, fioros*): Vrei ceva?

UNGUREANU: Să nu mă omorîți... (*Plîns.*)

FLOREA: Nu ți-e rușine, să plîngi ca o muiere...

UNGUREANU: Coane Floreo... sărut mîinile... (*Vrea să
fugă.*)

ION (*îl prinde de gît*): Oho!... Stai la judecată... Ce poftă aș
avea eu să te gitiuesc așa, încetisor... așa.

ECATERINA (*îtpăt*): Ioane! Lasă-l!

UNGUREANU: Așa, coană Ecaterină... Dumneata ești
suflet bun... în genunchi te rog... Apără-mă, coană
Ecaterină... (*Se aud împușcături. Ungureanu se ridică.
Împușcături mai dese... Ungureanu începe a ride... E
scăpat de primejdie.*) Aha! Au venit... Aha!

ION: Cine-s?

UNGUREANU: Nu te răsti!... Straja... a venit... Aha! Mă
spînzurați?

ION: Conaș Mircea, hai afară... că de-acu nu mai este de
ales! Toți sintem la primejdie.

FLOREA: Răspunde, Mircea!

PETRU: Ce facem cu ăsta?

UNGUREANU (*încet*): Să nu te duci. Scapă-mă și te
scap și eu.

(*Mircea, îngrozit, se dă în lături.*)

FLOREA: Nu răspunde! Să rămîie aici să-l păzească pe Ungureanu, ori să fugă cu el... Să fugă... Amîndoi... tot o apă... tot o apă...

MIRCEA: Tată!

FLOREA: Dați-mi o pușcă mie...

ECATERINA: Floreo, ce vrei să faci?

FLOREA: Tu du-te imediat la fete... Stați laolaltă. Ce face Andrei?

ION: ... Du-te. Dați-mi o pușcă.

MIRCEA: O pușcă. I-a mea! (*Apucă pușca. Lui taică-su.*) Rămii aici.

ECATERINA } (*înnébuniți de bucurie*): Mirceo!!!
FLOREA }

FLOREA: Mirceo... (*Vrea să spuie ceva, nu poate : cu greutate, urlînd aproape.*) Am ciștigat un băiat!... Am ciștigat!

MIRCEA (*celorlalți*): Haidem! (*Ies.*)

FLOREA: Am ciștigat un băiat? Ecaterino, de ce plînge Mircea? De ce plînge acum? (*Împușcături aproape.*) Du-te la Anica... du-te... să fii ferită, că aici poate vin gloanțe... (*Un geam spart.*) Du-te... (*Ecaterina iese.*)

SCENA 7

FLOREA, UNGUREANU
(*Împușcături multe afară.*)

UNGUREANU: Dă-te într-o parte să plec...

FLOREA: Ce?

UNGUREANU: Dă-te la o parte.

FLOREA: Ești nebun?

UNGUREANU: Aha! Mă spînzurați? Vă spînzur eu pe toți... Pe toți... Că-s douăzeci afară... douăzeci de voi-nici, nemți!... Aha! Mă spînzurați... V-arăt eu...

FLOREA: Taci.

UNGUREANU: V-arăt eu spinzurătoare...

FLOREA: Taci, ticălosule...

UNGUREANU: Auzi... Tot mai multe... tot mai tare...
Vin și te urci... te urci încet spre spinzurătoare.

FLOREA: Taci, Taci... că...

UNGUREANU: Aha! Rideai? Rid eu acum...

FLOREA: Taci... Taci, bestie! Taci!

UNGUREANU: Spinzurătoarea...

FLOREA (*s-a repezit la el, îl strânge de gât... Încep tunurile departe. Împuşcături tot mai tari*): Mă spinzuri? Mă spinzuri?

UNGUREANU: Coane...

FLOREA (*innebunit*): Spinzură-mă... Spinzură-mă... Spinzură-mă... Încet... așa... încet. (*Îl ingenunche, îl lasă jos treptat.*) Nu da din miini... încet... așa... așa... încet... încet... Dă drumul lui Andrei... s-a dus... A scăpat Andrei... (*Rămâne uitându-se la el și ride. Tunul s-aude tot mai tare. Împuşcăturile, idem.*)

SCENA 8

FLOREA, ECATERINA

(*Afară, zorile.*)

ECATERINA: Florea... Mircea a fost împuşcat... Mircea...

FLOREA: Ssss!! Mircea plînge... Tu ştii de ce plînge? Pentru că vine Andrei...

ECATERINA: N-auzi? Mircea a murit... Florea... Ce-i asta, Florea?

FLOREA : Vreau să vie Andrei (*Apoi, violent.*) Mă spinzură... (*Crescendo.*) Mă spinzură!... (*Se repede la geam, îl deschide, urlînd.*) Veniți... Mă spinzură... Andrei... Andrei... Mircea plînge... Veniți!...

ACORD FAMILIAR

Comedie într-un act

P E R S O A N E L E

În cele ce urmează vom avea de a face cu:

ILIE BOCĂNEȚ, mic funcționar la prefectură, om bătrîn, puțințel la trup, dar mare la inimă.

CLEOPATRA, femeie grasă și totuși — ori poate tocmai de-accea — nevasta lui; împreună cu odraslele lor;

HANIBAL, tînăr așa de dichisit, încît poartă gambetă pe sprinceană și mănuși galbene,

DECEBAL, soldat tuns în cap, dar socialist serios și dîrz, apoi

MESALINA, singura gherghină a casei.

Iar la sfîrșit va mai veni și

PAULICĂ, un puștiu ofilit, de vreo opt ani, care e băiețașul familiei Țiplică, prietna casei Bocăneț.

O BIATĂ IMAGINE DE TÎRG MOLDOVENESC

Odăișă mică și vîruiță, într-o casă de om sărac. Se vede bine că iarna slujește și de bucătărie, nu numai ca odaie de mîncat și de dormit, cum se arată acum, după masa cu față de mușama și după patul de fier, îmbrăcat în cuvertură bătrîneasă, făcută din pătrățele de stofă. Dar vremea de vară a scos mașina de gătit în ogradă și a aciuat-o, se vede, sub perdeaua de scinduri a vrcunii șopron.

La ceasul acesta de seară caldă, e firesc ca domnișoara Mesalina să fi aprins lampa cu oglindă. Și e tot așa de firesc ca lampa să nu fie agățată în cuiul ei, ci să stea lîngă oglinda cu cadră ieftină, care povestește minciuni dulci despre chipul fetei și despre îmbunătățirile aduse de pudră și de cărbunele chibritului.

De altfel, îmbrăcată în rochia ei ieftină, cu volănașe, multe și crețe, se vede bine că înfățișarea de mică varză roșie nu-i făcută numai de dragul să contrazică pe Dumnezeu și să-i îndrepte scăpările. Ci, mai degrabă, ca să transpuie și în afară, să facă limpede și vizibilă, trufandaua proaspătă din inima duduului Mesalina.

De aceea, cîntecul ei vesel și plin de mulțumirea unui zîmbet șiret dovedește că s-a izbutit. Se recunoaște în fața ei nouă și e încredințată că o vor recunoaște și alții.

De altminteri, n-o stingherește nimeni. E singurică în toată casa, iar coana Cleopatra, mama dumneai, face larmă mulcomită de țigări, afară, sub șopron, în rosturile cele gospodărești. Prin urmare, duduia Mesalina poate să cînte în toată voia:

Minte-mă și spune-mi vorbe dulci...

SCENA 1

CLEOPATRA (*rupe de-afară, cu glasul dumisale blind și dulce, dar îngroșat de bătrînețe, farmecul liniștit al clipei*): Mesalino, puică, ia vezi matale cît îi ceasul..

MESALINA: Trebuie să fie devreme, mamaie. Nici Decebal nu s-a întors.

CLEOPATRA: D-apoi de cînd cu pustia asta de politică a lui... S-o fi oprit pe la clubul lor. Ba zău, vezi cît ti, că aud glasul lui dom' Popescu, alături. (*Speriată.*) Na! Uite că s-a aprins și electrica la poartă! Să știi că-i trecut de șapte jumătate...

MESALINA: Ce șapte jumătate, mamaie, că doar acu era șase...

CLEOPATRA: Care acu, laleaua mamei, că mi-a dat mîncarea de două ori în clocot? Uite și pe Paraschiv birjarul, că trage trăsura acasă... (*Apoi foarte încredințată.*) Îi opt, maică, și noi nici masa n-am pus-o.

MESALINA (*a sărit la ușă să se uite afară și fluieră de uimire cînd vede stelele ieșite*): Dar cînd, Doamne iartă-mă, s-a întunecat așa? (*Apoi dă fuga în altă odaie și iese în lumină cu un ceasornic.*) Vai de mine, mamaie! Știi că-i opt trecute?

CLEOPATRA: Nu-ți spuneam eu? Pune fuguța tacîmurile.

MESALINA (*săritoare cum este de felul ei, dă zor la așezat masa, mai grăbită ca oricând*): De n-om întirzia la cinematograf, să știi că-i mare minune.

CLEOPATRA: Dă și tu mai repede din mîni, că acu vine tată-tău și iar se bosumflă.

MESALINA: Da... unde-s lingurile, mamaie?

CLEOPATRA: Lingurile? În săltărașul dinspre geam. Dar ce-ți trebuie linguri?

MESALINA: ... Că doar n-om minca borșul cu furculița?

CLEOPATRA: Care borș, puica mamei? Îi fi uitat, Doamne păzește, ce-ai mîncat la amiază...

MESALINA (*pufnește în rîs și dă din umeri*): Iaca m-am zăpăcit.

CLEOPATRA: Văd, crăița mamei, văd... Cine-i de vină?

MESALINA (*zîmbește șireată și se alintă*): Cine-mi dă zor și mă ia cu nepusu-n masă...

CLEOPATRA: Ba cine-i cu capu-n nori, puică... și cine are gînduri... și cine se chipăie-n oglindă...

MESALINA (*firește, duduia Mesalina nu se supără și nici nu mai răspunde, dar își aduce aminte de tot ce-a fost și va să fie — ori poate să mai fie —, și atunci se îmbie iar să cînte încetișor, cu mare pornire de inimă, fiecărei furculițe și fiecărei farfurii pe care o așază pe masă: „Mintemă și spune-mi vorbe dulci...” „Apo”, din toată înțelea și din tot focul cîntecului se oprește brusc. A isprăvit și pusul mesei, și tăiatul pîinii. De aceea, oftează ușurată și zice*): Gata! Acu, s-aduc apă... Și pe urmă chiar gata de tot!

CLEOPATRA: Și eu gata cu mîncarea... (*Dar vrînd să între, ferește de Mesalina cana din mîna ei.*) Las' c-am adus eu apă...

(*Ceea ce n-o împiedică pe fată să facă măcar o jumătate de treabă și să-i ia cana din mîna, ca s-o așeze în mijlocul mesei, unde i-i rostul.*)

MESALINA: Dar de îmbrăcat cînd te îmbraci? Că eu m-am gătit...

CLEOPATRA: D-apoi îmbrăcatul meu... Nu m-oi fereca acu, în corset, bată-l mama sfintului! (*Acum Mesalina ride din toată inima, fiindcă își aduce aminte ce pățește coana Cleopatra când își pune corsetul.*) Apoi daaa! Tu rizi, dar numai eu știu ce canon îi pentru mine, să stau proptită în bețe!

MESALINA: Oricum, nici așa n-ai să mergi în lume.

CLEOPATRA: Eh! Lumea! Parcă lumea mai are ochi să vadă scoarța ciresului, când îi tot o floare, vorba ceca... Și floare, slavă Domnului, este berechet! Am făcut băieți frumoși pentru fete și am făcut fată pentru ochii băieților... Ce mai vrea?... Vadă pe cine-i de văzut, că pe mine m-a văzut destul, când mi-o fost datul...

MESALINA: Dar nu-i vorba de lume, mamaie. Îi vorba că mergem cu alde Țiplică și nu poți să vii îmbrăcată ca țața Safta când stai alături de Țipliceasa...

CLEOPATRA: Una-i popul, alta-i hopul, panseluța mamei. Acea se și cuvine să fie meremetisită și dichisită ca o cadră ce este. Doar nu-i de pe vremea turcilor la Beci, cum sînt eu...

MESALINA: N-o fi tocmai, dar nici departe nu-i!

CLEOPATRA: Ei, asta-mi plăcu. Ai să ajungi să spui că Bombonica s-o jucat cu mine în uliță... (*Foarte importantă.*) Păi știi tu de cîți ani is eu?!

MESALINA: De patruzeci și cinci.

CLEOPATRA (*face un gest și ride, de parcă ar fi trecut veacul*): Hăăă!... Am trecut de mult de patruzeci și cinci, stînjelul mamaiei... Am patruzeci și șapte bătuți pe mu-che! Auzi tu?

MESALINA (*pufnește răutăcioasă*): Și Țipliceasa cît crezi că are? A trecut și ea peste patruzeci.

CLEOPATRA (*scutură hotărîtă din cap*): Aaaș! Nu se poate... în ruptul capului!

MESALINA (*o imită*): Ba se poate... grozav, fiindcă-i mai mare cu cel puțin cinci ani decît domnul Țiplică. Și dumnealui are treizeci și cinci de ani.

CLEOPATRA: Nu-i așa.

MESALINA (*numai că nu-i bate din pumni*): Ba-i așa!

CLEOPATRA: Păi, eu pot să-ți fac și socoteala, ca să vezi că n-ai dreptate.

MESALINA (*sigură pe ce știe, o înfruntă*): Fă!

CLEOPATRA: Iaca! Îi botezată de cuscrul Vasile, la Vovidenie. Slujea pe atunci unu, popa Toderiță Bălan, un popă frumos tare, cu nevasta bețivă — că din beție a murit. Avea ca vreo șase fete; una-i măritată cu Hara-lamb Bălan, receptorul de la Sfîntu Gheorghe. După Frăsinica, nevasta lui Bălan, venea alta, nu știu cum îi zicea, un nume grecesc, c-o botezase unu Velioti, cafegiu, vecin cu popa; și după dînsa, una care-a fugit de-acasă de pe la paisprezece ani — soi rău —, trăgea de partea măsii — acu aud că-și face de cap pe la Galați —, dar altfel frumușică de pică, tocmai ca și măsă. Rădița o chema. Acu cîcă și-a schimbat numele... Îi zice altfel, un nume de femei de celea... Îl știe tată-tău, să-l întreb! (*Acum se întoarce la socoteala dumisale.*) Așaaaa... și cum îți spun, Rădița îi născută tocmai într-o zi cu madam Țiplică. Asta o știu de la moașa Victoria care dumneaai l-o moșit pe Hanibal.

MESALINA: Și Rădița de cîți ani îi?

CLEOPATRA (*o domolește cu un gest*): Păi, stai să facem socoteală. Rădița avea paisprezece ani cînd a fugit. Va să zică, o dată paisprezece. Popa Toderiță, de scîrbă și de rușine, s-a prăpădit la trei ani după asta. Va să zică, paisprezece cu trei fac...

MESALINA: ... șaptesprezece...

CLEOPATRA: Cît? (*Verifică în minte și aprobă.*) Așa, șaptesprezece... Acu, cînd i-au făcut fetele parastas de nouă ani, tocmai începuse Decebal să umble la școală. Că țin minte bine: i-o cumpărat tată-tău un rind de straie mariner, cu pantaloni lungi. (*Și după ce a zîmbit amintirii lui Decebal puștiu cu pantaloni lungi, se întoarce la socoteală.*) Va să zică, Decebal avea șapte ani...

MESALINA (*e grăbită și socotește repede*): Acu arc douăzeci și doi... Cincisprezece și cu nouă, douăzeci și patru... Și cu șaptesprezece... (*Dar, după înruntarea socotelii, zâmbește biruitoare.*) Tocmai cum spuneam eu!... Ba mai mult, patruzeci și unu de ani, mamaie...

CLEOPATRA (*încurcată și jignită că n-a avut dreptate, întârzie adevărul*): Stai, fetițo, e-ai greșit socoteala... Șaptesprezece...

MESALINA (*pune pînten*): Și cu nouă...

CLEOPATRA: Care nouă?

MESALINA: Pină la parastas. Și cu cincisprezece — că scad șapte din douăzeci și doi, cît are acum Decebal — tocmai patruzeci și unu, mamaie.

CLEOPATRA (*nu e dumirită deloc de socoteală*): Așa face socoteala? (*Dar prea e încredințată Mesalina, să nu înțeleagă unde e dreptatea.*)

MESALINA: La țanc!

CLEOPATRA (*îndată, caută scăpare*): N-o fi fost parastasul de nouă ani, o fi fost cel de trei...

MESALINA: Cel de nouă a fost.

CLEOPATRA (*strîmbînd-o cu o ciudă blîndă*): Cel de nouă a fost... Dar tu de unde știi?

MESALINA: Mă rog, dacă er fi fost cel de trei ani, ar însemna că Țipliceasca îi de treizeci și cinci de ani. Nu-i așa?

CLEOPATRA: Apoi, da! Și așa mai merge!

MESALINA: Dar nu merge deloc, pentru că domnul Țiplică are treizeci și cinci de ani, și ea îi mai mare decît dumnealui!

CLEOPATRA: Apoi dacă te potrivești la ce spune lumea...

MESALINA: Nu, mamăie, mă potrivesc la ce-o spus domnul Țiplică. Și, deh! Domnul Țiplică îi om serios.

CLEOPATRA (*strîmbă gura*): Mm! Dacă s-o apucat să-ți spuie asemenea faptă, n-ar prea fi dovadă... Nu s-ar cădea să vorbească lucruri de astea cu o copilă ca tine...

MESALINA: Dar ce, e de rușine?

CLEOPATRA: Nu-i de rușine, dar nici de laudă nu-i. Că nu se cuvine să se plingă omul de bătrînețea nevastei. Dacă o îmbătrinit, săraca, la casa lui o îmbătrinit...

MESALINA: Păi, stai, mamaie, să-ți spun cum a fost. Că el nu s-a plins deloc. A spus numai așa, în treacăt, unde venise vorba. (*Și, vicleană, luptă să-l apere pe simpaticul domn Țiplică.*) Na! Că mi-am adus aminte și când s-a petrecut. Știi mata, când am fost la filmul acela cu Francesca Bertini. (*Dar coana Cleopatra nu-și aduce bine aminte și fata povestește apăsător.*) Era o femeie care a fugit cu un băiat tânăr — și l-a lăsat pe bărbatul său —, avea ea doi băieți mari... Și la urmă s-a întors să îngrijească de nepoți, că avusese deziluzii și o părăsise donjuanul. (*Acum vorbește ușor.*) Asta a fost an-țărț, la Sfinta Maria mică. După aceea, ne-am plimbat la grădina publică și am fost la Stancu, la berărie — că luase tataia sporul la leafă —, ții minte? Atunci, nu știu cum a venit vorba de i-am spus eu că-i nenorocire mare când nevasta e mai bătrână... că nu ține dragostea...

CLEOPATRA (*nu-i place că fata ei vorbește ce nu se cade, de aceea răspunde morocănoasă*): Parcă tu ai de unde să știi, dacă ține ori nu ține...

MESALINA (*însă e logică și documentată*): Apoi dacă ar ține, ar fi ei nebuni cei de la cinematograful să arate că nu ține?

CLEOPATRA (*dă din cap, dovedind că știe ce-i cinematograful*): Aceia is așa... pe pinză...

MESALINA (*totuși nu se dă bătută, fiindcă are un argument definitiv*): Bine-bine, pe pinză, dar cum puteau să le fotografieze, dacă n-ar fi fost și de-adevăratalea? (*Sigură că i-a închis gura, continuă.*) Și cum spun, domnul Țiplică a zis tocmai ca și matale: „Nu se în-țimplă să iasă rău întotdeauna“.

CLEOPATRA: Păi, foarte bine. Așa spune un om serios.

MESALINA: Stai să vezi! Și a zis chiar că nu-i așa. Că el, iacă, duce trai bun... (*Apoi cu alt ton.*) Înțelegi matale?

A fost numai așa, o aluzie; nu s-a plins deloc, bietul om. De cei cinci ani, mi-a spus Mărioara lui Cojocar, că mămucă-sa o știe pe Țipliceasca, de cind era în pension la Dumitroaica.

CLEOPATRA (*după ce s-a gândit bine*): Va să zică, tot cel de nouă ani a fost!

MESALINA: Ce?

CLEOPATRA: Mă gindeam la parastasul lui popa Toderiță. Ce să zic... bătrină-bătrină, dar bună ținere de minte am... (*Apoi socotind că s-a lăudat destul, încheie.*) Apoi, crăița mamei, bravo ei, că strașnic se ține și Țipliceasca asta...

MESALINA (*nu-i convine lauda și o combate*): Se ține, că o îngrijește dom' Țiplică.

CLEOPATRA: Păi, asta-i datoria lui, doar de aceea îi bărbat. Dar vorba e că și Cel-de-Sus a îngrijit-o și n-a trecut-o cum trece pe tot omul. Ba a lăsat-o zurlie și frumușică, de parcă și-a uitat de numărătoarea zilelor...

MESALINA: Parcă ea se lasă cum a lăsat-o Dumnezeu? De un lat de palmă îi stau dresurile pe obraz!

CLEOPATRA (*încăpățînată*): Lasă să steie! Bine că au unde sta... Că eu, dacă m-oi sulemenii, tot cu peretele cel coșcovit aș semăna. Și de prins tot nu m-ar prinde, cum o prinde pe dinsa.

MESALINA: Nici vorbă că nu te-ar prinde, doar ești femeie serioasă. Dar ea ce are de pierdut? La casă nu ține, la bărbat nu ține...

CLEOPATRA: Eeee... Nu mai începe și tu cu gura lumii.

MESALINA: Păi, știi matală ce-am auzit-o eu spunindu-i lui Hanibal? Mi-i și greu să-ți spun, zău! I-a spus că o femeie trebuie să fie... cochetă!

CLEOPATRA (*categoryc nu crede asemenea grozăvie*): Aiasta nu se poate!

MESALINA: Iaca întreabă-l pe Hanibal, să-ți spuie! (*Pledează.*) Ascultă-mă, mamaie, asta e femeie periculoasă! Și are dreptate lumea să vorbească tot ce vorbește.

CLEOPATRA: Eh? Lumea vorbește, fiindcă o vede frumoasă și cu trecere la bărbați — care, ei, vorba ceea: ce-au avut și ce-au pierdut? Dar eu, iaca nu cred, pentru că o știu femeie deșteaptă, care își cunoaște interesul. Că o fi glumind, că o fi vorbind, treaba dumisale! Numai că, vorba ceea, de asta ești om, ca să suflă în foc și să-l aprinzi — dar nasul pe jăratie nu ți-l pui!... *(Apoi schimbă tonul, fiindcă vrea să curme vorba.)* Și la urma urmii, tată-tău îi are dragi: se cheamă că ni-s prieteni, și nu se cade să-i vorbești tu de rău. Tocmai noi, care avem nevoie de unul ca Țiplică.

MESALINA: Păi n-am spus nimic de rău de domnul Țiplică. Din contră, mie mi-e milă de dumnealui, pentru că n-a avut noroc, așa cum merita. Lui i-ar fi trebuit altfel de nevastă, nu să stea de găteți și de petreceri și cu ochii iaca așa, după bărbați, ca veverița... I s-ar fi cuvenit o femeie harnică și serioasă, să zică omul: „Halal“... Uite așa, o gospodină ca matală...

CLEOPATRA *(foarte mișcată de atenție și convinsă de marele adevăr, se dă bătută)*: Dă! Puica mamei, una-i socoteala omului, și alta-i socoteala Domnului — ce să-i faci? Știu și eu că o nevastă ca tine ori ca mine ar fi fost altă frumusețe la inima lui Țiplică...

MESALINA *(din toată inima)*: Nu-i așa, mamaie?

CLEOPATRA: Ce să mai vorbim!... Dar dacă omul s-a deprins cu straietele de pe el, vorba ceea, se cheamă că îi plac și degeaba îl trage croitorul de mîneacă...

MESALINA Bravo, mamaie! Aiasta îmi place cum ai spus! Că haina se rupe într-o bună zi și trebuie alta, mai trainică.

CLEOPATRA: Eh... atunci om vedea și om vorbește... *(O mîngîie și o sărută. Dar în mica tăcere a duioasei ei complicități, bate tare clopotul ceasornicului de la prefectură și scîrîie porțița de afară. Mesalina sare și iese în prag.)*

MESALINA *(o informează)*: Decebal! *(Apoi amară către cel care vine.)* Haide, mă băiete mai repede. Avem să pierdem cinematograful cu venitul nostru târziu...

SCENA 2

MESALINA, DECEBAL, CLEOPATRA

DECEBAL (*intră îmbufnat și se uită chiorîș*): Iar la cinematograf? (*Îi întinde Cleopatrei un pachet.*) Zahăr! Dar numai jumătate de kilogram, că n-am putut mai mult. Era locotenentul pe-acolo.

CLEOPATRA (*îngăduitoare*): Lasă, Decebălică mamaie, că prinde bine și aista. (*Iese cu pachetul.*)

DECEBAL (*printre dinți și mai încet, să n-audă maică-sa, îi spune Mesalinei*): Va să zică, nu vă astîmpărați cu cinematograful vostru?

MESALINA: Care al nostru?

DECEBAL: Al tău și-al lui Hanibal. N-ø să-mi spunei acum că bătrînii știu de ce-i cărăbăniți voi prin cinematografe?

MESALINA (*îl înfruntă și îl strîmbă*): Îi cărăbănim ca să vadă ce-i pe pinză. Ești mulțumit?

DECEBAL: Mda! Și ca să nu vadă ce-i lîngă dumnealor.

MESALINA: Lîngă dumnealor ești și dumneata.

DECEBAL (*atîns și bănuitor, stă o clipă de i se uită în ochi*): Și ce-i cu asta?

MESALINA: Este că profiți și dumneata...

DECEBAL (*întinde gîtul*): Și cum profit, mă rog?

MESALINA: Profiți că mergi la cinematograf pe degeaba...

DECEBAL (*dezgustat*): Și voi, nu mergeți pe degeaba?

MESALINA: Paaaardon! Mai întii că Hanibal intră totdeauna gratis, fiindcă îl cunoaște toată lumea, iar eu sînt doamnă și nu pot să plătesc singură.

DECEBAL: Ce concepție burgheză!... Și mai spui că n-am dreptate cînd țip împotriva capitalismului! Reduceți totul la bani! Dar, în sfîrșit, asta-i altceva. Vă privește ce concepții aveți.

MESALINA: Apoi, dacă ne privește ce concepții avem, să știi că avem o concepție că n-ai dumneata nici un drept să ne ceri socoteală.

DECEBAL: Și dacă o să-ți ceară socoteală nevastă-sa, ce-ai să te faci?

MESALINA (*îi răspunde popular, întrebînd pe același ton*): Și dacă o să te aresteze, că ești socialist, tu ce-ai să te faci?

DECEBAL: Va să zică, tu crezi că-i totuna o idee socială cu un instinct animalic?

MESALINA (*adînc jignită*): Aaa! Dragă Decebal, dacă tu întrebuințezi asemenea vorbe grele și uiți că sînt sora ta, atunci eu nu mai vorbesc... Eu mă așteptam la tine, din contră, să înțelegi mai bine ca tataia, care dumnealui este bătrîn. Dar ca tu să mă invinuiști, asta n-aș fi crezut. Că dacă mie domnu Țiplică îmi place și e politicoș, e foarte urît din partea ta că îl faci cum îl faci, ca să mă amărăști pe mine, care tu n-ai decît o soră și ar trebui s-o protejezi.

DECEBAL: Bine, fato, dar tocmai asta vreau să fac și eu... Unde vrei să ajungi cu Țiplică — om însurat și cu copii?

MESALINA: Ia nu mai exagera și tu... că are numai unul!

DECEBAL: Foarte bine! Unul, dar îl are!

MESALINA: Îl are, fiindcă a fost delicat și nu i l-a pus în poartă lui Asan, căpitanul, care știi și tu că a trăit cu dumneaei, măcar că era însurat. Și nu i-a fost rușine să se ție de capul lui...

DECEBAL: Dar ție de ce nu ți-i rușine să te ții de capul lui Țiplică?

MESALINA (*se oprește, apoi tace o clipă*): Ei, bravo! Așa frate mai rar! (*Și fiindcă nu are alt răspuns, o podidesc lacrimile.*) Va să zică, o soră ca mine, mă agăț de gitul bărbaților și sînt pe-un picior cu Țipliceasca. Merçi, domnule cavalier! Du-te acum încaltea de spune și ta-taiei și omoară-mă și pe mine, ca să fie complet! (*Apoi*

plină de scîrbă și de obidă, își suflă nasul răzbunătoare.)
Are dreptate tataia: una spui și alta faci, de cînd ai intrat la politică. Atunci de ce mai bați cîmpii, că nu-i bună înșurătoarea și că trebuie omul să iubească în libertate, dacă e vorba să-mi scoți mie ochii la așa caz?

DECEBAL: Ce-are a face una și cu alta? Acu nu poți!

MESALINA (*convinsă*): Ei iacă, eu pot și acu...

DECEBAL: Nu poți...

MESALINA (*parcă-l roagă*): Zău că pot! De unde să știi tu ce pot?

DECEBAL (*stîcîit*): Atunci iubește, dragă, concurează pe madam Țiplică dacă ești în stare și lasă-mă în pace.

MESALINA: Și ce de să nu fiu în stare? Că eu nu iubesc ca dînsa... Eu iubesc sincer și dezinteresat.

DECEBAL: Daaa! Amor platonice, ca la cinematograful

MESALINA: Ei da! Să știi tu. Că așa-i frumos amorul.

DECEBAL: Nici vorbă... Hanibal cu ea... Tu cu el... pe întineric.

MESALINA (*gîtită de indignare, înghite în sec și bilbiie*): Ei bine, ești... e cevaaaa... Ai să mă faci să te insult că ești măgar!...

SCENA 3

ACEIAȘI, ILIE BOCĂNEȚ, apoi CLEOPATRA

BOCĂNEȚ (*în prag*): Uite, dom'le! Uite, dom'le, ce se mai sfădesc oamenii ăștia!... Doamnă Cleopatră! Doamnă Cle-o-pa-trăăăăă...

CLEOPATRA (*de afară*): Ce-i, omule?...

BOCĂNEȚ: Păi dumneata nu vezi că aici se întîmplă moarte de om?

DECEBAL (*potolit*): Nu, tataie. Discutam...

BOCĂNEȚ: Păi eu ce spun... Dar vorba șefului: cînd te-ncontrezi cu Decebal, are idei așa de mari, că nu încap prin urechi și-atunci îți sfarmă capul, să le vîre în creier. Mare vorbă și adevărată! (*Se uită la Decebal.*) Uite, dom'le, uite ce supărat îi, Sfinte Ilie, Trăsnitoru'el! Uite ce supărat îi dom' Decebal al meu! (*Mesalinei.*) Da să nu crezi că s-a supărat acu. Nuuu! (*În tîină și în rîs.*) E supărat de la birou... (*Către Decebal.*) Tot nu ți-a trecut?

DECEBAL (*morocănos*): Spun eu ceva? Faci ce vrei.

BOCĂNEȚ (*ridică fruntea și răs; unde demn*): Fac ce vrea slujba, nu ce vreau eu!

CLEOPATRA (*curioasă*): Da ce-i?

DECEBAL (*dă din umeri*): Fleacuri, mamaie... (*Bătrînu-lui.*) Știi ce? Las-o baltă, că iar mi-aduci aminte și mă amărăști degeaba!...

BOCĂNEȚ: Apoi nu! „Baltă să nu lași nimic în viața ta!” cum zice șeful, și iaca, are dreptate. Că de-o las acu baltă, mă amărăsc eu, și, cum zice dumnealui: „dacă s-ar măsura supărarea cu cotul, un cot de supărare la șizeci de ani face cît treizeci de coți la douăzeci de ani”.

CLEOPATRA: Asta, cam așa-i.

BOCĂNEȚ: Cred și eu. Dar acu, iaca, să spui ce-a fost. Vine dom' Decebal la mine, cu o hirtie a unui dom' plutonier. Bun, zic. Dă-o-ncoa!

DECEBAL: Era trei și douăzeci cînd am venit.

BOCĂNEȚ: Exact! Cincisprezece și douăzeci. Iau hirtia și-o pun dedesubt. Asta-i regulă. Dumnezeu să fie cu petiția și să spuie: Uite dom' Ilie, petiția! Eu o iau și-o pun dedesubt. Era lume destulă, optsprezece hirtii! Zic: Poftim, luați loc. N-am zis așa? N-am zis familiar: Stai, băiete. Nuuu! Politicos. Ce? Dacă-i băiatul meu să nu fiu politicos? El de colo la mine: Tataie... mă grăbesc...!

CLEOPATRA (*impăciuitoare*): Dacă se grăbea băiatul...
BOCĂNEȚ (*scurt și energic*): Păi cine-i fără grabă vine fără
petiție, asta-i regulă! (*Alt-ton.*) Cum zic, eu mă uit la
el și iar îi fac semn: „Luați loc și așteptați. Trec o hîr-
tie, două, trei... Pînă anulezi timbrele, pînă pui stampila,
dai număr, treci în registru... vremea se duce, că de-
aceea-i vreme. El, iar! Mă rog, cînd ingerințe, cînd tra-
fic de influență.

CLEOPATRA: Cum, cum?

BOCĂNEȚ: Păi da! Uite cum îi. Cînd eu aș face o măgărie
numai de dragul tău, se zice că-i trafic de influență.
(*Decebal ride.*) Ce rizi? Nu-i așa?

DECEBAL: Traficul de influență se cheamă dacă eu...

BOCĂNEȚ (*supărat*): ... dacă dumneata îți iei nasul la
purtare și eu te las să-l iei! Dar eu nu te las, că știu
și eu ce-i aceea. (*Cleopatrei, explicativ.*) Uite cum e
chestia, coană Cleopatră. Vii dumneata la mine și
zici: Iiută, dacă mă iubești, dă număr la hîrtia asta
înainte. Aista-i trafic de influență.

CLEOPATRA: A! ha!

BOCĂNEȚ: Așaaa! Dar dacă zici altfel, se schimbă chestia
și devine altfel. Înțelegi?

CLEOPATRA: Nu!

BOCĂNEȚ: Stai și nu te grăbi, dacă ai înțeles! Nu zici:
Iiută, dacă mă iubești etc. etc. Zici contrar: Dom'
Ilie, eu divorțez de dumneata dacă nu dai număr
înainte la hîrtie. Aiasta-i ingerință. (*Biruitor către
Decebal.*) Așa-i, ori nu-i așa?

DECEBAL: Ce mai vorbă lungă? M-ai ținut un ceas și ju-
mătate!

BOCĂNEȚ: Nu, dom' Decebal. Te-am ținut optsprezece
hîrtii, că la mine aista-i ceasornicul.

CLEOPATRA: Ei, și dacă treceai înainte ce era să fie?

BOCĂNEȚ (*indignat*): Ce era să fie? Era să fie nepotism,
dom'le! Ne-po-tism! Dar (*Cu ton biblic.*) „adevăratul

slujbaş își lasă neamurile pe scară, când intră la birou!“

— așa zice șeful!

DECEBAL: Bine! Bine! Dacă zice el ce să mai discutăm degeaba? E literă de evanghelie!

BOCĂNET (categoric): Ezact! Va să zică, sîntem de acord!

DECEBAL (i-i lehamite și vrea să termine, de aceea îi răspunde moale): De acord, tataie!

BOCĂNET: Și supărarea s-a dus!

DECEBAL: S-a dus, tataie!

BOCĂNET (radios): Eh! Așa zi, dom'le! Așa mai vii de-acasă... Bate palma ici! Să fie acord familiar!... Că unde-i acord, gata și fericirea! Și mai are șeful o vorbă frumoasă, de-o spune cu of la inimă — că s-a însurat tirzior și i-i copilul micuț: „Să mă ție Dumnezeu pînă mi-oi vedea feciorul că-i ajuns să bată palma care l-a bătut!“ (De peste gard, de la vecini, răbufnește o gălăgie ascuțită și rea.) Da ce-i gălăgia asta la Chirvăsuță? (Ride pe sub musteață.) Să știi că miine, la birou, iar spune că i-a sărit o așchie în ochi... (Dar de asta rid tot, fiindcă domnul Chirvăsuță mănîncă bătaie din cînd în cînd de la consoarta dumisale.)

MESALINA (ascultă): Nu, acu el strigă...

BOCĂNET: Păi, așa-i dumnealui, om iute! Se repede pînă își mănîncă voinicia și pe urmă, cucoana, care-mneaci îi hodinită, i pune sigilii pe obraz și îi dă număr de ieșire! (Curios.) Dar de la ce s-or fi luat?

MESALINA: O zorește să se îmbrace...

BOCĂNET (sare în sus): Aoleu! Sfinte Ilie, Trăznitorule!... Și eu uitam, uita-m-ar curba!

CLEOPATRA: Ce, frate?

BOCĂNET: Păi nu mergem la cinematograf? Că acuși pică Bombonica și cu al dumisale.

CLEOPATRA: Să pice! Dar pînă nu vine Hanibal, eu tot nu mă îmbrac...

BOCĂNEȚ: Ba aiasta nu! De dragul lui dom' Hanibal al dumitale, n-am să mă supăr eu cu bomboana ceea de femeie.

CLEOPATRA: Atunci du-te sănătos cu Țiplicoasa și nu ne mai pune foc de pomană.

BOCĂNEȚ: Să mă duc?

CLEOPATRA: Du-te!

BOCĂNEȚ (*cavaler*): Coană Cleopatră, nu zi de două ori, că-i primejdie mare! Știi bine că am trecere.

CLEOPATRA: Nici vorbă că știu. Doar nu-s oarbă. La cinematograful tot lângă dumneata se așează. Crezi că n-am băgat de seamă? Hanibal ici, dumneata colo și dumneaei la mijloc.

BOCĂNEȚ: Apoi vezi?

CLEOPATRA: Văd.

BOCĂNEȚ: Și nu te temi?

CLEOPATRA: Nu! Că s-ar putea să fie pentru băieți!

BOCĂNEȚ: Iaca nu-i așa! Că vine Decebal, tinerel, deh! Și ea de colo: Coane Ilie, coala la stînga mea, de partea inimii, că dumneata ești amorul meu! Zice ori nu zice? Zice! (*Încheie profetic.*) Va să zică, fii cu doxă și nu mă ispiti să încerc, că vorba ceea, aiasta-i marfă ca arbuzul: și dacă-i pe încercate, sint în stare chiar să cumpăr.

CLEOPATRA (*ride cu două înțelesuri, ca să-l rușineze în fața copiilor*): N-ai decît să cumperi, dacă mai ai cu ce plăti! Din partea mea ai tot fraiul!

BOCĂNEȚ (*amenințător și cu ochi șireți*): Coană Cleopatră, nu mă face să-mi pui mîntea, că pe urmă iese zisa șefului: „Cu femeile cînd îți pui mîntea, la sigur că o prăpădești“.

CLEOPATRA: Și crezi că eu am să fiu păgubită?

BOCĂNEȚ: D-apoi nici eu, coană Cleopatră, că mie o să-mi fie cald și bine...

MESALINA: Dacă ți-o fi tot așa de cald cum i-i lui Țiplică, săracul, apoi nu-i mare scofală, tataie!... Lasă-te mai bine păgubaș...

BOCĂNEȚ (*vede că Mesalina se aprinde și o potolește*): Ee... e-e-e! Ssst! Nu te mai porni iar, că n-ai dreptatel.

MESALINA: Ba am.

BOCĂNEȚ: Ba n-ai. Pentru că dumneata te iei după spusa lumii și nu după ce ai văzut cu ochii. Cît glumim, glumim, dar pe chestia aiasta se cade să judecăm omenește și să vorbim drept.

DECEBAL (*plin de ironie la adresa Mesalinei*): Ea zice că vorbește drept.

BOCĂNEȚ: Zice ea, dar cine-i crede? Păi să-l auzi pe Țiplică... cînd își dezleagă inima la un pahar... Crez că el n-aude tot ce se spune? Știi dumneata că și de băiatul lor a spus lumea fel și chip? Ba că-i al lui Asan căpitănelul, ba al lui Vizante, șeful lui Țiplică de la percepție... ba cu cela — cum îl cheamă, Doamne? Care-a fost la poștă.... (*Caută în minte.*) R... r... Un nume cu R...

CLEOPATRA: Raicu...

BOCĂNEȚ (*scutură capul*): Nu, celălalt, ghigherlul cu gambetă castanie și mănuși galbene... (*L-a găsit.*) A! Dăscălescu! Și iaca, năpastă degeaba! Că băietu-i cap tăiat Țiplică. Pune-i mustață și trimite-l la percepție în locul lui tată-său și de o băga de seamă cineva, să-mi tai nasul! Dar nu mai departe acu două zile, vine la mine Țiplică și rîde. Cică moș Ilie, știi că azi am mai aflat una?... Și scoate, dom'le, o scrisoare... Un scris așa... că seamăna cu scrisul tău.

DECEBAL (*tresare*): Al meu?

BOCĂNEȚ: Da, zău! Eu chiar am zis întîi: De la domnul Decebal? Dar era fără iscălitură. Și Țiplică spune: Cum să serie Decebal asta, care el respectă pe Bombonica și frate-so? Că era vorba de Hanibal — pri-

cepi? Adică-te domnul Hanibal se ține cu nevastă-sa lui Tiplică...

DECEBAL: Cum era să scriu eu așa ceva?

BOCĂNET: D-apoi, stai să vezi! A mai primit una, dar nu pe numele lui, pe numele ei. Tot de-o mină scrisă. Unul care o ia pe departe: că el o iubește pe dînsa... că așa... că pe dincolo, șmecherlic în regulă, mă rog, și că vrea să-i facă un bine, și că dumnealui, Tiplică, se ține cu una... *(Nu vrea să spuie.)*... cu cineva... Iaca, nu pot să spun cu cine, dar fată mare și cuminte — că pot să spun c-o cunosc.

CLEOPATRA: Ei, cine-i?

BOCĂNET: Ei... *(Și o arată cu un semn pe Mesalina, așa fel ca fata să nu bage de seamă.)*

CLEOPATRA *(înfuriată peste măsură, fără pic de politică sare în sus și țipă)*: Bată-l mama Sfintului să-l bată! I-auzi, păcătosul! Să se lege acu și de fata mea!? *(Bocăneț i-a făcut zadarnic semne să tacă, pînă în clipa cînd bătrîna a dat pe față mișcîlia.)*

MESALINA: Cum? De mine-i vorba? Dar ce vină am eu? *(Și izbucnește în plîns, bănuind urmări negre pentru soarta cinematografului lor.)*

DECEBAL: Asta trebuie să fie numai din pricina cinematografului... că altfel...

BOCĂNET *(vrea să potolească fata, dar văzînd că nu izbutește, sare furios la Cleopatra)*: Poftim! Ai făcut-o să plîngă de pomană! Îh! Ai să mori de bătrînețe și tot n-ai să te mai înveți să-ți pui lacăt la gură!

CLEOPATRA: D-apoi n-o găsit de cine alta să se lege în toată mahalaua Podenilor?

MESALINA *(printre sughituri)*: Da zău! Și să vezi acu ce-o să se întîmple! Matala ai să crezi...

BOCĂNET *(îi taie vorba, indignat de asemenea bănuială)*: Da, să mă trăznească Sfîntul Ilie, Trăznitorul, dacă n-am ris de s-o crucit și Ștrul, cafegiul. Că nu m-o auzit rîzînd așa de cînd mă știe...

MESALINA (*se uită ponciș la Decebal, ca o amenințare, și scrișnește*): Lasă, că oi afla eu cine-a făcut-o asta! (*Apoi hotărîtă, eroică.*) Dar de-acu încolo, să știi, tataie, că eu la cinematograf nu mai merg!

BOCĂNEȚ: Ba iaca asta nu, ferească Dumnezeu! Că Țiplică ridea și zicea... Știi ce, moș Ilie? Acu ar trebui să ne ducem în toată sara la cinematograf. Să-i facem să crape de necaz, nu alta! Că trebuie să fie vreo javră de băietan, care dă tircoale Bombonicăi și dă asalt cu intriga, doar-doar o prinde în undiță pe careva!

MESALINA: D-apoi că tocmai așa trebuie să fie!...

BOCĂNEȚ: Nici vorbă! (*Pe urmă, cu alt glas, și cu o încheiere, spune fetei, chibzuit.*) Iaca, duduie Mesalino, vezi dumneata cum iscă vorba lumii? Mai crede-o, dacă-ți dă mina! Păi îți închipui că săracul Țiplică n-a crezut și el la început? Era vinătă inima în el de scîrbă. Ba l-a împins păcatul de a pindit și-a pus iscoade... doar-doar prinde ceva!... Dar cînd a văzut omul că-i răutate — pentru că i-i femeia frumoasă, de rupe inima tirgului, — s-a rușinat de bănuială și s-a limpezit ca moara pritocită.

CLEOPATRA: Apăi, nu se potrivește deloc! La urma urmei, la alde Țiplică n-are ce să le pese. N-or să se mai însoare... Dar cînd s-or porni să umble vorbe de-o fată...

DECEBAL: Asta așa-i!

BOCĂNEȚ: Ei, nu, d' m' Decebal! Nu-i așa defel! De gustul unui măgar n-am să-mi închid eu fata la minăstire.

MESALINA: Chiar că numai asta ar mai lipsi!

CLEOPATRA: Oooof! Nu mai spune așa, crăița mamei, că nu-i lucru ușor să te bați cu duhul cel rău...

MESALINA (*pornită*): Și dacă m-oi spînzura, cine ce folos are? Are dreptate tataia și cu dom' Țiplică. Ar trebui să-l facem să crape de necaz pe măgarul acela cu scri-soarea.

BOCĂNET: Dar nici vorbă! Păi să-l fi văzut dumneata, cucoană, pe Țiplică, ce frumos a luat el lucrurile, cum le-a întors, cum le-a sucit, cum le-a cîntărit... Și la urmă, zice: Uite, moș Ilie, ici, și se face că pune ceva în palmă, vorbele de rău... dincoace, și ia în palma cealaltă fotografia nevastei — nevastă frumoasă și inima mea, și liniștea mea... Apoi schimb n-am să fac... Iaca așa. Și mă uitam eu după el, cînd a plecat — că s-a dus mai devreme în sara asta, n-a mai stat cu noi, ca de obicei, spunea că are de dres gardul la grădină...

DECEBAL: Da! Erau cîteva scînduri rupte, le bătea vîntul...

BOCĂNET: Unde asta?

DECEBAL: În spatele casei, pe hudița Morii de vînt...

MESALINA: ... unde urci la deal, spre dugheana lui Șisman

BOCĂNET: Se poate!... Și cum spui, l-am văzut că-i omu. bucuros că se duce acasă. S-a oprit la chioșcul lui Dobre' de-a luat niște mere, niște dulciuri, ca să-i facă ei gus-tul... Și ce să spui? Mi-a plăcut! Și m-am gîndit că are dreptate șeful: dacă nu-și bănuiesc și se înțeleg, va să zică este acord familiar. Și unde-i acord familiar. fericirea-i gata! (*Oftează.*) În sfîrșit! Bine-i unde e, că vorba lumii nu-l strică—și păcat unde nu e!... Eeeee... (*Se uită la ceas.*)... Dar acu, ia să ne așezăm la masă, că-i tîrziu și dom' Hanibal n-are de gînd să vie.

CLEOPATRA: Dar zic să mai stăm, că poate tot vine...

MESALINA: Nu, mamaie, că-i tîrziu de tot. Îi nouă fără u-a sfert... Acuș vin alde Țiplică și...

CLEOPATRA: Și ce?

MESALINA: Ei, ce!... Nu mă face să spun, că iar se supără tataia...

BOCĂNET: De ce să mă supăr, duduie Mesalină? Spune!

MESALINA: Nu vreau s-o văd pe cucoană, uitîndu-se în blidele noastre și strîmbînd din nas.

BOCĂNET: Eee, fetița tatei, nu te mai învîrți și tu mereu în jurul cozii, că nu-i frumos! Las-o în pace pe biata femeie!

MESALINA: Dar frumos îi din partea dumneaei să spuie ca rîndul trecut? (*Țuguie buzele și o imită.*) „Mîncărică și varză? Mie nu-mi plac mîncărurile aistea... Eu am avut pui cu smîntînă și burdenej.

BOCĂNET: Păi dacă o fi avut, ce vrei să spuie?

MESALINA: Să nu ne spuie nimic și să fie modestă, că nu șade rău la o femeie ... (*Vrea să spuie: „bătrînă“, dar lasă locul gol.*)... ce este. El cum nu zice nimic? (*Și fiindcă nimeni nu-i răspunde, schimbă vorba.*) Dar zău, mamaie, hai să mîncăm. Ia să aduc eu! (*Ies pînă la bucătărie.*)

CLEOPATRA (*după plecarea fetei, spune încet*): Aici a avut dreptate fetița. Țiplicoasa ține nasul cam sus.

BOCĂNET: Vi se mai pare și dumneavoastră, coană Cleopatră!

CLEOPATRA: Nu mi se pare deloc. Eu țin foarte mult la dumnealui, dar ce-i drept îi drept. Are uneori niște aere foarte... nu știu cum!...

BOCĂNET: Ia te rog să nu mai bați în struna fetei...

CLEOPATRA (*supărată*): Apoi daaa! Eu n-aud, eu nu văd, eu n-am dreptate niciodată...

BOCĂNET (*aude fata venind și îi face semn Cleopatrei*): Ssst! Acu taci din gură, că vine fie-ta.

(*Mesalina se întoarce cu mîncările și le împarte după tot dichisul lor.*)

MESALINA: Luați cit vreți, că lui Hanibal i-am oprit.

DECEBAL: Chiar să vie și nu mai are vreme să mănînce!

CLEOPATRA: Ei, nu-i nimic. Are să mănînce după cinematograf...

DECEBAL: Va să zică, alt rînd de lemne, ca să-i încălziți mîncarea dumnealui.

MESALINA (*cu judecată simplă*): Că doar n-o să mănînce mîncare sleită, să i se aplece.

DECEBAL (*înversunat*): Să nu mai mănînce deloc, să se învețe odată minte și să vie la timp.

CLEOPATRA (*vrea să împace lucrurile*): O fi avut treabă, băiatul.

DECEBAL (*pufnește baljocoritor*): Ce treabă? Că doar nu muncește nimic. Stă toată ziua pe bancă, la grădină, și face (*Cu dispreț uriaș.*) poezie... Asta-i treabă?

BOCĂNET (*ia lucrul în glumă, dar nu-i place răutatea băiatului*): Acu, pune-i un ștreang de gît și spînzură-l de un copac.

DECEBAL: Dar ce? N-am dreptate?

BOCĂNET: Păi eu cred că n-ai. Ce-i de vină omu' că nu și-a găsit o slujbă potrivită? La Poliție n-a fost? La Prefectură n-a fost? La Asigurare n-a fost?

DECEBAL: Da! Numai că dumnealui se plictisește!

BOCĂNET: Apoi aiasta-i!... Dar de ce se plictisește? Aud?

DECEBAL (*rar*): Fiindcă nu-i place să muncească... Lui îi place să facă poezie.

BOCĂNET: Dar ție nu-ți place?

DECEBAL: Pe semne că nu.

BOCĂNET (*zîmbește victorios de concluzia lui*): Iaca, de aiasta nu faci poezie și el face. Acu, dom' Decebal, eu, știu că altă mîndrie n-am, decît flăcăii mei și fata mea. Mi-a dat Dumnezeu copii, unul și unul... Că acela-i așa... că celălalt îi altfel, asta știe Cel-de-Sus de ce-a făcut-o. Dar se cheamă că eu pot să văd ce stofă au în ei. Fata are să se mărite, va să zică meseria e făcută... Dumneata muncești, la bancă, la comunism, la militărie... ori unde ai fi, se vede că muncești. Dar de dom' Hanibal garantează subsemnatul. Eu, în tot tîrgul, băiat de seama lui nu știu... Frumos-frumos... deștept-deștept. El nu-i socialist, dar altfel, politică? Uite așa, pe degete o poartă! Cînd stă el să explice ceva la cinematograf, vezi și dumneata ce frumos spune... Acu, Bombonica lui Țiplică îi femeie cu schepsis și tot soarbe vorba din gura lui!

CLEOPATRA: Cred și eu! D-apoi Popeasca?

BOCĂNET: Vezi? Acu aistea ai să zici că-s femeii. Da Kaminski? Și acela-i om bătrîn, care joacă șah la Ștrul de cincizeci de ani. Mă rog ție, află el că dom' Hanibal știe chestia cu șahuu... Îl prinde pe flăcău pe drum și zice: Ia hai, minzule, să te bat, să nu mai joci cît îi trăi. Ei bine, dom'le joacă cu el și...

MESALINA: L-a bătut Hanibal!

CLEOPATRA: Cred și eu că l-a bătut! } (*Odată.*)

BOCĂNET: Nu! Dar iaca atitica a lipsit (*Și arată pe unghia degetului mic ce puțin avea Hanibal pînă la biruință.*) Să moară leahul, nu alta. S-a repezit la mine încruntat. Bine, mă moșnegărie, ți-ai făcut odraslă să mă dea de rușine? Și așa vorbă n-a spus Kaminski de cînd l-a adus pe lume leaha cea bătrînă. Înțelegi ce înseamnă aiasta pentru Hanibal?

DECEBAL (*nu credea să se lase bătut*): Înseamnă că stă toată ziua în cafenea și joacă șah...

BOCĂNET: Da! Dar de ce nu joacă altceva? Hai? Apoi să-ți spun eu de ce. (*Rar și apăsător.*) Fiindcă-i joc de cap. Asta-i. (*Vorbește acum din toată inima și cu mare credință.*) Dom' Decebal, n-o fi făcînd el nimica acu, dom' Hanibal, dar cînd s-o apuca odată de-o treabă, și o nimeri-o să-i placă, apoi minune iese, ascultă-mă pe mine...

CLEOPATRA (*e incredințată și dumneaei*): Asta fără doar și poate.

BOCĂNET: ...Că uite, chiar șeful spunea ca tine... Mă Ilie, zice, Hanibal al tău nu face nici o treabă? N-o nimerit-o, răspund. El de colo, mă taie: Nici n-o s-o nimerească. Dar eu mi-am adus aminte de-o vorbă, de la bietul tata, și i-o spun: Apoi, dom' șef, pînă n-o sta apa, să umple iezătura, moara nu merge. Stă șefu așa, de parcă ar fi zis: Iaca cu vorba asta m-ai rămas. Dar pe urmă iar bate în băiat. Bine, mă Ilie, dar prea mult trece pînă să se umple. Dar eu de colo, tot după vorba tătei i-o întorc: Apoi, dom' șef, se vede c-a fost

croită iezătura naltă, să adune mai multă apă, să aibă mai multă putere, c-o fi moara mare și are de măcinat zdravăn.

CLEOPATRA: Frumos i-ai răspuns! } (Odată.)

MESALINA: I-a închis gura, ce mai!

BOCĂNEȚ: Zău așa! Crezi c-a mai spus o vorbă? (Chitic a tăcut. *(Acum încheie, biruitor și bătrînește.)* Așa că, dom' Decebal, dacă a înțeles el și un strein cum stă chestia, apoi dumneata mai virtos se cade să înțeleagă!

DECEBAL *(însă nu vrea să calce peste dreptatea lui. Răspunde mormăit și cu scîrbă mare)*: Păi asta am înțeles-o eu de mult! Cine știe că ia ochii, stă tolănit pe puf și cine nu, trage la ham.

BOCĂNEȚ: ...Iar eu imi bat gura de haram!...

DECEBAL: Te cred, pentru că iei apărarea unui trintor, care ar trebui eliminat din societate.

CLEOPATRA *(strigă, de parcă ar fi plesnit-o cu biciul)*: Vai de mine, Decebale! D-apoi cum îl vorbești tu, maică, parcă ți-ar fi dușman, nu frate!

DECEBAL *(sentențios și dirz, încheie categoric)*: Nu mi-i frate cine nu muncește.

CLEOPATRA *(dă din cap, obidită de nefericirea ei)*: Ei, halal! Am și eu doi băieți și se mănincă, de parcă ar fi vitregi.

BOCĂNEȚ *(cu tot amarul)*: Mai zi că n-are dreptate șeful cînd zice chestia cu acordul? Și n-am dreptate eu cînd mă plîng că, în casa mea, nu-i rost de mulțămire? Apoi imi pare rău, dom' Decebal! De la inima asta bătrînă imi pare rău că tocmai dumneata, care pot să spun că ești deștept! și cu politică, o amărăști pe biată maică-ta, să nu-i tihnească nici imbucătura, nici cinematograful!...

CLEOPATRA: Apoi tocmai de cinematograf ăi bună eu acum... Duceți-vă singuri, că eu nu mai am inimă să merg!

BOCĂNEȚ: Așa? Aiasta nu! Nici de dragul lui Dumnezeu nu mă duc singur la cinematograf, să se uite lumea la mine

ca la o brezaie! (*Încheie poruncitor.*) Mai bine stăm acasă toți!

MESALINA (*înlemnită de prăpădul care i-a urgisit, șoptește oftând*): Vezi ce-ai făcut, Decebal?

DECEBAL (*nu se pleacă*): Mi-am făcut datoria față de conștiința eului meu.

BOCĂNEȚ (*se supără*): Și de eul mă-tii nu-ți mai pasă deloc?

DECEBAL: Dar ce vreți să vă fac, dacă vă supărați de cite ori spun eu un adevăr?

BOCĂNEȚ: Și nu-ți pare rău că ne vezi amăriți?

DECEBAL: Îmi pare, dar nu-s de vină eu.

BOCĂNEȚ (*răzbunător*): Binee. Atunci, ducă-se pe gîrlă acordul șefului, dar o să mergem la cinematograf fără domnul Decebal. Și de azi încolo, nu-l mai luăm nici-odată. Facem acord fără el și gata! La urma urmii, mai bine un acord mai mititel, decît unul mare, care nu există! ... Scurt! Hai, cucoană Cleopatră, du-te și te îmbracă.

CLEOPATRA: Nu mă duc, că nu mai am nici un chef de cinematograf.

BOCĂNEȚ: Te poftesc să nu te îndărătnicești, că pe urmă mă supăr și eu!

MESALINA: Zău, mamaie, vin oamenii aceia să ne ia...

CLEOPATRA: Duceți-vă voi singuri, că n-or să moară de lipsa mea!

MESALINA: Apoi dacă nu mergi matale, nu mă duc nici eu. Cum am să mă duc fără mămăica? Vrei matale să-mi strici toată bucuria mea?

CLEOPATRA: Nu vreau, ghețișoara mamei, dar mi-i că-trănită inima, crede-mă. Și-am să vă stric toată plăcerea. (*Apoi cu amar.*) Mai bine aș muri, decît să mai văd și să mai aud asemenea lucruri ce-am auzit. Și nici măcar nu-i pare rău că m-a amărit...

DECEBAL: Eee, mamaie, știi foarte bine că n-am vrut să te supăr pe matale...

MESALINA (*grăbită să îndrepte lucrurile, vorbește cu Decebal*): Și-i pare rău... Și te roagă să-l ierți și să mergi la cinematograful. Da? Uite, te rugăm toți...

CLEOPATRA: Bine. Poftim! Am să merg, să nu ziceți că vă stric eu cheful, cum mi l-o stricat el mie... Mă duc să mă îmbrac. (*Iese.*)

(*Așezați la masă. Bocăneț pune, furios, foarte multă sare în farfurie.*)

MESALINA: Ce pui atita sare, tataie?

BOCĂNEȚ (*pufnește*): Nu știu ce are mîncarea asta, dar n-are nici un gust. Nesărată, afumată, naiba știe ce-i...

CLEOPATRA (*de dincolo*): Se vede că n-ai dumneata chef de mîncat...

BOCĂNEȚ: Ba am, ceva strașnic, dar nu-i ce trebuie! Ia miroasă, dom' Decebal, nu-i afumată?

DECEBAL: Cam...

BOCĂNEȚ: Ce cam?... Dacă simt și eu, care am nasul înfundat, apoi trebuie să fie afumată, nu glumă.

CLEOPATRA (*de dincolo, atinsă în demnitatea ei de gospodină*): Ia mîncă acolo și taci din gură, că nu-i nici o afumată...

BOCĂNEȚ: Duduie Mesalină, ia spune matală!...

CLEOPATRA (*de dincolo*): Îi afumată, fetițo?...

(*Dar Mesalina îi face semne bătrînului ca să-l îmblînzească.*)

BOCĂNEȚ (*furios*): Nu-mi face semne!... Spune-i cucoanei... Afumată-i ori nu-i afumată?... Am și eu nas!... Nu-mi place să mă orbească nimeni. Spune-i!...

CLEOPATRA (*întră*): Ia nu te porni așa...

BOCĂNEȚ (*îi otră farfuria în nas*): Ba nu! Oi zice că-i perfect, cînd îi afumat! Pune nasul și vezi! Îi năzăreală ori îi afumătură?

CLEOPATRA (*nedumerită, după ce-a mirosit*): S-o fi ars pe foc! Cine-i de vină, dacă vii tîrziu?

BOCĂNET (*irîntește farfuria și furculița*): Ei, bine că m-ai scos tu pe mine vinovat! Și ce să zic, ai dreptate: gospodiniă n-am, fată n-am... Trebuia să văd eu de tîngirea de pe foc...

CLEOPATRA (*începe să se supere*): Ia ascultă! Te rog să nu mă iei pe mine în răspăr, de față cu copiii, că pe urmă mă supăr de tot și nu mai merg la cinematograf.

BOCĂNET: Apoi, acu, să fii dumneata sănătoasă, că nu mai merg eu!

CLEOPATRA: Bine bre omule... } (*Odată.*)

MESALINA: Tataie...

BOCĂNET (*nu-l mai potolește nimic. Își dă drumul în voie la tot năduful din dumnealui*): Nici un tataie, nici un omule! Mă duc să mănînc la un birt, în tîrg! Cel puțin acolo n-am nici o pretenție!

CLEOPATRA (*supărată temcinic*): Așaaa? Bineee! Atunci drum bun și poftă mare! (*Și ca să puie punct, iese, trîntind ușa în urma ei.*)

MESALINA (*iar e gata să plîngă în fața catastrofei. Și iar se tînguie, nefericită că nu se duce la cinematograf*): Ei poftim! Vezi ce-ai făcut? Și mai spuneai de Decebal...

BOCĂNET (*mai potolit de răul pe care l-a făcut, răspunde îmbufnat, dar încet*): Apoi, să nu-mi răspundă așa. Să spuie frumos, nu că-s eu de vină. Auzi dumneata! Eu is de vină că i s-au afumat mîncărurile. (*Miroase în farfurie.*) Și ce afumătură... (*Mesalina vrea să-i ia farfuria.*)

MESALINA: Ei lasă, nu mai mîncea, dacă nu-ți place.

BOCĂNET (*furios*): Păi nici vorbă că nu-mi place. Dar nici de foame n-am să mor din pricina dumneaei! (*Și încruntat nevoie mare, înghite crîncen și dușmănos, bombănind, intrerupt.*) Așa-i la supărare! Toate ponoasele îți cad pe cap. Copiii te supără, nevasta te supără, mîncărea-i afumată și cinematograful se duce pe apa sîmbetei...

MESALINA: Nu zău, nu mai spune asta, că ar fi mare păcat. Numai să vrei matală și o împăcăm noi ușor pe mamaia!

BOCĂNET: N-o mai împăcăm! Acum nu mai merge, că dumneaei e neam tătăresc. Parcă are asfalt în vine. Cît îi cald, faci ce vrei din el. Dar cînd o apuca să prindă scoartă, treci cu harabaua și habar n-are.
(*Un pas pe prispă luminează ochii triști ai duduiei Mesalina.*)

MESALINA: A! Salvarea! A venit Hanibal! (*Către Hanibal.*)
Hai repede de-o împacă pe mamaia, că s-a supărat pe tataia și nu mai vrea să mai meargă la cinematograf...

SCENA 4

Acciași, HANIBAL

HANIBAL (*sigur de puterea lui*): Eh! Fleacuri! Cum n-are să meargă? (*Și își scoate mănușile galbene și noi, deget cu deget, ca orice om elegant.*)

BOCĂNET (*extaziat*): Mă, mă, mă, ce mănuși!... Și galbene! Parcă ești Raicu de la Poștă!...

MESALINA: Lasă acum mănușile. (*Dar nu poate să nu-și spuie părerea.*) Îs sublime, Hanibale! Parcă ești Mosjoukine cu ele. Dar hai să o împăcăm.

HANIBAL: S-o împace cine a supărat-o. Să spuie că vorbește și în numele meu!

MESALINA: Hai, tataie! (*Îl țiră pe Bocănel la Cleopatra în odaie.*)

HANIBAL (*lui Decebal, zîbindu-i dulce și superior, pentru că acela, de necaz, se face că nu vede nimic*): Îți plac mănușile? (*Îl le flutură sub nas.*) Două sute douăzeci, de la Ruleta.

DECEBAL (*mîrlic*): Mda!... Cine are de unde să dea, e elegant! (*Apoi alină.*) Dar pe cine ai mai jăcmănit de bani?

HANIBAL: Pe vreunul mai prost decît mine, se vede.

DECEBAL: Tot n-ai terminat tot tirgul?...

HANIBAL: Lasă că-ți vine și ție rindul, n-ai grijă.

DECEBAL (*amenințător*): Aș vrea să te văd!

HANIBAL (*rar și convins*): Ai să mă vezi și ai să te miri tu singur, cum ai să mă onorezi!

DECEBAL: Nu fi așa de mîndru dinainte, că poate afacerea asta n-are să-ți reușească.

HANIBAL: Ba daa! Mie îmi reușesc toate afacerile. Chiar și cele imposibile! Ai mai spus tu și altădată că n-am să reușesc și iată că am reușit. Știi tu ce am aici?... (*Arată o hîrtiuță.*)

DECEBAL: Aha! Scrisorica asta te face așa de radios?...

HANIBAL: Certes! Căci s-a făcut!... Diseară, la cinematograf, stabilim locul, ziua și ora... Îmi pare rău că nu-ți place, dar n-am ce să-ți fac.

DECEBAL: De ce să nu-mi placă? Treaba ta! Dar dacă o află...

HANIBAL: Ești un prost!... N-are să fie în nici un fel, că a și aflat. S-a găsit un intrigant să-i scrie... Și știa ce s-a întimplat. Mi-a arătat chiar Tiplică scrisoarea. Un scris cam la fel cu scrisul tău. La început, am crezut că-i de la vreo femeie — bănuiam pe Aneta, care nu mă iartă, c-am plăcut-o, dar Bombonica spunea că știe precis cine-i și de nu s-astîmpără, cică o să-i trimeată ea răspuns — îi rupe urechile. Așa încît vezi, bărbatul se respectă și joacă perfect rolul cel frumos, cu demnitate și cu coarne... Azi i-am scris damei un bilet dulce și înfocat și i l-am pus în grădină. Am găsit o ascunzătoare extra, după un stilp. O scîndură care se dă la o parte. Interpui scrisoarea și gata!

DECEBAL: Scîndura care este ruptă, pe ulița Morii de vînt?

HANIBAL: Uite, domnule, ce bine o știe! Ahaaa! Ai cō-
lindat și tu pe-acolo se vede! Ai cercat?... Regret...
Dar de acum, c'est fini! Cetatea are garnizoană solidă
și nu se mai poate cuceri!... (*Oprit deodată și bănuitor.*)
De ce zîmbești?

• DECEBAL: Mă gîndesc la un lucru. Ce-ar fi dacă Țiplică
s-ar apuca, într-o bună zi, să dreagă gardul și-ar da
peste o scrisorică?

HANIBAL: N-ar fi nimic, dintr-o mie și unu de motive. Mai
întîi că sunt foarte diplomat, nu mă iscălesc și nu fac
aluzii, care să trădeze cine sînt... Asta e din experiență...
Și apoi, peste două zile c'est fait! Ce-are să fie pe urmă,
c'est egal!...

DECEBAL: Și ce-ar fi dacă Țiplică s-ar fi pus să dreagă
gardul tocmai azi?...

HANIBAL (*ride*): Nu l-a dres! Am trecut pe-acolo chiar
acum, să constat „de visu“ ce-i cu scrisoarea...

DECEBAL: Și?

HANIBAL (*gest larg*): Scrisoarea era luată.

DECEBAL: Cum? N-a dres gardul?

HANIBAL (*înghețat de o teamă, întreabă repede.*) Dar ce?
Trebuia să-l dreagă?

DECEBAL (*satanic și înțelegînd că e stăpîn pe situație*):
Daa, domnule donjuan! Țiplică s-a dus acasă mai
devreme, să dreagă gardul. I-a spus tataiei...

HANIBAL: Ei și?

DECEBAL: Și? Mă întreb de ce oare nu l-o fi dres? Erau
scinduri acolo?

HANIBAL: Mi se pare... Am văzut parcă și un ferăstrău...
Dar asta ce-ar însemna?

DECEBAL (*vesel la culme, dezvoltă cu logică toată drama*):
Că omul a găsit scrisoarea și-a lăsat lucrul baltă.
A văzut că are altceva mai important de făcut...

HANIBAL (*cu ochii mari*): Ce să facă?

DECEBAL: De unde știi eu ce să facă?

HANIBAL (*înghite în sec, bănuind ceva mai mult*): A fost pe aici?

DECEBAL (*rînjind*): Pînă acum nu, dar are tot timpul să vie. (*Rar și baljocoritor.*) Șterge-ți sudoarea de pe frunte și fii calm. Eu am să te ajut, cit oi putea — dar mi-e teamă că n-ai să mă ascuți, cum nu m-ai ascultat nici pînă acum. Și doar ți-am spus să lași femeia în pace!

HANIBAL (*răzbunător*): Ca s-o iei tu?

DECEBAL (*cu dispreț și mirare*): Eu? N-o pot suferi!

HANIBAL: Te cred. Pentru că acum ești gelos. Ești mort de gelos... (*Deodată însă, se încruntă și vine spre el. L-a fulgerat o bănuială, gravă, și crede c-a înțeles totul.*) Ei comedie! Nu cumva ești dumneata și cel cu scrisoarea?... (*Decabal, prins, se sperie și dă să se scoale, dar Hanibal îl trîntește înapoi.*) Stai pe seaun, de ce te ferești? Va să zică, tu ești...

DECEBAL (*răsuflă greu*): Bine, Hanibal... Cum poți să-ți închipui tu?...

HANIBAL: Nimic!...

DECEBAL: Hanibal...

HANIBAL (*definitiv*): Nimic!... Dar dacă s-o întimpla să am vreun deranjament, să știi că eu sint un om teribil la minie...

SCENA 5

ACEIAȘI, MESALINA, apoi BOCĂNEȚ, apoi CLEOPATRA

MESALINA: Hanibal dragă, mamaia nu vrea să meargă în ruptul capului.

HANIBAL (*lui Bocăneț*): Și matale n-ai izbutit s-o convingi?

BOCĂNEȚ (*i-i lehamite de toți și de toate*): D-apoi că eu nu mai am nici o trecere! Iaca, frumusețe de seară se strică dintr-un fleac. (*Ostînd din băierile inimii.*) Nu-i, dom' Hanibal... nu-i!

HANIBAL: Ce să fie?...

BOCĂNET: Nu-i acord în casa aiasta!

HANIBAL (*sigur de trezerea și puterea lui*): Lasă că-l fac eu!

MESALINA: Fă-l, Hanibal, fă-l!...

BOCĂNET: Zău, mă rog ție! Vine acuși bomboana ceea de femeie și rușine are să-mi fie, să-i spun c-am stîrnit-o de pomană!

HANIBAL: De pomană, nu, că la urma urnii mergem numai noi...

BOCĂNET: Apoi aiasta nu! Aiasta nu pot eu. La mine e regulă: la slujbă, și bărbat și nevestă — că și ținutul casei îi slujbă, cum zice șeful. Dar la petrecere și bărbat și nevestă. Altfel nu-i îngăduit!

MESALINA: Hai, Hanibal!

HANIBAL (*dulce și tare*): Mamaie... (*Șoaptă.*) N-a fost bine... Stăi să facem diplomație. (*Cu glas tare și mai dulce.*) Mămăică dragă... mămăică... Ei? Nu-mi răs-punzi nici mie?

CLEOPATRA (*de afară*): Ce-i?

HANIBAL: Vino încoace...

MESALINA (*încet*): Du-te tu acolo...

HANIBAL (*la fel*): Asta-i diplomație! (*Tare.*) Mămăică, vino încoace!

CLEOPATRA (*de afară*): Nu viu, că-s supărată. Vino tu încoace!

HANIBAL: Vrei să mă scol de la masă? Păi se poate? Matală care spui că omului nu trebuie să-i strici nici somnul, nici masa, că e păcat...

CLEOPATRA: Dar nu vreau să dau ochii cu tată-tău...

HANIBAL: Bine, atunci îl scoatem afară. (*Aspru.*) Domnule Bocăneț, te rog să ieși afară!

BOCĂNET (*supărat*): Ho! Și nu țița așa, că mă duc...

HANIBAL (*șoaptă*): Ssst! Stai aici...

BOCĂNET (*încet și vesel că a priceput*): Aha! Aiasta-i cu schepsis.

- HANIBAL (*încet*): Stai acolo, lingă ușor, și cum intră închizi ușa. (*Tare.*) A plecat, mamaie.
- CLEOPATRA (*intră cu pălăria lui Bocăneț în mână*): Dați-i pălăria, să nu mai capete un gutunar.
- BOCĂNEȚ (*umil și șiret*): Sărut mîna de grijă, coană Cleopatro!
- CLEOPATRA (*se supără cînd vede că a fost păcălită*): Așaa? Voi umblați cu șurubării? Aiasta ca să mă imblinziti? Apoi n-ați potrivit-o bine, că de mers nu merg. (*Și direct, bătrînului.*) Cel puțin pe tine nici să te vād în ochi, bursuc bătrîn și rău.
- BOCĂNEȚ: Cucoană Cleopatră, te rog eu... Iaca, zice șeful o vorbă cu Mahomet și cu muntele. Cînd nu vine unul la altul, se duce celălalt!... Înțelege?
- CLEOPATRA (*fără discuție*): Nu!
- BOCĂNEȚ: Păi eram supărat și deh!... Ca omu cu muștarul! Dar acum, te rog!...
- CLEOPATRA (*mai scurt*): Nu!
- BOCĂNEȚ: Nu? (*Jignit.*) Apoi îmi pare rău.
- HANIBAL: Dar dacă te rog eu, mamaie?
- MESALINA: Și eu, și Decebal?... Haaaai, mamaie!... Să fie acord, cum zice tataia...
- CLEOPATRA (*lui Bocăneț, între mîngîierile și lingușirile copiilor, zîbind*): Ei, nu te mai uita urit. Că iacă, mi-a trecut! Mă duc să mă îmbrac!
- BOCĂNEȚ (*dezgustat*): Ce să mă uit? Nici nu vreau să mă uit, că acu eu is supărat!
- HANIBAL: Pfiuu! Și acu de ce mai ești supărat?
- BOCĂNEȚ (*și-a ieșit din sărute*): Păi cum să nu fiu, dom'le? Eu viu, mă căciulesc, cucoană în sus... cucoană în jos... că-i așa... că-i una... că-i alta... că-i treacă-meargă... Și madam Asphalt — nu, nu... și iar nu. Dar vine dumnealui, de colo (*Și îl imită cu răutate.*), mămăică hai,

și dumneaei, gata! Ceară moale! (*Hotărît.*) Apoi treabă-i asta? Acord îi ista? Stuchi-l-ar mițele.

CLEOPATRA: Bine! Să-l stuche... Că dacă-l stuche înseamnă că este! Dar vorba-i, eu ce fac? Mă îmbrac, ori nu mă mai îmbrac?

BOCĂNET: Îmbracă-te, dezbracă-te, fă ce vrei! Întreabă-i pe dumnealor... nu pe mine...

HANIBAL: Păi noi suntem cu acordul făcut!

BOCĂNET: Ei brava! Adică-te o iei pe după chersic, ea să zici că numai eu îl stric.

MESALINA: Păi așa e!

BOCĂNET (*indignat*): Îl stric eu?

HANIBAL: Da. Că noi mergem toți! Chiar și Decebal, cu toate că îl doare capul! (*Ămeninător și dulce.*) Mergi și tu, Decebal draaagă. Nu-i așa? (*Încet.*) Te ia dracu dacă nu mergi!

DECEBAL (*dă din umeri și se răzbună măcar în felul lui*): Dar să știi că eu n-am bani de bilet.

HANIBAL: Știu. Plătesc eu. Cred că primești, nu? (*Grățios.*) Mergi!... (*Către Bocănet.*) Acu, tataie, spune dacă mai ai curajul să strici acest acord familiar.

CLEOPATRA: Nu-i spune de două ori, că bursucul aista îi în stare să strice toată bucuria oamenilor.

BOCĂNET (*infuriat fără măsură*): Cee! Acu îți bați joc de mine? Te poftesc să-ți viri mințile în cap, că în casa aiasta eu îs bărbat și eu poruncesc. Și să pleci numai-decît de aici, să te îmbraci, ca să mergem la cinematograf! Acu nu mai admit nici o discuție! Pas alergător! (*Un zgomot de afară ciulește urechea fetei.*)

MESALINA: Ssst! A intrat cineva pe porțiță...

HANIBAL: Țiplică trebuie să fie!

MESALINA (*în ușa se uită*): Nu! Parcă e Paulică... (*Apoi, intrigată.*) Dar ce-i puiule?

SCENA 6

ACEIAȘI, PAULICĂ

PAULICĂ: M-a trimis tătel cu o scrisoare.

HANIBAL (*nervos*): Dă-o-neoa. (*O rupe repede și citește gîtit.*) „Dragii și stimații mei prieteni. Împrejurări independente de voința noastră, aș putea să zic cauze de forță majoră, obligă pe doamna soția mea...”

BOCĂNET (*uimit*): Da ce l-a apucat să scrie așa?

HANIBAL (*înghite o clipă în sec*): „... obligă pe soția mea să nu iasă din casă... așa încît cu cel mai profund regret sînt silit să vă anunț aceasta, că nu mai mergem la cinematograful adică, unde am fi petrecut în plăcuta dumneavoastră societate citeva clipe frumoase, admirînd filmul. Vă sărut minile și vă salut respectiv. Al dumneavoastră devotat și respectuos prieten. Tipică. (*Hanibal pleacă fruntea, în timp ce ochii lui Decebal se luminează și îi alungă durerea de cap.*)

CLEOPATRA (*nemaiștiind ce să creadă*): Dar ce s-a întîmplat, Paulică?

PAULICĂ: Mămica a căzut de pe scaun nu știu cum și s-a lovit rău.

BOCĂNET (*larg, omenos și mișcat*): Sărăcuța... Și-a scrîntit vreo mină?

PAULICĂ: Nu mi-a spus. Aici, la ochi și pe obraz. Și i-a curs singe din nas.

DECEBAL (*cu siguranță și precizie de medic în diagnostic*): S-au făcut vinătăi?... Așa, pete pe față?

PAULICĂ: Da.

CLEOPATRA: Și-o doare?

PAULICĂ: Acum nu. Dar a plins mult. Și eu m-am speriat... Și tata se supăraseră.

BOCĂNET (*încrămenit*): Mț! Mț! Mț! Închipuiește-ți, dom'le, ce-i și viața omului... Din bun sănătos, pac! Nenorocirea.

DECEBAL (*rece, biruitor*): Dar cum s-a întâmplat, puiule?
PAULICĂ: Nu știu... Tătel se dusesse cu unelte să dreagă gardul din grădină și s-a întors repede și a intrat în casă. Nu știu ce i-a spus mamei, că mama s-a speriat foarte tare și atunci a căzut... Și... (*Dă din umeri și încheie.*) cum v-am spus...

(*Pauză mare și grea.*)

BOCĂNET: Acu ce facem?

DECEBAL (*senin și trufaș*): Să mergem noi singuri, nu-i așa?

CLEOPATRA: Eh! Singuri n-are rost...

MESALINA: Dar, Paulică, domnul Țiplică-i sănătos. Nu poate să vie dumnealui?

BOCĂNET: Mț! Frate, îi nu știu cum...

DECEBAL: De ce?

HANIBAL: Nici nu-i uman să mergem noi să petrecem cînd biata femeie stă în pat și suferă.

BOCĂNET: Ei da, aici ai dreptate!

MESALINA: Dar Paulică spune că n-o mai doare. Ar putea măcar domnul Țiplică să vie, nu?

PAULICĂ: Da, chiar a spus că, dacă vreți, dumnealui ar putea să vie, dar mai tîrziu.

HANIBAL: Nu, nu! Nu-i frumos față de madam Țiplică, să-i luăm bărbatul tocmăi acum, cînd are mai multă nevoie de el. Ş-apoi, n-ar mai avea nici un haz tot filmul!

BOCĂNET: Da, sigur! Spune-i, Paulică, puiule, că lăsăm pe altădată și dorim sănătate conitei.

CLEOPATRA: ... Și că viu miini s-o văd...

PAULICĂ: Sărut mina, bună seara.

MESALINA: Bună seara, Paulică!... (*Paulică pleacă.*)
Ce păcat!

SCENA 7

TOȚI, afară de Paulică

CLEOPATRA: Mă rog... eu mă mai îmbrac ori nu?

DECEBAL: Eu totuși zic să mergem noi.

BOCĂNET: Nu, dom' Decebal! Toată lumea e cu nu, fii și dumneata!

DECEBAL: Mă rog, dacă Hanibal nu merge... firește, nu merg nici eu, că, drept să spun, mi-ar fi foarte drag să fim toți!...

BOCĂNET: Eeee! Stați, frate, că cinematograful tot vedem... Stringeți masa iute... și vă arăt eu o invenție grozavă! *(Iese pe o ușă, în vreme ce femeile ies cu tacîmurile în partea cealaltă.)*

SCENA 8

DECEBAL, HANIBAL

DECEBAL *(înfundat și nu-și mai încapă în piele de bucurie):*
A bătut-o zdravăn!

HANIBAL *(scrișnește):* Ai noroc tu că am scăpat cu fața curată!... Altfel...

DECEBAL *(rîde):* Mă rog, sintem chit!

SCENĂ NOUĂ

TOȚI

BOCĂNET: Iaca așa! Stați mă rog dumneavoastră. Cine ghicește ce am eu aici? *(Flutură o hîrtie păturită.)* Nu ghiciți, ferească Dumnezeu! *(Rar.)* Programul filmului. L-am cumpărat de la Pincu tipograful... că e mai ieftin și mi-i în drum. Prima afacere! Și-acum,

uite-o și pe-a doua. Eu citesc subiectul... și dom' Hanibal ne spune cum s-arată, că el a văzut fotografiile... Și gata cinematograful! Nu? Simplu și ieftin! Așaaa! Acu să-i zicem: „Simțuri detracate sau extazul unui nou Sardanapal“. Frumos titlu... „Emoționantă dramă senzațională din viața de higlife a elitelor din Paris, Berlin, Madrid și Roma. Neîntrecută capodoperă cinematografică după celebrul roman al lui Leclerc autorul capodoperei „Răzbunare de hienă“, șapte acte. Așaa! (*Răsuflă și o ia de la capăt.*) Într-o adincă noapte de decembrie... pe un frig exorbitant, cînd briza crepusculului se schimbase în crivățul iernei siberiene, marchiza Roujanne de Parma...“ Acu, ia spune, dom' Hanibal, cam cum arăta marchiza asta? Dar stai... (*Mișcat.*) Ia uitați-vă... Spuneți și voi, n-are dreptate șeful? Nu-i frumos cînd îi acord?...

(Și în timp ce se închide scena încetișor, vorbele bătrînului șiruiesc domoale, blînde și încropite de biata lui fericire.)

Eel!... Va să zică, „cînd briza crepusculului serii se schimbase în crivățul iernei siberiene, marchiza Roujanne de Parma...“

(Și acum să lăsăm cortina jos. ca să nu mai turburăm mulțumirea lui Bocăneț și acordul cel plăcut din familia lui.)

APĂ VIE

Răfuială în trei acte

P E R S O A N E L E

COANA IRINA, boleroaică și moșiereasă; 50 de ani.

IFTODE, vichilul ei; 65 de ani.

MOȘ MAFTEI CIOATA, argat la Pulu Balș; 80 de ani.

DUMITRACHE HARABAGIU, moșier, fost vichil; 45 de ani.

NEACȘU, fost avocat, moșier, 45 de ani.

IRINA, nevasta lui, 30 de ani.

FIȚA, nevasta lui Dumitrache; 40 de ani.

BRUNEHILDE, fata cea mai mare a lui Harabagiu; 18 ani și

CELELALTE FETE mai mici.

DOMNUL și DOAMNA BERGER, bătrâni.

PIIU BALȘ, 50 de ani; cu

NEGRUL său.

În vremurile noastre, la două conace, din alte vremi rămase; peste tot, amestecul impios al zilei de azi, în care numai țăranul a rămas adevărat.

ACTUL ÎNȚII

Într-o odaie, la conacul coanei Irina.

SCENA I

COANA IRINA, IFTODE

COANA IRINA (*zvrle creionul pe condică*): Va să zică, scumpul meu vichil Iftode, și în vara asta e aceeași poveste! Am pus griu mai mult decît Dumitrache și decît Neacșu, iar cînd închei socotelile, iau pe jumătate cît ei. Cum vrei tu să-mi lămuresc asta?

IFTODE: Pămîntul slab.

COANA IRINA: Așa. Iar pămîntul pe care l-am dat fetelor e bun. Mult timp ai să-mi mai spui povestea asta?

IFTODE: Și cine zice că-i poveste? Dom' Neacșu și conu Dumitrache, nu? Păi, dacă-i credeți pe 'mnealor — și aveți tot dreptul să-i credeți, că doar vi-s neamuri — cereți-le să schimbăm pămîntul. Ori dați-le tot că nu s-ar lepăda, cred eu. Ba, aș pune mîna în foc, așa vor.

COANA IRINA: Iftode! Nu-ți dau voie să-mi bănuiești nepoatele de asemenea urzeli.

IFTODE: D-apoi de cucoane vorbesc eu? Eu vorbesc de boieri. De dom' Neacșu, care, de! e avocat... are meș-teșug să le răsucescă pe toate, tocmai cum îi place...

COANA IRINA: Zi înainte... De Dumitrache nu spui nimic?

IFTODE: Ce să mai spui? Să ziceți iar că-s pornit? Eu coană Irino, una știu. Muncesc pămîntul după cum îmi porunciți dv. și citiți la carte. Dacă m-ați lăsa să-l muncesc cum am apucat din bătrîni, puteți să mă che-

mați la răspundere. Dar așa nu-s eu de vină dacă pământul nu pricepe la carte.

COANA IRINA: A! Bun! Va să zică nu-i de vină numai pământul? Mai este de vină și cartea? Adică eu! Dar nu cumva mai este ceva de vină?

IFTODE: Nici vorbă. Eu.

COANA IRINA: Așa? Și de ce?

IFTODE: Păi, dv. nu știți de douăzeci de ani că sint hoț?

COANA IRINA: Apoi, cu toată părerea de rău, cam așa este, Iftode.

IFTODE: Ce „cam“?... Sint hoț și gata!

COANA IRINA: Atunci? Ce rămîne?

IFTODE: Rămîne să mă prindeți.

COANA IRINA: Să te prind? Nu-s socotelile aici?

IFTODE: Păi, hoția nu-i în socoteli, coană Irină. E înainte de socoteli, cînd e să fie. Întrebați-l pe conu Dumitrache, ca pe cel priceput...

COANA IRINA: L-am întrebat.

IFTODE: Și a spus conu Dumitrache că eu fur?

COANA IRINA: Nu. Dar a spus că ești vichil prost. Și are dreptate.

IFTODE: Nici vorbă că are dreptate. Vichil bun a fost dumnealui, care și-a făcut moșie în trei ani de la conu Gheorghies.

COANA IRINA: Ia lasă povestea asta, că Dumitrache avea bani dinainte de război și a fost om vrednic.

IFTODE: Coană Irină, nu v-am spus niciodată, dar eu îl știu de cînd era de-o șchioapă. De unde era să aibă bani? Noroc a avut. Asta-i! Cum a intrat în război n-a apucat să tragă un foc și l-a luat prizonier la germani. Va să zică și cu războiul făcut, și cu pielea întreagă. Cînd se întoarce, îl prinde conul Gheorghies și-l ține de om purtat... Deh! Știa limbă nemțească! Va să zică se face și cu moșie. Pe urmă îl mai blagosloviți și 'mneavoastră cu coana Fița, de l-ați boierit

după nevastă. Apoi, cu atita noroc cine să nu pară vrednic?

COANA IRINA: Și asta înseamnă că tu nu pari vrednic, fiindcă n-ai avut noroc?

IFTODE: Păi ce, am avut? De-ar fi dat peste mine măcar norocul să cad prizonier, să pot zice și eu „tag“, ca dumnealui, în loc de bună ziua. Dar n-a dat! Cît privește vichilia asta...

COANA IRINA: Ai avut stăpînă rea...

IFTODE: Coană Irină, iaca să-ți spui drept: ai fost așa de bună, că eu am păgubit.

COANA IRINA: Ce vorbă-i asta?

IFTODE: Firește, tot e mai bună soarta mea decît a lui Costache, vichilul lui conu Dumitrache. Înțelegeți: conu Dumitrache a fost vichil bun, așa că acum îl fură dumnealui pe vichil... Dar aici nu m-am îndurat să lucrez după șartul vichiliei.

COANA IRINA: Adică?

IFTODE: Adică să fiu și eu stringător — înțelegeți 'mnea-voastră —, să am cu ce mă repezi la o sfoară de pămînt, cînd vine prilejul.

COANA IRINA: Și n-ai?

IFTODE: Dacă aveam, nu lăsam pe boieri, acu șase ani, să ia singuri moșia lui conaș Paul, Dumnezeu să-l ierte.

COANA IRINA: Eu am crezut că ți-a fost frică de înecătură, unde nu se făcuse împărțirea moștenirii prin tribunal cu partea lui Puîu.

IFTODE: Atita rău cît mai dă conaș Puîu pe aici. N-a venit el de treizeci de ani, la bătrînețe să vie? Dar, să zicem că n-aș fi cumpărat de teama asta, ce mă împiedica să iau cu arendă partea lui conaș Puîu?

COANA IRINA: Cum era s-o iei? Mi-a spus Vasiliu că Puîu i-a dat poruncă s-o dea în dijmă la răzăși.

IFTODE: Eee! Doamne, coană Irină,... Parcă dom' Vasiliu n-ar fi și el avocat ca dom' Neacșu...

COANA IRINA: Va să zică, asta înseamnă că într-adevăr n-ai bani... Îmi pare rău...

IFTODE: De ce, coană Irină?

COANA IRINA: Eh! Ce să mai...

IFTODE: Ba nu, zău, spune...

COANA IRINA: Mi s-a cam urît cu statul aici... și mă gîndeam că tu...

IFTODE: ...eu?...

COANA IRINA: ...ai merita să-ți vind ție moșia...

IFTODE (*moale*): Doamne, coană Irină, ai uneori cîte o vorbă... de seacă omul la inimă...

COANA IRINA: Deh, Iftode... Îmi pare rău... Că ți-aș da-o ieftin de tot...

IFTODE: ...Cam pe cît?...

COANA IRINA: Pe cît mi-ai furat...

IFTODE (*se strecoară, viclean, în glumă*): Scump! Scump foc!

COANA IRINA: Ah! Ce vulpoi îmi ești!...

IFTODE: Tocmai așa sînt... Moșie am, bani am, nevastă de neam am... Ba, v-am mai făcut să mă treceți și la testament, cum l-a trecut conaș Puiu pe moș Maftei...

COANA IRINA: Ce? Mai vrei să te trec și în testament?

IFTODE: Am zis și eu așa o vorbă. Că mi-aduc aminte cum era obiceiul boierilor adevărați, din vechi...

COANA IRINA: Bine, Iftode, dar tu uiți că ești cu cinci-sprezece ani mai mare ca mine?

IFTODE: Nu... știu... Dar zic și eu așa... la un caz...

SCENA II

COANA IRINA, IFTODE și MOȘ MAFTEI CIOATĂ,
om mititel, firav și tehuț, care dă buzna fără să bată.

MOȘ MAFTEI (*abia mai răsufală de goană*): Vine!

COANA IRINA: Cine vine?

MOȘ MAFTEI: Mititelul.

COANA IRINA: Care mititel?

MOȘ MAFTEI: Puișorul.

COANA IRINA: Care puișor, omule?

MOȘ MAFTEI: Domnișorul meu, bre coană Irină. Domnișorul Puiu.

COANA IRINA (*încremenită*): Ce înseamnă asta?

MOȘ MAFTEI: Na! Ce să însemne? Înseamnă că vine. Of! Sfintă preacurată, mulțumescu-ți că pot și eu de-acum să mă laud că am stăpin...

COANA IRINA: Ascultă, moșneagule, dumneata visezi, ori?... Vorbești de Puiu? De Puiu Balș?

MOȘ MAFTEI: D-apoi de cine alt?

IFTODE: Dar dumitale cine ți-a spus?

MOȘ MAFTEI: El.

COANA IRINA (*șoaptă*): Unde l-ai văzut?

MOȘ MAFTEI: Nu l-am văzut. Am primit pistolie. Mi-a adus-o acu postașul.

COANA IRINA (*întinde doar mâna murmurînd*): Scri-soarea...

MOȘ MAFTEI (*începe să se caute*): Iaca îndată, că nu-ș un' ciorile mi-am pitit-o. Că vezi, eu m-așteptam la pozna asta; toată săptămîna am avut semne: ba pă-ginul de cucuș, care a intrat pe ușă, ba vreo pa'ru pa-iangăni, cari se tot lăsau, blăstămații, din pod, drept. În sfîrșit, cînd e să fie, apoi semne, berechet! (*Nu află scrisoarea și e nedumerit.*) Să știi, comedie, că m-am luat cu zorul și am uitat-o acasă.

COANA IRINA: Cînd?

MOȘ MAFTEI: Cînd am plecat de-acasă.

COANA IRINA: Te întreb cînd vine?

MOȘ MAFTEI: Iaca, asta nu pot pentru a ști. Doar de aceea am și dat fuguța la 'mneavoastră.

COANA IRINA: N-ai citit scrisoarea?

MOȘ MAFTEI: Nu, că baba nu știe, sāraca, să citească.

IFTODE: Dacă-i așa, nu se știe nici măcar de la cine e scri-soarea.

MOȘ MAFTEI: Cum nu se știe, bre? Că-i neagră de peceti, nu alta. Tocmai cum era ceea de acum șase ani. Ba parcă și mai... Acu asta are, colea într-un colț, chiar și-o poză cu castelul lui conașu.

IFTODE: Ce castel, uncheșule? O fi vreo marcă?

MOȘ MAFTEI: Las că știu eu ce-i marcă. Asta n-are zimți ca ferăstrăul și-i pusă dincolo.

IFTODE: Și de unde ai scos dumneata că vine, odată ce scrisoarea n-ai citit-o? Va să zică astea-s numai bănuieli fără nici un temei.

MOȘ MAFTEI: Cum bănuieli, bre? Și de ce fără temei? Păi, hai acasă cu mine și întreabă baba, să-ți spuie ce-a visat 'mneai acu săptămîna. Foc mare a visat, bre, pilpălae grozavă și nu-ș mai ce, care-s semne cum nu se mai poate, că pică, negre, it, om în prag, iaca să-mi tai mie capul dacă nu-l auzi acum bătînd la ușă și nu-l vezi intrînd.

(Bătăie tare și scurtă în ușă; ivărul sare d'in clanță cu țăcănitură seacă, pe care cci de față o primesc drep' în inimă.)

SCENA III

COANA IRINA, MOȘ MAFTEI, IFTODE și DUMITRACHE HARABAGIU, zdrahon de rumân, legat și cam domol. Vorbește pe sponci, dezlegat, mai mult din tonul glasului decît din cuvînte. E asudat. Își dezbracă surtucul de îndată ce-a intrat în odaie și-l ține pe braț. Șterge fruntea cu mînica, țărănește, salută cu un deget la panama uitată pe cap. S-a zorit să vie și e îngrijat. Asta nu-l împiedică să vorbească tot nemțește, cum i-i drag.

DUMITRACHE. Tag! *(Apoi se uită la coana Irina, făcîndu-i din sprîncene, în chip de: Ai văzut? Și zice scurt):* Hai? Ți-a... *(arată cu degetul pe moș Maftei)...* ăsta? *(Adică: Ți-a spus ăsta?)*

COANA IRINA: Cum? Știi și tu?

DUMITRACHE: Selbstverständlich!

COANA IRINA: Nu cumva ai văzut scrisoarea?

DUMITRACHE: Mă! El mi-a...

COANA IRINA (*scăpată din stăpânirea ei obișnuită*): Țista nu știe nimic. A primit o scrisoare, pe care n-a cilit-o nimeni, fiindcă n-a avut cine să i-o citească și vorbește după semne și după visurile babei...

DUMITRACHE: Cum? Adică n-aaa?... (*cilit-o*)

COANA IRINA: Nici n-a deschis-o măcar. Și, culmea, a pornit-o goana încoace s-o aducă cu atita zor, încît a uitat-o acasă.

DUMITRACHE: Du! Dummer uralter Mensch! (*Răsufală ușurat.*) Și pentru... (*asemenea năzăreală*) ă... măăă... (*chemi*) pe mine de la...? (*treabă*) Asta știi... (*e*) cam... deh!

MOȘ MAFTEI: Păi, coane Dumitrache, eu v-am dat ascultare. Că doar 'mneavoastră mi-ați spus să vă dau de veste pe loc, cînd o veni ceva de la domnișorul meu...

DUMITRACHE: Și pe Neacșu l-ai... (*chemat*) Hă?

MOȘ MAFTEI: Nici vorbă, că așa mi-a dat poruncă și 'mnealui.

DUMITRACHE: Dar de unde... (*bănuială*) că... (*scrisoarea*) e de la el? Tu... biri-biri-biri (*adică... a citi*) ioc! Și pe noi... Uite așa... (*ne pui pe foc*) Dududu! Păi, se...? (*poate*)

MOȘ MAFTEI: Păi, coane Dumitrache, o mai fi pe lume și cite ceva dincolo de cetanie.

DUMITRACHE: Zum Beispiel? Zi!

MOȘ MAFTEI: 'Mneatale îți rizi de zisa mea. Dar cînd e să bată om la ușă, s-aude dinainte.

DUMITRACHE: Mă Iohann! Asta s-o... (*vorbești*) cu baba... cu... (*mine e greu*) hehee...

MOȘ MAFTEI: Așa o fi, că sinteți umblat. Dar, iaca, pe vremea războiului, baba îi dădea în bobi coanei Fița

și-i spunea că se mărită cu un om venit de departe. Și 'mneaei tot așa o ridea, cum mă rizi 'mneata pe mine. Iar duduei Irina i-a spus că-i pică la așternut om spinatec, și 'mneaei ridea și mai tare, că nu se gîndea pe atunci la măritiş cu dom' Neacșu, unde rămînea la dom' Vasiliu, tinerel și frumușel. Da iaca, s-a întors roata...

COANA. IRINA (*îi taie vorba*): Uite ce cred eu. Ar fi bine să se ducă după scrisoare.

DUMITRACHE: Mda... (*s-a hotărît*) So! Bihunca mea e la... (*poartă*) Te... (*sui în ea*) trap, trap și... (*te întorci*) Rasch!

IFTODE: Mă duc eu.

(*Dumitrache face semn coanei Irina, să nu-l lase pe Iftode.*)

MOȘ MAFTEI: Da, nu-i nevoie să ostenim calul. E ocol mare. Mă duc eu, că tai cu piciorul de-a dreptul.

IFTODE: Stai aici dumneata. Într-un sfert de ceas sunt îndărăt.

MOȘ MAFTEI: Apoi, de rămas tot nu rămîn, că nu știu unde am pus pistolia.

IFTODE: Spune-mi mie și-o aflu.

MOȘ MAFTEI: Ce să-ți spui, cînd singur eu nu știu?

IFTODE: Mi-o dă baba.

MOȘ MAFTEI: Nu-i acasă. S-a dus la sat, să dea veste oamenilor.

DUMITRACHE: Na! Acum n-ai să... (*chemi*) tot satul — aici? Hai?

MOȘ MAFTEI: Păi, coane Dumitrache, și răzășii și-or fi avînd focul lor.

DUMITRACHE: Știu... să cumpere moșia și... (*să ne lase bătînd din buze*)... mda...! Cred ei că... (*noi sîntem morți*) Ehee! Asta, schluss. Hai acu... (*pleacă*) goana...

IFTODE: Eu aș zice că tot ar fi bine să mă duc și eu...

COANA IRINA (*la semnele lui Dumitrache*): Se duce bătrînul.

IFTODE: Bine, coană Irino, atunci plec la arie.

COANA IRINA (*își iese din fîre*): Ei bine, du-te, dacă vrei. Îți dau voie să desfaci și scrisoarea de poștești...

IFTODE: N-am zis asta, coană Irină...

COANA IRINA: Hai pleacă și lasă-mă în plata Domnului.

IFTODE: Bine, coană Irină, iaca plec, să nu ziceți că nu v-ascult. (*Iese.*)

DUMITRACHE: M! Das ist nicht... (*bine*) Sehr... (*vi-clean e*)... Dieser... wissen Sie?...

COANA IRINA: Da, știu. Dar n-am ce să-i fac.

DUMITRACHE: Apăi, dumneata totdeauna... (*lași*) așa cum o fi! Nu!... Streng! Altfel... (*se duce pe copcă*) gata!

COANA IRINA: Ei, ce „gata”? Are s-ajungă și el vecin de moșie cu mine și are să stea cot la cot cu mine. M-am învățat. N-am să întorc eu apele din drum, cum n-ai să le întorci nici tu.

DUMITRACHE: Nu, dar... știi... (*măcar să le abati*) pe altă parte... Besser so! (*Abia acum zărește pe moș Maftei, care n-a plecat, ci stă lingă ușa și se tot achipăe.*) Păi, tu n-ai...? (*plecat*)

MOȘ MAFTEI: Nu-s ce fișie pe-acolea, în zăbun, parcă ar fi scăpat ceva în căptușeală.

DUMITRACHE (*pipăie și el zăbunul*): Papier ist da!

COANA IRINA (*pipăie și ea*): Viră mîna.

MOȘ MAFTEI: Nu pot, cu baba asta a mea e-o comedie. Nu-i chip să aibă și omul acolo o ruptură, că îndată o coase.

COANA IRINA: Rupe buzunarul.

MOȘ MAFTEI: Alei! Așa-i! Să mai aibă încălze ceva de cusut! (*Rupe buzunarul, viră mîna și scoate un plic.*)

Uite-l, bată-l norocul! (*Conu Dumitrache a dat să i-l înșface din mină, dar moșneagul i-l întinde coanei Irina.*)

COANA IRINA (*cu mina nervoasă, o răsuțește puțințel între degete, îi crește în față o nedumerire*): Dar de cind e scris ăsta, de-i așa de îngălbenită hîrtia. (*Deodată bagă de seamă că plicul e tăiat.*) Deschis?... Cine a... (*Scoate hîrtia, trece fulgerător cu ochii peste ea, a înțeles.*) Asta-i cealaltă scrisoare, de-acum șase ani, după moartea lui Paul. Uite (*Și citește.*): Bătrînul dobitoș credincios.

MOȘ MAFTEI: Așa mă mîngîie totdeauna, mititelul.

COANA IRINA (*citind mai departe*): „Îți scriu dintr-o circumă, unde beau neîntrerupt de două zile și opt nopți, cu cele mai mari făpturi de pe pămînt: un birjar și biciul său. De ce beau, mă privește. Oricum, dacă te duci la cimitir, să nu-i spui lui Paul că-i din pricina morții sale. Toată viața a fost un închipuit, așa că ar fi în stare să creadă. Dar tu n-ai pricină să fii supărat pe dinsul, căci la înmormîntarea ta a fost și ți-a făcut toate pomenile. De aceea grijește-i de mormînt și pune-i o piatră grea deasupra, să n-o mai poată da de-o parte.

Pe urmă, spune-i din partea mea să-l ia dracu, că m-a lăsat singur... și că e un măgar de vreme ce s-a dus înaintea mea s-o vadă pe mama.“ (*Șoptit.*) Cum a putut să scrie grozăvia asta?

DUMITRACHE: Ăsta... (*flutură degetele la cap în chip de: e nebun*) rău...

MOȘ MAFTEI: Nu, coane Dumitrache. Om fărmat. Așa l-am văzut și pe tata, după ce-a murit mama. Doi ani o chema și-o suduia, că i-a lăsat casa fără gospodină...

COANA IRINA: Du-te acum, moșneagule, de caută și scrisoarea de astăzi.
(*Bătrînul iese.*)

SCENA IV

COANA IRINA și DUMITRACHE

DUMITRACHE: Dumneata crezi că... (*scrisoarea este*) de la el?

COANA IRINA: Se vede. Și scrisă la un hotel, pesemne—, cel puțin așa s-ar părea, fiindcă moșneagul vorbește de-o poză pe plic.

DUMITRACHE: Și oare ce-o fi... (*scris*) în ea? Eu nu cred să... (*vie iar*) aici...

COANA IRINA: A nu! Despre asta nu poate să fie vorba.

DUMITRACHE: Nu-i așa? Schluss! Atunci... (*face semne de bani*) are nevoie de... Hai?

COANA IRINA: Tot ce se poate. Cu viața pe care o duce...

DUMITRACHE: Da... și el... Domn... (*mare*) Ehe... Viață... nu... (*glumă*) Cred că... numai șampanie... Șampanie și căprioare...

COANA IRINA: Căprioare? Ce-i asta?

DUMITRACHE: Așa zic eu la... (*femeile deochiate*) înțelegi?... ca să nu... (*priceapă*) fetițele...

COANA IRINA: Mda. (*Apoi un gînd.*) Dar dacă totuși...

DUMITRACHE (*tresare*): Ce?

COANA IRINA: Dar dacă totuși vine?

DUMITRACHE: Asta ar fi cam... mdeh!...

COANA IRINA: Cum anume?

DUMITRACHE: Dumnealui... prea... Cum să zic...? Unde-i femeie... gata...! Eu nu... (*am frica*) asta... de dumneata... Că dumneata... vorba ceea... (*ai trecut peste primejdie*) dincolo. Dar, deh!... fetele... și Irina lui... Neacșu... (*sînt în primejdie*) ce mai?... Chiar Fița...

COANA IRINA: Chiar și Fița?

DUMITRACHE: Păi, coană... să... (*vorbim*)... asta drept, noi... (*sîntem*) niște oameni acolo... gemöhnliche. Nici... (*asa*) pămînt! Dar cucoanele... (*cu mîntea în nori*) cu cinematograf... și 'mnealui... așa... (*bînc îmbrăcat*)

și așa... (*bine periat pe cap*) cu de-acela... (*monoclu*)
șo-șo-șo... zo-zo-zo... einz-zwei-drei... gata! Praf! Hat
gesehen!... Ce am... (*făcut și*) eu... la... Stralsund... (*de*
mult) cind... (*eram prizonier*) Ptiu... furchtbar! Și deh!
Oricum... (*este*) nemțoaica... altfel... Nu... (*e ca*) Fița...

COANA IRINA: Da. Poate că ai dreptate. Cel puțin dacă
o mai fi așa cum era odată.

DUMITRACHE: Trebuie să fie și mai... Păi, străinătatea
te... (*subțiază*) grozav... Nici nu te mai... (*cunoști*)
În două luni și parcă... (*te-a întors pe dos*) D-apoi el,
care de... He-he-he... Și oricum... la Stralsund unde...
Mh! Nu... (*era*) cine știe ce... Acolo... puținel și mai
nimic... Dar el... Paris... Nisa... Hoteluri... în sfârșit...
(*lucru mare*) frac... Was? Nu! Nu! Mai bine să...
(*rămîie*) el acolo...

COANA IRINA: Da, ai dreptate. Și cu toate astea, dragă
Dumitrache, mare nevoie am avea noi să vie cineva,
să ne mai dezmorțească puținel. Mucegăim aici, Du-
mitrache Harabagiu. Mucegăim de tot, pentru că îm-
bătrînim fără să mai creștem. Nu vezi că tu, de două-
zeci de ani, de cînd te-ai întors din prizonierat, tră-
iești numai pe amintirile de la Stralsund? A ajuns să ți
se pară frumoasă pînă și păcătoșenia din lagăr? De
ce crezi? Iată, fiindcă nu mai știi altceva. Te duci o zi
pe an la București, două la Iași și patru la Vaslui.
Încolo ne trudim, ne torturăm singuri pe pustietăți.
Și oftăm după năluci. Că fiecare lincezim aici, cînd
citim o carte, ori ne cîntă radioul la ureche... Să nu
spui că nu-i așa, fiindcă nu poate să fie altfel. Ești om
și ai inimă.

DUMITRACHE: Mda!... Natürlich... Cu radio... (*asa e*)
deh! Cînd începe cîte... (*ceva*) știi... cam... pac-pac...
(*bate inima*)

COANA IRINA: Apoi asta-i, Dumitrache: Pac-pac! Și noi
ne facem cît n-o auzim, fiindcă ni-i teamă să nu ne
scoată din apa asta stătută, în care am amorțit. Unde

dă Dumnezeu să ne vie o făptură, așa cum trebuie să fie Puiu, cu subțirimea aceea pe care o avea în sine și pe care viața trebuie s-o fi făcut simțitoare și bună... Un om cumișit... așezat în anii lui ca în bogăție... Ca... cum să spun... Înțelegi?

DUMITRACHE: Înțeleg...

COANA IRINA: Apoi, te cred că înțelegi. Fiindcă am început să vorbesc și eu ca tine. Am pierdut cuvintele pe dealuri... Iar cite mi-au mai rămas, le folosesc cum dă Dumnezeu. Nu se mai potrivește nici unul cu ce vreau să spun. Curg de pe gânduri, ca rochiile de pe mine...

DUMITRACHE: Schön Wort! Și eu... Tot... *(ca și dta)* Am... *(ceva în cap)* și... *(cerc să spun, dar nu iese din gură)* nimic!

COANA IRINA: Apoi, vezi tu, Dumitrache, pentru nimicul ăsta și pentru toate celelalte. — Că, Doamnel sînt unele nimicuri...

SCENA V

COANA IRINA, DUMITRACHE, NEACȘU; a fost avocat și e roșu, cu ochii vii și fără gene. Ca fost avocat, poartă o jachetă. Ca moșier poartă șapcă de călătorie în cap. E om isteț de obicei și deștept cînd vrea. Acum s-a ivit în fereastră, unde nu i se vede decît capul și — firește — șapca. E grăbit grozav să spuie pricina zorului cu care a venit.

NEACȘU: Ascultați ceva nemaipomenit. A venit Puiu Balș.

COANA IRINA *(aproape a amețit)*: Cee?

NEACȘU: Da. A venit cu aeroplanul, și a coborît dincolo de crîng. Pe urmă, a trecut pe la arie, a stat de vorbă cu cîțiva oameni și s-a dus la conac.

DUMITRACHE: Și l-ai...?

NEACȘU: Da. Cu ochii mei.

DUMITRACHE: ... Da... ai... *(vorbit)* cu el?

NEACȘU: Nu, n-am vorbit... Mi-a fost oarecum să mă duc așa... El, scos, din cutie, și eu, mototolit și cu toată puzderia batozei pe mine. M-am dat după o clae, pină ce a trecut și l-am salutat de departe.

DUMITRACHE: Și el ți-a...? *(răspuns)*

NEACȘU: Ce vorbă? Cum să nu răspundă? Dar, în sfârșit, asta-i altceva. Deocamdată, trebuie să stăm la pîndă și să lucrăm repede, fiindcă n-a venit el de florile mă-rului pentru cîteva ceasuri, cîte are de gînd să stea.

DUMITRACHE: Cîteva?... Păi de unde ai scos-o?...

NEACȘU: Îl așteaptă aeroplanul... De altminteri, din pricina asta s-a iscat mare huet în sate.

DUMITRACHE: Păi de ce s-a...?

NEACȘU: Zăpăcita de baba lui Maței Cioată le-a dat de veste și lor de venirea boierului și i-a pus pe foc. Acum au început a strînge și bani pentru cumpărarea moșiei...

DUMITRACHE: Aha!... Acu... *(trebuie să băgăm de seamă)*

NEACȘU: Va să zică, la lucru, boierule, și al nostru e, cu un ban mai mult și cu ajutorul lui tanti.

COANA IRINA *(ca trezită)*: Ce ajutor?

NEACȘU: Să-l poștești încoace...

COANA IRINA *(decodată)*: Vă rog să nu mă amestecați pe mine în treburile astea!

NEACȘU: Dar bine. tanti dragă, nu-ți cerem decît să-l poștești aici.

COANA IRINA: Nu-l poftesc eu pe Puiu Balș aici. E limpede sau nu?

NEACȘU: Îl cunoști... ați copilărit împreună...

COANA IRINA *(definitivă)*: Da, dar după treizeci de ani nu mai putem copilări împreună așa cum am copilărit. Și voi nu-l chemați ca să copilărim împreună. Ați înțeles?

NEACȘU: Stai, tanti dragă, să viu înlăuntru, să vorbim liniștit... că asta nu-i lucru de glumă. (*Și piere de la geam.*)

COANA IRINA: A! Te cred și eu. (*Lui Dumitrache.*) Ascultă, Dumitrache. Sfătuiește pe Neacșu să nu se bizuie sub nici un cuvânt pe ajutorul meu. Să nu-și închipuie cumva că, dacă totdeauna i-am făcut pe plac, fiindcă am vrut să-l ajut, sau fiindcă am dorit să am liniște, am să fac și acum același lucru. Sint afaceri în cari nu mă amestec eu nici un preț.

DUMITRACHE: Păi... 'mneata să nu-ți... (*închipui*) că am vrea să... (*facem*) cine știe ce... Așa și-așa!

COANA IRINA: Toată socoteala asta e așa și-așa...

DUMITRACHE: Adică... n-avem... (*Se bate pe obraz.*) Păcat!

COANA IRINA: Nu dar... nici nu vreau... (*Se bate pe obraz!*) Păcat!

NEACȘU (*care intrase între timp și ascultase vorbele coanei Irina*): Dar pentru numele lui Dumnezeu, tanti dragă, îți închipui dumneata că te-am amesteca într-o socoteală neingăduită?

COANA IRINA: Toemai așa-mi închipui.

NEACȘU: Dumneata, tanti, ai uitat se vede că eu sint avocat.

COANA IRINA: Nu. În schimb, ai uitat tu că eu sint femeie.

NEACȘU: Da, dar asta înseamnă că eu nu știu ce dă voie legea și ce nu dă.

COANA IRINA: Nici n-ai de unde să știi, fiindcă aici nu-i vorba de legea ta. E vorba de legea mea. Și pe asta n-ai de unde s-o cunoști...

NEACȘU: Nu înțeleg nimic.

COANA IRINA: Văd. Nici nu te mai trudi. Dacă mai stăruiești, mă sui la trăsură, plec și nu mai am nici un neam pe lumea asta.

NEACȘU: Bravo! La asta n-aș fi crezut că o să ajungem vreodată.

COANA IRINA: Nu e vina mea.

NEACȘU (*viclean și patetic*): Știu, e a noastră. A noastră, pentru că muncim să facem fericirea altora. A femeilor noastre. A copiilor noștri — să facem mulțumirea, sînge din sîngele dumitale, dragă tanti...

COANA IRINA (*îi taie vorba*): Ascultă, Neacșule, știam că ai fost avocat prost, dar nu știam că ești prost, pur și simplu... (*Se stăpînește.*) Iartă-mă. Mi-am pierdut cumpătul...

NEACȘU (*uimit de izbucnirea ei*): Văd, tanti... (*Apoi, nemulțumit.*) Mm! Începe bine!

SCENA VI

COANA IRINA, DUMITRACHIE, NEACȘU și IRINA,
nevastă-sa, femeie frumusică, cu mult mai tînără ca el.
De aceea intră așa de îmbujorată, aducînd vestea pe
care o crede uluitoare.

IRINA: Oameni buni, aduc o veste...

NEACȘU: N-o mai aduce, că e adusă și o știm.

IRINA: Dar mai întîi nu știi despre ce vreau să vorbesc.

NEACȘU: Dacă vii îmbujorată cum vii, cine n-ar citi în obrazul tău nume de bărbat frumos? A venit Puui Balș.

IRINA: N-a venit, dar are să vie...

NEACȘU: Nu mai are cum să vie de vreme ce a venit...

IRINA: Cînd?

NEACȘU: Acum o jumătate de ceas a coborît, ca Făt-Frumos, din bidiviul cel de nichel, care zvirle foc pe nări și mănîncă benzină aprinsă. În sfîrșit, a venit vîntul cel de primăvară, care topește zăpada femeiască... Acum aveți și voi de cine vă îndrăgosti, voi cele orop-

site să vă mistuiți viața și visurile lingă niște oameni de rind ca noi...

DUMITRACHE: Gut gesagt!

IRINA: Dar ce înseamnă vorbele astea?

NEACȘU: Înseamnă că m-a uns cu miere jivina, cînd am văzut-o. De douăzeci de ani îmi împuiati urechile cu el, cu frumusețea și cu mîndrețea lui. Îmi pare uneori că e viu... că umblă, că dau de dînsul în toate colțurile și aici, și la Dumitrache, și la mine acasă. În sfîrșit acum răsufliu...

COANA IRINA (*îi tremură glasul*): Ce vrei să spui?

NEACȘU: Noi am vorbit de el treizeci de ani și l-am fabricat mai presus de cum fabrică Dumnezeu. L-am făcut artă. Va să zică, am uitat că era și el un om ca toți oamenii... Și că e un hăbăuc, care se poate sfarogi ca frunza pomului, toamna. Ba și mai repede, că zahărul se topește lesne.

COANA IRINA: Și ce înseamnă toate vorbele astea?

NEACȘU: Tanti dragă, dumneata l-ai cunoscut într-o vreme...

COANA IRINA: Lasă astea...

NEACȘU: În vremea aceea, era flăcău voinic, pe cît am înțeles.

COANA IRINA: Și ce vrei să spui?

NEACȘU: Păi... Să-ți spun... Acu... e cam intrat la apă...

COANA IRINA: Ah! Ce vorbă!...

NEACȘU: Nu, nu, tanti, vreau să spun că a scăzut puțin tel, ca stofa spălată. Ici un piculeț de gheb...

COANA IRINA: Nu!

NEACȘU: Păi, de ce nu? Are cincizeci de ani.

COANA IRINA: Ca și tine...

NEACȘU: Da... Ca și noi... Numai că anii noștri au fost mai mici.

COANA IRINA: Mai departe.

NEACȘU: Colo un pic podagră... Pe creștet... cam cum e la mine... O mustăcioară cînită, vîrită în nas...

COANA IRINA: Dar nu se poate...

NEACȘU: Altminteri foarte elegant și cu dunga pantalonului tare, ca viricile de pe obraz, de simți numaidecît că-i numai os dedesubt... Că așa e eleganța: nu se împacă decît cu oasele. Pulpa de om voinic strică dunga numaidecît. În sfîrșit, tanti, e o stirpitură și o tristețe cu mînuși. Îmi închipui că n-ar fi ținut la drum, din cîrîng pînă la conac, dacă nu l-ar fi dus cucoana de brațetă.

COANA IRINA	}	(toți odată)	Eh! Na!... Servus!
IRINA			Cuuum? E înșurat?
DUMITRACHE			Cee? Ce cucoană?

NEACȘU: Are o cucoană sulemenită și înfiptă, de două ori cît dînsul, bine încăpută în piele și cruntă ca un jandarm de la jurați.

COANA IRINA: Dar nu se poate. Ceea ce spui tu nu se potrivește, înțelege, nici pe oasele lui.

NEACȘU: Ce vrei să răspund eu la asta, tanti dragă? Du-te la conac și-l vezi.

IRINA: Unde la conac?

NEACȘU: La el, firește.

IRINA: Eu de acolo viu și nu era nimeni în casă, decît baba lui moș Maței, care mi-a și dat să aduc încoace scrisoarea lui Puju, uitată de moșneag.

COANA IRINA (*iți ia scrisoarea din mîină și citește*): „Robule. Dacă n-ai murit de tot, pregătește-mi un cuibar în virful nukului, că viu să văd cît ai ajuns de aproape de pămînt. Și spune caprei că de acu trebuie să dea lapte mai mult, pentru că o să mai aibă un ied oacheș, afară de tine“.

DUMITRACHE: Țasta... (*c nebun*) pîpîfîu... pîfîu de tot. Nimic nu poți să... (*înțelege*) din... (*arată scrisoarea*)

IRINA: Iedul acela, de care vorbește, trebuie să fie servitorul cu care vine împreună.

NEACȘU: Tot așa de bine poate să fie vorba și de nevas-tă-sa, care-i oacheșă.

IRINA: Mi-a spus Vasiliu că vine cu servitorul.

NEACȘU: Care Vasiliu? De la Vaslui?

IRINA: Da. Nu v-am spus c-am vorbit cu Vasiliu la telefon?

NEACȘU: N-ai spus nimic.

IRINA: M-am zăpăcit, că m-ați luat cu zorul...

NEACȘU (*mîrîie*): Dacă ai vorbit și cu Vasiliu, nu-i de mirare.

COANA IRINA: Ia lasă prostiile, Neacșule...

NEACȘU: ...Adevărat prostii!

COANA IRINA: ... că avem altceva mai însemnat de auzit.

NEACȘU: Pentru dumneata, tanti, nu pentru mine. La urma urmii am tot dreptul să mi se pară ciudat că nevastă-mea stă de vorbă la telefon tocmai cu Vasi-liu și tocmai în lipsa mea de-acasă.

IRINA: Dragul meu, te căuta pe tine și fiindcă nu erai, și era lucru care nu suferea aminare, mi-a spus mie. Știam că ai să-mi scoți ochii, cum faci totdeauna cînd e vorba de Vasiliu, dar eram încredințată că are să fie și mai rău dacă îi închid telefonul în nas, cum ai vrea tu. Asta-i.

COANA IRINA: Și ce ți-a spus?

IRINA: Ruga să trimitem răspuns îndată lui moș Maftei, ca să gătească odăile, că Puiu a intrat în țară de două zile și vine azi la conac. A telegrafiat, să nu-i trimită trăsura la gară, fiindcă n-are nevoie. Și, în sfîrșit, că e întovărășit de un servitor.

NEACȘU (*se agață*): Dar poate că o fi zis...de o persoană", nu un servitor... Nu vedeți că toate se potrivesc alt-minteri?

DUMITRACHE: Servitorul? Mî! Logofete. Nici chestia cu madam Puiu. Știi ce? Eu... (*iau*) bihunca,... și... (*mă duc*) schnell la conac... Ori-ori...

COANA IRINA: Nu! Stai aici!

NEACȘU: Adevărat. Mi s-a făcut și frică să aflu. Nu știu, dar parcă tot mai bine-i așa. (*Jalnic.*) Mă rog... a venit?... Ori... n-a venit?

COANA IRINA: Da... N-a venit?... Sau, a venit?

NEACȘU: Nu știu, nu mai știu nimic. Numai că am o poftă nebună să fac ceva grozav și prostesc totodată. De pildă, să omor câțiva oameni la rînd, fără să aleg... Sau să fug bezmetic pe cîmpuri... În sfîrșit, să fac ceva fără rost și fără folos.

SCENA VII

COANA IRINA, DUMITRACHE, NEACȘU, IRINA și FIȚA, bondoc de femeiușcă, iute și proastă, care vine cu droaia ei de fete în serie, în cap cu Brunehilde, puștancă de vreme nouă, îmbuibată de catastrofalul romantism al tipului sportiv și emancipat: dă mina scurt, vorbește înțepat și crapă de dispreț pentru ruginiții cu care stă de vorbă.

FIȚA (*intră ca un vârtej și spune pe nerăsuflăte*): Vine! (*Se stîrnește un învălmășag neîncăput. Toți vorbesc și se involbură în odaie, de nu se mai alege nimic din toată spusa lor. Unii s-au înghesuit la fereastră. Apoi se zbat cu greu să scape din înțestarea înghesuiei.* Alții se strîng lîngă Fița, să-i ceară lămuriri. Irina e ceva mai domoală — cel puțin pare —, fiindcă se știe supravegheată de privirea neîndurătoare a lui Neacșu. Numai coana Irina stă ca de piatră. Caută cu ochii aspri la vîlvota din jurul ei și nu-și desceștează gura.)

NEACȘU (*se trudește să stăvilească larma*): Stați, boierilor, să ne lămurim! (*Apoi, fiindcă huetul se potolește, treptat, întreabă pe Fița.*) Cine vine? Pe unde vine? Și cum vine?

FIȚA (*nici mai mult nici mai puțin, ci de-a dreptul cum îi este născuț*): D-apoi dumneata pe ce lume trăiești?

NEACȘU (*dezvădăjduit*): Iată, asta chiar să nu mă întreb, că nu mai știu.

FIȚA: Se vede. Dar de dragul cui ne-am strins, toată lumea asta, aici?

NEACȘU (*iși dă drumul*): Nu ne-am strins de dragul nimă-nui, coană Fițo. Ne-am strins de teamă!

FIȚA: De teamă!?

NEACȘU: Da, teama că vine cine nu trebuie să vie și că vine cum nu trebuie să vie. Mai ales că nu se știe nici dacă a venit, nici dacă n-a venit, nici când vine dacă o fi să vie...

FIȚA: Ce-i harababura asta la gura dumitale?

NEACȘU: Nu-i nimica pe lângă harababura care-i coala, în cap la mine, care și ea nu-i nimic pe lângă cea din creierul altora. Pe scurt, așteptăm să vie unul care a plecat și a rămas, dar azi se întoarce de unde n-a lipsit. Iar fericea pe care ne-o aduce se vede de pe acum. Nici nu se știe bine de-a venit ori ba și ne-a înnebunit pe toți. Ne-am lăsat casă, ne-am lăsat arie, ba ne-am lăsat pînă și stropul de mindrie, pe care ar fi trebuit să-l avem, ca să nu ne dăm pe față spaima.

FIȚA: Spaima?

NEACȘU: Spaima. Fiindcă toți știm că vine un cutremur. Pentru noi, bărbații, e într-un fel, pentru dumneavoastră, femeile, într-altfel, dar tot cutremur se cheamă. Și, ca la orice cutremur, spaima nu-i că vine. E că nu-l știi cînd trece, și mai ales cînd trece. (*Iși iese cu totul din fire.*) Dar la urma urmii să-l ia toți dracii! Să vie, să se isprăvească odată! Stafiiile astea sînt mai primejdioase cînd vorbești despre ele, decît dacă vorbești cu ele.

FIȚA: Acum, dacă vine, o să ai destul timp să vorbești cu el.

NEACȘU: Să ferească Dumnezeu să am timp destul. Nu! Să am puțin... Cît mai puțin... De se poate, să-l aștepte aeroplanul la scară, cu morișca în mers, așa cum se aude că ar fi venit.

FIȚA: Am auzit de zvonul ăsta. Nu-i adevărat! A fost o născocire de-a oamenilor, fiindcă au văzut un aeroplan coborînd mai jos, dincolo de crîng.

NEACȘU: Atunci, cine erau cei doi, cari au trecut pe la arie?

FIȚA: Cică niște negustori de grîne.

DUMITRACHE: Păi, logofete, tu ce-ai văzut?...

NEACȘU: Tocmai asta mă întreb și eu acum? Eu ce-am văzut?

COANA IRINA: Să-ți răspund eu la asta, Neacșule, N-ai văzut nimic. Adică ai văzut numai ce doreai să vezi. Pentru că acum cel puțin este limpede în sfîrșit că Puiu n-a venit.

NEACȘU: Din partea mea, tanti, să dea Dumnezeu să nu vie niciodată.

FIȚA: Ba acum chiar vine, pentru că i-am văzut automobilul la colțul fîgădăului.

(Din nou țîșnește larma, cînd fiecare întrebă și cere sau dă lămuriri.)

COANA IRINA *(a înșfăcat-o pe Fița de braț și o răsuțește cu fața la ea)*: Automobilul cui?

FIȚA: Al lui Puiu, mătușă. Cînd am intrat la noi pe poartă, adineauri, cobora de la pădure în vale.

NEACȘU: Ați innebunit cu toții!

DUMITRACHE: Neacșule! Eine. Dame!... Cum vorbești așa cu ea?

NEACȘU: Dar de unde și pînă unde au scos că automobilul acela e al lui Puiu? Ce? Prefectul n-are mașină?

BRUNEHILDE: Prefectul are Renault 1934.

FIȚA: Serviciul tehnic are un... Cum i-ai zis, Brunehilde?

BRUNEHILDE: Ford, tip vechi, 1931. Iar mașina care vine e un Lincoln Zephir 1937.

DUMITRACHE *(mîndru de știința fetei lui, către Neacșu)*: Eh?...

NEACȘU: Ce „Eh?” Foarte bine! E Lincoln 1937. Ei și?

BRUNEHILDE: Va să zică, nu-i mașină din județ de la noi.

NEACȘU: Și dacă nu-i de la noi, nu poate să fie de la Bîrlad, ori de la Iași?

DUMITRACHE: Păi ce să caute aici... mașină de la Iași... că alegeri... nu!

BRUNEHILDE: Chiar să fie alegeri, papi, și tot nu s-ar putea, fiindcă în Iași se află numai un Lincoln, dar alt tip, de acum doi ani. Nu-i Zephir...

NEACȘU: D-apoi că nici ăsta nu-i zefir. ăsta-i furtună!

FIȚA: Văd și eu, judecînd după cum te zbuciumi dumneata. Dar nu pricep de ce.

NEACȘU: Știu, coană Fițo... Și cu toate astea, uite, nu mai înțeleg nici eu. Îmi miroase mie ciudat... Și nu-mi pot alunga mirosul din nări. Asta e. Iar eu n-aș vrea să-mi mai miroase. Înțelegi? Știi dumneata ce-mi pare mie acum? Îmi pare că am ajuns la un fel de zi a judecării. Dar nu o judecată a unuia singur, ci a noastră a tuturor, între noi. În sfîrșit, fiindcă vine lumea de apoi, fiindcă o să ne pierdem așa de tare cumpătul toți, încît o să ne dăm pe față cum sintem și o să începem a spune ce gîndim unul de altul... Apoi, coană Fițo, ăsta-i prăpăd. Ne cade în cap toată biata șandrama sub care ne-am adăpostit, de bine de rău, pînă acuma.

FIȚA: Dar ce te face pe dumneata să te gîndești la asemenea lucruri?

NEACȘU: Viața! Viața, care e o dihanie foarte caraghioasă și foarte tristă, coană Fițo, Eh! Dar ca să înveți așa ceva, trebuie să nu fii, cum ești dumneata, o păpușă cu lipici, care ai pus călcîiul pe un grumaz de om. Trebuie să fii vita care simte călcîiul peste grumaz, și trebuie să-ți dai seama că asta-i soarta și fericirea ta. În sfîrșit, astea-s răfuieli încurcate, pe cari omul le are cu sufletul lui, la fiecare răsپintie mai grea. Cam așa cum e asta de acuma și care nu vă lovește pe dumneavoastră; ne lovește pe noi. (*Îl arată pe Dumitrache și se arată pe sine.*) Iar tristețea este că astea-s răsپintii

mai ales, fiindcă noi trebuie să ținem o cale, pe cînd dumneavoastră luați alta. În sfîrșit, coană Fița, adă-ți aminte de ce-ai învățat în liceu. Apa e apă și-i tot o apă — una și nedespărțită. Fără culoare, fără gust, dar prieste omului. Cînd ai trecut însă un curent electric prin ea, ai mistuit-o. Iese oxigen și iese hidrogen... de să te ferească Dumnezeu să umbli cu chibritul pe lîngă ele! Iar dacă vrei să le mai stringi laolaltă, fac explozie... Apoi, iată, ăsta e adevărul. Eu nu mă bucur că vine curentul electric.

(În tăcerea întinsă, răzbate de-afară zbrîntitul motorului de automobil, care se apropie.)

BRUNEHILDE: Vine!

NEACȘU: Aud! Tăceți din gură, ca să avem măcar o bucurie. Să-l auzim cum vine, cum se apropie, și cum trece...

FIȚA: Nu are cum să treacă. Se oprește aici.

COANA IRINA: Și de ce să oprească aici?

FIȚA: Am pus eu pe Ghiță, vizitiul nostru, să oprească și să-i spuie lui Puiu să suntem toți aici și că-l așteptăm.

COANA IRINA: Dar cum poți să faci tu una ca asta?

FIȚA: Păi, nu-l așteptăm?

COANA IRINA: Eu nu aștept pe nimeni.

FIȚA: Cum adică? Dumneata nu vrei să-l vezi pe Puiu Balș?

COANA IRINA: Nu!!!

FIȚA: Tanti dragă, știi cum faci dumneata acum? Tocmai cum am făcut și eu cu... *(Se oprește, demnă.)* Brunehilde, ia, mă rog ție, fetițele și duceți-vă de vă plimbați puțintel, că avem de vorbit ceva...

BRUNEHILDE: Da, știu... Ceva între bărbăți... *(Poruncește.)* Hai, dinastia Harabagiul! *(Ies.)*

FIȚA *(după ieșirea fetelor, închide ușa)*: Tanti, și eu am fost logodită cu Chirvăsuță, cum ai fost și dumneata...

COANA IRINA: Eu n-am fost logodită cu Puiu Balș.

FIȚA: Parcă eu am fost... Zic așa, ca să arăt că-i dădusem drepturi... Va să zică, dumitale ți-i teamă acum să

dai cu ochii de el. Asta-i! Așa se întâmplă când vezi omul întâia oară. Și așa mi s-a întâmplat și mie cu Chirvăsuță. Credeam că-mi crapă pieptul. Ei, uite că n-a crăpat și nici nu crapă, măcar că, drept să-ți spun, pină și astăzi îmi bate inima când trec pe lângă percepție...

DUMITRACHE: ...Apoi când... pe lângă... asta... și mie îmi...

FIȚA (lui Dumitrache): Tu o iei în glumă, fiindcă nu-ți este la îndemână, dar când ai iubit odată, nu uiți.

DUMITRACHE: Eh! ... Amor la... asta... percepție... cu jandarmi și... (Arată cum se bate toba.)

FIȚA: Cu receptor... și cu pintece... și cu chelie... pentru că orice ar fi, toată toba lui, și grăsimea lui n-astupă de tot băiețușul subțirel care mi-a fost drag mie. Apăi dacă-i așa, cum ai să-l uiți dumneata pe Puiu, când el trebuie să fie astăzi de-o mie de ori mai fin, mai elegant și mai fermecător decît era?

COANA IRINA (neîndurată. Cu ton sec): Te rog, spune vizitiului să nu oprească mașina.

NEACȘU (sare): Nu! Coana Fița s-a gîndit foarte bine. Dacă într-adevăr o fi Puiu Balș, e mai bine să fie adus aici.

FIȚA: Da! Nu trebuie să ne scape din mînă!

NEACȘU: Adică, la drept vorbind, să nu ne mai luptăm zadarnic să scăpăm din mîna lui.

FIȚA: Mă rog, cum poțesteți să spui. E totuna.

NEACȘU: Da, dumneata vorbești femeiește și eu...

FIȚA: ...bărbătește, de bună seamă.

NEACȘU: Bărbătește? Nu, coană Fițo, ca un biet bărbat. Și nu-i totuna.

BRUNEHILDE (tîșnește în odaie, cu toată liota de fete după dînsa): Vin... Un domn fin, cu părul alb... Un domn serios... Foarte simpatic. Dar, mami... e... cu o femeie...

NEACȘU (izbucnind): Va să zică tot persoană era.

(Coana Irina s-a repezit la ușă să iasă.)

NEACȘU (sare după ea și-o oprește): Ce faci, tanti?

COANA IRINA: Plec la mine în odaie!

NEACȘU: Și fără dumneata ce vrei să facem noi?

COANA IRINA: Lasă-mă! Înțelege că nu pot să stau aici cu nici un preț... Nici nu-s îmbrăcată...

NEACȘU (*il înșfacă pe Dumitrache de mână și-l pune în fața ușii. Patetic*): Ei bine, tanti, află că n-ai să treci decît peste cadavrul lui!

(*Într-adevăr, Dumitrache a astupat ușa și o reazimă bine cu spatele.*)

DUMITRACHE: Aufgang verboten!

SCENA VIII

TOTI cei de mai înainte, apoi DOAMNA și DOMNUL din automobil, cari de afară se trudesă să deschidă ușa și nu pot, pînă ce Dumitrache nu bagă de seamă și nu se dă laoparte. E o clipă de uluire. Singur Neacșu se bucură, văzînd stîrpirura de om care a intrat. Coana Irina e încremenită mai mult ca toate celelalte femei.

DOMNUL (*cleios de afabil*): Bonjour. J'ai l'honneur... Et merci beaucoup de nous avoir invités, parceque... justement...

NEACȘU (*începe să înțeleagă și să schimbe fețe-fețe*): Vous... vous êtes...

DOMNUL: En promenade... Monsieur... Nous voulons connaître votre pays...

NEACȘU: A, vous êtes étrangers?

DOMNUL: ...A peu-près... Étrangers... de ce pays... C'est-à-dire étrangers... étrangers de Falticeni.

(*Coana Irina a răsuflat ușurată, ca și Irina.*)

DUMITRACHE (*lui Neacșu*): Ce-i asta?... De Fălticeni?

DOMNUL (*adresîndu-i-se de-a dreptul*): Nous sommes de Falticeni...

DUMITRACHE: Uite c-a înțeles al dracului... Că... asta... vorbim de el... (*Se prezintă.*) Erlauben... Dumitrache Harabagiu... Ich... hier... Besitzer... Gross! Sie?

DOMNUL: Pardon?

DUMITRACHE: Sie... sie... wer?... Vielleicht, Puiu Balș?

DOMNUL: No! Berger... Maurice Berger...

NEACȘU: Nu vorbi degeaba pe nemțește, boierule. Trebuie să vorbești pe franțuzește.

DUMITRACHE: Trebuie, dar nu pot, așa că...

DOMNUL: Nu-i nevoie... Știm și noi românește...

DUMITRACHE: Păi așa spune... Eh! Ce... că... harahara... pe... Și zi... Berger?

DOAMNA: Din Fălticeni.

DUMITRACHE: Apoi... știți... noi... nu vă așteptam pe dumneavoastră... Greșeală...

DOMNUL: Cum?...

COANA IRINA: Vă cerem iertare, dar noi așteptam pe cineva să treacă pe-aici cu mașina, și omul de la poartă a făcut o încurcătură. Ne pare rău și vă rugăm să ne iertați că v-am întrerupt călătoria, mai ales că acuș vine noaptea.

FIȚA: Brunehilde, fetițo, strigă tu la poartă să tragă repede mașina, că dumnealor se grăbesc. Bună ziua și călătorie frumoasă!

DOMNUL: Bună ziua... *(Dar o spune cu jumătate de gură și nedumerit.)*

COANA IRINA: Încă o clipă, dacă nu vă supărați. Nu cumva erați tot dumneavoastră acum vreun ceas, pe la crîng?

DOAMNA: Da.

COANA IRINA: Și ați trecut pe la arie, unde-ați stat de vorbă cu niște oameni?...

DOMNUL: Nu... am trecut pe departe de mașină, că era praf mult.

COANA IRINA: Va să zică, nu l-ați văzut pe dumnealui? *(Arată pe Neacșu.)*

DOMNUL: Nu. N-am avut onoarea.

COANA IRINA: Vă mulțumesc și nu îndrăznesc să vă mai țin. Bună ziua.

(Domnul și cu Doamna bolmojesc câteva cuvinte și salutări, ieșind pe ușă urmați de coana Irina.)

SCENA IX

ACEIAȘI, fără cei doi, FIȚA și FETELE

COANA IRINA: Va să zică nici măcar nu i-ai văzut. Nu. Nu. Nu protesta, căci nu i-ai văzut. Când au intrat adineauri, te bucurai, de parcă ar fi fost Puiu cu adevărat. Ești avocat pînă și față de închipuirea ta, Neacșule. Atîta nevoie este în tine să ponegrești pe Puiu Balș, de cînd ai înțeles că vine, încît ai ajuns să-l născocеști după dorința inimii tale, doar-doar vei izbuti să-l știrbești din amintirea noastră.

NEACȘU: Amintirea „noastră“? Numai a dumitale, tanti. Noi, ceștilalți, avem amintiri de-a doua mină. Amintire de amintire. Ne-ai făcut un fel de răsadnițe pentru amintirea dumitale. Cel puțin unii dintre noi...

FIȚA: Care?

NEACȘU: Care s-au îngălbenit cînd au văzut stîrpitura de adineauri... Îi durea în inimă că erau siliți să se lase păgubași de poezia viitoare...

FIȚA: Brunehilde, fetițo, ia-ți tu surorile și duceți-vă să vă plimbați puținel, că Neacșu...

BRUNEHILDE: Ah, mamă, isprăvește odata cu mania asta să ne trimiți afară de cîte ori vrei dumneavoastră să vorbiți între bărbați...

FIȚA: Dumitrache, auzi-o!

DUMITRACHE: Brunehilde, Vater ist... eh! Aber Mutter ist... Mutter!

BRUNEHILDE: Și o fată 1937 e o fată 1937, care poate foarte bine să asculte ce se vorbește între bărbați.

DUMITRACHE: Bruneildé! Hait! (*Și-i face semn cu degetul, spre ușă.*)

BRUNEHILDE: Hai, dinastia Harabagiu, că n-ai voie să auzi vorbindu-se de căprioare! (*Ies.*)

FIȚA (*uimită*): I-auzi...! I-auzi!...

DUMITRACHE: Asta... nu... nu e bine... deloc!

NEACȘU: Aha! În sfârșit v-ați speriat și voi! Iată, coană Fițo, cum încep cînd vine curentul electric. Și la drept vorbind dumneavoastră n-are ce să vă pese. Asta-i marfă de dat... Mai rău de cei cari n-au de dat... (*Irina înțelege aluzia și se scoală.*)

NEACȘU: N-au de dat și văd că li se duce...

IRINA: Apoi, mă duc acasă. Nu te superi?

NEACȘU: Du-te. Dar spune vizitiului să mine încet, că-i drumul prost. Are hopuri și nu se prea văd bine.

IRINA: Nu-i nimic. Și-apoi, decît să mă apuce seara pe dealuri, mai bine să mie mai repede.

NEACȘU: Da. Dar nici prea repede. Căii de la trăsura ta sînt cam iuți... (*Irina iese.*)

SCENA X

COANA IRINA, NEACȘU, DUMITRACHE, FIȚA

COANA IRINA: Ai supărat-o.

NEACȘU: Se vede că așa-i hărăzirea dintre noi. Orice mulțumire crește pe amărăciunea celuilalt.

COANA IRINA: Vrei să mă faci să cred că ție ți-e cu dinadinsul teama asta copilărească de venirea lui Puu Balș?

NEACȘU: Tanti dragă, eu cînd zăresc un șobolan de cîmp ridicat în două labe, să vadă de nu-l primejduiește nimic din toate părțile, nu mă întreb dacă teama i-i cu dinadinsul.

COANA IRINA: Ce vrei să spui?

NEACȘU: E o spovedanie. Stau în două labe și mă uit.

COANA IRINA: Dar pricepe că Puiu Balș e un om de cincizeci de ani.

NEACȘU: Puiu Balș n-are vîrstă, e un nume. Umplutura o face fiecare cum îi poruncește inima. Eu îl vreau stirpătură, dumneata tînăr și poetic, Brunehilde îl vede bătrîn și serios, ca un pergament de noblețe. Dar în noi, negreșit că el stăruiește altfel decît îl vrem: pe dumneata te chinuie gîndul că poate fi bătrîn și stors cum îl nădăjduesc eu, iar pe mine mă înjunghie spaima că-i cu mult mai frumos decît îl visezi dumneata. Astea toate n-ar fi nimic. Dar nu vreau să mă ascund după degete. Adevărul e că viața noastră e pregătită de catastrofă, ca o armă cu cocoșul ridicat. Iată o pregătire pe care o înțeleg, dar pentru care nu-ți pot mulțumi.

COANA IRINA: Dar cum? Vrei să spui că eu am pregătit-o?

NEACȘU: Da. Nu știu ce n-aș da să cunosc întocmai romanul vieții dumitale — pentru că trebuie să fie un roman la mijloc.

COANA IRINA: Ești absurd. Nu-i nici urmă' de roman.

NEACȘU: Ei, tanti Irino, nu se zvîrl patru bărbați din casă, după cîte o săptămînă de căsnicie, cum ai făcut dumneata, fără să fie acolo o anume destrămare... Iar eu îmi închipui că te-ai răzbunat virînd în sufletul altora deznădejile pe cari n-ai putut să le trăiești singură. Nu-i o învinuire. Așa fac și eu. Așa facem toți. Trebuie să-ți scuturi viața de un anume praf, altminteri nu mai poți trăi: te înăbuși. Sări cu capul în fîntină, ori înnebunești.

(Pauză, se face seară.)

DUMITRACHE: Mă... tu... frica astaa... îți este în serios?

NEACȘU: Serios? Nu... Am glumit... La urma urmii, cine crede că un om cu mutra mea poate vorbi serios asemenea lucruri? Eu trebuie să fiu ce știe lumea că sînt:

un mic avocat din Vaslui, un pișicher și un chițibușar, care a jăcmănit de-o moșie pe un boier și-a amestecat-o pe coana Irina, de mi-a dat nevastă pe nepoata ei cea tinăra și frumoasă... Lumea n-ar crede de i-aș spune că am făcut tot ce-am făcut numai să mă pot lăsa de avocatură, fiindcă simțeam eu că nu sint... în sfârșit...

COANA IRINA (*izbucnește deodată*): Dar e monstruos ceea ce faci. Nu-ți dau voie să-mi încarci sufletul cu o povară pe care nu o pot purta. Mi-e destul povara mizeriei mele, care m-a adus pînă aici și așa cum sunt. Ce mai vrei? Să fiu vinovată de toate durerile voastre, ca să aveți voi cugetul împăcat, că n-ați greșit cu nimic față de soarta voastră și că numai eu am greșit față de toate?

N-aveam drept să-mi spun amintirile nici față de nepoatele mele, cari au ținut locul de fiice, cînd viața s-a zgircit și nu mi le-a dat? Dar asta ce înseamnă? Că nu mai trebuia să trăiesc, nu-i așa? Și pentru ce? Pentru că am fost silită — înțelegeți voi? — *si-li-lă* să-mi gonesc viața din drumurile ei și să o cresc ca pe o buruiană stingheră? Dar ce știți voi de... (*Se oprește brusc.*)

Ah! Lăsați-mă în pace. Ei da! Mi-am împărțit amintirile și mi-am răzbunat destrămarea, așa cum ai spus. Cu atît mai rău dacă voi toți ați fost niște nevolnici și niște inimi șubrede în cari o nălucă a putut crește așa de puternică și de vie. Eu m-am scuturat de ea.

NEACȘU: Răul e că nu te-ai scuturat.

COANA IRINA (*cu putere*): M-am scuturat, pentru că la drept vorbind n-avea nici un temei. *Eu* am fost aceea care l-am gonit! Înțelegeți? *Eu* l-am gonit. Și iată, aici, în odaia asta, i-am spus că n-are ce mai căuta. Pe urmă, viața și-a întors capul de la mine și m-a despuiat de tot ce aveam, pe cînd lui i-a lăsat frumusețea și tinerețea aceea biruitoare, care trece senină prin nobila oboseală a unei vieți prea trăite. Dar astea-

durerile mele, nu ale lui, ale mele și nu ale voastre. Astăzi ori mâine, cînd va veni, și dacă va veni, domnișorul acesta trist și alb ca un crin bătrîn vă va dovedi că habar n-are de ce a putut fi odată. Aveți dreptul să bănuiți că vine să-și vindă moșia, fără îndoială. E singurul lucru care l-a mai putut ispiti să-și părăsească puful, cărțile de joc și fracul. N-are decît să vie. Mi-e totună.

NEACȘU: Atunci de ce-l pălmuiești de departe?

COANA IRINA (*cu dispreț*): Ești un prost! De ai judeca cit de puțin, ai băga de seamă că pălmuiesc amintirea mea. Adică pînă la urmă, tot pe mine.

NEACȘU: Și pentru ce?

COANA IRINA: Pentru ce? Știu eu? Poate pentru că n-am înțeles ce-a vrut cu mine Dumnezeu, într-o anumită clipă din viața mea...

SCENA FINALĂ

ACEIAȘI, BRUNEHILDE, năvălește cu fetele în odaie, clae peste grămadă, apoi NECUNOSCUȚUL

NEACȘU: Ce-i? Ce s-a întîmplat?

BRUNEHILDE (*tremurînd*): Nu știu cine e... Vizitiul l-a chemat încoace și...

NECUNOSCUȚUL (*îmbrăcat ca de drum lung, cu bocanci, genunchii goi, cămașă și sac în spate, are o mutră sălbatecă, arsă de soare. Părul în cap e vîlvoi. Barba uriașă și crescută la întîmplare. E o dihanie fioroasă, într-adevăr. În orice caz nu-i mai fioroasă decît negrul care-l însoțește. Intră cîntînd: „Mihai, nu goni caii tăi“. În prag se oprește, privind roată. Seara, care s-a lăsat îl împiedică să vadă bine chipurile. Se apropie și le privește pe rînd. Cînd a ajuns în dreptul coanei Irina, trece repede, ca și cînd n-ar fi văzut-o. Ea însă l-a recunoscut.*

Scoate un „Au!” aspirat scurt și de spaimă. La asta, omul se întoarce violent, ochi în ochi cu Bruneilde, pe care o apucă de mână, și scrișnește cu glas rău: Domnișoară, e rușinos să uiți așa de repede, când ai nouăsprezece ani!

BRUNEHILDE (*îngaimă speriată*): Eu am optsprezece ani, domnule...

NECUNOSCUȚUL (*detună*): Ieri aveai nouăsprezece. Dar eu nu uit că, ieri, m-ai dat afară, chiar dacă azi mă chemi înapoi. Am intrat numai să-ți spun că nu pot veni!

(Acum, le întoarce spatele tuturor și iese pe ușă, plesnind, cu toată puterea pieptului voinic, cântecul „Mihai, nu goni caii tăi”, în vreme ce cade)

C O R T I N A

ACTUL II

Pe ceardacul casei boierești de la curtea lui Puiu Balș.

SCENA I

IFTODE, apoi MOȘ MAFTEI CIOATA

IFTODE (*mușluie îndelung pe dimprejurul cerdacului, privind în toate părțile, doar-doar o vedea pe careva sculat în ceasul acesta timpuriu de zori ai zilelor. Își face o țigară și o aprinde cu brichetă făcută din cartuș de alamă și cu fitil. Fumează adânc și cu parapon, ca un om necăjit ce este, pînă cînd, într-un tîrziu, se îndură Dumnezeu să-i aducă în ureche zgomot de pas omenesc. Atunci, nu se mai ferește chiar așa de mult de geamurile în dosul cărora ar bănuî că se află careva primejdios de așteptat și face semne și tiștie spre fund. Pe acolo va veni cu încetineală moș Maftei, după ce Iftode strigă șoptit de cîteva ori în șir*): Maftei, măi, moșule. Ia fă-te încoace.

MOȘ MAFTEI: Iraaa!... Dumneata erai? Auzeam eu că tot hăpăe căteaua, da nu-mi venea să cred a om la ist ceas de vreme. Ei, ce-i?

IFTODE: Ce să fie? Fiindcă tot aveam drum pe-aici, m-am abătut să aflu ce a fost cu venirea boierului, că de la alții n-am putut afla.

MOȘ MAFTEI: Ce să fie? A venit și doarme.

IFTODE: Erai acasă cînd a venit? \

MOȘ MAFTEI: Nu. Mă duceam înapoi la coana Irina, să-i spui că n-am găsit pistolia, fiindcă mi-o luase duia Ina a lui dom' Neacșu.

IFTODE: Aha! Va să zică de la coana Irina ai aflat că ți-a venit stăpînul.

MOȘ MAFTEI: Ba nu. Îmi spusese la poartă vizitiul coanei Fița: „Mă moșule, dă goana că ți-o venit bulibașa”. Chipurile, unde conașul era cu traista în spate și cu barbă.

IFTODE: Are barbă?

MOȘ MAFTEI: Teea... Și ce barbă! Barbă bre, cum ținea numai alde Lupu Costache, cînd toate erau din belșug...

IFTODE: Atunci trebuie să fie frumos bărbat!

MOȘ MAFTEI: Ce mai! Nici c-am văzut la zilele mele om mai frumos. De altminteri, arăta mititelul chiar de cînd era flăcăiaș și începuse a mușlui gardurile. Numai că e cam fioros. Țipă bre, de se cutremură casa.

IFTODE: A Țipat la tine?

MOȘ MAFTEI: Ba nu. Dar se uită la cîte o poză pe perete și Țipă: „Mă măgarule! zice... Ce te uiți așa la mine? Mu mă mai cunoști nici tu? Să te ia drăcu!”

IFTODE: Ce vorbești? Și oare de ce?

MOȘ MAFTEI: Iacă de fărmat ce-i, că așa cred eu. Asta vine de la inimă, ca la tata, și din urit. De-accea gîndesc că și-a adus și dihania cu el.

IFTODE (*mirct*): Care dihanie?

MOȘ MAFTEI: Un harap bre. Harap adevărat, de mi-a virit baba în speriați. Asta, de bună samă, e dovadă de urit. Altminteri nu s-ar însoți el cu asemenea natimă.

IFTODE: Negreșit. Dar nu ți-a spus cumva de ce-a venit?

MOȘ MAFTEI: Păi, ce să spuie? A venit omul la casa lui.

IFTODE: Nu prea cred eu asta. Mai degrabă aș bănuî că a aflat de oarece buclucuri cu moșia și-a venit să le limpezească.

MOȘ MAFTEI: Care buclucuri, bre?

IFTODE: Ia, cu partea de moșie a lui conaș Paul, răposatul, pe care au cumpărat-o alde dom' Neacșu și cu vichilul... cu Dumitrache...

MOȘ MAFTEI: Și ce bucluc să mai fie; odată ce-a fost cumpăratură?

IFTODE: A fost, dar nu-i bună. Că moșia-i moștenire și nu se făcuse împărțeala la tribunal.

MOȘ MAFTEI: Ei, bre, Iftode. Sunt unele care au nevoie de tribunal, sunt altele care n-au nevoie. Vorba coanei mari, Dumnezeu s-o ierte, se află unii oameni cari rămân toate tribunalele din lume, fiindcă se nasc cu tribunalul mai tare la inima lor.

IFTODE: Adică, în cel fel vine asta?

MOȘ MAFTEI: Cum să spui eu? Iaca, de-o altă pildă, ca Pușorul meu, care de treizeci de ani n-a întrebat o dată nici de socoteli, nici de iaz, nici de colțul de pădure din sus... ba nici măcar de cureaua de pământ, care tot crește în fiecare an între a noastră și a coanei Irina.

IFTODE (*o ia în glumă, fiindcă nu-i dă mâna altfel și rîde*): Păi, toate cresc pe astă lume, moșneagule, țarna să nu crească?

MOȘ MAFTEI: Să crească, bre Iftode... Acu, ia spune drept. Coana Irina știe că o ai de la dom' Vasiliu, iar dom' Vasiliu știe că o ai de la coana Irina. Dar tu de unde știi c-o ai?

IFTODE: Din șleahul cel bătrînesc, care nu mai era umblat nici de noi, nici de răzăși.

MOȘ MAFTEI: Așa... Așa... Ee?... vas'că de asta ai venit tu... Ai și tu temerile tale...

IFTODE: Nu, moșneagule, n-am nici o temere, pentru că eu am prins pămîntul cu lege și cu acte din tribunal.

MOȘ MAFTEI: Din tribunal? Măi, măi, măi... Apoi vezi? Nu-ți spuneam eu că tribunalul îi după om?

SCENA II

IFTODE, MOȘ MAFTEI și NEACȘU, care vine cu DUMITRACHE, încetisor, să nu turbure somnul celui din casă. Nu li-i deloc pe plac că Iftode se află aici. Privirea pe care și-o aruncă și felul cum vorbesc apoi cu el, sunt dovezi limpezi că-și dau seama ce rost are aici venirea vechilului coanei Irina.

DUMITRACHE: Eh!?... (*Și pune obrazul pe palmă în chip de: doarme?*) Hai?

MOȘ MAFTEI: Dus. Numai pe la miezul nopții, când a prins cucoșul să bată, spune baba că s-ar fi sculat mititelul și-ar fi sporovăit ceva cu harapul... Pe urmă au intrat în cămară — se vede la ceva apă ori dulceți... Baba nu s-a dus să vadă ce au dijmuit dumnealor pe-acolo, că i-i frică de harap... Dar pe urmă s-au culcat iarăși și nu s-a mai auzit nici musca.

IFTODE: Trebuie să fie obosiți.

MOȘ MAFTEI: Dă! Cine-i de vină? I-a spus la telegraf lui dom' Vasiliu că n-are nevoie de trăsură. Altminteri, îndată răpezeam docarul la Munteni.

IFTODE: Tot degeaba era, că dumnealui s-a dat jos la Crasna.

DUMITRACHE: Și tu... de unde știi astaa?... Hai?

IFTODE: Da. Mi-au spus adineauri niște oameni, cari umblă cu încărcatul la Crasna. Că l-au văzut în stație pe harapul lui conașul Puiu cum s-a îmbătat turtă și cum a început să cînte strașnic de frumos, pe o cobză lungă, care nu mai avea decît două strune... Și cică, la urmă, a început să plîngă și el, și boierul, iar după aceea au plecat cîntînd „Mihai, nu goni caii tăi“.

DUMITRACHE: Și pe unde au...?

IFTODE: Iaca, asta, n-au știut să-mi spuie. Unii bănuiesc că ar fi luat-o spre Oltenești, dar alții își dau cu mintea că s-ar fi întors întii spre Docolina și pe urmă, sub sară, ar fi tăiat spre Bulboaca, în păduri...

- MOȘ MAFTEI: Cum sub sară? Sub sară au venit aici?
- IFTODE: Da. Ieri. Numai că asta s-a întâmplat alaltăieri.
- MOȘ MAFTEI: Și-atunci unde au mănăst peste noapte?
- IFTODE: Nu știu.
- MOȘ MAFTEI: S-o fi rătăcit, mititelul. Păi, de unde să mai cunoască el drumurile după treizeci de ani?
- IFTODE: Dar ce? Mare lucru era să întrebe?
- MOȘ MAFTEI: Păi, pe cine să întrebe, că fuge lumea de-și scoate ochii când o zări harapul... Măcar și mititelul, cu barba lui și cu părul vilvoi... „Stringerea inimii“, cum zice la Evanghelie.
- NEACȘU: Mda. *(Apoi îndemnat de Dumitrache, care se vede că nu vrea să-l întrebe el pe Iftode.)* Iftode, tu ce treabă ai cu boierul?
- IFTODE *(prins)*: Eu?... N-am nici o treabă...
- NEACȘU *(mirat)*: Atunci, te-a trimis tanti?...
IFTODE: ...n... da...
- DUMITRACHE: Unmöglich! Și pentru?
- IFTODE: Păi, ca să aflu ce mai e...
- DUMITRACHE *(face semn lui Neacșu că Iftode nu spune adevărul. Dar Neacșu îi răspunde cu un dat din umeri, obosit și resemnăt. Nu-i mai pasă, gândul e în altă parte)*: Nu, nu! Asta-i foarte... ciudat. Eh! Ai să vezi... În sfârșit! Acum noi cee?... *(facem aici)* Așa cu...? *(stăm cu mâinile în sân?)*
- NEACȘU: Cît e ceasul?
- DUMITRACHE *(se uită la ceasul de la mînă, dar nu știe. Începe a socoti cu degetul apoi, în sfârșit, face cu mîna un: „Cam“)*: Viertel sechs...
- NEACȘU *(îi ia mîna de se uită singur)*: Ce „șase“, omule? E cinci fără douăzeci.
- DUMITRACHE *(se uită lung la ceasornic și nu înțelege)*: Eu... deh?... Asta... mi l-a dat Brunehilde... cadou... *(niște)* linii... numere ioc... Cum să? Așa... pe ghici?!... Sportiv...

NEACȘU (*în estimp a stat pe gânduri, cu obraji în palme, așezat pe scară cum era; șoptește*): Fără douăzeci... Fără douăzeci... fără nouăsprezece... Dumitrache, hai să numărăm secunde. Una, două trei... patru... Tare-i plăcut să le numeri citeodată. Ți se pare că strângi vremea de git și o faci să treacă după voia ta... Una... două, trei... (*Schimbă glasul și-și trece palma peste față.*) Doamne, sunt așa de obosit. N-am închis ochii toată noaptea.

DUMITRACHE: Nici Fița... Nu știu ce tot avea... Ba aprinde... ba stinge... I se tot părea... Înțelegi: cînd cîinii... cînd fetele...

NEACȘU: Nici fetele?

DUMITRACHE: Nici cîinii...

NEACȘU: Da... Nu dorm niciodată. Adică, adevărat: dormim noi și ni se pare că dorm și ei... Ceea ce, la urma urmii, e totuna... Și-apoi a fost și-o zăpușală...

IFTODE (*oftează*): Drept!

DUMITRACHE (*i-l arată pe Iftode lui Neacșu, zicînd*): Nici... ăsta n-a dormit.

NEACȘU: Cît e ceasul?

(*Dumitrache dă să se uite, apoi, brav, întinde mîna vîrîndu-i mîna sub nas, să vadă singur.*)

NEACȘU (*se uită și nu-și crede ochilor*): Ce Dumnezeu de trece așa de încet?

DUMITRACHE: Geduld haben... Asta... deh!... e lucru care merge încet... Nu... Ein-zwei-drei...

NEACȘU: Da, dar trebuie să se isprăvească mai repede, că nu mai pot. Au început să mă zgîrîie pînă și lucrurile cari îmi trec la o palmă de piele.

DUMITRACHE (*speriat că Neacșu vorbește cam tare, ținîndu-l și arătîndu-i geamurile în dosul căroră se pare că doarme Puiu*): Ssst! (*Cu ochii la moș Maftei.*) Ce-i?

MOȘ MAFTEI: Te pomenești că l-ați trezit. (*O ascultare încordată de cîteva clipe îi liniștește pe toți.*) Nu. S-o fi sucit și el în pat, ca omul.

NEACȘU: ... Ca omul... și el doarme... Ah! Ce poftă aș avea acum să iau un pietroi și să-i fac geamul țândări, sau să trag cu pușca.

MOȘ MAFTEI: Păi, de ce, dom' Neacșule?

NEACȘU: Dar mai știu eu de ce? Pe semne ca să-mi aduc aminte de cînd eram mic și zburătașeam cu pietre giștele învățătorului, fiindcă bănuiam că are să mă bată la lecție... Și parcă era un făcut. Niciodată nu mă asculta cînd știam. *(Se răzvrătește împotriva-și.)* Ce naiba îmi vin în minte toate prostiile astea? Hotărît lucru, nu-s eu om făcut să nu dorm. După șaisprezece ore, creierul apucă pe calea somnului. Sunt treaz, dar judec cu creierul din vis. Toate plutesc, de parcă n-ar fi nimic adevărat.

NEACȘU *(ia mîna lui Dumitrache, vede ceasul și dă din cap)*: Dumnezeu își bate joc de noi. Ține vremea pe loc. Cu adevărat, parcă aș fi la clasă și cu lecția nelnvățată. Aștept degeaba să sune de ieșire. *(Hotărît.)* Dumitrache. Știi ce zic eu? Hai să-l trezim.

DUMITRACHE *(face semn cu degetul că nu se poate cu nici un preț)*: Mț!

NEACȘU: Nu! Fără primejdie. Stai să vezi. Moș Maftei, adă căteaua încoace să ne latre! *(Pufnește de rîs.)* Cum vâ-l eu, pe ziua de azi am început-o bine. Cred că n-am pierde nimic dacă ne-am duce să ne culcăm.

DUMITRACHE: Unmöglich!

NEACȘU: Adevărat. Fiindcă tot n-am putea dormi. Dar, la urma urmii, dacă tot trebuie să iasă prost, de ce n-am zburătași noi giștele de mai înainte. Moș Maftei, du-te de-ți trezește stăpînul.

MOȘ MAFTEI: Păi, s-ar putea?

DUMITRACHE: Eile mit Weile... Dass... *(să nu facem)* nicht...

NEACȘU: Asta nicht... cealaltă nicht... va să zică tot nicht. Îmi vine să cred că tu, care ai avut curajul să cazi pri-

zonier, ești mai fricos decât mine, care am stat în fundul tranșeeilor.

DUMITRACHE: Tu, ți-i a ride! Ești neserios! eh!...

NEACȘU: Adevărat. Parcă niciodată n-am fost așa de Neacșu ca azi... Ce să fac? Nu mi-i creierul acasă. Și ce mi-a rămas, are chef de hazuri năroade. Se vede că asta vine de acolo, de unde toate îmi par mie astăzi o mare glumă proastă și puținel cam tristă. (*Vede pe moș Maftei, care caută nedumerit la ferestre, privindu-le ferit, de departe.*) Ce-i, moșule? Mișcă ceva?

MOȘ MAFTEI: Nu. Dar mi-i de mirare. Azi noapte am închis obloanele de pe dinlăuntru. Și-amu le văd în lături.

NEACȘU (*sare în sus*): S-o fi sculat.

MOȘ MAFTEI: Te pomenești... Dar când? Că n-am băgat de samă.

IFTODE: Dă-te atunci mai aproape și uită-te înlăuntru.

MOȘ MAFTEI: Mă uit. Dar nu se cletină nimic!

NEACȘU: Atunci înseamnă că doarme. (*Se uită și el înlăuntru.*) Acela-i patul?

MOȘ MAFTEI: Acela.

NEACȘU: Și altul nu-i?

MOȘ MAFTEI: Nu.

DUMITRACHE: Și... acolo... nichts?

NEACȘU: Adevărat, parcă n-ar fi... (*Se apropie și se uită mai bine, dar Dumitrache îl trage înapoi.*)

DUMITRACHE: ...Mț... dacă el... (*adică Puiu vede*) Apăi nu... Deh! (*Și arată cu degetul pe obraz, ca și când ar zice: Nu șade frumos. E rușine pentru obrazul nostru.*)

NEACȘU: Ia lasă-mă, boierule. Ce? Acu-i vreme de bună creștere? (*Pe urmă lui moș Maftei.*) Moșule, acolo nu-i nimic. Așternutul ciuciulete și atita tot. De bună seamă că s-a sculat. Du-te de vezi. (*Și-l îndeamnă spre ușa care se zărește alături.*)

MOȘ MAFTEI: Asta-i încuiată de mine. (*Dar ușa s-a deschis, numai cit a atins-o*). Uită-te, minune! (*Șoaptă.*)

Să știi că a deschis-o peste noapte harapul de căldură.
Că el s-a culcat pe săliță.

IFTODE (*după ce a zărlit o privire prin crăpătura ușii*):
Acum nu-i nimeni.

MOȘ MAFTEI (*din ce în ce mai uimit, cascadează de tot*):
Să știi că iar s-au dus la cămară. Of! Maică Preacurată, numai de nu mi-ar mai speria baba. (*Și intră încet.*)

SCENA III

IFTODE, NEACȘU, DUMITRACHE

NEACȘU (*biciuit se îndreaptă și se învionează. Ia un ton de stăpîn și comandant*): Eh! Acum i-acum. Dumitrache. să fii... (*Și arată pumnul, adică mîna de fier*) Înțelegi? Să taci din gură!

DUMITRACHE: Păi și eu... Cînd... deh!... Wenig... aber fest!...

NEACȘU: Nu, boierule. Fă așa cum spun eu: Fest, aber nicht! Ca la Stralsund, în lagăr. Sau cum a fost cînd te-a luat prizonier. Nu faci nimic, dar te ții tare.

DUMITRACHE: Gut! Aber... (*Face un gest cu mîna care vrea să însemne: răsuțește bine lucrurile.*) Și știi?... Liniștit! Mann, ärgere dich nicht! Inteligent!

NEACȘU: Nici nu se poate altfel. N-am încotro.

DUMITRACHE: Verstanden... (*Apoi, arătînd din ochi pe Iftode, care nu vrea să plece.*) Was mit dieser? (*Adică: ce facem cu asta?*)

NEACȘU: I-ascultă, Iftode, mi-a spus ieri tanti Irina despre cureaua aceea de pămînt de pe deal, din hotar. M-a rugat să vorbesc cu conașul Puiu și să-i lămuresc cum s-a schimbat șleahul, că nu mai era nevoie... În sfîrșit, să n-ai tu de suferit.

IFTODE: Ce să am de suferit, dom' Neacșu, că doar la mine a trecut tot prin tribunal.

NEACȘU: Apoi asta este păcatul cu tribunalul: se trece prin el. Când se trece înainte, când se trece înapoi. Așa că, să ne lași acum pe noi să vorbim în tihnă cu boierul de aici.

IFTODE: Vă las, cucoane, că-ți fi avînd de descurcat altele mai grele ca mine.

SCENA IV

IFTODE, NEACȘU, DUMITRACHE și MOȘ MAFTEI, care vine cu o mutră grozav de nedumerită. E aproape înspăimîntat, judecînd după ochii și după glasul lui sleit.

NEACȘU: Ei, ce este, moșule?

MOȘ MAFTEI: Nu-s nicăieri. Iar pe deasupra, jigania aceea de harap a mai jăcuit și cămara. O oală cu lapte nefiert a lăut mai jumătate, ca un șarpe. Ba a mistuit și un codru de mămăligă rece, de ieri, pe care îl ținea baba să-l dea la bobocii de rață, cu frunză de sfeclă tocată — cum dă 'mneaei. Măi — măi — măi — mare nenorocire. Acu, ce dă baba la angării?

NEACȘU (*scîit la culme și îngrijorat*): Dar unde putea să se ducă? Tu nu l-ai întîlnit pe drum, Iftode?

IFTODE (*dă și el din cap*): Nuuu...

NEACȘU: Spre tanti nu s-a dus, spre mine n-a venit, spre tine n-a venit... Dar bine, uncheșule, cum de nu l-ai auzit cînd a plecat? Trebuie să fii treaz de mult. Nu?

MOȘ MAFTEI: De la cîntatul cucoșilor. Dar de auzit nu i-am auzit. Ba nu i-a auzit nici măcar baba, care n-a închis ochii toată nopticica din pricina harapului.

NEACȘU: Dar asta n-are nici un înțeles.

DUMITRACHE: Ia, ia ... nicht...

NEACȘU: I-ascultă, Iftode. Cînd ai venit aici?

IFTODE: Se crăpa de ziuă.

NEACȘU: Apoi dacă-i așa, n-a putut să plece decît la miezul nopții, cînd i-a auzit moșneagul vorbind. (*Rar.*) Nu! Hotărit! Asta nu-i întreg la mintea lui.

MOȘ MAFTEI: Vai de mine!

NEACȘU: Păi, dumneata nu-ți dai seama că tot ce face... și vorbă... și port... nu-s de om sănătos?

MOȘ MAFTEI: Asta cam așa-i... Te pomenești... mititelul...

NEACȘU: Adă-ți aminte, nu mai departe, de scrisoarea pe care ți-a trimis-o după moartea lui Paul. Acea era scrisoare de om sănătos?

MOȘ MAFTEI: Eh! Atunci era altceva. Îi murise fratele va să zică...

NEACȘU: Bun. Dar de atunci pînă astăzi au trecut șase ani și parcă-i mai rău.

DUMITRACHE: Hast Recht!... Ia-ia.

NEACȘU: Să mergem la casele noastre, să ne îngrijim de ~~pară~~. Și tu, Iftode, goana la tanti la curte, să-i spui. Ea e mai primejdută ca noi toți... Și spune-i că am să vin pînă la prînz pe la dumneaei, să ne sfătuim ce e de făcut, fiindcă dacă-i așa, negreșit săracul poate trebuie internat undeva. În orice caz, trebuiește pus numai decît sub interdicție.

DUMITRACHE: Schrecklich!

NEACȘU: Iar dacă-i pus sub interdicție, dacă-i trebuiește un curator... Tanti n-are să vrea.

DUMITRACHE: Vasiliu...

NEACȘU: Ce Vasiliu? Trebuiește un om serios și priceput la moșie...

DUMITRACHE (*îl bate pe umăr, ca să-l liniștească. A găsit. Pune degetul în piept și zice grav*): Ich!

NEACȘU: Apăi așa... la urma urmii... dacă-i vorba de făcut un bine unui nenorocit. Eh! Asta vom vedea noi...

ce hotărăște tribunalul. Deocamdată haidem pe la casele noastre, că nu se știe ce poate face nebunul.
MCȘ MAFTEI (*a intrat groaza în el. Groaza și mila*): Și... Eu?...

NEACȘU: Dumneata, dacă se întoarce cumva aici îl ții să nu mai plece. La nevoie îl legi.

MCȘ MAFTEI: Eu? Maică Preacurată! Să știți că rămân fără babă!

NEACȘU: Ei, lasă, că n-o să moară, ce Dumnezeu?

MOȘ MAFTEI: Nu... Dar fuge... Îi știu eu metehnele... Fuge ușor...

DUMITRACHE: Atunci... (*face semne de legat*) Die Babe auch!

MOȘ MAFTEI: Ba, iaca fug și eu... și s-a isprăvit...

NEACȘU (*care făcuse câțiva pași, se întoarce cu un răzgînd*): Dar, ia ascultă, urcheșule, noi ru-l cunoaștem pe Puiu Balș. Nu l-am văzut niciodată. Dumneata, care l-ai crescut de mic, îl cunoști?

MCȘ MAFTEI: Dar cum să nu-l cunosc?

NEACȘU: Nu. Nu așa. Vreau să spun că, dacă l-ai fi întâlnit pe drum, fără să bănuiești că-i Puiu Balș, l-ai fi cunoscut?

MCȘ MAFTEI: Păi, dă?... Știu eu? Cu barba asta... și așa... Dar oricum, coana Irina trebuie negreșit să-l cunoască.

NEACȘU: Trebuie, dar uite, dumneaei spune că nu-l cunoaște.

MCȘ MAFTEI: Alelei...? Apoi cum vine asta?

NEACȘU: Vine și rău, și bine, moșule. Pentru că, ia gîndește dumneata că cineva — ferească Dumnezeu să fie adevărat, dar lucrul totuși se poate întâmpla — cum zic, cineva l-ar fi omorît pe Puiu Balș...

MCȘ MAFTEI: Alelei!

NEACȘU: ...i-ar fi luat, actele și ar veni acum să intre în stăpînirea pămîntului... Fapte de astea se petrec cu miile în lume.

MOȘ MAFTEI: Cred.

NEACȘU: Acum, nouă ni-i totuna dacă Puiu Balș a murit ori nu și cine vrea să-i ia moșia. Dar dumitale nu ți-e totuna, fiindcă mai întîi Puiu Balș a fost ca și copilul dumitale...

MOȘ MAFTEI: Mai vorbă...

NEACȘU: Și-apoi, dacă a murit, moșia e a dumitale, ca moștenire...

MOȘ MAFTEI: Alelei... că asta chiar că-i așa. Păi, ce-i de făcut?

NEACȘU: Să-ți aperi zilele și dreptul dumitale. Asta-i de făcut. În sfîrșit, să așteptăm să se limpezească. (*Lui Iftode.*) Tu, goana la tanti Irina! (*Lui Dumitrache.*) Și noi, haidem. Tu ce zici? N-am dreptate?

DUMITRACHE (*îl bate în frunte cu degetul*): Kopf! (*En-tuziasmat.*) Kolosal!

SCENA V

MOȘ MAFTEI și IFTODE, care e gata să plece după ceilalți doi.

MOȘ MAFTEI: Bre Iftode, stai cu mine, că mi-a intrat frica în oase.

IFTODE: D-apoi eu ce ți-oi putea face, bre, moșule? Trebuie să mă duc să spun stăpîni-mi cele de cuviință, că astea toate sunt socoteli încruntate. Nu-i de glumă cu ele. Se cere pază.

MOȘ MAFTEI: Și adică eu să rămîn singurel aici?

IFTODE: De ce să rămi? Să-ți spui eu una. Ia-ți baba și du-te încotrova, pînă s-or limpezi lucrurile pe vreun temei oarecare.

MOȘ MAFTEI: Dar cum să las eu curtea vraște, care pot spune că-i casa mea!?

IFTODE: Apoi, atunci dă goana în sat și cheamă-ți niscăi răzași într-ajutor, dacă-i pe-aceea și ei au nevoie să se lămurească treburile într-un fel și să rămîie stăpînitori pe pămînt.

MOȘ MAFTEI: Cum să rămîie stăpînitori? Ce? E al lor?

IFTODE: Nu e al lor, dar s-au învățat pe el de cînd li-l tot dă dom' Vasiliu în dijmă. Și-acu, de ieri, de cînd s-a zvonit de venirea boierului, au și făcut obște de cum-părare, așa că de îndesat s-or îndesa ei numaidecit.

MOȘ MAFTEI: S-or îndesa, nici vorbă. Numai la ce s-or îndesa, dacă n-o fi moșia de vînzare?

IFTODE: Ba, de vînzare eu cred că tot are să fie.

MOȘ MAFTEI: Și de ce?

IFTODE: Fiîndcă dacă-i un tilhar, cred că ar avea teamă să se lipească de loc și mai bine i-ar prinde banii la chimir și pe-aici mi-i valea și cu dealul... Nu?

MOȘ MAFTEI: Tot ce se poate.

IFTODE: Dacă nu-i bun prepusul și-o fi chiar boierul, apoi asta nu-i venire de-a răminea.

MOȘ MAFTEI: Așaa?

IFTODE: Păi, știm și noi ce-i obiceiul boieresc. Cum să vie el fără o boarfă măcar? Să-i croiască straie Tase-șchio-pul, croitorul nostru din deal?

MOȘ MAFTEI: Iaca, aicea ai drept.

IFTODE: Iar dacă a venit ca să plece de zor, n-avea să bată pămîntul de-a curmezișul numai așa... ca să te vadă pe 'mneata, ori să capete orinda de la dom' Vasiliu, care și-așa i-o trimete. A venit să isprăvească cu toate și să nu mai aibă încurcături. Adică să vîndă.

MOȘ MAFTEI: Tot ce se poate.

IFTODE: Acu, iarăși mă întorc și zic. N-o mai fi avînd nici straie pe el, de aceea a venit așa. Că asta o fac mulți boieri de-alde dumnealui. Apăi dacă-i așa, mai virtos îi trebuiesc bani.

MOȘ MAFTEI: ...trebuiesc...

IFTODE: Numai de-o fi nebun cu adevărat, nu se pot face socoteli. Și acuma am eu cuvînt să cred că s-ar putea să fie mai nebun decît pare.

MOȘ MAFTEI: Și atunci cum rămîne cu moșia?

IFTODE: Rămîne, să-i deie tribunalul pe careva, să vadă de ea, cum l-ai auzit pe dom' Neacșu. Și poate c-ai înțeles unde băteau dumnealor.

MOȘ MAFTEI: Înțeles.

IFTODE: Apoi drept e? Ei și cu moșie, și cu... iar alții... Iaca, nu-i drept. Dar ce? Eu nu-s om priceput? Și n-am și eu bani? Eu pot cumpăra și moșia la o nevoie. Așa că — ce să mai vorbesc cu înconjur? — tu, dacă-ți știi interesul, nu te da pe mîna lor. Dumnealor sînt boieri, nu le pasă de unul ca tine.

MOȘ MAFTEI: Bine, bre, dar ce pot să fac eu?

IFTODE: Ce-i putea. Zvirle acolo o vorbă unde trebuie, ori că-i lucru de tribunal, ori c-o vrea boierul să vîndă... Ai și dumneata dreptul dumitale, că doar îi ești moștenitor. Și iaca, eu ți-oi face și ție parte.

MOȘ MAFTEI: Doamne iartă-mă, bre Iftode? Dar din ce? Din partea mea?

IFTODE: Care parte, moșneagule? De vreme ce o vinde, parte tot nu mai ai.

MOȘ MAFTEI: Așa?

IFTODE: De bună seamă. Va să zică, de-or lua răzășii, ori Dumitrache, ori conu Neacșu, partea ta s-a dus.

MOȘ MAFTEI: Și dac-o iei tu, mi-o faci?

IFTODE: Cu mîna pe cruce. Numai să mi te faci și tu danie, să știu că mă aleg și eu cu ceva, iar eu te-oi îngriji ca pe tata.

SCENA VI

IFTODE, MOȘ MAFTEI, IRINA în costum de călărie
stil vechi, fustă și gambelă.

IRINA: Ei? A venit, ori nu?

MOȘ MAFTEI: Păi, dumneavoastră nu știți?

IRINA: Nu. N-am avut vreme să vorbesc cu Neacșu. Aseară,
cînd a venit acasă, dormeam, și azi a plecat înainte
să mă trezesc eu.

MOȘ MAFTEI: A venit, dar mai bine n-ar fi venit.

IRINA: De ce?

MOȘ MAFTEI: Nu mai este om.

IRINA: Și ce înseamnă asta? În ce fel nu mai este om?

MOȘ MAFTEI: Apăi, duduțuță, mi se pare mie că drep-
tatea e de partea lui dom' Neacșu. Dumnealui l-a vă-
zut și l-a cîntărit.

IRINA: Și ce spune Neacșu?

MOȘ MAFTEI: Spune că Puîșorul ei e nebun. Și că nici
măcar nu-i el.

IRINA: Atunci cine e?

MOȘ MAFTEI: Unul care trebuie să-l fi omorît pe Puîșor.

IRINA: Moș Maftei, mă faci să rid.

MOȘ MAFTEI: Te-oi fi făcînd eu să rîzi, dar cînd îi da cu
ochii de el, îngheți!... (*Tresare, pentru că i se pare că
aude un zgomot. Se liniștește o clipă.*) Na! Am intrat
la sperietură... Spune-i tu dumneaei, bre Iftode, că
eu mă duc să... în ogradă... că baba, cred eu... (*Iese
grăbit.*)

SCENA VII

IFTODE, IRINA

IRINA: Cum arată la față?

IFTODE: Nu l-am văzut, conîță. Și nici pe harap — sluga
cu care a venit.

IRINA: Dar nu-i aici?

IFTODE: A venit, s-a culcat, iar peste noapte a fugit cu harap cu tot.

IRINA: Ce înseamnă asta?

IFTODE: Dumnezeu știe. Azi dimineată, la mijitul zilei, cind veneam eu încoace, Petrache Cornea, pîndarul, mi-a spus că i s-a părut a vedea azi noapte doi oameni străini printre ogoare, spre deal. Eu cred că ei erau. Și mai cred una — dar asta nu le-am spus-o dumnealor — că aznoapte conașul Puiu a fost la cimitir.

IRINA: Dumnezeule! Noaptea?

IFTODE: Da. Pe la miezul nopții a purces cîntec în cimitir.

IRINA: Și oamenii nu s-au dus să vadă cine cîntă?

IFTODE: Doamne, conîță, cine să intre la asemenea ceas?

IRINA: Și de ce n-au pîndit la ieșire?

IFTODE: Au pîndit de jur-împrejur peste douăzeci de oameni, dar se vede că dumnealor s-au strecurat, ori și-au făcut oamenii spaimă și-au fugit.

IRINA: Asta e... *(Vrea să spuie: îngrozitor, dar nu spune. Apoi întrecăbă.)*

IFTODE: Asta-i rău... Fiindcă înseamnă că boierul nu-i sănătos la mintea dumisale...

IRINA: Biata mătușă... Și totuși... Mă gîndesc... Acolo e mormîntul lui Paul... și al mamei lor...

IFTODE: Oricum... noaptea.

IRINA: Adevărat... Mătușa știe?

IFTODE: Nu. N-am îndrăznit să-i spun.

IRINA: Trebuie să-i spunem... Adă-ți aminte de biata mama. *(Alt ton.)* De la un timp începuse a se duce și la morții pe care nu-i cunoscuse. O întrebam: Ce cauți, mamă, acolo? N-ai nici un rost. Și-mi răspundea: Ei, mamă, trebuie să mă duc, fiindcă n-am mai plîns de mult. *(Rar și încet.)* Sînt mulți oameni care n-au mai plîns de mult.

SCENA VIII

IFTODE, IRINA, PUIU BALȘ și NEGRUL

Un sac de călătorie cade pe cerdac, zvîrlit de undeva de jos. Apoi, în capul scării răsară negrul, scoțînd un sunet nearticulat, în chip de joacă și de rîs. Irina, speriată de izbitura sacului, tresare încă mai speriată de ivirea negrului și nu mai are timp să vadă pe Puiu, cînd se agață de parmalic și vrea să-l sară. Zărește spatele Irinei și rămîne pe loc în mijlocul mișcării, ceea ce ar fi ridicol dacă n-ai simți că urîșenia și lipsa de armonie din mișcare este iscată de ceva mai greu și mai aspru.

PUIU (*șoptește șuierat ca în fața unei arătări*): Irina...

NEGRUL (*cu spaimă și, deodată, face un pas înapoi, privind femeia*): Irina?

IRINA (*nu înțelege nimic. I s-a făcut doar frică. Atîta tot. Răspunde încet, cu teamă*): Da. Eu... (*Și privește pe rînd, la Puiu și la negru.*)

PUIU (*iși dă seama îndată că e altcineva, întregește mișcarea de trecere a parmalicului*): Iartă-mă... mi se pă-ruse că ești... (*Și face semn negrului că se poate liniști.*)

IRINA: De ee? Doar Irina mă cheamă.

PUIU (*bate din picior*): Isprăvește! Nu știi ce vorbești! Și sfătuieste pe cei cari te birfesc așa, să-ți spuie pe numele tău adevărat. Altminteri ai să-mi sperii negrul. În tribul lui e cuvînt de spaimă. Mago, bâoa!

NEGRUL (*începe, psalmodiînd ca o rugăciune*):

În bruma soarelui apune,
Plutesc nălucile pe dune
Și toate prind același chip
Din vînt, din soare și nisip.

Iar genele de ziuă nouă
Topesc nălucile în rouă
Și se întorc cu trup și chip
În vînt, în soare și nisip...

PUIU (*il ia de gît și îl sărută mișcat*): Prostule! Ce frumos spui tu cuvintele pe care nu le înțelegi. Parcă ai fi de nouăsprezece ani și ai vorbi de dragoste și de veșnicie... (*Întorcîndu-se spre Irina.*) Ce mai stai? n-ai auzit? S-a făcut rugăciunea de dimineată. Acum poți să te întorci și tu în nisipurile tale. (*Lui Iftode.*) Tu cine ești?

IFTODE: Iftode.

PUIU: N-am întrebat cum te cheamă. Am întrebat cine ești.

IFTODE: ...Vichil la coana Irina.

PUIU: La asta?

IFTODE: Nu. La mătușa dumisale.

PUIU: Aha! Va să zică la o Irină adevărată. Cum văd, bu-ruiana asta crește des pe aici. Și ce-mi cauți de vii între cele două Irine, apărat ca o gnuă între coarnele ei?

IFTODE: Nimic, coane. Am trecut doar.

PUIU: Nu-i rău spus. Conacul ăsta a fost totdeauna loc de trecere. Atunci, treceți. Așteptați o clipă să fiți petrecuți cu toată curtenia. Să chem moșneagul ca să puie zăvorul în urma voastră. Nu vreau ca cîntea pe care mi-o faceți să mai fie întunecată de roata altor musafiri. (*Strigă și bate din palme.*) Uncheașule! Maf-tei... (*Dar dîndu-și seama că nimeni nu-i răspunde, pleacă întins pe ușa deschisă.*)

SCENA IX

IFTODE, IRINA și NEGRUL, care nu cînteste din locul
lui

IFTODE (*încet și zorit*): Hai să plecăm, due Irino.

IRINA (*care rămăsese cu ochii după Puiu, tresare*): Cum?

IFTODE: Zic, să plecăm.

IRINA: Da, într-adevăr, trebuie să plecăm. Și cu toate acestea mi-i frică. Tot drumul mi s-ar părea că-mi stă pri-moșdia cu gheara în ceafă...
(*Cîteva uși trăznesc în clante și Puiu se arată din nou în prag, spumegînd. E într-adevăr fioros.*)

SCENA X

IFTODE, IRINA, NEGRUL, PUIU

PUIU (*cu ochii țintă la Iftode*): Unde e moșneagul? Ușile vraște și toate bulendrele din odăița lui ridicate. (*Rar și apăsător.*) Cine mi-a izgonit moșneagul?

IFTODE: Nu știu, cucoane. (*Dar o privire scăpată spre Irina îl dă de gol.*)

PUIU (*se repede la el și-l înșfacă de piept, zgîlțindu-l*): Ce uneltiri ați urzit pe aici, ca să mă lăsați și fără el?

IFTODE: Dar eu n-am nici o vină, cucoane.

PUIU: Atunci a cui e vina? Doar n-a mai fost nimeni pe-aici, afară de voi.

IFTODE: Ba a fost și conu Neacșu, și conu Dumitrache.

PUIU: Cine-s ăștia?

IFTODE: Boierii de-aci, vecinii dumneavoastră. Trebuie să-i știți doar.

PUIU: Nu-i știu.

IFTODE: Păi cum să nu-i știți, că dumnealor au cumpărat partea de moșie a lui conașul Paul?

PUIU (*cu un țipăt de bucurie, pentru că înțelege*): Ahaa! Partea de moșie a lui... (*Apoi ceva mai încet.*) Aha! Tot am aflat ceva... Totuși... nu pricep de ce-a fost izgonit bietul bătrîn. Era aici cînd ai venit tu?

IFTODE: Era.

PUIU: Atunci cu ce l-ați înspăimîntat?

IFTODE: Nu l-a înspăimîntat nimeni, cucoane. Eu cred că-și făcuse așa, o spaimă de... (*Arată cu capul spre negru.*)

PUIU: De el? Sau de mine?

IFTODE: De dumneavoastră? De ce?

PUIU: De ce? Pentru că de cînd ai dat cu ochii de mine, te trec sudorile. Asemenea sudori am mai văzut eu în Africa mea, cînd intram în cîte un trib nou, lăsat vraiste ca și casa asta, cu focurile aprinse, și prindeam vreun nevolnic în vreun ungher de colibă. Va să zică și tu mă socoți dușman.

IFTODE: Dar nu, cucoane...

PUIU (*se repede la Irina*): Ascultă, fetiço, zece ani am învățat pe negrii din tribul meu că mor dacă-ți spun numele și-ți privesc năluca în față. Atit i-am făcut să creadă, încît astăzi o cred și eu. Acum însă puțin îmi pasă de-o să mai mor o dată pentru tine. M-am învățat. Uită-te în ochii mei și spune. Ce colcăie aici? (*A apucat-o de mîini și o privește în ochi.*)

IRINA (*însăpămîntată*): Lasă-mă... Dă-mi drumul... Mi-i frică...

PUIU (*o lasă, ridicîndu-și mîinile în sus, ca în fața unei vi-ziuni*): Fetița de pe vapor! Așa a strigat și fetița de pe vapor cînd am luat-o de mîină a doua zi: „Lasă-mă, mi-i frică... ești nebun!“ Și pentru ce? În Marea Roșie muream de căldură... Am cerut voie ofițerului de cart să mă leg cu o fringhie și să mă scald din mers, n-a priceput, dobitocul și nu mi-a dat voie. Atunci m-am aruncat în apă cu Mago. Au trebuit să oprească vaporul. După aceea m-au socotit nebun și m-au lăsat în banii mei. Nu respectaseră aceea ce li se păruse o judecată. Respectau însă ce nu mai era. Așadar: nebun! Desăvîrșit. Va să zică tocmai ca în „Hamlet“. Nevinovata Ofelie e trimisă la Prințul nefericit. I-am văzut pe Fordson în rolul ăsta. În scena cu Ofelia, ridică puțin perdeaua de se vedeau cele patru picioare ale

dobitocului pus la pîndă: unchiul lui și Polonius. Adică jivina care se cheamă defăimarea cu chip de omenie. Bătrînul ăsta a ridicat el perdeaua pentru mine. Deci nu-mi mai rămîne decît să te gonesc la mînăstire. Pleacă dar! Spune celor care te-au trimis să le slujești drept ochi și drept urechi că dărnicia mea i-o ladă goală. Altminteri, te-aș fi îndopat ca pe-o dășagă de om flămînd. Mergi sănătoasă. (*Lui Iftode.*) Iar tu, pleacă numaidecît să-mi aduci bătrînul înapoi. Dacă nu vine, spune-i că în două ceasuri dau foc conacului. Iar ca să fii încredințat că te duci, are să meargă și Mago cu tine. (*Lui Mago.*) Mago vi la i. (*Cei doi ies.*)

SCENA XI

IRINA, PUIU

IRINA (*dă să plece, dar se oprește*): Eu nu pot să plec așa. Adineăuri, am trecut printr-o spaimă groaznică. N-aș fi fost în stare să vorbesc. Acum însă m-am liniștit. Trebuie să mă apăr de învinuire. Mă murdărește. Vreau să vă spun doar atît: n-am fost trimisă de nimeni.

PUIU: Și pentru ce-mi spui asta?

IRINA: Nu știu. Simt nevoia s-o spun.

PUIU: Îmi pare rău că nu-s ca Sfîntul Augustin, care binecuvînta minciuna. Îi zicea cîință vie. Dar el avea înțelegerile lui, căci binecuvînta și fiarele deșertului la Tongobory, lingă Tulear. Ei, iată, eu nu pot să vă binecuvîntez, nici pe tine cu minciuna ta, nici gîndul cel urît, care a avut nevoie de-o avangardă așa de frumoasă.

IRINA: Repet încă o dată. N-am fost trimisă de nimeni.

PUIU: Adevărat? Spune. Are de gînd să fie așa de grea operația?

IRINA: Care operație?

PUIU: Pe care vor să mi-o facă. Altminteri, n-ar avea nici un rost să mi se ascundă că mi se dă un anesteziant așa de puternic, cum e înfățișarea ta. Se știe bine, pe aici Puiu Balș amortește adinioară la ispită, cum amortește șarpele boa după micul lui prinz. Dar cei care își ascut bisturiul, uită că omul își schimbă toate celulele din el în șapte ani. Și că eu, azi, la cincizeci de ani sunt astfel stră-strănepotul meu de-a șaptea generație din mine.

IRINA: Și dacă totuși aș jura.

PUIU (*violent*): Să juri? (*Se uită lung la ea, recită.*)

*În bruma soarelui apune
Plutesc nălucile pe dune
Și toate prind același chip
Din vînt, din soare și nisip.*

Nu! Nu jura. E prea primejdios. Nu uita că am trăit în locuri unde omul n-are umbră. Aș fi în stare să nu te cred nici atunci.

IRINA: De ce? Nu puteam trece din întîmplare? Sau din dorința să aflu de-ați venit?

PUIU: Nu! Ar fi trist pentru noi amîndoi. Nu vreau! În lumea din care vin eu se știe că niciodată nu rătăcești la întîmplare. Rostul unui pas este urmarea lui. Împăratul Jones știa bine calea pădurilor cînd s-a hotărît să fugă de răscoala supușilor săi. Ce l-a întors înapoi între ghearele lor? Ei bine, eu nu vreau să fiu ca împăratul Jones. Nu vreau să mă văd iarăși osîndit la mine însumi. Adică la unul din acei oameni, de care m-am dezbrăcat de șapte ani și i-am lăsat amintire cui s-a întîmplat. Scurt, aici *este* unul din mine, lăsat amintire. Poate chiar doi, sau trei... E destul!... Pentru tine nu mai am... Ai înțeles ceva din ce ți-am spus eu?

IRINA: Nu știu — poate... Nu-s deprinsă cu felul acesta de vorbit. Ş-apoi tot ce-mi spuneiţi parcă ar trece dincolo de mine... Aş zice că vorbiţi cu cineva care-mi stă departe, în urmă.

PUIU: Adevărat. Ca la o rugăciune. Vezi ce sus te înalţi? Cuvintele trec dincolo de icoană. De altminteri, așa și e. Tot ce-ți spun nu-i prea deosebit de-o rugăciune. În orice caz, e la fel de trist și de deznădăjduit. Și acum, fetițo, pleacă. Pleacă atît cît mai este vreme. Iată, țiiu cu amîndouă mîinile încleștate, și cu sălbătăcie, de platanul balanței, să nu-mi dea îndreptări pe care nu le vreau. Ai nimerit rău aici. Rău, dacă ai fost trimisă...

IRINA: N-am fost trimisă...

PUIU: ...și încă mai rău, dacă n-ai fost trimisă...

IRINA: Dar de ce?

PUIU: De ce? (*Cu un ton de sfișiere lăuntrică și grea.*) Pentru că atunci trebuie să te primesc și nu vreau.

IRINA (*se oprește, schimbă tonul*): Nu înțeleg.

PUIU: Aha! Va să zică începi să înțelegi. Ascultă. Într-o căsuță cu coperiș de lespezi cenușii din Valea Domo-dossolli, unde mă dusesem să mă idioțesc, mi-a intrat într-o zi o păsăruică pe fereastră. Naiba știe ce și-a rupt și naiba știe dacă și-a rupt ceva. Oricum, nu mai putea zbura. Lighioana asta ciufulită și urită mi-a devastat toată liniștea, deoarece eu, care vroiam să trăiesc pentru nimic, a trebuit să trăiesc pentru ea. Ce înseamnă asta?

IRINA: Un suflet bun.

PUIU: Nu. Un suflet gol, fetițo. Iar astăzi, cînd sunt la fel de gol ca și atunci, nu mai vreau să-mi între păsări pe fereastră. Iată, nu te știu cine ești, și nici nu cred că am să te mai văd. Ești o ureche care ascultă. Iar fiindcă eu voi vorbi pe limba mea, nu pe-a voastră, nici n-ai să înțelegi decît cînd și cînd cite o vorbă —, întocmai ca și Mago. Sînt un om obosit și trist. Am învățat în

copilăria mea că limba românească are un cuvânt care nu se poate tălmăci în nici un alt grai din lume: „Dor“. Dar trăind, am aflat că mai este unul, mai cumplit; dorul te cheamă. Celălalt te alungă. E uritul. Iar când dorul își dă mina cu uritul, apoi numai bine să te spînzuri. Să te spînzuri, dacă poți, pentru că uritul nu-ți dă voie, cum nu-ți dă voie moartea să mori, cînd ai supărat-o, blestemînd-o. Așa-mi spunea mie bunica, pe vremuri, lămurindu-mi de ce bunicul se chinuie greu și nu poate muri. Uritul m-a dus în Africa, uritul m-a întors aici, unde douăzeci de ani n-am știut ce-i aceea urît. Mi-am zis: poate că acolo mi-o pierde urma. Poate că acolo, ca în poveștile cele bune, eu, cel obosit de mine, oi găsi Sfînte Vineri cari să-mi dea căușul cu apă vie, să mă pot îndura. (*Rar.*) Era cît pe ce s-o găsească azi noapte... Ah! Cum mă mai îmbia!... De n-ar fi fost Mago cu mine... Ah! Să-l ia dracu de dobitoc, numai el a vărsat căușul.

IRINA (*gîtuită de emoție, cu lacrimă în ochi față de înfrîngerea asta, în care i se arată fiorul dintru început, șoptește aproape fără voce*): Și noi care credeam că...

PUIU: ...că sunt un frac elegant cu zîmbet peste guler... Nu-i de mirare. Cînd am ajuns în Africa aveam obrazul alb și barba neagră. Am avut ciudățenia să mă fotografiez mereu în același loc și în aceeași poziție. Firește, clișeul mă arăta la început cu obrazul negru și cu barba albă. Pe măsură ce trecea vremea, negriul și albul își schimbau locul. Soarele m-a înnegrit — barba s-a făcut așa cum o vezi. Și astfel am ajuns cu însumi negativul meu. Dacă asta se petrece față de mine chiar, mai e de mirare ce se petrece față de voi? (*Alt ton, altă atitudine.*) Dar ce Dumnezeu m-am liniștit așa? Parcă s-a făcut deodată viața bună... Astea-s clipe din acele de care pomenește Dostoievski; cînd îți vine să oprești ceasornicul și să spui victii: „Stai pe loc“. (*Se întoarce încet cu ochii la Irina.*) Cine ești?

IRINA: Nepoata Irinei.

PUIU (*nu vrea să audă*): Cine ești?

IRINA: Irina Neacșu...

PUIU (*iarăși nu vrea să audă*): Cum îți zice sluga din casă?

IRINA: Duia Ina...

PUIU: A... Asta ești! Duia Ina — cinci vocale în șapte litere. Un zîmbet. Iată nume care-ți seamănă. Dar pe mine știi cum mă cheamă?

IRINA: Puiu Balș.

PUIU: Nu, fetițo! Puiu e domnișorul pe care l-am vîndut în trei cufere la un telal din Genua. Mama era prea sfîntă să creadă că, născîndu-mă, a făcut o buruiană de carne, ca toate celelalte. Dragostea maternă seamănă întrucîtva cu piperul care se dă la căței să nu mai crească. Ei, dar astăzi cum să mă mai cheme Puiu? E caraghios. Au avut dreptate negrii cînd m-au botezat: Bubu! Omul ar trebui să se boteze de cîte ori se naște din nou, așa cum vă botezați voi, măritîndu-vă. Cel puțin atunci puteți alege nume după plac.

IRINA: Oare totdeauna e omul osîndit să semene cu numele lui?

PUIU: Fără îndoială. Ori se nivelează după nume, ori îl zvîrle ca pe-o haină nepotrivită. Dacă o gheată care te strînge îți schimbă judecata, ce trebuie să ți-o schimbe un nume, care te strînge o viață întreagă. N-ai dorit niciodată un nume mai frumos decît Neacșu al tău?

IRINA: N-aveam de ales.

PUIU: De bună seamă. Dar cînd va fi să alegi?

IRINA: Să aleg? Sint măritată doar.

PUIU: Ce?

IRINA: Neacșu e numele bărbatului meu.

PUIU (*o măsoară îndelung, apoi începe un interogator, care crește în asprime și violență*): Atunci de ce-ți spun slugile Duia Ina?

IRINA: Deprindere de cînd nu eram măritată.

PUIU: Ca să se păstreze deprinderea înseamnă că în ochiul tău, în purtarea ta nimic nu s-a schimbat. Înseamnă că nimeni nu vede pusă pe viața ta pecetea bărbatului tău, deși, într-o căsnicie, schimbarea femeii poate să meargă pînă la asemănarea trupeză cu bărbatul...

IRINA (*cu o încruntare de spaimă*): O!...

PUIU: Și ce-i groaza asta? Așa de mult seamănă cu numele lui acest domn Neacșu... (*Își aduce aminte.*) Neacșu? E unul din vecinii mei parcă...

IRINA: Da.

PUIU: Va să zică ești soția lui Neacșu, care a cumpărat de la Paul...

IRINA (*aproape un țipăt*): Nul

PUIU: Ce anume „Nul“?

IRINA: Simt că în mintea dumitale se înfiripă din nou bănuielele care mă jignesc. Acum, după aceste cîteva clipe de vorbă liniștită și înțelegere, nu le mai pot îndura. Sînt o femeie care nu vorbește mult și nu știe să vorbească. N-a învățat, fiindcă a crescut într-o lume care nu vorbea pe limba ei. Aici, cu dumneata, mă simt însă acasă. Chiar dacă nu te pricep în tot ce spui, chiar dacă mă uluiești cu toată lumea în care ai venit îmbrăcat, ești totuși de un rînd cu mine și-ți pot sta aproape.

PUIU: De un rînd cu mine?

IRINA: Da, pentru că de douăzeci de ani cresc cu povestea dumitale în gînd, și cresc povestea dumitale în gînd. Mi-ai ajuns ca o făptură mai vie decît toate făpturile vii pe care le cunosc, iar dacă astăzi am venit aici, e pentru că voiam să văd pînă unde seamănă chipul dumitale adevărat cu acel născocit de închipuirea mea. Atîta tot.

PUIU: Și nu seamănă, nu-i așa?

IRINA: Nu. Și e păcat. Aș zice că s-au năruit în mine toate ceasurele mele de singurătate bună. Adică tot ce-aveam

mai scump și mai tainic. Orfană de mică, n-am știut mîngîierea și apropierea tatălui. Îmi închipuisem unul cum auzeam că ești dumneata. Cînd am deschis ochii de femeie pe lume, n-am cunoscut decît doi-trei bărbați și nu m-am legat cu sufletul decît de unul. Peste el plutea zodia dumitale. M-au măritat și m-au rupt de el. Dumneata erai singurul care ai rămas. Iar fiindcă nici copil n-am avut, ai rămas să fii și copil... La urma urmii nici măcar nu te-am făurit eu. Erai în mine. Cum vezi, am și eu uritul acela, care te-a făcut să colinzi lumea. Numai că dumneata ai colindat-o altfel, și eu altfel. Eu n-am putut scăpa de soarta unei buruieni. Mă mulțumeam cu o nălucă, pe care venirea dumitale a mistuit-o. N-am de ce-ți mulțumi.

PUIU: Ascultă... Adineauri, cînd am dat cu ochii de tine, bîntuit și eu de nălucile mele, am spus o vorbă fără voie. În pustietățile din Sakalavé capeți deprinderea să gîndești tare. E singurul mijloc să îndoiești populația deșertului. N-ai înțeles cuvîntul pe care l-am spus. Și aș vrea să-l înțelegi. Să leagă de-o poveste rară. Iat-o. Am cunoscut un om care a iubit o femeie.

IRINA: Și pe urmă?

PUIU: Pe urmă? Ce să mai fie pe urmă? Asta e pînă la urmă, fiindcă a iubit-o și dincolo de ea, în toate femeile pe care le-a întîlnit și cari îi aduceau aminte de cea dintîi. Iată, vezi, asta e Irina negrilor din tribul meu. Năluca pentru care îți bați joc de zilele oricui, începînd cu ale tale.

IRINA: Doamne! Năluca asta poate fi a orișicui.

PUIU: Tocmai. Dar asta-i nălucă de sînge și durere. Nu-i năluca ta ciugulită din cărți și din povești, fetițo. Tu n-o ai. Și nici nu poți s-o ai, fiindcă roaba din tine doarme încă. Trebuie să te trezești mai întîi. Tu, cea adevărată, stai în dosul frumuseții tale, ca o pungă de lacrimi în dosul unui ochi frumos. Scîncești, dar nu plîngi. Ești prea curată. Mai curată decît izvoarele

Onilahy, cari te spală numai privindu-le. Și frumoasă, de mă uimesc întrebându-mă cită dragoste te-a zămislit. Dar sub clopotul sub care stai, clopotul întunecos, mărginit și înăbușitor ca cel unde trudesc muncitorii sub apă, frumusețea ta e stearpă. N-a rodit și ea dragoste la rîndul ei.

IRINA: Nu-i adevărat.

PUIU: Ba da. Și dovada crîncenă e asta. Ai alergat aici.

IRINA: Dar nu trebuie să înțelegi greșit venirea mea.

PUIU: A nu! N-o înțeleg greșit. Eu n-o înțeleg deloc... Am întîlnit un grădinar care colinda lumea să afle loc prielnic pentru viețuirea unei plante. O buruiănă tulburătoare, care înfloarește o dată la cincizeci de ani. Omul n-o văzuse înflorînd. O aștepta. Apoi n-a mai avut răbdare. S-a trudit, idiotul, s-o facă să înflorească în fiecare an. Asta a izbutit într-adevăr. Niște flori ridicule și care n-aveau nici o semuire cu minunea florii unice, pe care nu-i om s-o fi văzut de două ori în viața lui. Totuși erau flori. Floarea unică a ieșit la un an după moartea grădinarului. Ai venit la mine ca la grădinarul cel nebun? Te voi sluji după învățătura lui. Spune, ce vrei?

IRINA: Acum vreau liniște. Nu mai vreau nimic decît liniște.

PUIU: Ai avut-o.

IRINA: N-am știut s-o prețuiesc; nu știam ce înseamnă neliniștea.

PUIU: Și crezi că acumă știi?

IRINA: Încep. Bănuiesc. Ai năpustit peste viața mea, mărunță și tristă cum e, o lume turburată, care nu-i pentru mine.

PUIU: Nu înțelegi nimic, neajutorato! Stai cu cartea frumuseții tale în mînă și nu pricepi o boabă din ea. Lasă-mă să te învăț s-o citești; trebuie să te scot, la dragoste, cum scoți florile la soare. Ce plîngi? Te simți umilită și mică? Dar firește că așa trebuie să te

simți. Te doare sufletul, cum te-a durut trupul când te-ai dat înția oară. Vrei tu să începi o trezire fără suferință?

IRINA: Dar n-am nevoie de ea.

PUIU: Prostii! Asta-i cum ai spune că n-ai nevoie de tine. Dar privește-te, boabă de strugure copt, tinjești după o mînă să te culeagă. Ca un ceasornic gata învîrtit, așa erai. Abia ți-am clătinat în inimă amintirea dragostei și ai început a-ți bate ceasurile. Ai început cu silă și rușine, cu simț al umilinții și cu plîns. Așa sentimentală uneori. De pildă, de douăzeci de mii de ani încoace. Ei haide, acum. Bate-ți ceasurile înainte. De-acum încolo începi să fii și tu femeie, alcătuire gingașă, care hotărăști de mersul lumii. Așa spun preoții, acolo, departe, magii bătrîni de dragoste, cînd scot din patul lor miresele să le dea mirilor, care le așteaptă în prag. Spune-mi acum, vrabie mică și năvingă, intrată pe geamul meu, pricepi tu de ce-am cîntat eu atîția ani la Tongobory, peste goluri, ca Solomon o Sulamită fără trup? Iată, astăzi încep să înțeleg că n-a fost trăire în trecut, cum credeam. Și cite încă mai credeam!...

IRINA: Și ce-a fost atunci?

PUIU: Nu știu. Cîntecele acelea văd că răsună departe. Poate că ele m-au minat spre apa pe care o caut eu aici. (*Blind.*) Tu ești Sfînta Vineri, care-o să mi-o dea? (*A luat-o de mîini și o apropie.*)

IRINA: Lasă-mă. Mi-e teamă de dumneata. În clipa asta nici nu te mai văd bine. Parcă ai fi făcut numai din umbre.

PUIU: Ai început să vorbești ca la Tongobory, fetiço.

IRINA: Poate. Pentru că toate îmi plutesc acum, ca într-un vis. Și totul e prea mult...

PUIU: Chiar și eu?

IRINA: Mai ales dumneata (*Rar, șoaptă.*) Ești prea mult... (*E așa de sleită, încît aproape se prăbușește sub brațele lui.*)

PUIU (*ca în vrajă, încet ca un descîntec*): Prea mult? Pămîntul e un măr, fetiço. Deci nimic nu-i prea mult. Și iată, poftă de vrăbiuță, acum vei înțelege, poate, pentru ce anume ai rătăcit astăzi pînă-n covrul meu. Și iată pentru ce eu, de peste lumi, am călcat pustii și mări, am tăiat două tropice și mi-am trecut soarele în partea cealaltă... Pentru ca acum — auzi? —, în dimineața asta, la ăst ceas luminos și curat, să ne întîlnim înțîia oară pe marginea unui pridvor. (*Cu oftat.*) Apă vie moale și bună, împăratul Jones se-ntoarce la osînda lui.

SCENA XII

PUIU, IRINA, apoi COANA IRINA și NEACȘU, care intră cîteva clipe mai tîrziu

COANA IRINA (*pășește cea dintîi pe scară, cu acea încredere a omului, care știe că nu găsește pe nimeni. Clipa cînd dă cu ochii de Puiu este cumplită. În amîndoi, încordarea trebuie să arate ajunsă lîngă explozie. Nu e nici o urmare însă. Doar pe buzele coanei Irina par să tremure cuvintele*): Iartă-mă... Credeam că...

(*Neacșu se ivește și el. Uimirea că dă cu ochii de Puiu e înlovărită de iureșul simțămîntelor amestecate, pe care e cuvenit să le aibă văzînd-o aici și pe nevasta lui, dar dîndu-și seama și de încordarea dintre coana Irina și fostul ei bogodnic. Presimțămîntele lui sunt hotărîte și amare. Din felul cum își privește pe Irina lui, rămasă fără vlagă, pierdută, lîngă un stîlp al cerdacului, trebuie să înțeleas că n-are nevoie de multe dovezi să măsoare primejdia. Își șterge fruntea în tăcere. E sudoare nouă.*)

E lupta din el să nu-și piardă cumpătul. Toată scena trebuiește desfășurată sub acest însemn.)

PUIU (care lăsase pe Irina din mâini, încă de la ivirea mătușii ei, își descleștează mînia pe Neacșu. Se repede la el, trecînd așa de aproape de coana Irina, încît ai fi zis, o clipă, că se năpustește la ea): Dacă ai venit din dreapta, drumul apucă la stînga. Dacă ai venit din stînga, drumul apucă la dreapta. Oricum, aici nu-i capăt de drum decît pentru mine. Cum vezi, ți-am dezlegat singur șarada, ca să nu te mai obosești.

NEACȘU: Dar dacă vii de la stînga și trebuie să mă întorc tot în stînga?

PUIU: Atunci ești un prost, fiindcă ai rătăcit drumul.

NEACȘU: Și numai proștii rătăcesc drumul?

PUIU: Ce rost au cuvintele astea?

NEACȘU: Să dau și eu un răspuns. Dumneata crezi că au vreo însemnătate cuvintele pe care le spunem noi acum? Fiecare ne gîndim la altceva. Uite și asta e o șaradă, în felul ei, dar e mai greu de dezlegat.

PUIU: Și-ai venit aici ca să mă pui la dezlegat șarade?

NEACȘU: Nu. Venisem ca să dezleg eu una. Numai că am găsit-o dezlegată în parte.

PUIU: Anume?

NEACȘU: Nu știam dacă ești aici.

PUIU: Iată că nu știi nici acum. Acestea fiind zise, înclină-te și pleacă. (*Apoi nu se mai poate stăpîni. Îl podidește un fel de ris, batjocoritor, rău.*) Caraghiosule! Într-adevăr, cuvintele n-au nici o însemnătate. Sînt niște zdrențe aruncate să ascundă o cămașă de forță.

NEACȘU: Cămașă de forță?

PUIU: Sau una de noapte, care, deh! uneori e mai tare decît cealaltă... Numai să fie ceva mai nouă. Altminteri e o ruină... Și eu n-am venit să jelesc ruinele. Cel mult pot să rid de ele, dacă aș vrea să le văd. Dar să mă lăsați în pace cu ruinele voastre. Am venit aici, la aceea ce nu se schimbă și nu-i pîngărit de vreme. La

dealul ăsta, pe care nu l-a micșorat decît creșterea mea și la zăriștea de colo, care-i și azi la fel, cum arată în lacrimile mamei. Atita tot. Ești nedumerit de vorbele mele? Dar de cînd receptorul unui telefon își îngăduie să fie mirat? Te așez acum din nou pe furca aparatului și mă întorc iarăși în coaja mea. Întoarce-te și tu. De altminteri, n-am poftă de ascultat vorbele nimănui. Nici cele spuse, nici celelalte. Haide, plecați! (*Și le întoarce spatele.*)

NEACȘU (*după ce s-a uitat la Irina și la coana Irina, căreia i-a făcut un semn din umeri și din cap, ca și cînd i-ar fi spus că nu-i prielnic să mai stăruie acum, spune tare, nevastei lui, care nu se uită la el*): Haide, Irino!

PUIU (*la auzul cuvîntului, tresare. Coana Irina e măritată cu acest om? Așa i se pare o clipă. Dar îndată și, uimît, bagă, de seamă că aceea care ascultă de poruncă este tînăra Irină. Face un „A!” scurt, și cu un gest o oprește. Se uită la Neacșu, îl măsoară, se uită la Irina, vrînd să-i afle o lămurire în ochii plecați, apoi întreabă pe avocat*): Dar cine ești tu, mîndrile factor comun, de se scutură la porunca ta și scoarța de pe copac, și piersicile din pom?

NEACȘU: Ce însemnătate are cine sînt, boierule, odată ce mă dai afară? Sînt un vecin. Și ca s-o aduc mai înflorat, cum văd că-ți place dumitale, lămuresc: un vecin, care-și adună poamele căzute din greșeală în ogradă străină. Cred că n-ai nimic de zis împotriva.

PUIU: Care vecin ești?

NEACȘU: Dacă aș spune, de pildă, că i-s bărbat, ce-ai zice?

PUIU: Oh! aș zice că trebuie să-ți dea numai decît două palme, să te dezmeticească.

NEACȘU: Apoi vezi? N-am eu dreptate să nu-ți spun? Atunci să încerc altfel, poate oi avea mai mult noroc. Eu sunt Neacșu.

PUIU: Aaa! Neacșu? Așadar tu ești un Neacșu! (*Irinei.*)
Vezi, fetițo, ce cumplit seamănă cu numele lui?

NEACȘU: A văzut mai demult, boierule. Cum am văzut și eu. Dar nu-i nevoie să mă mai lauzi pentru asta, că nu m-am trudit prea mult.

PUIU: Și ciți de-al de Neacșu blagoslovesc aceste locuri?

NEACȘU: Numai doi.

PUIU: Tu care ești?

NEACȘU (*nedumerit de întrebare*): Eu? Întrebarea e cam... deh! Așa că și răspunsul are să fie tot cam... (*Apoi văzînd că ochiul lui Puiu se încruntă, spune grăbit, ca să îndrepte.*) Sint — ca să zic așa — ca un fel de bărbat al Irinei.

PUIU: Dar ce dracul înseamnă asta „un fel“?

NEACȘU: Ei, Doamne, boierule! De ce vrei dumneata să spun mai mult, cînd ar trebui, poate, să spun mai puțin?

PUIU: Ce-i aceea mai mult și ce-i aceea mai puțin? Ori plutești, ori cazi la fund!

NEACȘU: Și cu cei care înoată, cum rămîne?

PUIU: Nici nu plutesc, nici nu se duc la fund...

NEACȘU: Eu cred că-i altfel: cînd plutesc, cînd cad la fund. Va să zică, nu-i neutru, cum spuneai adineauri. E ambigen. Și știi dumneata cum e cu substantivele ambigene. Masculinul e numai la singular. La plural e feminin.

PUIU: Dar ce-i neghiobia asta învîrtită?

NEACȘU: Dumnezeu știe. N-am dormit deloc aznoapte și peremne se răzbună vorbele pe mine. Pleacă fără să-mi ceară voie. De altfel, în dimineața asta cam așa se întîmplă cu toate. Să vede că a început să miroasă a libertate, ca primăvara, cînd vine cocostircul înapoi la cuib și prinde a bate toaca din creasta casei.

PUIU: Cocostircul sint eu?

NEACȘU: Nu știu. Știu numai că, hotărît, casa-i a mea.

PUIU (*arătînd-o pe Irina*): Și ea ce rost are în casa aceea?

NEACȘU: Ea? Ea e casa...

PUIU (*oprit o clipă pe loc, n-ar vrea încă să creadă*): Cum?

Adevărat? Tu ești bărbatul ei?

NEACȘU: În orice caz... e măritată cu mine.

PUIU (*bănuitor*): Ce înseamnă jumătatea asta de glumă în care tot răspunzi?

NEACȘU: Însemnează că îmi place replică, boierule. Eu sunt moșier din întâmplare și am fost avocat în chip provizor. Prin urmare, simțul de proprietate n-a ajuns să stăpânească așa de tare în mine, încât să-mi omoare dragostea de replică.

PUIU: Și bineînțeles, asta se leagă de ce spuneai la început, că vorbele pe care le spui n-au nici o însemnătate. Înțeleg. Ba încă înțeleg și altele. Bine! Atunci ia-ți de-aici femeia și limpeziți-mi casa.

IRINA (*tresare din mușenia ei, ca și când ar fi fost palmuită*): Cum?

PUIU (*violent*): Limpeziți-mi casa numaidecît!!

IRINA: Dar, pentru numele lui Dumnezeu, de ce? De ce asemenea vorbe? Dar ce-ai văzut anume?

PUIU: Pentru că ai un bărbat prea laș, de vreme ce se poate stăpîni să nu atace, iar el are o femeie prea lașă să ție piept. Te sfătuiesc însă să nu mai întrebi ce-am putut vedea dincolo de asta. Adică acolo unde, cum spunea dibaciul tău avocat, nu mai sunt cuvintele.

IRINA (*deodată mîndră, d'captă, aspră și rea*): Dumitale nu-ți mai îngăduiesc bănuiele necuviincioase.

PUIU (*la fel de dîrz*): Ceea ce înseamnă că nu te împotrivești unor certitudini cuviincioase, frumoasă avangardă.

IRINA: Știam că politeța e-o făptură gingașă. Dar nu credeam că se poate topi cu desăvîrșire în căldura tropicelor.

PUIU: Am găsit alta acolo, n-ai grijă. A omului gol și a soarelui, care te bate în creștet. În sfîrșit, politeța Sfințului Augustin, care binecuvînta fiarele. În clipa asta

...aș fi în stare să vă binecuvîntez și eu pe voi, Irină.
Într-adevăr, tot așa te cheamă.

IRINA (*înnebunită*): Isprăvește! Nu ți-i deajuns că ai pus
venin peste toată făptura mea? Unde vrei să mă duci?...
Unde?... (*Se repede la coana Irina, care stă ca de piatră.*
O ia în brațe.) Mătușă... (*Se răzgîndește.*) Nu... Tu nu
poți să mă înțelegi. (*În sfîrșit, se agață de Neacșu.*)
Nu-ți dai seama ce-a fost în stare să sfișie în mine...
Ce-a fost în stare să... (*Și hohotește de plîns în brațele*
lui.)

NEACȘU (*încurcat și totuși plutind între gînduri și îndemnuri*
ciudate. E liniștit și pare că începe să știe ce vrea. O
potolește, cu un fel de nepăsare superioară. Părintește);
Ei, haide, dragă, haide, liniștește-te...

IRINA: Și asta găsești tu să răspunzi?

NEACȘU: Păi ce vrei să fac?

PUIU: Ha! N-ai doi pumni?

NEACȘU: Am. Și ce să fac cu ei?

PUIU: N-ai auzit? S-o aperi. Sau poate ai un pistol?

NEACȘU: Am.

PUIU: Folosește-l fără teamă, că eu n-am.

NEACȘU: Păi, în asemenea caz nici n-ar fi nevoie să am
decît eu... Nu, boierule. Nu! De alta aș avea eu nevoie
acum: de-o replică.

PUIU: O aștept.

NEACȘU: Așteapt-o. Poate că tot oi avea norocul s-o
găsesc, așa cum trebuie găsită. Să limpezească și să
încheie totul.

PUIU: Atunci îți pot împrumuta eu una. Învăț-o:

În bruma soarelui apune
Plutesc nălucile pe dune
Și toate prind același chip
Din vînt, din scare și nisip.

IRINA (*lui Puiu*): Mulțumesc! (*Lui Neacșu.*) Înțelegi tu ce înseamnă asta?...

PUIU: O să înțeleagă mai târziu, fetițo, când o băga de seamă ce dobîndă plătește pentru împrumut.

NEACȘU: Aha! Va să zică, e vorba de un împrumut silit.

PUIU: Tocmai. Cam așa cum a fost azi dimineată, când m-ai silit și tu să primesc un împrumut, pe care nu-l cerusem.

NEACȘU: Bine, boierule, fie cum zici dumneata. Iar de vreme ce-mi trimiți înapoi împrumutul, cum singur spui, de nevoie, acum să plecăm acasă. Haide, Irino.

IRINA (*luminată*): Acum înțeleg. Ai aflat, în sfîrșit, mijlocul să răzbuni.

NEACȘU: Cum să mă răzbun?

IRINA: Pînă aci ai ajuns? Să înduri pînă și defăimarea ta și-a mea. Dar ce spun eu: s-o înduri? S-o stirnești chiar tu singur, așa cum ai stirnit-o, numai și numai să-l faci să se dezguste de mine? Ah! Mi-e scîrbă! (*Lui Puiu.*) Într-adevăr, aveai dreptate, dîmnule. Îi poți binecuvînta ca pe fiarele Sfîntului Augustin. Rămîneți cu bine... (*Iese fugind.*)

SCENA XIII

PUIU, COANA IRINA și NEACȘU

PUIU (*calm, mîngîindu-și barba*): Unde dracu am văzut eu scena asta? Bine jucată și-atunci, dar acum e popul înverzit al lui Oscar Wilde: și-a găsit expresia. Și totuși... Hm! cînd eram în Egipt, la nu știu care templu din susul Nilului — cine să-l mai ție minte cum îl cheamă? — am întîlnit un îmblinzitor de șerpi. Cînta dintr-un fluier mic cît degetul și îndată ieșea o cobră dintre crăpăturile zidului. Niciodată n-am înțeles eu de ce nu ieșea decît una. L-am întrebat și mi-a

răspuns: Pot să fac să iasă și două. Dar de-a doua să vezi dumneata. Frumoasă poveste, nu?

NEACȘU: Da...

PUIU: Dar să vezi sfîrșitul!... Cobrele din templu nu erau toate la fel... Unele, de pildă, veneau repede, dar cînd își dădeau seama cine le-a chemat, fugeau și mai repede înapoi. Auziseră de felah, sau erau din cele cu dinții ruși odată, n-aș ști spune. *(Cu aluzie la coana Irina, care șade în spatele lor.)* Una, însă, oho! — s-o fi văzut!... cobră care seamănă într-adevăr cu numele ei. Parcă o simt în spatele meu... A venit încet, s-a făcut ghem, apoi s-a ridicat dreaptă și-a împietrit în tăcerea ei de venin, de-ai fi jurat că rosturile s-au schimbat și că felahul vine la pămînt.

NEACȘU: Pe urmă?

PUIU: Eh! Pe urmă a rămas și ea fără dinți. *(Alt ton.)* Mi se pare mie că nu-ți place sfîrșitul meu? Ce să-ți fac? Nu pot omori de bună voie un felah pentru doi dinți de cobră.

NEACȘU *(în rîs)*: Nici n-ar fi frumos.

PUIU: Cel puțin pentru noi doi. Pentru lumea cobrelor frumusețea a fost cînd a murit.

NEACȘU: L-a mușcat?

PUIU: Da. Dar alta. Un puișor mai mic decît fluierul lui și de care, îmi închipui, nu s-a ferit prea mult. I s-a părut o joacă... *(Încetîșor, ca o taină.)* Ce crezi? N-o fi fost cumva un pui al celeilalte? Mereu mă gîndesc la asta. Ia ajută-mă. Poate că dezlegăm taina. *(Alt ton.)* Nu pricepi nimic, măi prostule. Stai cu gura căscată și ascultă ca Mago, cînd îi vorbesc românește. Înțelege doar cînd îi spun: „Prostule!“ Atunci suride și se simte fericit.

NEACȘU: Asta înseamnă că pricepe?

PUIU: Firește. Pricepe ce vrea el, ca și tine.

SCENA XIV

PUIU, COANA IRINA, NEACȘU, COANA FIȚA,
DUMITRACHE

PUIU (*cînd zărește pe Dumitrache venind cu Fița sare în sus și strigă*): Uite-l! (*Către cei doi, care vin.*) Stați acolo!... (*Lui Neacșu, repede, înfrigurat.*) De cincizeci de ani îl aștept...

NEACȘU: Pe cine?

PUIU: Pe el... Guliver în țara piticilor. La patru ani, fugisem de-acasă într-o seară — colo peste drum, pe șleahul care duce la gorgan, căci de pe el voiam eu să conduc lumea. M-a oprit o iazmă. O arătare. Se ridica din dosul movilei o nămetenie de nour vinăt, ca un om uriaș, și m-a gonit înapoi. Acolo nu mai este de mult. A bătut un firișor de vînt și l-a împrăștiat. Dar aici (*Își bate fruntea.*) trăiește de cincizeci de ani, cu toate furtunile care m-au cutremurat. Iată, astăzi știu de ce-a rămas. A rămas pînă am învățat poveștile bunicii, ca să-i pot da nume. Și a rămas azi, ca să-i dau trup... Va să zică visul se poate împlini. Pricepi tu asta? Totul e să aștepți. Bine-ai venit, Guliver. În casa asta, unde toată lumea intră nepoftită, tu ești singurul chemat.

(*Dar Dumitrache, luat cu asemenea vijelie, nu mai pricepe nimic. Se uită la coana Fița, nedumerit. Nici ea nu are îndemn la vorbă. Nu știe de n-ar fi mai bine să tacă.*)

PUIU (*întreabă atunci pe Neacșu*): E mut?

NEACȘU: Cam...

PUIU: Și ea?...

NEACȘU: Ea? Numai amuțită...

PUIU: Cum îi cheamă?

NEACȘU: Dumneaei e coana Fița.

PUIU: Leit! Iar el?

NEACȘU: Dumitrache Harabagiu.

PUIU: Minunat duruie. Va să zică e un Guliver continental. Și-a lăsat corăbiile. Nu cumva și-o fi lăsat și obiceiurile? (*Lui Dumitrache.*) Îți ajunge prinzul cu zece butoaie de vin și douăzeci de boi fripți, sau astăzi vrei ceva mai mult?

DUMITRACHE: Păi, coane Puiule...

PUIU: Auzi? Îmi spune Puiu, ca acum cincizeci de ani... Atunci pot să-ți spun și eu tot Guliver! Nu?

DUMITRACHE: Mă rog... Eu... Guliver... Harabagiu... Totuna... nu?

PUIU: Negreșit! Doamne, și ce frumos vorbești! Iată, îmi pare rău că nu-i Mago aici. Te-ar înțelege de minune. Eu însă, care nu sunt atît de deștept ca el, am să cer o lămurire. Mi se pare că tu și cu Neacșu sînteți singurii mei vecini de moșie.

DUMITRACHE (*lui Puiu*): Îhî!

PUIU: Mi se pare, iarăși, că tu și cu Neacșu ați venit azi dimineată pe aici, cînd dormeam...

DUMITRACHE: Nu... Că dumneata... nicht... (*Și arată spre dormitor.*)

PUIU: Nicht în pat... Dar în copac. Ia! Verstanden? (*Văzîndu-i cum se uită de îngroziți unii la alții, urmează.*) Va să zică, aș avea puțința să știu tot așa de mult cît știți și voi, într-o privință. Ba chiar să știu de ce anume mi-a fugit de aici din casă moșneagul Maftei, cu toate boarfele lui, în cap cu baba.

NEACȘU: A fugit Maftei?

PUIU: Da, a fugit și Maftei, cum a fugit și nevastă-ta.

FIȚA: Irina? Unde a fugit Irina?

NEACȘU: Acasă... coană Fițo. Acasă la ea.

PUIU: Acasă la tine.

NEACȘU: Cu atît mai bine, nu-i așa?

PUIU: Bagă de seamă însă că moșneagul se întoarce.

NEACȘU: La casa lui.

PUIU: La casa de unde a fost alungat. Îl aduc înapoi Mago și cu vechilul, care era aici.

NEACȘU: Iftode...

DUMITRACHE (lui Neacșu): Eh? Ich habe es gesagt!

PUIU: Ei, Guliver... Pare-mi-se mie că ai început să lepezi bătrînele litere de pe tine. Haide, ai curaj și zvirlle jos pe toate. Pe urmă, spune bărbătește, pe șleau! Nu fi avocat prost, ca ăsta, care face cu gîndurile lui ceea ce făceau conțopiștii odinioară. Învîrteau de zece ori condeii pînă să scrie o buche. Haide! Spune ce vrei? Am încredere în tine, pentru că cel puțin tu nu ți-ai trimis nevasta înainte.

NEACȘU (moale): Ascultă, boierule, să fim, cum se zice, oameni. Să ne fie milă unul de altul.

PUIU: Atunci n-am mai fi oameni.

NEACȘU (dă din mîină, cu lehamite): Dacă începi iar cu de-al de astea...

PUIU: N-am început eu, ați început voi, cînd mi-ați tăiat drumul aseară. Eu v-am lăsat în pace. Toată noaptea mi-ați mușluit la ferestre. V-am lăsat în pace. Cînd am plecat peste deal, la miezul nopții, mi-ați călcat urma pas cu pas. V-am lăsat în pace chiar și după aceea... Eeee! Dar a venit clipa cînd s-a spart în țăndări toată răbdarea mea! (Urlă.) Să vă ia toți dracii! Ce poftiți de la mine? Omenie? Dar ce mi-ați dat voi? M-ați făcut să colind lumea, ca o fiară hăituită.

NEACȘU: Noi? Boierule?

PUIU: Mă faceți să vorbesc mai mult decît trebuiește. Dar înțelegeți odată că eu am venit aici să trăiesc în liniște cît mai am de trăit!

(Se face deodată o tăcere și se întinde deodată o groază, de parcă auzi toate inimile bătînd. Ochii tuturor mișcă de la unii la alții.)

PUIU: Ce v-a speriat așa? Ce grozăvie am spus? Că am venit să rămîn? Haide, Neacșule, curaj!

NEACȘU: Noi credeam că dumneata numai așa, în treacăt...

PUIU (își ascunde ochii și spune înfundat, cu silă și necaz): Ah? Ce prost sunt și eu. Mereu mi se pare că înțeleg...

Iar pină la urmă, bag de seamă că nu înțeleg nimic.
(*Apoi izbucnește.*) Să nu-mi dau eu seama ce rost
are graba venirii voastre? Mi-i și rușine. Dragii mei
vecini, iertați-mă! Va să zică, voi credeți că eu plec
repede... astăzi poate?

DUMITRACHE: Selbstverständlich!

PUIU: Și atunci v-ați grăbit să-mi urați drum bun.

FIȚA: Bineînțeles.

PUIU: Doamne! Cum se poate înșela un om! Și ce prăpas-
tie poate da o deosebire de nimica toată ca asta, în
toate faptele și în toate vorbele. (*Lui Neacșu.*) Și tu...
pe tine te-am nedreptățit mai mult ca pe toți... (*Îi
pune mîna pe umăr.*) Bunul meu prieten! (*Lămureș-
te.*) Știi, așa se zice la teatru, în melodramele cele fru-
moase! Iar la vorbele astea cortina cade, pentru ca
publicul să aplaude... și începe tabloul următor.

DUMITRACHE (*simte bătaia de joc*): Ascultă... boierule...
Dumneata... Ne... (*se bate pe obraz*) și noi! Nu?

PUIU: Taci din degete, prostule. Cum nu înțelegi ce rol fru-
mos ai tu în piesa asta?

DUMITRACHE: Ba eu... hehe! Foarte... Numai că mit
Harabagiu geht's nicht!

PUIU: Așa? Și cum? Nu vrei să fii cel care câștigă?

DUMITRACHE: Brauch nicht... Ich zahl.

NEACȘU (*vrea să-l oprească*): Dumitrache!

DUMITRACHE: Fertig... Dumneata... (*vorbești*) hara-hara-
hara-hara... dar nimic... Nu vezi? Dumnealui tot pe...
(*adică pe ocolite*) ca să ia bani mai mult de la noi...

PUIU: Mai mult ce?

DUMITRACHE (*scoate câteva pachete de bani și le trîntește
pe balustradă*): Geld!

PUIU (*o clipă, uluit, apoi deodată chiuie*): Bani? Noi?

DUMITRACHE: Warm.

PUIU (*ia pachetele în mîna*): Noi nouți... În serie... (*Și se
bucură, ca un copil.*) Nu mai ai?

DUMITRACHE (*îl arată pe Neacșu*): Er...

PUIU: Tot așa de noi?

DUMITRACHE: La fel.

PUIU: Citi?

DUMITRACHE: La fel...

PUIU: Și citi sunt aici?

DUMITRACHE: Socotit... cit trebuie... Șapte eu și șapte el.
Gut?

PUIU: Wunderbar!

DUMITRACHE (*întinde mîna*): Ein Mann, ein Wort.
Primești?

PUIU: Primit!...

DUMITRACHE (*lui Neacșu*): Das Geld, logofete... Eh!
(*Triumfător.*) Văzuși? Ce că so... ce că so... Ein, zwei,
drei... (*Și-i dă lui Puiu banii lui Neacșu.*)

PUIU (*îi ia, îi vîră în sacul lui. Dar el scoate însă alte pachete de bani vechi și le dă înapoi*): Mulțumesc. Aștia vechi și murdari nu-i pot suferi...

NEACȘU (*îl bate pe umăr pe Dumitrache, în zeflema*): Dumitrache, frate, bravo! ! ! A ieșit cum ai zis tu: Ein-zwei-drei.

(*Dumitrache își umflă pieptul și e gata să izbucnească. Face doi pași pînă în fața lui Puiu. O clipă, amîndoi stau ochi în ochi, cu dinții încleștați.*)

FIȚA (*îl apără pe Dumitrache, eroică*): Să nu dai în el!
(*O larmă surdă crește de departe. Apoi tot mai tare și mai deslușit. Sunt glasuri furioase și de lume multă. Toți cei din scenă tresar.*)

FIȚA: Ce-o fi asta?...

DUMITRACHE (*se uită*): Verstehe nicht... Lume... Asta... Foarte...

PUIU (*se uită și dintr-o aruncătură de ochi pare a fi înțeles ceva. Dovadă că se întoarce cu ochii ținți la Neacșu. Aproape liniștit*): Vine satul, nu?

NEACȘU: Nu știu... Poate...

PUIU: De ce vine?

NEACȘU: Nu știu...

PUIU: Cine i-a stîrnit pe oameni? Nu ştii?

NEACŞU: Bănuiesc.

PUIU: Aha!...

NEACŞU: Se vede că vin să afle cum rămîne cu ei, care au muncit de treizeci de ani pămîntul...

PUIU: Şi nu şi-au închipuit că pot să li-l dau înainte, aşa cum l-am dat?

NEACŞU: Dacă era să-l dai aşa, nu mai era nevoie să vii aici şi să rămîi.

PUIU: Asta e replica pe care o aşteptai?

NEACŞU: Asta cel mult e replica lor, boierule, nu a mea.

SCENA XV

ACEIAŞI. Apoi, deodată dau năvală chiuind de spaimă fetele lui Dumitrache şi, numaidecît, IFTODE cu NEGRUL şi cu MOŞ MAFTEI.

PUIU (*văzîndu-le*): Aaa! Ca puii de negru cînd pornea tam-tamul. De prin toate tufişurile! În sfîrşit... Încep să mă simt din nou în Africa...

IFTODE (*gîfîie de nu mai poate*): S-a luat satul după noi, boierule. Au innebunit răzăşii, cînd au văzut harapul. Cu furcile să-l omoare, nu alta.

PUIU: Pe Mago? Dar omor o jumătate de lume pentru el! (*Se repede la Neacşu şi-l înşfacă de piept.*) Tu ai făcut mişelia asta?

NEACŞU: Eu?... Dar cine l-a trimis în sat?... Mai bine întreabă moşneagul, că el apucase înainte.

PUIU (*la bătrînul de jos*): Ascultă... În Africa, bătrînii care nu mai sunt buni de nimic, sunt suiţi în virful copacului şi lăsaţi să moară de foame. Pînă diseară acolo te urc...

MOŞ MAFTEI: De ce, conaşule?

PUIU: Ce-ai spus oamenilor din sat?

MOȘ MAFTEI: Dar ce era să le spun, păcatele mele, că ei știau mai multe decât mine.

PUIU: Ce știau?

MOȘ MAFTEI: Și de umblat noaptea ... și... de cimitir... și că nu ești în toate ale dumitale...

PUIU (*lui Neacșu*): Nici asta nu știi de unde vine?

NEACȘU: Poate că a fi ceva în purtarea dumitale să îndreptățească și asemenea bănuiei...

PUIU: O, da! Firește. Pentru că nu port pantaloni mai lungi decât picioarele, cum îi porți tu. Dar ce vrei? Eu nu-s învățat să port toate mai mari decât măsura mea, cum îți porți tu nevasta și moșia.

NEACȘU: Moșia?

PUIU: Ah! Bunii mei prieteni, o să vă fac eu să vă mușcați pumnii cei hrăpăreți. Adică, dacă n-am spus-o, credeți că nu știam ce-ați mișelit cu moșia lui Paul. Și credeți că nu le știu și pe altele încă? Ba chiar de mai multă vreme?... E o pădure pe-un colț de deal, Neacșule, o știi?... Se ia înapoi aceea... Și tu, Guliver, ai un iaz cu prea mult pește pentru tributul tău... Ați răsluit ca-n codru fără stăpin?... Ei bine, iată-mă-s, v-a venit unul!

NEACȘU: Să fie bine-venit dacă-i dumnealui stăpinul! Dar noi, dacă nu te superi, am pune o întrebare. Cu ce ne dovedește dumnealui că are drept de stăpinire?

PUIU (*nu înțelege*): Ce întrebare neghioabă este asta?

NEACȘU: Neghioabă, adevărat. Dar cere răspuns.

PUIU: Ce răspuns vrei? Nu mă știi cine sunt?

NEACȘU: Noi? Nu, boierule. (*O pauză de spaimă. Urmează încet și o perfidie fără seamăn.*) Și nimeni dintre noi nu te cunoaște...

PUIU: Nimeni? (*Se repede la moș Maftei.*) Moșneagule, cine-s eu?

NEACȘU: Ia seama, uncheșule, că-i vorba de jurămint. Acum un ceas mi-ai spus că nu-l cunoști...

MOȘ MAFTEI: Păi... dă...

PUIU: Mă cunoști, ori nu?

MOȘ MAFTEI: Dacă spuneiți dumneavoastră... știu eu?

NEACȘU: Jură!

MOȘ MAFTEI: Nu. Asta nu...

PUIU (*il zvrle jos*): Ah! (*Și-apoi, deodată, își aduce aminte.*) Doamne! Parcă-mi luase mințile... Pașaportul! (*Scoate dintr-un buzunar și-l întinde.*) Poftim!

NEACȘU: Mda! Într-adevăr... Ar merge și ăsta, măcar că are o fotografie cam veche. Numai că noi am primit o veste ciudată. Anume că Puiu Balș ar fi fost ucis.

PUIU: Ce?

NEACȘU: În sfârșit, eu nu știu... Asta o știu mai bine jandarmii... și lor ar trebui să le dovedești că ești Puiu Balș. Numai că asta nu văd cum ai să le-o dovedești, când nu mai este nimeni pe care să-l cunoști?

PUIU: Și... nu mai este nimeni pe aici care să mă cunoască? (*Tăcere de moarte.*) ... Ni-me-ni? (*Pauză. Nici un răspuns.*)

NEACȘU: Tanti Irino, poate că-l cunoști dumneata?

IRINA: De vreme ce el nu mă cunoaște pe mine, cum am să-l cunosc eu?

NEACȘU: Va să zică ni-me-ni. Iată, boierule, asta e replica mea...

(*Afară urletele mulțimii cresc.*)

PUIU (*dă un țipăt sălbatec, ca de junglă*): Mago, bali tam-tam... Bate tam-tamul, să fie ca acolo. (*Și în sunetul mereu crescând, în ritmul tot mai încordat, stau față în față, Puiu de o parte și tot semicercul vrăjmaș al celorlalți. Spune rar, rînjind.*) Tocmai așa a fost când m-a prins tribul...

NEACȘU: Și ce s-a întîmplat pe urmă?...

PUIU: Pe urmă?... M-au făcut regele lor!...

C O R T I N A

BRUNEHILDE: Se dă la adăpostul cui poate să-l apere.
N-ai decît să nu-l mai brutalizezi! Scurt!

FIȚA (lui Dumitrache, care se bucură): Bine! Lasă că dă Dumnezeu să-mi mărit eu fetele și să rămînem numai noi doi, față în față. (Zgomot mare de sticlărie spartă). Iiii! Acu nu-i revolver... Asta-i oglindă spartă! Dumnezeule! (Veselă.) Te măriți, Brunehilde! Să mă tai, dacă nu te măriți! Cînd vorbeam de măritat s-a spart oglînda...

DUMITRACHE (îi face semn, apoi o amenință cu degetul): Coană Fițo!... Eh! Ce-a... (spus) ăla (adică Puțu) e una și cee... (vrem) noi cu... (Brunehilde) e alta... El... Deh! Patru...! (femei vrea) Asta... Niemals!

FIȚA: Dar eu nu vorbeam numaidecît de el... Măcar că, de ce n-am vorbi? Poate dă Dumnezeu și se dovedește că Neacșu a spus minciuni... Și lasă... N-ai tu grijă, că-i trece lui pofta de patru, cînd o da de una ca Brunehilde. Doar e fiică-mea...

DUMITRACHE: Păi, deh!... Astaa!... (e drept)

FIȚA: ...Va să zică face cît zece...

DUMITRACHE: Ea cit... (zece) și el... (cît) toată lumea... nicht gut! (O arată pe Brunehilde.) Amețește.

BRUNEHILDE: Eu, papi? (Și zîmbește, sigură pe ea în-săși.) Mă crezi din generația lui mami?

FIȚA: Lasă, Brunehilde, fetițo, că nici vremea noastră nu era de rușine. Femeia amețea și bărbatul își pierdea mintea... Cred că era destul de bine, nu?

BRUNEHILDE: Ța va! Lui papi nu-i place, firește.

DUMITRACHE: Nu... Das geht nicht... Tu... eh!... (adică ești micuță) și el... (arată barba mare) Fünfzig!

BRUNEHILDE: Vai ce înapoiat ești, papi. Auzi, mami, ce-i trece prin minte!

FIȚA: A! Dumitrache, te rog... fetei prostii în cap! I-auzi dumneata! Dai de-un om serios... De-un om cu mo-

șie, va să zică, de un om cu experiență... Să-i rămie
și fetei o situație... Și tu... Și apoi pare el mai mult
de patruzeci? Ba unde pui că-i mai tânăr ca tine, care
pari mai puțin decât ai...

DUMITRACHE: ...Da... dar eu... 'mneata... nu ca fata
'mneatale...

FIȚA: Și ce? Par eu mai... decât Brunehilde... Jură lumea
că sîntem surori. Ia spune, Neacșule și tu, care ești
om cuminte. Dar spune drept. Tu, dacă n-ai fi însurat,
n-ai lua o fată ca Brunehilde?

NEACȘU: Eh! Ce să mai!

DUMITRACHE: Coană Fițo... Asta nu-i...

BRUNEHILDE: Ba e, papi dragă, fiindcă eu știu foarte
bine că nea Neacșu m-ar lua.

DUMITRACHE: Păi... el... deh! Dar tu?

BRUNEHILDE: Ce mă împiedică?

DUMITRACHE: Treizeci de... asta... ani...

BRUNEHILDE: Papi dragă, asta poate să-l împiedice pe
el, nu pe mine.

DUMITRACHE (*se trudește să înțeleagă, dar nu poate*):
Kann nicht verstehen...

BRUNEHILDE: Știu. Dar acum să-ți spun un lucru. Pi-
randello zice că eu sînt mai mare ca tine cu optespre-
zece ani.

DUMITRACHE: Păi, cum?... Că...

FIȚA (*nu mai poate răbda, arată cu degetul ciocănindu-i
fruntea*): La minte! Înțelegi? La minte?

DUMITRACHE: Ach! So! Asta și tata mare: Capra... he...
iada... he... Was?

BRUNEHILDE (*zîbind în zeflemea*): Cam așa, papi,
cam așa...

(*Iarăși citeva trîntituri de lucruri în casă.*)

DUMITRACHE: Astaa... Coană Fițo... Gewiss... mitra-
lieră...

FIȚA: Ei, lasă-mă în pace. Destul îmi sare mie inima la
trăzniturile lui. Eu cred că de azi dimineată pînă acum,

de cînd tot trîntește, n-a mai rămas în odaia de-acolo nici un lucru nefărmat. Ce plăcere o fi asta să spargi bunătate de lucruri?

NEACȘU: Mare! Și cu cît lucrul e mai bun, cu atît e plăcerea mai mare. Uite, de pildă acum, m-ar unge cu miele să sparg și eu un geam. Sau să rup stîlpul de colo, să cadă ceardacul peste noi.

FIȚA: Doamne ferește! Și de ce?!

NEACȘU: Nu știu... Așa... să simt că-s tare...

FIȚA: Ridică un butuc în brațe.

NEACȘU: Nu... Fiindcă atunci simt că nu-s tare. Dacă aș putea să-l trîntesc și să se facă țandări, da. Mă rog... dumneata nu simți uneori nevoia să zvîrli cîte o farfurie în capul lui Dumitrache?...

FIȚA: Bine, așa...

NEACȘU: Și ți-ar plăcea s-o zvîrli, și să nu se spargă?

FIȚA: De obicei se sparge. Dar asta-i altceva. O farfurie, două, nu-i toată casa. Măcar dacă i-ar folosi la ceva.

NEACȘU: Își trece vremea. Afară nu poate să iasă, că sîntem noi, iar satul stă colo în pâr, jandarmii nu vin să limpezească odată lucrurile.

FIȚA: De ce nu vin?

NEACȘU (*prefăcut*): Nu știu. Aud că ar fi plecat amîndoi azi dimineață și că nu se știe cînd se întorc.

COANA IRINA: Și cît are să ție asediul, Neacșule?

NEACȘU: Ce-ai zis, tanti?

COANA IRINA: Am întrebât cît are să ție asediul. Adică, întreb și eu proteste. De bună seamă pînă la capitulare. Întrebarea e doar dacă o vrea să capituleze.

NEACȘU: Cine?

COANA IRINA: El.

NEACȘU: Păi, tanti dragă, știi dumneata care-i adevărul? Asediații sîntem noi,ăștia de din afară. Și cred că noi trebuie să capitulăm, nu el. E mult mai tare decît credeam.

COANA IRINA: Atunci de ce-ai dezlănțuit toate astea?
De ce ții toată lumea asta aici? De ce-ai trimis jandarmii peste Prut, primarul nu știu unde și notarul peste șapte văi?

NEACȘU: De ce? Îmi vin în minte fel de fel de lucruri. De pildă. Am avut odată un proces la jurați cu doi flăcăi cari, la o ceartă de horă, au scos cuțitele. Unul din ei a prins cuțitul celuilalt cu mâna, drept de tăiș. A murit din asta.

COANA IRINA: Și tu care ești?

NEACȘU: Nu știu. Sintem încă în fierbințeală. Nu se simte unde e tăietura. Dar mai știu și alta. Dar asta-i mai tristă. Sint unele boale grele pe cari doctorul le vindecă dind bolnavului malaria. Pe urmă bolnavul se vindecă și curat moare numai de malarie.

COANA IRINA: Nu pricep ce legătură are?

NEACȘU: Nici eu. Dar de bună seamă trebuie să aibă vreuna, de vreme ce mi-a venit în minte. (*Sare în sus, arătând că a văzut pe cineva.*) Ah! În sfârșit! Uite-l că vine.

TOTI (*zarvă mare se stirnește, întreabă și vor să vadă*): Cine? Cine vine? Unde?

SCENA II

ACEIAȘI, apoi, gîfîind, urcă scările MOȘ MAFTEI

NEACȘU: Ei, ce-i, moșneagule?

MOȘ MAFTEI: Ce să fie, boierule.

NEACȘU: Era acasă, nu?

MOȘ MAFTEI: D-apoi!...

NEACȘU: Și ce-a spus?

MOȘ MAFTEI: Ce să spuie? Dar mai întîi i-am spus eu așa cum mi-ați spus și dumneavoastră.

NEACȘU: Și te-a ascultat?

MOȘ MAFTEI: Păi dar.

NEACȘU: Bravo. Și ce ți-a răspuns.

MOȘ MAFTEI: Dintru început nu mi-a răspuns nimic. Mi-a hotărit să aștept și a dat poruncă să-mi aducă Maranda de mincare, unde-i spuseseam eu că 'mnea-voastră n-ați mincat. După aceea, la plecare, mi-a spus așa: Spune-i multă sănătate, și să știe că nu-s supărată deloc și să n-aibă nici o grijă și...

NEACȘU: Și...

MOȘ MAFTEI: Și... multă sănătate și...

NEACȘU: Și?

MOȘ MAFTEI: Și-atita.

NEACȘU: Bravo.

MOȘ MAFTEI: ...Adică mi-a spus: „Ține de colea“... că mi-a dat niște pitaci pentru osteneală.

NEACȘU (*îi numără banii în palmă, apoi, mărînimos, scoate și el punga*): Atunci mai poftim și de la mine... și-ți mulțumesc...

MOȘ MAFTEI (*în estimp caută cu ochii de jur-împrejur, apoi văzînd obloanele trase la ferești, întreabă*): Dar... (*Arată cu capul într-acolo.*) Tot acolo-i?

NEACȘU: Tot.

MOȘ MAFTEI (*se duce la geam și bate încet*): Conașule... (*I-i aproape teamă să bată a doua oară.*) Conaș Puiule...

SCENA III

ACEIAȘI, apoi glasul lui PUIU și, în sfîrșit, chiar el.

PUIU: Ce mai poștești, dobitoc bătrîn!

MOȘ MAFTEI (*la vorba asta tresare și cască gura, ca la o vedenie uluitoare. Se întoarce spre cei de față*): Cine-i în odaie?

DUMITRACHE: Păi... El...

MOȘ MAFTEI: Care el?

FIȚA: Conașul Puiu, ce mai întrebi?

MOȘ MAFTEI: Dar care conașul Puiu?

DUMITRACHE: Măi... tu... asta... cam... *(nebun)* Doar... deh!... Adineauri... *(și arată barba)*

MOȘ MAFTEI *(dă din cap, ca și când nu se poate să fie acel despre care vorbesc)*: Asta-i minune mare.

NEACȘU: De ce?

MOȘ MAFTEI: Asta-i conașul Puiu!

DUMITRACHE: Păi eu ce?... Nu?...

MOȘ MAFTEI *(apasă)*: Asta-i conașul Puiu al meu. *(Își face cruce.)* Doamne Atotputernice, ce-o mai fi asta... *(Bate încă o dată la geam.)* Conașule, ia vino pină afară. Am ceva de taină cu 'mneatale.

NEACȘU *(cu inima înghețată de presimțire, întrecăbă repede)*: Dar ce taină ai cu el?

MOȘ MAFTEI: Păi, dacă-i de taină cu dumnealui, cum am să-ți spun 'mneatale. *(Iar bate.)* Conașule, vino, bre, afară, că am să-ți dau ceva. *(Vrînd să vorbească mai tănuț, șoptește la geam ceva. Apoi tare.)* Ai auzit?

NEACȘU: Ce-ai să-i dai? Spune?

MOȘ MAFTEI: Lasă-mă, coane Neacșule, că nu-ți spui matale, măcar de m-ai omori.

NEACȘU: Dar ce e de nu vrei să spui? *(Și îl ia de gît.)*

MOȘ MAFTEI: Conaș Puiu, sări, bre, să-ți dau pistolia.

NEACȘU: Ahaaa!... Dă-o încoace...

MOȘ MAFTEI *(se apără)*: Pistolă de la duia Ina, conaș Puiu! Vin mai repede, că mi-o ia dom' Neacșu! *(Dar Neacșu degeaba l-a căutat în toate buzunarele înfrigurat și spunînd...)*

NEACȘU: Te omor... Dă-o...

(Două trîntituri de ușa, ca două detunete, punctează intrarea lui Puiu. Ras și în frac. E uimitor de elegant și de frumos. Pare mai tînăr cu douăzeci de ani. Lumea de față dă un țipăt scurt de uluire, apoi încremenește. Cel dintîi care cutează să deschidă gura este moș Maș.)

tei. Tremură tot și mai că nu plînge, spunînd întîi în șoaptă, apoi tot mai tare.)

MOȘ MAFTEI: Conaș Puiu... Țsta e conașul Puiu al meu... *(Celorlalți.)* V-am spus eu că-i conașul Puiu al meu... Cum te-a adus Dumnezeu?...

PUIU *(cu milă, tare, dar blind)*: Dobitocule bătrîn.

MOȘ MAFTEI *(își pierde mintea de fericire, ride și plînge totodată)*: Așal! Așa-mi spuneai cînd erai mititel... Așa... *(Apoi deodată, îngrijat.)* Dar nebunul unde-i?

PUIU: L-am tăiat în bucăți. Jumătate l-am pus în traistă, și jumătate l-am zvirlit în găleată. Acum dă scrisoarea.

MOȘ MAFTEI: Scrisoarea? Care scrisoare? Ahaaa! Pistolia... Văleu, așa-i... Că și uitasem... *(Se oprește.)* D-apoi duia Ina mi-a zis s-o dau lui...

NEACȘU: Nebunului, firește. Să vie nebunul să i-o dai...

MOȘ MAFTEI: Așa-i... *(Apoi se răzgîndește.)* Neea... Că nu-i așa... Mi-o spus s-o dau lui conașu Puiu. Dumneaei n-a spus de nebun.

NEACȘU: Dar pricepe că Irina aceuia i-a scris, nu dumnea-lui de aici.

MOȘ MAFTEI *(lui Puiu)*: Merge și-așa. Dom' Neacșu ăsta totdeauna le sucește bine.

PUIU: Daa... Totdeauna... *(Bătrînului.)* Acum ce-ai să faci? Mie nu mi-o poți da, că nu-s nebunul. Dar nici lui Neacșu nu i-o poți da, că nici el nu-i nebunul.

MOȘ MAFTEI *(căutîndu-și buzunarele)*: Mai încape vorbă? Deocamdată nu-ș, ciorile, unde-am pus-o că n-o găsesc deloc...

NEACȘU: Nu cumva ai uitat-o și pe asta acasă?

MOȘ MAFTEI: Te pomenești... Că nu-i... Nu-i... Iaca nu-i... Offf! *(Și ștergîndu-se pe frunte, scoate căciula, de sub care lunecă plicul și cade jos.)*

(Neacșu, violent, pune piciorul pe el.)

MOȘ MAFTEI: Iote-l...

PUIU (*a văzut. Se duce în fața lui*): Dă-mi voie să ridic ceea ce-ai călcat tu în picioare. Știu, ai să spui că aperi cum poți aceea ce crezi că trebuiește apărât. E foarte frumos. Azi dimineață nu m-ar fi supărat. Acum sînt însă în frac. Nu pot suferi să văd asemenea apărare. Prea murdărește...

MOȘ MAFTEI (*i-a dat piciorul lui Neacșu la o parte. Ia plicul și-l șterge*): Păi ce, de-aceea mi-a dat duia Ina pitaci?

PUIU (*a făcut o mișcare scurtă, ca să-l oprească pe Neacșu, care era gata să se repeadă la moșneag*): Ataci un bătrîn, prietene. (*Apoi ia plicul din mîna lui moș Maftei, citînd.*) Domnului Puiu Balș, în mină. În mină... în mină... în mîna în care de zece ani... ori douăzeci, n-a mai fost asemenea făptură... (*Zîmbește bătrînului.*) Scrie „Domnului Puiu Balș“, se poate să fie o greșeală (*Cu ochii la Neacșu.*) și noi știm că este o greșeală la mijloc, nu? Dar eu tot am să deschid plicul. (*Începe să rupă încetișor învelitoarea. În vremea asta, Neacșu e în prada unei lupte cumplite cu el însuși. Nu-l desparte de omor decît un deget. Face un pas ciudat și șovăielnic spre spatele lui Puiu, de nu se știe bine dacă vrea să-i sară în spate sau să-l împuște. Atunci Puiu scurt și violent poruncește.*) Neacșule! Nu fi slugă. Dacă vrei să tragi, trage aici! (*Și-i arată pieptul.*)

NEACȘU (*e sfîrșit*): Nu... Nu te teme. Sînt umilit dincolo de orice vlagă. Abia acum înțeleg ce înseamnă sălbătăcia...

PUIU: Tu vorbești de sălbătăcie?

NEACȘU (*ii întinde revolverul*): Fă-mi un bine...

MAGO (*care tot timpul de la ivirea lui Puiu pînă acum urmărise totul încordat, sare urlînd*): Aio... (*Și smucește revolverul din mîna lui Neacșu.*)

PUIU (*se supără. Bate din picior și poruncește scurt*): Mago bi to naca! (*A încremenit. Abia acum înțelege că acesta e Puiu. Răcnește ca o fiară, chemînd.*) Bubul! (*Se repede în casă, strigînd zadarnic de cîteva ori.*) Bubu...

Bubu... (*Pînă ce, ieșind din nou afară, Puiu îi poruncește blînd.*)

PUIU: Mago... vila...

MAGO (*are ca o sfișiere fără seamăn*): Bubu... (*Și izbucnește în plîns, jos, ghemuit la picioarele lui.*)

PUIU: Ce-i, prostule! Haide! Haide! Potolește-te! (*Celorlalți.*) Nu vă mirați că plînge. A pierdut un zeu. Și ce zeu. Tatăl tuturor zeilor, și celor buni, și celor răi. E dureros, într-adevăr... (*Lui Mago.*) Guati, guati, Mago.

MAGO (*nu vrea*): Na, Bubu, na...

PUIU: De ce, prostule, de ce să nu cînti? Nu ne-au învățat zeii? Cînd sintem umiliți și triști, cînd sintem jigniți, așa cum sintem noi acum, trebuie să cîntăm, Mago. Să ne-ajute la plîns și să ne-ascundă plînsul. Tu ai pierdut un zeu. Poți să-ți faci altul. Dar eu? Cum să mă mai fac pe mine? Nu m-au primit, adevărat și gol, așa cum eram la noi acasă... M-au vrut piaiță, m-au silit să-mi măsluiesc înfățișarea. Să fiu pe măsura lor, fiindcă au și ei nevoie de zei... Măcar de unul... Aveau odată altul, dar acela a uitat de mult să mai treacă pe aici... Guati, Mago... Să cîntăm cîntecul zeiței lacrimilor. Poate că o fi trăit și pe aici cîndva o zeiță a lacrimilor. Eu cel puțin știu una care, pe prispaasta, unde astăzi stai tu și plîngi că ai pierdut un zeu... a mai plîns odată cineva, tot pentru el... Eu cred că plînge încă pînă azi... Guati, Mago. Să cîntăm, dar, acum, cînd mă nasc din nou, cîntecul în care m-am născut întîia oară... Guati... (*Și pe acordurile pe care Mago le începuse mai înainte, cîntecul se leagă fraged și naiv.*)

La izvor ședea copilul
El cunune impletea
Și privea la floricele
Cum izvorul le ducea
Astfel trec a mele zile
Ca și apa de ușor
Tinerețea...

Ssst... Să vorbim încet de tinerețe...

... mea se duce
Ca cununa pe izvor.

(După ce au isprăvit cântecul, Puiu ia revolverul din mîna lui Mago.)

PUIU: Bito na ca Mago! *(Îl întinde lui Neacșu, cu ton blînd și omenos.)* Ia-l. Poate ți-o trebui.

BRUNEHILDE *(n-o mai rabdă inima, sare și smulge arma din mîna lui Neacșu)*: Lasă-l la mine!

PUIU: Din care roman e fapta asta, micuță domnișoară?

BRUNEHILDE: Dintr-un roman pe care generația dumneavoastră l-a visat și l-a scris, iar generația mea, cum vîd, e silită să-l trăiască.

PUIU: Silită? Dar nu te silește nimeni, fetiço.

BRUNEHILDE: Mă silește neomenia dumitale...

PUIU: Care neomenie, rogu-te?

BRUNEHILDE: De pildă asta, că stai de-un ceas în mină cu scrisoarea Irinei și nu vrei s-o citești, ca să știm și noi odată ce-i în ea.

PUIU: O! O tinăra generație de douăzeci de mii de ani!... Nădăjduiesc cel puțin că între alte sporturi știi să joci și cărți.

BRUNEHILDE: Și dacă știi?

PUIU: Atunci trebuie să pricepi minunata plăcere cînd filezi o carte.

BRUNEHILDE: Ei, haide odată!

PUIU: Ssst... *(Și cu o încetineală chinuitoare pentru ceilalți desface plicul. Chipul zîmbitor și trufaș de la început pălește. Se crispează. Scurt face boț scrisoarea în mînă, cată cu ochii încremeniți de jur-împrejur. Se oprește la Brunehilde.)* Dă pistolul încoace.

BRUNEHILDE: Ce să faci cu el?

PUIU: Să vă împuşc. Trebuie să plătiți scump nenorocul
că ați fost aici de față în clipa asta.

BRUNEHILDE (cu spaimă): Dar ce scrie acolo?

DUMITRACHE (fără să înțeleagă):

FIȚA:

NEACȘU (cu nădejde):

} Ce e?

} Ce scrie?

PUIU (bate din picior și strigă): Tăceți din gură ! (Apoi
scrișnind printre dinți, încet.) Cine-i Vasiliu?

BRUNEHILDE (s-a înșeninat de nădejde, ca și părinții ei):
Ce-i cu Vasiliu?

NEACȘU: Ce scrie de?...

PUIU (aspru, nerăbdător): Cine-i Vasiliu?

DUMITRACHE: Asta... al dumitale...

FIȚA: Avocatul dumitale, trebuie să-l știi!

PUIU (înfrigurat): Nu-l cunosc... Paul l-a ales... E tânăr?

FIȚA: Cu patru ani și două luni mai mare ca Irina. Chiar
ea l-a recomandat lui Paul.

PUIU: E frumos? Ah! Ce prostie. Nici vorbă că este sau
că-i pare. Totuna e — de vreme ce...

NEACȘU (smulge scrisoarea din mîna lui Puiu, vrea să ci-
tească. Nu înțelege nimic. Bolmojește): Magule bătrîn
al dragostei... (Deznădăjduit.) Ce-i asta? Nu înțeleg
nimic. (Lui Maftei.) A plecat?...

MOȘ MAFTEI: Da.

NEACȘU: Cînd?

MOȘ MAFTEI: Cînd am purces eu încoace.

NEACȘU (face tremurînd și febril socoteli neghioabe): Va să
zică sînt doi kilometri și două sute treizeci de metri...
Tu ai făcut... Cît faci pe ceas?... (N-așteaptă răspuns.)
Patru kilometri jumătate, adică douăzeci și... Și ea
cu trăsura va să zică doisprezece... sau... (Lui moș
Maftei.) Cu ce cai a plecat?

MOȘ MAFTEI: Cu cei suri!

NEACȘU: Iiii... (Apoi face un gest din care se vede că renunță la luptă, spune încet și încredințat de marea lui pagubă.) Am pierdut bunătate de cai.

PUIU (după o clipă de uluială, în care nu-i vine să creadă ce-a auzit, se năpustește urlînd): Idiotule! Atîta este toată pierderea ta?

NEACȘU (după o clipă de adîncă judecată): Ihi... (Apoi, liniștit.) Pe ea o pierdusem de mult.

PUIU: Atunci de ce-mi jucai adineauri comedia suferinței?

NEACȘU: Pentru că e un prăpăd să vezi că nu mai ești de folos, să te simți pe dinlăuntru cum arată pe dinafară un ghenereal scos la pensie.

PUIU: Atunci ia-ți un ciine și crește-l dacă la atîta s-a mărginit pentru tine nevasta.

NEACȘU: „Nevastă“... Ce-i aceea „nevastă“? Ăsta-i cuvînt pe măsură, boierule. Ca surtucul. Ori ca gulerul. Dacă îl vrei larg îți boțește cravata. Dacă ții la nod frumos, trebuie să-l ai strîmt și te gîtuie. Nu, Irina nu mi-a fost nevastă. Nici nu se putea. Are nevastă numai omul care a avut și mamă, și tată, și surori, și femei, și copii. Eu n-am avut. Cred că pămîntul șade unde e, pentru că îl trag din toate părțile puteri nevăzute. N-o fi oare și omul la fel? Nu-mi închipui să fie numai nume și numai față, cum e ceasornicul vechi, pe care l-am cumpărat acum cîțiva ani de la un antîcar. O minune de înveliș, dar înlăuntru cu cîteva roți lipsă. Cine-i cere să mai bată ceasurile lui? Ai să zici, pune-i la loc roțile lipsă și are să meargă. Bun sfat și-ți mulțumesc că te-ai milostivit să mi-l dai. Dar nu cumva te poți milostivi să-mi dai și copilăria dumitale? Fiîndcă eu n-o am. Iar asta nu mi-o poate înlocui un ciine. Am crezut că o găsesc la Irina. Mă uitam la ea cum te uiți la un copil curat și frumos. Simți că scutură toate păcatele de pe tine. Îmi era o bucurie pentru ochi. În sfîrșit, mai presus de orice o mîngiere.

PUIU: Atunci de ce-ai luat-o de nevastă?

NEACȘU: Fiindcă altminteri nu aveam cum s-o țin lângă mine. Și de aici încolo, toate au urmat turburi și chinuitoare. Mă trudeam să fiu bărbat, ca să nu-mi pierd fap-tura asta amestecată de care aveam nevoie. N-a fost ușor, crede-mă. Astăzi, pot spune că în felul meu am fost un erou.

PUIU: Erou?!

NEACȘU: Adevărat. Neacșu-eroul! Ce mai titlu bun de comedie și — asta — cum ai zice dumneata. Unul ca mine are dreptul numai să facă eroismele. Pentru ca să le poarte numele sunt alții. E și asta o împărțire de muncă în felul ei.

PUIU: Și cari ți-au fost eroismele? Că ai luat o femeie frumoasă?

NEACȘU: Și crezi că nu-i un eroism? Ia uită-te puținel la mine.

PUIU: Într-adevăr. Decît atunci eroismul e al ei, că te-a putut îndura.

NEACȘU: Și al meu nu? Dar cu ce crezi dumneata că am făcut moșia, eu, un biet avocat de a șaptea mînă, într-un tirg de-a zecea mînă? Opt ani de zile, zi la zi, cînd bătea ceasul nouă dimineața, am sunat la ușa lui conu Grigore. Opt ani, zi la zi, l-am sculat din pat, i-am dat halatul să se îmbrace, i-am ascultat tusa, vaietele și visele, și opt ani, zi la zi, i-am ținut ștergarul și i-am întins peria de cap.

PUIU: Și purtarea asta de slugă o socoți eroism?

NEACȘU: De ce nu? Pentru că te uiți la ea de sus în jos. Dar ia uită-te, rogu-te, de jos în sus. Poate că atunci ai să vezi pe lume mai puține slugi și mai mult eroism. Ori măcar n-ai să le mai faci atîta deosebire. Hei, boierule. Ți-e ușor dumitale să aduci toată furtuna strînsă pe două continente și să faci puzderie fărîma de tihnă din cotlonul nostru. Ți-a dat Dumnezeu de-a gata tot ce putea să dorească un om!

PUIU: Nu vorbi prostii!

NEACȘU: Prostii? De ce? Pentru ce lui Napoleon nu i-a ajuns toată Europa? Sau Josefinei nu i-a ajuns Napoleon. Eu îți vorbesc de oameni, nu de uneltele lui Dumnezeu. De aceea te întreb: ai avut dumneata vreodată nevoie să te chinuiești și să te bați pentru... (*Alt ton.*) Ascultă, dacă-i vorba să spunem adevărul, să-l spunem încaltea pînă la sălbătăcie. Am înțeles că asta-ți place. Ei bine, mărturisește. Știi dumneata ce înseamnă să-ți fie silă de trupul dumatăle? Știi dumneata ce spaimă e viața, cînd la fiecare pas pe care-l faci bănuiești că poți dezgusta pe cel aproape ție? Nu. Firește! N-ai de unde ști. Pentru că și pe dumneata te-a făcut Dumnezeu un fel de unealtă. De aceea n-ai să înțelegi ce scump poate fi plătit un strop de fericire. Numai că eu știu, boierule. Eu știu ce înseamnă să nu fii descoperit așa cum sînt și așa cum aș fi dorit să fiu. Anii de zile, cîți m-am dus la conu Grigore, n-au fost nimic pe lîngă anii ceilalți, cînd intram acasă pe ușa de din dos și mă infundam întii în baie, ca să mă arăt ras proaspăt, parfumat, periat și cu hainele curate. Anii de zile cînd o așteptam să se culce și mă dezbrăcam pe întuneric, pentru ca dimineața, la deșteptare, să mă găsească de mult îmbrăcat... Dar într-o zi... Mă ținuse Dumitrache noaptea, de ziua Brunehildei, acum trei ani, cu lăutari, cu vin... cu licheruri... Eu neînvățat... în sfîrșit... Dumnezeu știe cum am ajuns acasă și ce-a mai fost pe urmă. M-am trezit a doua zi tirziu... despuțiat... Eh! Cînd am deschis ochii și am văzut-o pe Irine cum se uită la mine am înțeles... Era unsprezece și douăzeci și trei, la 17 Iulie 1934. Cînd oi muri, data asta să mi-o scrie pe cruce, fiindcă asta-i cea adevărată. Ce-a fost pe urmă n-are însemnătate. Îmbogățisem pînă atunci doi cismari, un croitor, și vreo patru dușmani de la Vaslui, cari îmi aduceau toate mătășurile și mărunțișurile cele mai rare cite le puteau găsi. Cu atît au rămas, că nici nu m-au mai zărit prin prăvăliile

lor. Am haine pentru douăzeci de ani... Și cînd mă gîndesc cît îi plăceau Irinii cîteva costume, mai ales fracul... Doamne, o fi de ris! Dar îmi vine să le fac pachet și să i le trimit lui Vasiliu.

DUMITRACHE (*învîeselit, ride*): Aha!... Astaa!!! Știi, Kolosall!...

BRUNEHILDE: Ah! Papi! Nu pricepi deloc seriozitatea situației. Cum poți să rizi?

NEACȘU: Lasă-l, Hilduță, să ridă. Bine că ride măcar el. De altminteri, nici n-ai dreptate. Unde vezi tu seriozitatea situației? E un caraghiozlic. Asta este! Eu unul, drept să-ți spun, sînt mulțumit că s-a terminat. Prea mă chinuia.

PUIU: Te chinuia?

NEACȘU: Da. După aceea. Izvorise în ea un fel de mare milă pentru mine. Se vede, pentru răul pe care avea de gînd să mi-l facă... Hei, boierule, dumneata ai chică bună în cap. Nu poți pricepe ce jignitoare, ce umilitoare ajunge o mîngîiere de femeie, cînd simți minuța ei cum îți lunecă ușor pe la ceafă și o ia de jur-împrejur, pe unde ai păr, să nu cumva să-ți atingă chelia... Sau dimineța, cînd vorbește cu tine se dă mai deoparte și îndată spune singură: „Am un gust prost în gură. Dă-mi o bomboană orientală!“ Apoi, după ce-o ia, adaugă parcă într-o doară: „Nu iei și tu?“ Și cite, și cite... și toate degeaba... Astea-s ca altoaiile de poame pe cari le tot încearcă pe salcîmii lui, de vreo zece ani încoace, unul dascălul Petrea... Ei, ce zici, tanti?

COANA IRINA: Ce să zic, Neacșule. Îmi pare bine că mai poți glumi.

NEACȘU: A! Trebuie! Trebuie neapărat. Iată, de pildă, am să mai spun ceva: De acum încolo, în sfîrșit, n-am să mă mai frig cu ciorba. Am s-o pot sorbi să se-audă peste trei odăi. Am să pot bea din cană, am să pot lua plînea cu mîna și am să pot clefăi. Ei? Acum care mai spune ceva de haz? Hai, boierule, fă-mă să rid puțintel.

PUIU: Tu ești prost sau viclean?

NEACȘU: Ca să-ți fac dumitale plăcere, am să-ți spun că-s prost. Dar la drept vorbind, în clipa asta sînt și una, și alta. Prostul stă cum îi șade, iar vicleanul îi bate din pumni. Se bucură, vezi bine, că s-a împlinit aceea ce bănuise el... (*I se pare că s-a spus ceva.*) Cum?... Nu... Nu sufăr... De ce să sufăr?... (*Se clatină și se reazimă de un stîlp. Dumitrache s-a repezit să-l sprijine. Neacșu îndată s-a îndreptat.*) Nu... Nu-i nimic. Un pic de amețeală. Nedormit. Ce vrei? De altminteri, toate îmi par ciudate în clipa asta. Mă țin de stîlp și parcă se clatină. Voi toți sunteți la fel ca și-adineauri, și-acum deodată parcă v-ați depărtat. Naiba știe ce mai înseamnă toate astea. Parcă s-a făcut pustiu.

BRUNEHILDE: Se înserează, nea Neacșule.

NEACȘU: Așa, da. Se înserează. Și se vede că încep să am și eu năluci, ca dumneata, în Africa... Cum spunea?

La soare-apune
Încep să plutească...

Dumneata le spui frumos. Ai avut vreme să-nveți. De-acum încolo, am și eu destulă... (*Deodată adînc, cu spaimă, dîndu-și seama de golul în care cade.*) Va să zică... s-a făcut...

PUIU: Pentru Dumnezeu... pînă și o durere o îmbraci prost în cuvînt?

NEACȘU: Pe semne seamănă cu mine și-aceea. Și-apoi, eu am învățat pînă acuma numai vorbe frumoase pentru liniște și pentru fericire. Adică pentru Irina. De-acum încolo trebuie să-nvăț și de cele pentru mine. Cuvinte și mai ce? Să învăț a sta singur, eu, care n-am putut trăi fără să nu țiiu la cineva.

PUIU: Ha! Și ce vrei să dovedești cu asta? Că ai inimă?

NEACȘU: Nu. Dar cîteodată mi se întîmplă... Și tare aș fi vrut să nu mi se întîmple, că mi-a făcut numai bu-

clucuri, cum vezi. Mai întâi, m-a făcut om bogat. Ce-mi trebuia? Om cu moșie? Ce-mi trebuia? M-a făcut să-mi las uneori și obrazul, și mîndria, și omenia... Și cîte încă nu m-a silit să fac...

Acum? Ce-mi mai trebuiesc cîte le am? Cel puțin dacă mi-ar fi drag pămîntul, ca lui Dumitrache. Mă port cu el, cum mă purtam cu clienții răi de plată. Te-ai supărat c-am cumpărat de la fratele dumitale trupul lui de moșie? Îi plăcea ei... Acum, poți să ți le iei înapoi, boierule. Ia-ți și bucata de pădure. Nu mai are cine umbla pe sub stejari. Și dacă vrei, iată, îți dau toată moșia.

Sau poate că vrei să le iei tu, Dumitrache. Vino, frate, că ți le dau. Numai vino în seara asta, căci pînă mîine cine știe ce naiba îmi trece prin cap... Așa de mari s-au făcut nopțile acum...

Noapte bună...

PUIU (*rămas o clipă pe gînduri și cu ochii după Neacșu, izbucnește*): Dumnezeu! (*Se repede la Fița, luînd-o în acclasi timp de mîna pe Brunehilde*): Ascultă și spune. Nu-i păcat că toată frumusețea pe care am strîns-o eu în inimă și minte să fie osîndită numai fiindcă șade într-un înveliș obosit? Pe cînd toată minunea asta de frăgezime (*Arată mîinile Brunehildei.*), pielea asta de piersică să îmbrace o gîscă?... Unde a rămas armonia pe care știam că o iubește Dumnezeu? Ah!... Voi începeți să mă învățați prea mult. N-am nevoie, lăsați-mă în pace!... (*Apoi se uită în urma lui Neacșu.*) Iar pe deasupra și caraghiosul ăsta, care-și îngăduie să aibă inimă...

DUMITRACHE: Und... So? ... Numai sub Frac?...

PUIU: Nu. Fracuri aveți și voi. Vă mai lipsește doar o nimica toată. Vreo două veacuri de umblat cu ele, ca să deprindeți a le purta.

DUMITRACHE: Asta-i cam... (*adică i-o vorbă cam nelămurită*)

PUIU: Ah! Cu tine trebuie să vorbesc ca în trib. E nevoie să ți-l fac pe Dumnezeu de lemn, ca să-l poți pipăi! Altminteri nu pricepi o boabă. Ca să înțeleagă, spune-i, fetițe, că fracul pe care Neacșu vrea să-l trimită la Vaslui s-ar putea să-i vină mult mai bine lui Vasiliu.

DUMITRACHE: A! Ia! Verstanden. Dar și... ăsta... Conașul Paul una... dumneata alta... Was?

PUIU: Ce vrea să spuie?

BRUNEHILDE: Că și dumitale îți vine mai bine fracul rămas de la domnul Paul decît îi venea lui.

DUMITRACHE: So!

PUIU: Tocmai ceea ce spun și eu!

FIȚA (*tresare*): Cum adică? Nici Paul n-avea inimă? (*Apoi, cu suflet și fără frînă.*) Atunci pentru dumneata nimeni nu mai are inimă pe lumea asta? Și pentru ce? Pentru că n-a colindat lumea, ca dumneata... ci a rămas aici, unde... Aaa! Încep să bag de seamă că dumneata n-ai inimă...

PUIU (*bănuind ceva nou*): Da, da... Se poate... Pentru că și eu încep să bag de seamă că voi aveți prea multă... (*Apoi, după ce privește atitudinea ciudată a Brunehildei și a lui Dumitrache, o ia pe Fița de mînă.*) Vino încoace. (*Șoaptă.*) Spune drept, singur pe lume cum am rămas, mi-ar face un mare bine să aflu o urmă de-a lui Paul...

FIȚA (*idem*): Ce urmă?

PUIU (*idem*): Nu știu. De aceea te și întreb. Dar azi încep a bănuî pentru care pricină Paul n-a avut pornirea să se însoare. Răspunde, care dintre fetițele tale e de cinci ani?

FIȚA: Doamne! Dar Paul a murit acum șase ani!

PUIU: Bun! Va să zică ai înțeles. Atunci care? Cea de șase sau cea de șapte ani?

FIȚA: Ah! Lasă-mă în pace! Dumneata crezi că bieteale femei de la noi au dreptul tot la cite patru bărbați, ca în Africa dumitale?

PUIU: Nu, biete! Dar la doi, tot merge.

FIȚA: Cînd merge...

PUIU: Asta spun și eu. *(Se duce la Dumitrache.)* Ascultă voinicule, ai douăsprezece fete. Dar un strop de inimă ai?

DUMITRACHE: Möglich!

PUIU: Atunci, iată. Facem un tîrg. Nu-ți mai iau înapoi pămîntul lui Paul. În schimb, dă-mi mie să cresc pe fetița cea de șapte ani.

FIȚA *(sare)*: Ce?

DUMITRACHE: Das umöglich!

PUIU: De ce?

DUMITRACHE: Alta... Ial... aber... pe asta... Niemals... e cea mai... Ochi verzi... Die liebblingste meine! Verstanden?

(Puiu aruncă o privire la Fița. Mîngie fata mică, apoi brav, îl sărută pe Dumitrache pe amîndoi obrazii.)

DUMITRACHE *(salută)*: Danke!

BRUNEHILDE *(nu se mai poate stăpîni, sare între ei și-i desparte, fulgerînd din ochi pe Puiu)*: De ce-ți bați joc de el?

PUIU: Cum îmi bat joc? I-am mulțumit că mi-a dat voie să aleg între voi. N-ai auzit?

DUMITRACHE *(vrea să se amestece)*: Brunehilde!

BRUNEHILDE: Lasă-mă-n pace, că nu înțelegi nimic. *(Lui Puiu.)* Eu nu-s naivă, ca el. Pricepi? Nu-ți dau voie să-ți bați joc de el! Nu-i sportiv aceea ce faci.

PUIU: Așa? Și pentru ce?

BRUNEHILDE: La box, chiar cînd ți-ai trimis dușmanul la podea, îi strîngi mina cavaleriește.

PUIU: Tocmai. Eu l-am sărutat.

BRUNEHILDE: Atunci, trebuia să te săruți și cu nea Neacșu, adineauri. Ori acolo nu-ți mai dă mina, pentru că ești dumneata la pămînt?

PUIU: Eu? Cînd nevastă-sa a plecat trimițîndu-i urări de sănătate printr-o slugă?

- BRUNEHILDE: Dar cum trebuia? Prin scrisoare?
- PUIU (*se infurie*): Ei comedie! A început să muște bine...
Bag seama că de ieri pînă azi ai crescut zdravăn, fetițo.
Ai și ajuns la nouăsprezece ani.
- BRUNEHILDE: Eu nu știu ce înseamnă la dumneata „nouăsprezece ani“. De bună seamă ceva rău. Dacă-i așa, află că, datorită dumitale, am ajuns la altceva și mai rău, domnule. Am ajuns să înțeleg că nu mai trebuie să respect nimic.
- PUIU: Ascultă... (*Apoi, deodată, violent își zvirlă fracul de pe el.*) Ah! Nu mă pot supăra... Ia vino încoace! Uită-te colea pe fruntea mea. Ce vezi?
- BRUNEHILDE: Cinci linii. S-ar zice un răboj. Zece ani linia.
- PUIU: Nu, fetițo. E-un portativ. Citește-l.
- BRUNEHILDE: E gol.
- PUIU: Ei vezi? Iată! Află că notele-s pe dinlăuntru.
- BRUNEHILDE: Și ce înseamnă asta?
- PUIU: Înseamnă că între mine și tine e un filtru teribil, care schimbă cu totul apele cînd trec de la unul la altul. Toată para turbure și toată mocirla tinereții tale ajunge la mine curată ca izvorul, pe cînd orice strop înseninat pe care ți l-aș trimite eu îndărăt, ți se întoarce dolidora de nămolul lăsat de tine în pietriș.
- BRUNEHILDE: Și ce vrei să spui?
- PUIU: Iată. Cînd mareșalul Richelieu era gata de plecare de la castelul din Evry-sur-Seine, a încununat o fată foarte frumoasă pentru virtute. După serbare, și-a chemat intendentul și i-a zis: Duval, adu-mi diseară pe fetița aceea. Virtutea trebuie răsplătită pe lume...
- BRUNEHILDE: Dar asta înseamnă tocmai pe dos de ce spuneai adineauri...
- PUIU: Așa crezi? Nu-i de mirare. Are dreptate Camford. Dacă un om în toată firea își pierde mintea și se leagă de-o fetiță, voi ziceți că ea și-a pierdut cîntea.

BRUNEHILDE: Și nu-i așa?

PUIU: Proasto! Dar ce s-ar întâmpla dacă aș ține de bună făgăduiala de-adineauri a lui tată-tău și te-aș lua la mine?

BRUNEHILDE: Ca să mă crești?

PUIU: Într-un anume fel, da.

BRUNEHILDE: Cum? Pentru încununarea virtuții, ca Richelieu, sau ca pe Irina?

FIȚA: Brunehilde, ce vorbe-s astea?

PUIU: Lăsați-o în pace. Pentru un imblinzitor de șerpi, o cobră bătrână ori una de-un deget, e același lucru.

BRUNEHILDE: Mușcă la fel.

PUIU: Da, în minica felahului. Și cu aceeași zvienitură el le rupe dinții la fel.

BRUNEHILDE: Ah! Nu mă face să spun... Vezi bine că sunt ăștia de față!

DUMITRACHE: Brunehilde!... Respect!

BRUNEHILDE: Respect? De ce?

DUMITRACHE: ...dumnealui... cu treizeci de ani...

BRUNEHILDE: Adineauri, papi. De vreme ce vrea să mă crească, înseamnă că vrea să mai descrească și depărtarea. (Lui Puiu.) Pină unde? Pină la Vaslui?

PUIU: Nu, fetițo, știi bine. Mult mai puțin de-un milimetru, pentru că te-aș crește pentru mine.

BRUNEHILDE: Se poate fixa?

PUIU: De ce nu? Îți închipui tu că nu pot face eu un creier de vererită ca al tău să se plece în fața mea?

BRUNEHILDE: Asta nu!

PUIU: Vezi ce frumos spui „Da“? Și crezi că n-aș putea să turbur în tine toată alcătuirea asta micuță și îngălată? Sunt vechi cîntăreș pe laute ca tine, fetițo.

BRUNEHILDE: Asta cred.

PUIU: Atunci spune. Îți plac așa de puțin, încît crezi că n-ai putea ține la mine?

BRUNEHILDE: Ba da.

PUIU: N-ai putea fi fericită?

BRUNEHILDE: Ba da.

PUIU: Ai simți că sunt bătrîn? Că mă trudes c în fiecare noapte să sar peste treizeci de ani, ca să ajung pină la tine?

BRUNEHILDE: Nu, firește, de vreme ce n-aș ști ce-i aceea tînăr.

PUIU: Ei și dacă ai ști?

BRUNEHILDE: Atunci, ți-aș pune coarne!

PUIU (*arc o clipă de uluire, apoi izbucnește*): Mai repede decît gîndeam. Se cheamă „sportiv“, nu? (*Lui Dumitrache.*) Mărit-o repede, că-i pregătită. (*Bruneildei.*) Spune acum cine și-a pierdut cîntea.

DUMITRACHE (*a înțeles*): Ahaa! Aici ai vrut să... Wunderbar!

PUIU (*trist*): Și iată că ne-am întors iarăși de unde am plecat. Nu-i păcat ca toată frumusețea pe care am strîns-o în creier și în minte să fie osîndită numai pentru că șade într-un înveliș ponosit? Pe cînd... Ah! M-am saturat! De-mi mai stați mult pe-aici, am să încep a crede că într-adevăr există bătrînețe. (*Deodată, furios.*) Dar înțelegeți că eu nu vreau s-ajung în virful copacului. E destul de caraghioasă viața și fără asta. (*Fîței.*) Ascultă, dacă ai vreo pricină cît de mică să ții la mine, ia scara de-aici (*O arată pe Bruneilde.*). nu-mi trebuie — dați-o lui Neacșu, că el are nevoie să se urce în copac...

FIȚA: Dar ce? Dumneata crezi că eu am vrut să...

PUIU: La Tongobory e un vraci bătrîn, Bila To îi zice, care vede sufletul în om. Nu-i chip să ai un gînd străin că prinde a striga pe dealuri: Maca-maca... Asta-i un fel de: Te vād, te vād... Cînd a dat cu ochii de mine, a început să urle de-a spăimîntat tot tribul: Maca-maca... ca un rățoi înfricoșat și caraghios de m-a podidit risul. Dar pe cînd eu rîdeam să mă prăpădesc, ticălosul citea tot sîngele din mine. Vezi bine, el citea chiar și aceea ce nu știam eu: poruncile de dedecăpt,

din fund! Prin urmare: Maca-maca... De vreme ce sunt pe lume locuri unde poți cumpăra nevastă cu un bou, trebuie să fie și reciprocă. Numai că eu nu-s învățat la jug. Hai, fetițo. Du-i lui Neacșu revolverul.

BRUNEHILDE: Și de ce? Pentru că are inimă?

PUIU: Tocmai. Are țintă. Să tragă prin urmare și să se distreze.

BRUNEHILDE (*cu sinceră răzvrătire în ea*): Haide, mamă! La urma urmii are dreptate dumnealui. Nea Neacșu nu trebuiește lăsat singur în casă.

DUMITRACHE: Păi cum?

PUIU: Ssst! Trebuie suit în copac... Suie-l repede... Și cîntă-i la rădăcină cum se cîntă în Africa:

Te-am suit mai aproape de soare
Mai aproape de foc
Mai aproape de păsările cerului
Care-s flămînde...

FIȚA: Haidem, fetițo!

DUMITRACHE: Păi să... și eu...

FIȚA: Nu. Numai noi. Tu să te duci acasă și vezi de fete. Neacșu n-are nevoie de tine. Are nevoie de-o mîngiere, de-o inimă de femeie...

BRUNEHILDE: ...de camaradă, mami.

PUIU: Ha! Ați descoperit și voi mantaua asta pe care o purtam eu la cincisprezece ani.

BRUNEHILDE: Da. Numai că noi o purtăm statornic.

PUIU: Așa? Și nu-i stingeritor să dormi noaptea cu mantaua pe tine?

BRUNEHILDE: Dumneata tot acolo te întorci. Ei bine, noi ne-am descătușat. N-avem ipocrizia dinainte de război, să vorbim despre inimă și să fim disperații epidermei.

DUMITRACHE: Was?

PUIU: A dezgropat o nerozie de-a mea din copilărie. (*Fetei.*) Tu știi ce înseamnă vorba „mani“?

BRUNEHILDE: Nu.

PUIU: Atunci de ce vorbești de ea? Disperarea epidermei începe abia când simți că epiderma a purces să se lărgească și să fugă de pe tine. A! E-o glumă frumoasă să spui că bătrînul își face pielea mai largă, ca să stea comod în ea, dar aud că ar fi puțintel cam tristă... Pentru tine toate astea sunt „mani“. Adică aceea ce-i dincolo de virful degetelor.

Cît privește vorba cealaltă... Doamne! Tu știi ce-a răspuns Paulina Bonaparte cînd au întreat-o dacă nu i-a venit greu să pozeze goală în fața sculptorului? —

„Nu!“ a zis zîbind senin și curată. „Făcusem foc!“

BRUNEHILDE: Și de ce-mi spui așa?

PUIU: Ca să vezi ce preț are cuvîntul „camaraderie“ cînd te duci să împlinești pustietățile lui Neacșu.

BRUNEHILDE: Dar eu mă duc fiindcă îl știu că suferă... fiindcă e un om bun care s-a purtat totdeauna frumos cu noi...

PUIU: Aha! Răsplătești virtuțile ca Richelieu!

BRUNEHILDE: Răsplătesc un suflet care mi-e un al doilea tată.

PUIU: Iat-o. A și început cu al doilea...

BRUNEHILDE (*scoasă din fire*): Ca un frate! Poftim! Ca un frate mai mare...

PUIU: Acum îl întinerești...

BRUNEHILDE: ...Care are nevoie de-o mîngîiere, cum spune mama...

PUIU: Iată c-a țîșnit și Fița viitoare!... Acum, bagă de seamă, fetițo, că încep și obligațiile Fiței, în cap cu toate cele douăsprezece Fițe mărunțele...

FIȚA: Ce vrei să spui?

PUIU: Că trebuie să-ți samene. Să nu vorbească de camaraderie. Să vorbească de dragoste.

FIȚA: Dar ce? Dumneata crezi că eu m-am măritat din dragoste? Eu m-am măritat cu un om serios. Dacă mă măritam din dragoste eram la percepție.

PUIU: E drept. Dragostea duce uneori acolo. Are în ea elemente de sechestru. Eu n-am vorbit însă de măritiş.

FIȚA: Atunci de ce?

PUIU: Ah. Doamne! Nu trebuie să fie şi ea o sentimentală cum eşti tu?

FIȚA: Chiar este. Dar are să se mărite şi ea cu un om serios... care s-o asculte... Cum am făcut şi eu. Fiindcă e ca şi mine o sentimentală raţională...

PUIU (*răbufnind*): Ce prostie! (*Revine.*) Adică oa. Ai dreptate. Se poate şi-asta. Curca e pasăre şi totuşi nu zboară. Dar cam tristă înfăţişare, când te gindeşti, nu crezi?

FIȚA: Ce vrei să spui?

PUIU (*sicilit*): Ah! Mereu mă întrebaţi ce vreau să spun. Ca şi când trebuie neapărat să vrei, pentru ca să spui. Eu mă uit la voi şi spun fără să vreau, ca şi Bila To: Maca-maca... Asta-i tot. Hai, fetiço, nu mai răscoli în mine toate cite le-am uitat. Lasă-mă în pace.

BRUNEHILDE: Eu răscolesc?

PUIU: Dar cine? Tu... voi... el... Mai ales caraghiosul acela de Neacşu!

BRUNEHILDE: Ce ți-a făcut de-l urăşti așa?

PUIU: Îl urăsc? Poate mă urăsc pe mine uneori. Ei, dar asta-i o răfuială a mea, cu sufletul meu. Nu vreau să mă mai întrebaţi o dată ce vreau să spun cu asta. Haide, pleacă la păpuşa ta.

FIȚA: Unde?

PUIU: La Neacşu.

DUMITRACHE: Ha! Neacşu... păpuşa pentru... (*o arată pe Brunehilde*)... Să-l... (*şi arată cum l-ar legăna*)

PUIU: Ei da, prostule mare şi bun. Noi sintem bărbaţi. De mici ne plac bricegele, săbiile, arcurile şi sulitele. Apoi creştem la puşti, la tunuri şi ne civilizăm la tancuri şi aeroplane; tot unelte pentru omorît cu sînge... Ele însă, Doamne!... Habar n-avem ce colcăie în negura

gingăniilor ăstora. Ele dau naștere la făpturi și le cresc... Ei? Iată! Hai să ne întrebăm: de ce oare? De ce jucăria dintii e-o păpușă — fie chiar un ciot de lemn cu o otreapă din gunoi pe ea? Și de ce, mai ales, o fac ele? De ce fac pe om să se îndrăgostească de dinsele? Nu înseamnă oare a-l face pur și simplu, ca pe-un copil, provizoriu, pînă la cei adevărați? Și-apoi, de ce se aruncă păpușa veche, cînd vine cea nouă? Și de ce se aruncă pe rînd toate?... N-o fi și asta un fel de-a ucide? Moarte albă, prin părăsire? Ce-i alta o păpușă zvirlită în colț? Ce-i alta copilul zvirlit de mamă-sa în brațele alteia, pentru că aceea să-l zvirle mai apoi în lumie, în Africa... sus, în copac... ori poate și mai sus...

Trebuie născocită pentru păpușa asta ucisă de-atîtea ori o apă vie s-o facă în stare să se bucure de soarele lui Dumnezeu! Apa asta vie trebuie să arate omului că luna e frumoasă chiar cînd nu e îndrăgostit.... Altminteri înseamnă că Dumnezeu a greșit cîntarul lumii.

(*Brunehildei. blind.*) Hai. Du-te! Toți cei care sînt, să rămîie așa cum sînt. Așa zice Hamlet. Și adaugă: Afară de unul. Dar adaosul e numai pentru mine. Tu du-te liniștită de-ți leagănă pe micul tău Oedip.

DUMITRACHE: Pe cine?

PUIU: Așa se cheamă unii copii cari cresc repede. (*Fetci.*) Du-te!

BRUNEHILDE: Hai, mami! (*După ce-a făcut cîtiva pași, se întoarce.*) De ce mi-ai virit în cap toate astea?

PUIU (*blind*): Proasto! Strig și eu Ca Bila To: Maca-maca... Atîta tot. Ce sînt de vină dacă citesc singe din voi?

BRUNEHILDE: Dar nu-i adevărat.

PUIU: Ssst! Cînd eram pe plajă la Dieppe, nu vedeam nici la o palmă sub apă. Dar cînd făceam patrulă peste canal, de la două mii de metri înălțime, vedeam ca în palmă în fundul mării. Iată, plutesc acum la cincizeci de ani înălțime. Vrei să-ți spun tot ce văd?

BRUNEHILDE (*după o luptă cu ea însăși*): Nu.
 PUIU: Bravo. Începem să ne înțelegem. Hai, pleacă.
 DUMITRACHE (*face o încercare scurtă să le oprească*): Aăă...
 Umöglich!
 FIȚA (*l-a ținut locul cu privirea*): Hai?... Verstanden?...
 PUIU (*după Brunehilde*): La revedere, fetițo.
 BRUNEHILDE: La revedere?
 PUIU: Ai uitat că drumul la Vaslui trece pe la mine?
 BRUNEHILDE (*răzvrătită o clipă*): Ca miresele la preoții
 din trib?
 PUIU: Ce pot să fac eu? N-ai auzit cum mi-a scris cealaltă?
 „Magule bătrîn al dragostei“.
 BRUNEHILDE (*moale, lîngă plîns*): De ce-mi viri în cap
 și asta?...
 PUIU (*dă din umeri*): Și tu de ce-ți îngădui să fii așa de
 tînără? Așa de nerușinat de tînără? Nouăsprezece ani?
 Asta înseamnă că dai drept oricui să te omoare. Eu
 însă mă mulțumesc cu-atît: Maca-maca...

SCENA V

COANA IRINA, DUMITRACHE, PUIU, NEGRUD

DUMITRACHE (*fluieră prelung în urma celor două femei și
 dă din cap*): Maree!... Asta... (*iar mîinile arată că
 toate s-au întors pe dos*) Irina... (*mîna flutură dusul
 departe*) Brunehilde... (*la*) Neacșu... Acu? Ce mai?...
 'Mneata... nu te... hă... cu Fița? Încalte ca să... (*scutură
 palmele în chip de: să isprăvim toți*) Pe urmă, coană
 Irino... Ce zici?... Hai să... și noi. Nu de alta. Aber
 Fița, deh! O fată, două, trei... Prea de tot! Douăspre-
 zece. Poate că 'mneata nu?... Un băiat. Măcar atît...
 Dacă s-au... (*răsturnat*) toate... Ehe. Neacșu avea...
 adevărat: electric... Furtună. (*Lui Puiu.*) Și Warum?...

Verstehe nicht. Zău! Gar nicht... (Apoi dă din mîini încet, fără rost, și pornește încet.)

PUIU: Ascultă. Stai o clipă. (Lîngă el.) Acum, că le-am limpezit pe toate. Să mai limpezim una. (Rar.) Dă-mi mie fetița cu ochi verzi.

DUMITRACHE (brusc are o încordare, de-ai zice că-l omoară. Răsufală greu. Apoi): Nein! (Scurt și încet, pe urmă tare, definitiv.) Nu-î! Nu!... (Îi întoarce spatele și face doi pași, trei. Se oprește și spune încet.) Și eu am... (bănu-î) la început... că el și cu... (Fița) Nu! (Alt ton, moale și înfrînt.) Și-apoi... nu trebuia să... (spui) Chiar dacă... (ar fi fost așa) Die Lieblingste... Și Warum? Verstehe nicht... Gar nicht... (Se uită lung la virful copacului și iese gîrbovit și trist, de parcă e cu zece ani mai bătrîn.)

SCENA VI

COANA IRINA, PUIU, MAGO

PUIU (urmărește pe Dumitrache cîțiva pași, încruntat, cu ură. Ochii lui urcă o clipă încet în susul copacului, ca și priverirea celui alt, apoi deodată izbucnește, înăbușit și rău): Duceți-vă dracului toți! Caraghioșilor. Am colindat treizeci de ani lumea, pentru ca aici, într-o singură zi, să mă îmbătrîniți... (O clipă de slăbiciune îl silește să se razime de același stîlp de care, mai înainte, se rezemase Neacșu. I se pare și lui acum ceva ciudat, de vreme ce își trage mina și se uită nedumerit. Dar e într-adevăr sleit. Aproape cade, rezemîndu-se cu umărul de stîlp și frîgîndu-se sub sfrîșeală. Ochii însă licăresc aprinși ca la o fiară încolțită. Scrișnește.) Așa trebuie să se fi simțit jaguarul cînd am tras al treilea glonț. Nu se mai putea clinti. Să răzimese de copac și se uita la mine, bestia, cum încarc pușca. Parcă zicea: Încă n-am

murit! Eu o împuşcam, dar ea era biruitoare! Întocmai ca şi Caligula, care striga la fiecare lovitură de spadă a lui Chereea şi a conjuraţilor: Încă n-am murit!... Încă n-am murit!

Mmm... nu-i plăcut să fii în pielea lui Caligula, dar hotărit n-aş vrea să fiu nici în pielea lui Chereea. Încă n-am murit... Încă n-am murit... *(Apoi decodată, formidabil, se ridică, de parcă-i gata de un salt nou şi urlă.)* Ei, încă n-am murit!... Trage şi-al patrulea glonţ! Haide! Trage!... *(Dar la chemarea lui nimeni nu răspunde. Doar Mago a început să cînte pe chitara lui: „Mihai, nu goni caii tăi!” La auzul cîntecului, Puiu se rcculege şi se potoleşte.)* Da. Ai dreptate. Învăţătura din pustietăţi prinde bine astăzi. Să nu mai gonesc zadarnic caii tăi... *(Dar cele din urmă note slăbesc şi se sting ca o oflare.)* Lăsaţi-mă în pace acum. Sint obosit. *(Apoi răzămîndu-şi capul de umărul negrului, spune încet.)* Mago, bîa...

MAGO *(Începe psalmodia lui vrăjcescă):*

În bruma soarelui apune
Plutesc nălucile pe dune
Şi toate au acelaşi...

PUIU *(îl opreşte):* Na!... Nu mai au nici o noimă versurile astea. Ca şi tine, Mago. În trib erai cel mai frumos bărbat din Tongobory, iar aici fuge lumea cînd te vede şi te izgoneşte cu topoarele... Nu. Aici sint altfel de năluci. Stau în cadre, pe pereţi, stau agăţate de fiecare lucruşor păstrat în fundul scrinului, acolo unde sint rochiţe de două palme şi unde trăieşte moartea. Moartea şi urma lacrimilor mamei pe cutiuţa de carton, măcinată şi roasă, a briciului cu care m-am ras întîia oară... Şi mai e acolo un evantai nou-nouţ, de treizeci de ani. Îl cumpărasem să-l dăruiesc şi, iată, stă şi-acum în cutia lui... Ce mai sicriu şi aceea. Dar cite nu-s?... Văzute şi nevăzute mai ales... *(Cu un oftat uşor.)*

Numai eu nu mai sint... Ce-oi fi făcut cu mine, nu mai știu... *(Sic însuși.)* Ah!... Risipitorule! Ce-ai făcut copilul din tine? Și totuși... și totuși... de cînd sint pe prispa asta, simt nevoia să mă legene cineva. Parcă aş aduce cu mine o oboseală de cincizeci de ani. Să fi uitat mama să mă legene odată?...

Haide, Mago, leagănă-mă. Leagănă-mă și spune-mi cum îmi spunea ea:

*Dar mie nu mi-e frică, de ce să-mi fie frică?
Doar lampa mi se pare că-i prea mititică...*

Eheei, mamă bună! Pare-mi-se mie că lampa se stinge de tot... Dă-mi un strop de apă vie, s-o mai aprind din nou. Să fac din mine candela ta.

(De departe, de peste dealuri, colindă clopot rar, de seară. Puiu tresare și se ridică.)

Uuuu! Auzi clopotele, Mago... Cîntă Dumnezeu pe dealuri. Se face văzduhul pumn și gonește... și gonește... pînă unde obosește... *(Mai rar, mai încet.)* pînă unde obosește... *(Repetă acum oftînd, ca o suflare.)* pînă... un-de... obo-seș-te...

(Zîmbește ca unei amintiri.) Stai... Făcusem eu niște versuri... Acum îmi aduc aminte. *(Și începe să recite.)*

De ani același clopot sună
Același cîntec vechi și trist
Cînd jertfă de...

(Se oprește. A uitat. Caută să-și aducă aminte urmărea.)
Ah! Am uitat... *(Reia.)*

De ani același clopot sună
Același cîntec vechi și trist
Cînd... *(Rărește.)* jertfă.... de...

(O mișcare de ciudă dovedește că nu-și aduce aminte.)

COANA IRINA (*urmează ușor, firesc*):

...miresme-adună
Enigma ochilor lui Crist.

(*Cele din urmă vorbe aproape nu s-au auzit.*)

PUIU (*a ascultat înghemuit în sine, apoi după o clipă*):
Proaste versuri! Bine că nu mi le-am adus amintel
(*Apoi se infundă în amintire.*) Eram de șaptesprezece
ani. Mă bintuiam marile întrebări și marile îndoieli.
Ședeam cu mama aici, cum stau cu tine. — „Nu este
Dumnezeu, mamă. E o vorbă...” — „Poate, puiul ma-
mei. Mă gîndesc numai că pentru tine și cuvîntul
«tată» e tot o vorbă, de vreme ce nu l-ai cunoscut”.
— „Nu. Fiindcă judecata îmi spune că nu puteam fi
fără un tată.” — „Adevărat, puiul mamei. Dar firul
ăsta de iarbă cum poate fi?” — „Ei, Doamne, mamă.
E o energie care-l încolțește... Așa e limpede în știință.”
— „Da, zice într-un tîrziu. Cred că Dumnezeu nu se
supără, dacă-i schimbi numele...” Îl căutam zadarnic
pe Dumnezeu, colindînd prin toate slăvile lui, iar
mama mi-l descoperea într-un firisor de iarbă. — „Ma-
mă. Mi-e dragă, mamă”. Tace. — „Nu trebuie să fii
supărată, că mi-i dragă”. Tace — „Înțelege că așa e
orînduită viața. Să privești înainte, numai înainte. Tu
la mine... eu... eu... Goana torțelor, mamă... Înainte...”
Acum zîmbește... Ochii mici și vii tremură și zîmbesc.
Pleoapele se zbat ușurel, tîmplele s-au făcut așa albe,
parcă-s reci... „De ce zîmbești?” O iau de mîini. Sunt
reci mîinile. — „De ce zîmbești, mamă, spune?” Se
pleacă peste fruntea mea și mă sărută. Gura i-i fier-
binte. Și pînă azi stă sărutarea ei aici. (*Arată fruntea.*)
Ca o pecete. Pecetea unui zîmbet înfierbîntat și tainic...
Ah! de nu mi-ar fi teamă, în clipa asta, să întind mîi-
nile, aș da de obraji ei vii... Așa de vii, că nu mai
înțeleg ce cată... Cine pe cine vrea să-l smulgă de unde e?
(*Tot timpul acestui paragraf, Mago cîntă „La izvor*

ședea copilul". *Înainte de versuri, Puiu întovărășește și el câteva clipe, apoi îl lasă singur și izbucnește.*)

Ce cată numele tău, mamă
Pe crucea porții de aramă?
E-o îmbiere pentru cale
Să dau de urma urmii tale?
Mormintul tău e plin de flori
Și toate se hrănesc din tine
Așa cum m-ai hrănit pe mine...

Vezi bine,
Toate-mi sînt surori...
Dar ele, mamă, toamna mor.
Să bat și eu pe calea lor?

(Îl oprește pe Mago din cîntec.) Ascultă clopotul, Mago!... Auzi ce spune? Ma-mă... Ma-mă... Hei? Cine pe cine strigă?... Eu pe ea? Sau ea pe mine... *(Deodată tresare ca un arc, cu ochi de spaimă privește spre geamurile întunecate și spre ușă, într-adevăr acolo s-aude un pas rar și domol.)* Cine-i acolo? *(Apoi chinuit.)* Cine umblă prin casă?... Cine?... *(Ușa se deschide încet, ca sub vrajă, nu se vede cine a deschis-o. Puiu întreabă gîtit.)* Cine-i acolo?... *(În negrul gurii de sală, o formă albă, subțirată, aburit ca o vedenie, se încropește din nelămurire. Puiu întreabă încă o dată înnebunit.)* Cine-i acolo?

SCENA VII

COANA IRINA, NEGRUL, MOȘ MAFTEI, PUIU

MOȘ MAFTEI *(cu un glas dulce, de parcă nu-i al lui)*: Eu. Puișor.

PUIU *(a încremenit. E într-adevăr o clipă nălucitoare. Întreabă pe Irina)*: Ce-a spus?

IRINA: Eu, Puișor.

- MOȘ MAFTEI: Eu, Puișor, Maței. Ți-am adus gherocul lui conașul Paul, că se lasă frig.
- PUIU: Eheei, moșnege, nu știi tu ce frig mi-ar fi în gherocul lui Paul. Nu mai vreau pe mine straie de mort... Dă-l babei, să le strângă la loc.
- MOȘ MAFTEI: Babei? (*Și dă din cap într-un chip ciudat.*) Lasă că m-o-i pricepe și eu. Dumneaei cine știe unde i-or fi sticlind ochii la astă vreme.
- PUIU: N-ai adus-o cu tine?
- MOȘ MAFTEI: N-a putut-o el prinde nici harapul, d-apoi eu s-o aduc? S-o bucurat de învălmășeală și s-o mistuit. Prinsese de vreo zece ani năravul să fugă, la unul...
- PUIU: Baba?
- MOȘ MAFTEI: Păi ce? E ca mine, conașule? E tină ră proleta. N-are decît trei ani peste cincizeci. Am tot întors-o eu, în nădejdea moștenirii. Dar acum...
- PUIU: Va să zică și tu ai avut de suferit de pe urma mea?... M-aș fi mirat să nu mă faci și tu să sufăr. A mai rămas cineva?
- COANA IRINA: Eu.
- MOȘ MAFTEI: Eee... dar lasă bre, conaș Puiule, nu te mai amări dintr-atîta. Om tocmi mini o femeie așezată și cuminte. Iacă na pe Sultana... Acu, aceea tot mai are ea cițiva... Dar iaca una care-i chiar vădană: Anica...
- COANA IRINA (*cu o izbucnire dureroasă*): Anica? Pentru ce tocmai Anica?
- MOȘ MAFTEI: E pricepută, coană Irină. Doar ai avut-o slugă atîta vreme.
- COANA IRINA: Tocmai de-aceea. (*Scurt.*)
- PUIU (*unchesului*): Moșneagule, du-te chiar acum și adă femeia aici. Îmi inchipui că are basme frumoase de povestit.
- COANA IRINA: Într-adevăr. Mai ales unul. Numai mă îndoiesc dacă-l mai poate povesti. (*Cu neacă pe ea*)

însăși.) Ah! Prostii! Ajung să-mi pierd și eu cumpătul, ca toți ceilalți. Ei bine, fie! Mai devreme sau mai târziu, trebuia să-mi vină și mie rîndul. (*Înaintează spre Puiu.*) Iată, aștept.

PUIU (*are o încordare de fiară gata să se arunce, dar se înclină rece*): Bună seara, doamnă. (*Apoi se răstește la moșneag.*) Ce-ai amorțit aici? N-auzi? A mai venit cuiva rîndul să fugă. Haide dar, deschide poarta. Dar dă-o în lături, să poată trece pe ea treizeci de ani deodată și cu sieriul lor cu tot. Iar dacă-i prea greu de deschis, ia-l pe Mago să-ți ajute. (*Lui Mago.*) Mago, ba nill! (*Cei doi ies repede.*)

SCENA VIII

COANA IRINA, PUIU

PUIU (*crud de politicos*): Iată, poarta este deschisă, doamnă. Poftim (*Și aprinde brusc în ochii ei o lampă de buzunar sau un chibrit. Coana Irina tresare sub lumină, ca sub o lovitură.*) O! Iertare. Am uitat că vă doare lumina și vă sperie. Și doar trebuia s-o știu. Avem și noi în Madagascar niște vietăți la fel de triste. Aye-Aye, le zic negrii, fiindcă așa țipă ele cînd le înjunghie în ochi cîte o rază de lumină. (*Stinge.*) Acum, că e iarăși întuneric, puteți coborî fără teamă. Deci, coboriți, doamnă, coboriți.

COANA IRINA (*cu o mare sfișiere lăuntrică și o mare milă*): Cine mi te-a destrămat așa?

PUIU (*îi aprinde scurt lumina în ochi și răspunde rar*): Des années l'irréparable outrage...

COANA IRINA: Ce-ai spus?

PUIU: Mi-ați cerut să vă luminez. Iată, v-am luminat. Doare? De astă dată, credeți-mă, prinde să mă doară și pe mine. Puteți fi mulțumită. N-o să treacă mult și

parcă văd că purced să țin și eu ca Aye-Aye... Să stingem dar lumina. Încep să vă dau dreptate. E mai bine să ne cunoaștem mai puțin. Folosiți-vă de poarta asta așa de larg și de prietenos deschisă. Iată, caii domniei voastre au înțeles. Au tras singuri trăsura înlăuntru, să vă fie mai aproape. Știți, când nu se vede drumul, e chibzuit să-i lași pe ei în voia lor. Două neguri fac ades o lumină, așa zic ai mei, pe la Tulear. Haide, doamnă, plecați. Vă implor! Fie-vă milă de dumneavoastră.

COANA IRINA: De mine?

PUIU: Da. Politeța e-o haină pe care n-am purtat-o de mult. Mă strînge înspăimîntător.

COANA IRINA: Cine ți-o cere?

PUIU (*sufală greu*): Nu știu. Fracul ăsta, casa ăsta... sau poate ceva care plutește pe-aici, nevăzut și tare, cum ar fi — știu eu? — respectul față de varul ăsta, în dosul căruia se ascunde murdăria degetelor mele de la șapte ani... Iar colo, în colț, un profil desenat cu creionul într-o zi cu soare, după umbra unei fețe cu obrazul lipit de perete să-și răcorească dogoarea... Cum s-ar zice: mormintele, doamnă!

COANA IRINA: Aha! Mormintele! M-aș fi mirat să nu te întorci iarăși la obsesia asta.

PUIU: Ei, Doamne. Dacă ați veni cu mine din Tulear, v-ați îngrozi văzînd, după treizeci de ani, ce mai cimitir e aici peste tot. Credeam că întorcîndu-mă la pămînt, mă întorc la aceea ce nu se schimbă. Știam că numai fotografiile celor morți mor odată cu ei. Pare-mi-se că amintirea mea se crede grădinar mai bun ca Dumnezeu, căci, iată, e aicea ceva care și-a îngăduit să moară fără să ție seamă de orînduială.

Cresc nucii și plopîi, copacii cîți sînt
Pămîntul începe să intre-n pămînt
Urmează-l, bătrîne, și fă-te cuvînt...

Așa spunea marele poet filozof de șaisprezece ani, care, firește, cunoștea toate destinele lumii. *Deci, și pe-al dumneavoastră, doamnă*, care încheiați priveliștea de aici, ca ultima bucățică de arc dintr-un cerc, desăvârșind-o.

COANA IRINA: Prin urmare?

PUIU: Să zicem: din durere, doamnă. Din durere să-mi putrezesc atâtea cari ar putea să-mi fie o liniște și un țel — cînd altele de cari — ce să spun? — m-aș scutura bucuros — trăiesc cu îndrjire.

COANA IRINA: Ca mine; nu?

PUIU: Nu, doamnă, nu. Iertare. Vorbeam de amintiri. De aceea ce nu poate putrezi ușor. N-are oricine fericirea lui Roger le Gard, camaradul meu de escadrilă de Compiègne. Într-o bună zi, a căzut cu avionul. N-a murit. În schimb, a rămas nebun, norocosul! Ce nebunie minunată! Știa tot, ținea minte tot... Nu uitase decît pe *cineva*... Pe *cineva* și pe un *alt cineva* și tot ce era legat de doamna *Cineva*.

Înțelegeți? doamna *Cineva* avusese eleganța să putrezească în el. Ehe, ce n-aș da să am și eu fericirea asta... Căci, iată, e undeva pe aici, prin creier, un locușor care-i prea mult. Nu mai mare ca un vîrf de deget, fără îndoială. Dar stau în el pitiți treizeci de ani... de care, deh!, spun drept, aș vrea să mă despart ca de o marfă proastă. La urma urmii nu-i rușine... Nu i-am izbutit... Asta-i tot... Te chinuiești treizeci de ani să ciugulești din patru lumi un om adevărat, pentru ca la urmă să-l afli sub acest înveliș ridicul și jignitor, care este Neacșu... Muncești la tine treizeci de ani, ca o femeie la fața ei, și cînd, gata să pleci la marea sărbătoare, te mai privești o dată cu dinainte mîndrie, în oglinda de la scară, te pălmuește din dosul sticlei mutra aceluiași Neacșu... Totu-i prea trist și prea caraghios totodată să-ți mai poată sluji drept mîngiere,

fiindcă ți-ai rătăcit celelalte căi... (*Rar.*) Celelalte căi... Adică una... (*Încet, înăbușit.*) Adică toate... Știți, e cam goală lumea uneori, doamnă. Pustietățile din Sakalavè, unde te deprinzi să gîndești tare, ca să îndoiești măcar astfel populația deșertului, sint mult mai întinse decît țarmul Madagascarului... Vedeți, dar, că urmarea ar fi cu rostul ei la mine.

COANA IRINA: Și n-o fi bună pentru orice om?

PUIU: Hm! Cînd am văzut întîia oară „Strigoii“ de Ibsen am fost cutremurat și mi-am zis: Iată, asta este povestea mea. Eu sint Oswald Alving. Și-o lună de zile am bliguit cu capul în poala mamei, „Vermoulu, mamă, Vermoulu“, mirîndu-mă strașnic că nu dau nici un semn de hemiplegie.

COANA IRINA: Pentru ce-mi spui asta?

PUIU: Să v-aduc aminte că atunci cînd ați văzut — nu știu, firește, dar bănuiesc că ați văzut — „Heidelbergul de altădată“, v-ați zis: „Așa am să-l iubesc și eu pe Karl Heinz... în tăcere și toată viața, și la fel am să-l sfătuiesc: «Te însori?... S-o iubești, Karl Heinz, și să fii bun cu ea...»“ Vreau să spun că avem uneori o anumită stimă — să-i zic așa — literară pentru suferința pe care n-o s-o ajungem niciodată. E ca dragostea deznădăjduită de copii, ce o au oamenii sterpi. Ei! Drace! Au început să-mi scape vorbe cari nu se potrivesc cu fracul meu. Negreșit, ar fi trebuit să spun că nu se potrivesc cu (*Îi aprinde lumina în față.*) venerabila dumneavoastră persoană, dar — cum vedeți — calc din ce în ce mai rău. Să amîn, dar, taifasul acesta peste treizeci de ani. E un răstimp cu care ne-am deprins, nu-i așa? Va fi și atunci seară liniștită, ca și acum — poate mai puțin vicleană ca asta —, iar noi, fără îndoială, vom fi tot umbre, cum sintem și în clipa de față. Nu cred să mai am astă jignitoare lumină, în schimb voi avea un frac mai bine croit, un guler mai bine căleat și o cravată, ca să zic așa, definitiv făcută. În sfîrșit,

ca să întrebuițez un termen din manufactură, aş spune: Voi fi ca scos din cutie.

COANA IRINA: Ştii, la cincizeci de ani şi la ceasul ăsta de întineric, asemenea glume sună cam ciudat.

PUIU: A! Eu cunosc glume care sună mai ciudat, măcar că sînt făcute ziua în plin soare, în plină vară, şi la nouăsprezece ani. Ce ziceţi de asta?

COANA IRINA: De care anume? „Eşti povestea mea cea bună?”

PUIU: Nu. „Eşti psalmul meu”.

COANA IRINA: „Trăiesc în dragostea mea, ca sub boltă de biserică”.

PUIU: Aşa! „Şi mîine ne logodim!...” Ei, haide! Zi mai departe.

COANA IRINA (*cu dinţii strînşi*): E vorba numai de glumele cari n-au fost ziua...

PUIU: Atunci spune gluma de-a doua zi. Doar aceea e gluma mare şi frumoasă: „Nu mai ai ce căuta pe aici. M-am logodit cu Niculce...” Bune glume, nu-i aşa?

COANA IRINA: Mai ales una.

PUIU: Care-i aceea? Haide, spune.

COANA IRINA: Doamne! Dacă mîinile astea nu-s în stare să-mi astupe gura, mi le tai... (*Tipă.*) Nu! Nu! Nu! Ți-o spun de treizeci de ani în fiecare zi! Ei, astăzi, nu vreau s-o spun.

PUIU: Pentru ce?

COANA IRINA: Pentru că... pentru că e de neînțeles...

PUIU: Nu-i așa?

COANA IRINA: ...și că sufletul e-o jucărie primejdioasă ca un ceasornic gingaș peste măsură și că-l poți scăpa din mînă într-o bună zi dintr-o nebagare de seamă, dintr-o prostie, să se oprească pe vecie la nouăsprezece ani. Ei, iată, asta, într-adevăr, e o glumă grozav de ciudată...

PUIU (*calm și dezgustat*): Nu, doamnă, nu e glumă. E doar un rol dintr-o piesă: Solveig din „Peer Gynt“. Știi, Solveig, care-l așteaptă pe hoinarul ei pînă la sfîrșitul vieții — adică trei ceasuri, cît să ajungă la căderea cortinei. Dumneavoastră ați izbutit să așteptați atît de mult?

COANA IRINA: Eu n-am așteptat deloc. Știi bine.

PUIU: Nu știu nimic. Pentru că nu știu cine-i Peer Gynt. Și de altfel n-am nici o ispită să aflu.

COANA IRINA (*cu glas potolit*): Mai bine. M-aș simți umilită peste măsură să mă întreb.

PUIU: De ce să te întreb? Și de ce să te simți umilită acum? Știu doar că ai fost măritată cu Nieulce.

COANA IRINA: Oh! Ar fi fost foarte bine... Nu! Nici măcar nu m-am logodit cu el.

PUIU: Așa?... E o caldă mîngiere pentru cel dintîi logodnic. Ar putea să-ți mulțumească. Cum? Și asta înseamnă că nu ești măritată, că n-ai fost măritată?

COANA IRINA: Și dacă aș spune că am fost?... Și dacă aș spune că n-am fost, care ar fi deosebirea? Pentru mine e ca și cînd n-aș fi fost.

PUIU (*cu oarecare greutate*): Va să zică, ai fost măritată?

COANA IRINA: Doamne! Am încercat!

PUIU: E bine găsit cuvîntul. De vreme ce ai încercat o logodnă, două, trebuia să încerci și o căsnicie. Nădăjduiesc că a murit cu bine voinicul.

COANA IRINA: Bietul om. Trăiește și abia acum e fericit.

PUIU: Asta cred. Ei da. Sunt cazuri. Am cunoscut în Mozambic un vîntor care omorîse șaptezeci de tigri fără să se aleagă cu o singură zgîrietură. Ei, dar pe urmă?

COANA IRINA: M-am măritat din nou.

PUIU: Așadar, doi?

COANA IRINA: De două ori doi...

PUIU: Oho! Și cît face asta? Știi, un om politic englez se plîngea că francezii sunt singurii oameni cari, în poli-

tică, vor neapărat ca două ori două să facă patru. Aritmetica în politică o fi aproximativă, dar în căsnicie e o virtute strict personală.

COANA IRINA: Tochmai. În Africa, un bărbat are patru femei.

PUIU: Și o femeie patru bărbați.

COANA IRINA: Ca mine.

PUIU: Desăvârșit! Iată. Încep să mă simt acasă!... Și ne-rodul de geograf englez din Tulear care nu mă credea că marginile Africei nu-s bine limitate... (*Apoi, deodată, cu o umbră de chin în glas.*) Hm! Ce lucru ciudat. Nu mi-am putut închipui niciodată să fiu măritată cu altcineva decât cu Niculce. E copilăros și totuși acum, cînd aflu că n-ai fost nevasta lui, ci... Spune, cît a trecut pînă te-ai măritat?

COANA IRINA: Patru ani.

PUIU (*cu o veselie falsă*): Așa de mult? Și cît a ținut căsnicia?

COANA IRINA: Destul de puțin.

PUIU: Închid ochii... încerc să mi te închipui...

COANA IRINA: Nu. E zadarnic... Știi, sunt unii morți cari zîmbesc în sîriu, de pare-ar glumi din somnul lor. Dar sunt alții așa de morți, că nu-i mai poți bănuî să fi fost vii. Iată, așa îmi par acum bietele mele căsnicii... Umbre...

PUIU: Da, da. Umbre.

COANA IRINA: Trei zile una... O săptămînă alta... O săptămînă a treia... iar a patra...

PUIU: A patra?

COANA IRINA: Pînă la gară...

PUIU: După ce am plecat din Genua, eu am făcut zece ani pînă să ajung la o gară. Depinde, dar, cu ce ai mers.

COANA IRINA (*ritînd*): Cu cei mai buni cai. Veneam doar de la primărie.

PUIU: Da. Îți seamănă. A mers repede.

- COANA IRINA: Hai, mai fă un calambur idiot, ca și adineauri, să ridem din toată inima. De pildă, zi: Uite o căsnicie care a mers bine. Sau... A mers pe roate...
- PUIU (*rișind*): Sau... veacul vitezei.
- COANA IRINA (*rișind*): Și „știi de ce nu te-ai mai căsătorit a cincea oară... Fiindcă progresul te-ar fi silit să-ți iei un aeroplan“.
- PUIU (*căzînd deodată într-un fel de spaimă și un fel de neliniște, nu mai poate glumi*): Bine că mai putem glumi.
- COANA IRINA: Trebuie. Jucăm pe tabla asta înroșită a trecutului cum joacă urșii puși la învățătură de țigani. Glumim și tremurăm... Dar trebuie să glumim, altminteri ne cade toată șandramaua în cap.
- PUIU: Ce să mai cadă? Acum, chiar nu mai am a mă teme de nimic. Mă simt în clipa asta cum eram odată în fața unei mese de ruletă. Dădusem tot. Știam că peste un ceas mă împușc... Și eram liniștit, ca o apă fără cută.
- COANA IRINA: Și totuși, iată, nu te-ai împușcat.
- PUIU: Ba da! Cum eram să scap asemenea prilej, cînd de ani de zile îl pîndeam. Și am tras bine, în inimă, ascultînd de toate prescripțiile medicinei, care spune că lovitura vine în partea cea mai slabă.
- COANA IRINA: Dar atunci?
- PUIU: Atunci? Cine poate bănuî doctorul care-i iese în drum. Nu l-am bănuî nici eu. Și-a pus mai presus veleitățile lui profesionale și a făcut pe croitoreasa dibace cu mine. Știi, n-ar fi o figură poetică dacă aș vorbi de „strunele inimii mele“... Drept e că nu-s tocmai strune. E catgut. De aceea ies din ea uneori sunete cam ciudate. „Mais ceci est une autre histoire“. Doar liniștea și nepăsarea e la fel.
- COANA IRINA: Urmează și acum o sinucidere?
- PUIU: Nu știu. Poate. Mă simt îndreptățit să spun și eu ca doctorii cari nu știu boala, dar văd arșița bolnavului scăzînd dintr-o dată: „În orice caz s-a sfîrșit ceva“.
- COANA IRINA: Ceva nu înseamnă tot.

PUIU: Înseamnă „aceea ce-a fost“. Adică tot. Am căzut în sila aceea de oameni și de mine, în care nu mă mai poate mira nimic, nu mă mai poate mișca nimic.

COANA IRINA: Chiar dacă ar veni cineva să-ți spuie că are o scrisoare scrisă de mama Gea înainte de moarte pentru tine? Ca să ți-o dau când te vei întoarce?

PUIU (*ride*): Suntem în 1937, doamnă. Să fim ceva mai sportivi, cum ar zice Bruneilde...

COANA IRINA: Da. Dar mama Gea venea din 1870, domnule, și s-a trezit mamă înainte să iasă din copilărie. Tu și Paul ați fost păpușile ei. Nu era decât mamă, fără vîrstă și fără veac.

PUIU: Într-adevăr, născocirea e sprijinită pe bune argumente.

COANA IRINA: Dar cel mai bun ar fi dacă ți-aș spune de pildă: scrisoarea e colea... Ia gîndește-te, mina ei și lacrimile ei de acum douăzeci și cinci de ani. Colea. Și vii, nu ecouri abia bănuite, venind din depărtări de necuprins.

PUIU: Unde-i scrisoarea?

COANA IRINA: Dacă aș spune că o am aici (*Arală fruntea.*) ai crede-o?

PUIU: Ce spunea?

COANA IRINA: Mulțumesc. Nu e nici o scrisoare. Am vrut numai să văd dacă îndoiala ta de mine trece și dincolo de umbra mamei Gea.

PUIU: Dar ce rost cerci tu să dai mamei în întîmplarea dintre noi? (*Cuprins de-o bănuială.*) Nu! N-aș vrea să înțeleg cu nici un preț!

COANA IRINA: Anume ce?

PUIU: Cum? Ea te-a sfătuit?...

COANA IRINA: Anume ce?

PUIU: Ea n-a vrut?

COANA IRINA: Anume ce?

PUIU: Dar fără îndoială, asta e. Toate se potrivește.

COANA IRINA: Anume ce?

PUIU: În seara aceea, mama a primit o scrisoare de la voi și a pus caii la trăsură numaidecît. Nu s-a întors decît tîrziu, după miezul nopții. Pentru ce?

COANA IRINA: Dar unde-ți bate gîndul acum?

PUIU: Răspunde. Ce-a căutat mama la voi?

COANA IRINA: Dar știi bine ce prietenă bună era mama Gea cu tata.

PUIU: Nu era o pricină s-o cheme grabnic prin scrisoare.

COANA IRINA: Ba da. Atunci a fost. Mi-era rău... o criză... o criză de nervi... Nu, nu poți înțelege...

PUIU: Ba da. Înțeleg. Și?

COANA IRINA: Nu. Nu înțelegi. În sfîrșit, asta n-are însemnătatea. Destul că tata, stingaci, greoiu, nu era cel în drept să mă liniștească și să mă vegheze. A chemat-o pe mama Gea. Asta-i tot.

PUIU: Ba nu. Mai departe spun eu. Aș putea bănuî că mama, văzîndu-ți criza de nervi și înțelegînd-o femeiește, a spus bătrînului tău: mărit-o cu Niculce.

COANA IRINA: De ce nu cu tine?

PUIU: Pentru că, sau mama nu bănuia nimic — sau a aflat în seara aceea și nu i-a fost pe plac...

COANA IRINA: Dar ce-ți trece prin minte?

PUIU: ... iar ca o dovadă limpede, e că a doua zi, cînd m-a auzit că vin la voi, a fost vîmulțumită. N-a răspuns nimic, dar s-a încruntat. Iar după-amiază, cînd i-am spus că vreau să plec în străinătate să-mi fac doctoratul, nu s-a împotrivit nici măcar cu o singură vorbă. De ce?

COANA IRINA: Pentru că mama Gea n-a căutat niciodată să îndrepte faptele lui Dumnezeu.

PUIU: Ah! Vorbe goale!... O mamă ca ea ar fi spart poarta cerului pentru copilul ei și l-ar fi adus pe Dumnezeu pe pămînt... Și totuși, a fost în stare să nu verse o lacrimă cînd a plecat trenul cu mine. De ce?

COANA IRINA: Ca să aibă mai multe la întors. A fost lungă întoarcerea aceea, crede-mă.

PUIU: Ce vrei să spui?

COANA IRINA: A venit la mine să afle pentru ce ne-am despărțit.

PUIU: Va să zică știa?

COANA IRINA: Știa tot. Cum nu era să știe? Spui că ți l-a descoperit pe Dumnezeu într-un fir de iarbă. Nu i-a fost greu să te descopere pe tine în hățiturile mele. Dar pricina despărțirii...

PUIU: Nădăjduiesc că măcar ei i-ai spus-o.

COANA IRINA: I-am spus-o, firește... că vreau să mă mărit cu Niculce.

PUIU: Ei și mai departe? Mai departe... în urmă... acolo unde s-a furișat Niculce între noi... Sau unde; neștiindu-l, eu m-am furișat... În sfârșit, povestea asta suavă, unde te-ai zbuciumat între două iubiri, dintre cari, firește una a avut de ce să fie mai puternică... Poate o pricină, cum s-ar zice, venită peste noapte... Ceva mai mult, oricum, decât puteam eu da. E minunată povestea cu cei doi bani ai văduvei din Scriptură, dar parcă — ce să spun? — tot mai bine ar fi să fie trei... nu?

COANA IRINA: Ce vrei să spui?

PUIU* (*rău și scurt*): Nimic. Vreau să te insult. Atîta tot. (*Apoi mai ușor.*) Și să-ți mulțumesc că m-ai ajutat să apăr măcar amintirea mamei. Într-adevăr. ți-era la îndemină să-mi dai o lovitură... Și ce lovitură! Mă și mir că n-ai dat-o! (*Revine.*) Nu, chiar dacă ar fi așa, cum bănuiam, încă n-ar trebui să-mi spui. (*Alt ton.*) Doamne, acu ajung să fac și eu ca Dumitrache, cu fetița lui. E rușinos! (*Revine.*) Ascultă.. Te rog, spune. I-adevărat că nu-i de vină mama?

COANA IRINA: Nu, n-are nici o vină. Mai mult încă. A înțeles ceva peste ce-i spusese eu. A luptat să nu-l

mai iau pe Niculce — și-a izbutit —, iar peste patru ani, cînd a văzut că nu te mai întorci, a luptat să fac o căsnicie trainică și cuminte — și n-a izbutit. Nu, n-are nici o vină, buna mamă Gea. Ți-a fost mamă mai mult decît crezi.

PUIU: Da, fără îndoială. Așa i-ai spune și lui Dumitrache, dacă te-ar întreba despre fetița lui Paul. „E copilul tău mai mult decît crezi“... Nu?

COANA IRINA: Firește. Mai ales cînd știu cît i-i de dragă Paulica.

PUIU: Cum o cheamă?

COANA IRINA: Paulica.

PUIU: Ha! Era la mîntea omului...

COANA IRINA: Doar e botezată de Paul...

PUIU: Așa! Așa! Lașul! A născocit mijlocul să puie un strop de lege peste nelegiuirea lui.

COANA IRINA: Nu-i nici o nelegiuire. Paulica nu-i fata lui Paul.

PUIU: Ce?

COANA IRINA: Paul a avut o operație cumplită în război. Nu putea să aibă copii. De aceea nici nu s-a însurat.

PUIU: Minți!

COANA IRINA (*jignită*): Puiule!

PUIU (*urlă*): Nu mă cheamă Puiu. Mă cheamă Bubu! Lăsați-mă cu miorlăiala asta, care vrea să mă întoarcă în fiecare clipă la șapte ani și să mă așeze sub biciușca din cui. (*Alt ton.*) De ce minți? Răspunde? Din milă, ca să cred și povestea cu mama, sau, știind că am pus nădejdi în fetița asta, să-mi tai orice retragere?

COANA IRINA: Dar ești absurd. E rușinos să judece în chipul ăsta un om deștept.

PUIU (*în paroxism*): Acum, n-am vreme să fiu deștept. Acum mă apăr! (*Alt ton.*) Biata fetiță cu ochii verzi! Iată, asta a fost ceva în chipul lui Roger. O lovitură

numai, și copilul a putrezit... Va să zică... va să zică, s-ar putea totuși să nu minți...

Ca Sylock rîd c-un ochiu și lăcrămează altul,
Privesc în iad cu unul — cu celălalt în altul.
Dar cînd privesc mai bine
Văd că privesc în mine.

Acum, haide! Repede! Altă lovitură. Să putrezești și tu... O! Nu dumneavoastră, doamnă, ci „tu“... E o mică deosebire. Nu-i vorba numai de treizeci de ani. La urma urmii, aceia s-au dus. Eh! Dar e ceva... ceva care rămîne veșnic viu. Închizi ochii, iată, și ridici perdeaua spre trecut. Un colț de livadă, ori un colț de cerdac. Un pas mărunț și mic bate pe-acolo... pe-a-ici pe undeva, la o ușă. Un fluturat de ștofă... de parcă vine singur... încolo nimic... Zîmbet... (*Se înfurie, bate din picior, ridică pumnul spre cer.*) Haide! Tu de-acolo! Ce stai! Dă-mi un cuvînt să pot spune cît erai... (*Apoi deodată.*) Irina... Iată!... Irina... Te uiți și te destrami... Nu mai ai cuprins... Carnea fuge... gîndul se topește... Ești numai ochi... Ochi și o unduire caldă, de parcă inima lunecă spre somn... Ceva care mistuie și pămînt, și cer. Știi... „Steluța“.

Pe cînd eram în lume tu singură și eu...

Ei da. „Tu singură și eu“. Vine bine așa. Numai că se cere o mică schimbare: „Eu singur și tu cu el...“ Înțelegi? El! Voinicul priceput, care știe să răvășească... (*Deodată violent.*) Ah! Imaginea asta blestemată la care te întorci, și te întorci cum zice Biblia, „ca cînele la vărsătura lui“.

COANA IRINA: Adevărat! Căci te întorci la născocirea ta.
PUIU (*cu nesfîrșită batjocură*): Eh! Și cum, Doamne?...
Tu adică?... Solveig cea de cinci ori fecioară?...

COANA IRINA: Isprăvește! E o sălbăticie de prisos. Ni-
meni nu-i lipsit de chinul și de dezgustul anumitor

imagini... Mai ales că unele, știi, fac gluma să fie altceva decât o născocire. (*Iși acoperă ochii torturată.*) Ei, haide, haide, femeie pune-ți friu... Domnul acesta elegant și care innobilează orice haină de pe dinsul vrea să innobileze și mobila săracă din inima lui...

PUIU: Faceți literatură proastă, doamnă.

COANA IRINA: Nu. O citesc pe a dumneavoastră, domnule. Dar iată, eu n-o judec, o primesc așa cum e.

PUIU: Mulțumesc de mărinimie.

COANA IRINA: Nu. E o slăbiciune. Fiindcă n-ar trebui. Vă înduioșați prea mult de suferința dumneavoastră proprie, ca să mai aibă nevoie de ajutorul meu. Numai că, vedeți, nu de ea mă înduioșez eu. Mă înduioșez că ați venit în cotlonul meu, obosit și trist. Obosit de lume, adică de dumneavoastră înșivă și trist, pentru că n-ați crezut să ajungeți vreodată obosit. Vreți apă vie, domnule? N-o veți găsi aici, între noi, fiindcă apă vie sunteți dumneavoastră. Durerea vă pornește de acolo că nu puteți fi apă vie și pentru dumneavoastră înșivă. Mulțumiți-vă că ați fost pentru noi toți — acești nerozi de aici — fiindcă pe fiecare l-ați dus spre un salt nou. Bun sau rău, nu știu, de vreme ce-i deocamdată cît o iluzie, fie ea numai cît fericirea mincinoasă pe care o dă nădejdea de sănătate a unui bolnav întins în pat. Pină și eu, dacă mi-aș îngădui să gindesc tare, ca în Tongobory, aș putea să spun că am fericirea mea.

PUIU: Așa? Anume?

COANA IRINA: Anume? Hm! E cam sălbatecă această fericire. Cam sălbatecă și, nu știu cum să spun: dar sau deci femeiască... E fericirea să-ți pot striga acum în față, chiuind: „Te-ai întors obosit de lume? Obosit de tine? Destrămat și chinuit? Cu atît mai bine! În sfîrșit, mi te-ai întors, în sfîrșit, iată-te în mina mea. Te am acum și te țiiu... Cu cît ești mai ruinat, cu atît

mai mult ești al meu... Iar de astă dată n-ai să-mi mai scapi“.

PUIU: Ha! Într-adevăr gluma este bună. Cam cu miros de iad, dar e bună. Mai ai de adăugat ceva, să ne înveselim?

COANA IRINA: Poate acest lucru cu adevărat înfiorător, și pe care să nu mi-l ceri să ți-l lămuresc. Anume, că literatura nu eu, ci tu ai făcut-o în tristețea oboselii tale, iar lacrimile nu *tu*, ci *eu* le-am plins.

PUIU (*cu un râs, rar, făcut dintr-un cuvânt repetat de ecou tot mai depărtat*): Ha! Ha! Ha! Ha! Ha! Ha! Ha!

COANA IRINA: Ce înseamnă risul ăsta?

PUIU: Rîs? Nu! E-o amintire. Iată: Este un loc la Ulagy, pe mal, între liane uriașe și copaci cari au umbrit mamuți, unde vorba ți se întoarce de șapte ori înapoi. Într-o zi, la o vînătoare, tigrul, pe care îl urmăream țîșnește praștie și înșfacă dintre noi pe cel mai trufaș vînător din trib. Se credea fără moarte. A fugit fiara cu el în gură ca o pisică cu șoarecele, de n-a apucat negrul să strige decît „a“ — asta pe limba lor înseamnă „mor“... Și atunci, lumea a zis de șapte ori: Ha! Ha! Ha! Ha! Ha! Ha! Ha! Rîdeau apele ca iadul, doamna mea! Și acum, te întreb: Nu te temi că-i Ulagy pe-aproape cînd vorbești de lacrimi și de plins?

COANA IRINA: De ce?

PUIU: Știu eu? Te văd într-un tablou, plîngînd după Niculce, jur-împrejur avînd patru bărbați cari îți întind batiste.

COANA IRINA (*odată, liniștită, dar încordată*): Bagî de seamă că eu nu te-am întrebat dacă ai fost înșurat sau nu?

PUIU: Mă întrebi acum și răspund: *Eu* n-am fost înșurat.

COANA IRINA (*o clipă, fără răspuns*): Da... E... e oarecum firesc... (*Apoi trece într-un ciudat fel de glumă.*) Trebuie să-mi închipui că femeile tale se mărită repede.

PUIU: O! Asta, negreșit. O știi tu bine.

COANA IRINA: Firește... Le faci o poftă nebună de mărițiș.

PUIU: O laudă pentru mine.

COANA IRINA: O! Ușuratecule. De ce te micșorezi? De vreme ce ești apă vie, bineînțeles că le învățai să citească în cartea fericirii.

PUIU: Oho! E-o spovedanie?

COANA IRINA: Nu. Spirit de observație... N-ai făcut astăzi atâtea fericite? Și câte vei fi făcut încă în lungul drum elegant al vieții tale, care a bătut mereu printr-o junglă, fie ea una adevărată și cu oameni de pământ, fie numai umbra albă a celorlalți.

PUIU (*după o clipă și parodiind vorba*): Ciudat lucru. Mă trudesesc să suprapun făptura de azi peste năluca străvezie cu care am colindat eu între tropice și nu izbutesc. Ce fel de femeie ești? Nu te cunosc. Erai ca o frunză clătinată de plop alb, iar acum vorbești, de parcă vii cu mine de la Tulear.

COANA IRINA: Aha! Începi să ghicești... E prea firesc, domnule dragă. Sint și eu, poate, cum ziceai, a nu știu citea generație.

PUIU: O! Astaa!...

COANA IRINA: Stai un pic. N-am spus încă din cine. Și de aici încolo ar trebui într-adevăr să mă cunoști. Ei, dar tu ai fost într-adevăr risipitor și cu tine, și cu alții. Căci, iată, eu, cea de azi, sint a nu știu citea generație din tine. Asta a fost marea mea durere. Asta a fost marea mea osindă. Pe o inimă înghețată la nouăsprezece ani, am făurit o biată femeie din tot ce aruncaseși tu. Ți pare că vin de la Tulear... pentru că vorbesc ca tine? Dar crezi că am vorbit eu vreodată altfel decît tine? Bietul tata, ca fost ofițer, găsise o vorbă foarte potrivită pentru o făptură ștearsă ca el: „Ești flancul drept? Bine. Te uiți înainte. Nu? Te uiți la flancul

drept și te aliniezi după el“. Ei? Iată, m-am aliniat, domnule flanc drept. Mă uit la tine și mă mișc după tine. De cincizeci de ani cresc în marginea ta. Iar de treizeci de ani mă făuresc din ecourile tale. Uneori îmi venea să cred că trăiesc ca o hipnotizată, ca o stăpînită de puteri sub care m-am năruit pînă dincolo de orice răzvrătire. Doamne! Să fi văzut pe bieții mei bărbați ce nesfîrșit de ridiculi erau, cînd îi sileam să poarte ghețe, haine ori pălării cum auzeam că porți tu, să-și lase barbă, ori cotleți, să-și facă figura așa ori așa. Ba într-o zi, cînd cineva mi-a spus că ți-ai văpsit părul blond, pînă și asta s-a făcut — cum zicea Neacșu... Iar durerea acestui ridicul era că eu nu-l băgam de seamă. Eram încredințată și mîndră de frumusețea lui, ca vichilul meu cînd rostește cuvinte radicale. Mi-ai spus într-o zi, vorbind de maică-ta, „Cumînția pămîntului“. Eu și azi o numesc așa. I-ai zis altădată — o singură dată — mama Gea. Iar eu pînă astăzi îi spun cum i-ai spus tu. Toate versurile tale trăiesc în mine de treizeci de ani, cu acea putere de viață pe care oamenii nicicînd n-o au. Dar eu unde sînt? M-ai mistuit. Sînt doar *cine ai fost...* Poate că de aceea am plîns eu atîtea lacrimi pe cîntecele copilăriei tale, ca și cîntecul de adîneauri... „La izvor ședea copilul...“ Numai că eu, vezi tu, aveam alte drepturi decît tine să simt ce înseamnă cuvintele.

*Astfel trec a mele zile
Ca și apa de ușor...
Tinerețea mea se duce...*

(*În hohote de plîns.*) — Și toate astea, pentru ce? Pentru ce?...

PUIU (*după o clipă de încruntare, apăsător și rău*): Mda! Eu nu mai întreb pentru ce. Romanul e bine construit. Ieftin, stil 910, dar femeiesc... Dar... iată! M-am deprins de mult cu gîndul că amintirile noastre cresc ca niște

făpturi vii, după porunci desăvârșit străine nouă. Aș zice că seamănă cu inițialele pe cari ni le-am scris acum treizeci de ani pe nucul de colo. Au crescut. Una, I-ul tău, a ajuns o mișelie, cealaltă parcă e o operă de artă. Nici o logică. Sau o logică peste măsura noastră. Iată însă că astăzi învăț ceva nou din lacrimile și din durerea ta. Am văzut eu asemenea lacrimi și dureri... dar parcă nicicând nu mi-a fost așa de limpede, ca azi, că sînt și amintiri cari se pot sulemenii după bunul nostru plac, iar noi putem jura pe adevărul lor, cum jură o femeie pe fața ei cea scoasă din cutiuți cu alifii și cu vâpsele. Da! (*Amar.*) Acum încep să te cunosc. Ești, intradevăr, Irina... Vechea mea poveste bună de acum treizeci de ani...

În sfîrșit, uite, îți pot mulțumi. Ai izbutit a mă face să nu te mai urăsc. (*Rar, apăsător, aproape silabisit.*) Mă dezgusti. (*Ostează, închide ochii.*) Oool... Doamne!... Any where out of the world... (*Face cîțiva pași fără rost, căutînd parcă ceva, sau pe cineva. Apoi cheamă încetîșor.*) Mago! (*După o clipă, ceva mai tare.*) Mago!

COANA IRINA: Nu s-a întors.

PUIU: Știu.

COANA IRINA: Atunci de ce-l strigi?

PUIU (*dă din umeri, cu glas gol*): Mă simt prea singur în clipa asta.

COANA IRINA: Sînt eu aici.

PUIU (*suspînă*): Cu mama nu mai pot vorbi. Mi-e rușine...

COANA IRINA: Sînt eu aici...

PUIU: ...o bănuiesc.

COANA IRINA: E o copilărie, pricepe. Te adora.

PUIU: Știu. Tocmai de-aceea o bănuiesc. Nu trebuia să facă pe destinul mut cu mine. Trebuia să-mi vorbească, scurt și crud: uite colo vulpea în inima de nouăsprezece ani.

COANA IRINA: Dar nu știa nimic, ți-am spus.

PUIU: N-o micșora.

COANA IRINA: Eu? Dar tu nu crezi c-o micșorezi când o bănuiești de uneltiri neghioabe?

PUIU: Dar tu, nu crezi c-o pîngărești când îi iei apărarea?

COANA IRINA: Nu-mi mai îngăduiesc să cred nimic, când e nevoie să iau apărarea lacrimilor cari s-au plîns aici, în urma ta. A! Ți-a fost ușor să pleci și s-o lași coala, pe prag, cu inima ruptă în jumătate.

PUIU: Tu spui asta?

COANA IRINA: Da. Eu cea de azi, mamă fără copil ce-am ajuns și care, te încredințez, acum poate să înțeleagă bine pe mama Gea. Răfuielile tale cu umbra mea de la nouăsprezece ani sînt altceva.

PUIU: Altceva? Dar de unde a pornit totul?

COANA IRINA (*sălbatecă*): De unde? (*Se stăpînește.*) Am spus că-mi tai mîinile de n-or fi în stare să-mi astupe gura. Au început să slăbească păcătoasele mele de mîini. Îți spun și eu, ca tu adineauri, fie-ți milă de tine și ajută-mă să nu vorbesc.

PUIU: Ci vorbește, dacă ai ce vorbi!

COANA IRINA (*printre dinți, înăbușit*): Înțelege odată că mocirla asta nu mai trebuiește răscolită. Altminteri nu ne mai scapă nimic de ea.

PUIU: Dar ce să ne mai scape? Nu-s cufundat în ea? De ce oare de treizeci de ani încoace bat ca un besmetic toate cărările lumii, orbecăind zadarnic după sprijinul unui pai? după nădejdea goală și amară că aș putea să ies la o lumină?

COANA IRINA: Dar cine te-a împiedecat pe tine să-ți faci viața așa cum ai fi vrut-o?

PUIU: Umbra care m-a născut acum treizeci de ani, învățîndu-mă scurt și crîncen ce preț are Dumnezeu din mine. Deh! Eram la vîrsta cînd toate-s veșnice și cînd se pune temelie vieții. Eh! Ce să spun? Mi-ai dăruit o minunată temelie, doamnă! Mi-ai arătat că dragostea e-o joacă de capre și de țapi. Așa? O joacă? Bine. Atunci haide să mă joc și eu! Și m-am jucat, crede-mă!

COANA IRINA: Atunci de ce te plingi? Ai făcut ce ai vrut.

PUIU: Ce am vrut? Nu cunosc cuvîntul am vrut. Cunosc cuvîntul: „N-am putut altfel“. Nu scăpasem din pîrjolul stîrnit de tine decît un trup și un dezgust. Bună căsnicie, n-am ce zice; și de care bucuros m-aș fi lepădat dacă nu trăia mama. Ca s-o cruț pe ea, nu m-am cruțat pe mine. M-am zvîrlit cu capul în jos în virtej și m-am lăsat dus de el într-o creștere tot mai strîmbă, pînă am ajuns să-mi dau seama că nimic pe lume nu merită să fie respectat. Ei, drace! Doar să respect o capră încălzită!

COANA IRINA: Dar pentru Dumnezeu, la atîta se mărginește lumea? La femeie?

PUIU: Ei, iată, nu știu. La urma urmei s-ar putea dovedi și asta. Ce nu s-ar putea dovedi? Ne spunea Phillippide la facultate: „Te pui dintr-un punct de vedere și dovedești ce vrei“. Doar nu vorbesc de fapăturile osîndite la ele înșile, de anormali, în sfîrșit, de cei care trăiesc pentru alții; să descopere o nouă stea pe firmament, sau să facă o scobitoare perfecționată. Astea-s unelte ale omului. Eu vorbesc de *om*. De omul cel adevărat și ticălos, care e ridicul, dar înșeală și fură, să-și îmbrace trupul nedreptățit, urîția, sau lipsa, într-un strop de frumusețe. În sfîrșit, de Neacșu. Și nu vorbesc de o femeie; de Irina, care a plecat, de Brunehilde, care a venit, sau de slugile cu cari se mai culcă ori vrea să se culce. E vorba de toate la un loc. Și încă altele alături, pe cari nu le cunoaște, ci pe cari, poate, nici n-are să le cunoască. În sfîrșit, femeia. Femeia care nu-i o capră încălzită, ci văzduhul în care poți să respiri.

COANA IRINA: Oho! Literatură!

PUIU: Nici măcar atît. Notițe din viață.

COANA IRINA: De-ar fi notițe din viață... Și dacă te-ai crede, n-ar însemna că n-ai mai putut respira.

PUIU: Eu am respirat și la Tongobory, în timp de ploi. Am respirat apă fierbinte. Numai că, vezi, atunci, viața ia un înțeles întors: trăiești ca să respiri. Nu-ți poți închipui ce înseamnă asta, după cum nu-ți poți închipui ce tortură e să te simți murdar și încărcat, după ce ai avut în brațe trupul cel mai neprihănit. Și doar dragostea ar trebui să fie întoarcerea la echilibru, ar trebui să fie înseninare. O! Dacă n-ar fi fost pe lume *arta*, minciuna asta generoasă, cu care ceri iertare lui Dumnezeu, cuvântul „miine” nu mai avea ce să caute în dicționar. Și așa am încercat să-l șterg odată... Odată și încă odată, cînd am văzut că nu mai pot scăpa de buruienile din mine.

COANA IRINA: Și totuși, iată-te colea... Cu dicționarul iarăși întreg; ceea ce înseamnă că ți-ai trăit înainte și din plin viața ta.

PUIU: Viața mea? Care viață? Dar știi tu ce înseamnă viața care n-a plins o lacrimă curată decît într-un fotoliu de teatru? Traiul acesta de jivină pitită în bălării? Asta e viață? Dar viața trebuie să fie un rost, femeie. Nu un rost cu ceasul, ca un joc de baccara, nici cu minutele, ca răvășeala unui pat. Un rost cu veșnicia, cum vede tinerețea. Să mă îmbrac în frac și să duc o trîndăvie deșănțată? Să dansez în hrubele unde eleganța își potolește foamea stîrnită la etaj și să mă infund în negurile tuturor bețiilor, și reci și calde, numai și numai să uit cîte le am de uitat, începînd cu blestematul de minutar care nu mai vrea să se oprească pe cadranul lui? Atunci care viață? Poate — nu cumva? — o fi viață masa de joc, ruleta, unealta asta înfricoșată la care nu te duci ca să pierzi sau să cîștigi, ci, gol cum ești și fără rost, să-ți afli jalnica nădejde că, poate, cine știe? — meriți încă să-ți mai porți trupul peste pustietățile din tine.

A! Eu am jucat cu rivnă, crede-mă, la ruleta asta, și am înțeles minunat ce a vrut să-mi spuie, ea, cînd

mi-am pierdut de trei ori averea. Am înțeles apoi și ce-a însemnat faptul că mi-am întors-o de zece ori, tocmai când voiam într-adevăr s-o pierd și să închid registrele. O! Ce zile mari poți trăi uneori... Pui tot ce ai pe un număr. Cîștigi. Pui tot cîștigul pe un număr. Cîștigi iarăși... Și cîștigi... Și cîștigi pînă te dezgusti și de norocul tău... Atunci trebuie să te omori, fiindcă ai prea mult noroc. E ridicul, și totuși trebuie s-o faci... Dar, iată, norocul noroc aduce. Un noroc adevărat de astă dată. Atîtea bancuri zvirlite în aer au dat de bănuț. Deci valahul trebuie supravegheat. Dar valahul are simțul libertății, mîriie, simțindu-se urmărit, apoi arată colții și, în sfîrșit, împarte niște palme. Ca să-i aducă aminte că-i 1927, iar nu 1800, și că-i Monaco, iar nu Valahia, primește în schimb două luni de arest. Înțelegi? Cine iubește prea mult libertatea e firesc să ajungă robul libertății... Eee! Doamne! Dar acum vine minunea cea mare, căci vine pușcăria. Am făcut acolo cunoștințe onorabile: Ochi-Spart, Buză-Ruptă și încă vreo trei asasini. Ah! Ce bine au știut oamenii ăștia să spargă geamurile îmbicselii mele și să-mi aducă aer proaspăt de primăvară în pădure — miros jilav de muguri și de frunză putrezită. M-au răcorit. Am dat de-o lume care nu zîmbește, nu se pleacă, nu dă mina și scuipă pe jos unde-i vine, nu aleargă prin patru odăi cu gura închisă. M-au răcorit și m-au învățat marele catechism al omului: proprietatea e chestie de apreciere, libertatea, pînă la caz contrar, se cîntărește în mîncare, iar deosebirea între un pui de găină și un milionar e numai la sistemul de tăiere...

Și în sfîrșit, într-o zi... Ah! Ce zi mare a fost aceea!... Parcă Dumnezeu ar fi plămădit pămîntul din nou... Era într-o joi — zi de vizite, iar pistruiata nu venise la Buză-Ruptă, ca de obicei. Ochi-Spart zice: „T'en fais pas, mon vieux... Nu merită să fii amărit... E o tîritură... Nu te iubește... S-a culcat și cu mine“.

Buză-Ruptă dă din umeri: „Ești un prost... doar asta e meseria ei“...

Dar Ochi-Spart răspunde: „Da... se culcă cu clienții... numai că eu nu i-am plătit“... Și-i întoarce spatele. Peste un ceas — două — ori patru, Buză-Ruptă se scoală de unde rămăsese și se apropie de Ochi-Spart:

„De ce nu i-ai plătit? N-aveai bani?“

„Aveam, răspunde acela, dar n-a vrut ea să primească“.

Dimineța l-am scos de sub pătură mort. Buză-Ruptă îi virise dinții unei furculițe în timpplă.

Eheel! Iată. Mama mi l-a descoperit pe Dumnezeu într-un fir de iarbă, iar Buză-Ruptă mi l-a descoperit pe om într-un dinte de furculiță și o femeie de bordel. Ei, haide acum, domnișorule, de vreme ce ai o inimă sub frac, aibi curaj și privește în urmă rodul ostenelilor tale. Pădurea asta înfricoșată de silnicii, unde tu n-ai făcut decât să degradezi aceea ce ai întâlnit și unde, pentru tot răul adus, nu afli nici măcar scuza unui strop de dragoste. Ei bine, n-o am. N-o am pentru că n-o puteam afla în stirpiciunea unui suflet crescut strîmb... În dragoste, știi, sînt clipe cînd trebuie să ametești și să ții ochii închiși. Ei bine, ochii mei nu voiau să se închidă, voiau să privească. Nu-i faimoasă priveliștea, crede-mă. Din fetița fragedă și neștiutoare — care cade bleguță la întiul sărut —, să vezi ieșind la iveală un animal înfierbîntat, lipsit de frumusețe, blîguind în neștire trei, patru, ori cinci silabe, aceleași mereu, de la polul nord pînă la Magellan, iar tu să-ți păstrezi creierul întreg, rece și tăios... A! E groaznic să iubești fără dragoste. Și atunci, te mulțumești cu joaca. O joacă tristă și fără înțeles. Vitejii de-ale gîndului, cum s-ar zice, care ascute tăișuri pentru alții.

COANA IRINA: Apă vie.

PUIU: Ei da! Dar amară această apă vie... Care face din tine un maestru încîntat să vadă că fetița, ce ți-a scăpat

din mâini, se prăvale înnebunită în brațele celui dintii dansator ieșit în cale... Și asta în cazul cel mai fericit. Dar, vezi, se întâmplă uneori ca fetița să aibă prostul gust să cerce cum răspunde la anumită întrebare limba revolverului. Sau să-și dorească un somn mai odihnitor și să înghită citeva pastile mai mult. Iar uneori, n-are nici un fel de gust și se aruncă într-un dezmaț, care o îmbrincește din bar în bar, din pat în pat, pînă... — știu eu, asta depinde de împrejurări—la Davos să puie sad de maci roși pe zăpadă, sau la un bordel de port.

COANA IRINA (*însălmîntată*): Dumnezeu! Ce grozăvii spui...

PUIU: Îți povestesc opera ta.

COANA IRINĂ: Opera mea? Dar ești nebun. Ce amestec am eu în toate sfișierile astea? Ce rost am eu între toate sălbătăciile astea?

PUIU: Ei, deh! Știu eu? Dar, hai să zicem, de vreme ce-s femei la mijloc, că mi-au plăcut cumva. Cît? N-are însemnătate. Atît cît trebuia să mă ispitească spre ele. Nu trebuie mare lucru pentru asta. Știi bine. E deajuns o mină făcută într-un anume fel... Un obraz mai altfel... Un picior... Ori ochii... În sfîrșit, pîrticele dintr-un întreg. Un întreg nelămurit, pe care poate nu-l știi... pe care-l visezi. Femeia, iată. Femeia de care spuneam înainte. Ei, dar cînd ai în brațe o făptură caldă, uneori, deh! se întâmplă, nu-i așa? — s-o apropii de ochii tăi pînă nu-i mai vezi fața întreagă. Ei, Doamne! Atunci începe un joc nălucitor de sămuiri. Ai zice că porți colea, înaintea ochilor, un tipar nevăzut și că oricine se apropie pînă la el trebuie să încapă în formele lui. Și astfel orice femeie e alta... acea alta, care e mereu aceeași: năluca de care nu poți să scapi!... Atunci pîrticelele pe cari le iubeai erau din ea! Întregul era ea. Năluca asta pe care o urăști de moarte. Și iată cum în fiecare ți-ai răzbunat aceeași neostoită

durere veche. (*Adînc.*) Nu mai ești nici măcar un ticălos. Ești un nefericit de obsedat, care împrăștii păragina și prăpădul, fără să te mai poți împotrivi ție însuși. Și atunci nu-ți mai rămîne nimic de făcut decît să te ridici și să strigi cu deznădejde, ca Avva cel bătrîn din Pateric: „Dă-mi trăznet, Doamne, că sănătos fiind nu te ascult!”

Și așa, peste o săptămînă ori două, fugeam spre lumea de pămînt și debarcam la Tulear. Iar fiindcă baia Sfîntului Augustin era pislită în ceață, o ceață unde fiecare lucru și fiecare om se făcea vedenie, pe chei mi-ai ieșit înainte tu. Tu și umbrele tale... Ca și aici, acum, cînd roata a trebuit să se mai învîrtă o dată de la capăt, sub privirea copilului ce-am fost și care trebuie să-ți mulțumească, văzînd ce ai făcut din nădejile lui.

COANA IRINA (*cu sfișiere*): Iarăși nemila vorbeii acesteia. Dar ce-am făcut eu?

PUIU (*deschide brațele și se arată*): Iată! Acesta care sînt. Oricîtă destrămare aș fi avut eu în mine chiar dinainte a mă naște — și, Doamne! negreșit că am avut destulă, doar tata nu s-a împușcat degeaba la douăzeci de ani într-un pat străin și după o petrecere ciudată —, bărbatul din mine l-ai născut tu.

COANA IRINA: Așa? Și atunci toată răspunderea destrămării tale o port eu. Dar nu crezi că-i povară cam mare pentru o inimă de femeie?

PUIU: Ei drace! Ce-ai zis? Inimă? Bravo?... Poart-o sănătoasă, doamnă, această biată inimă slabă, ieșită cam tîrziu, ca o măsca de minte... Dar vezi, eu — iartă-mă —, nu cred în măselele de minte. Cresc cele din urmă și se strică cele dintîi. Deci n-o întrebuinta prea mult, că altminteri o pierzi ușor — deși, nu-i așa? mare pagubă nu-i. O inimă — vorba lui Neacșu — face numai buclucuri. Iată și dovada coalea. Suferi, cînd de

fapt ar trebui să fii mîndră. Mărimea omului e dezastrul pe care-l poate stîrni.

COANA IRINA: Atunci ești un om mare, tu.

PUIU: Mare! Iar mama bărbatului din mine încă pe-attît, dacă mai adaugă dezastrul meu stîrnit cu două vorbe.

COANA IRINA: Ah! Omule, bagă de seamă, mă pui la grele încercări. Dar, pentru numele lui Dumnezeu, de unde voiai să înțeleg eu ce aveau să pricinuiască aste două vorbe? Fă-mă vinovată de ele, dacă socoți — și poate ți-aș găsi un răspuns —, dar nu mă face vinovată de toate cîte au urmat.

PUIU: Atunci să zic și eu la fel. Ei, Anna Thrown, ascultă colea. Ți-am spus două vorbe, asta-i tot. N-am nici o vină că ai fost o proastă și tu ți-ai spus apoi două gloanțe. Și nici o vină n-am... tu... de pildă — tu, Solange Champseuil, că în seara aceea — știi? cînd ai plecat de la mine furioasă, pentru că ți-am spus zîmbind să nu ne urîțim prietenia —, te-ai dus la bar, te-ai ametit și te-ai culcat cu șoferul... Ai fost o caraghioasă. Atita tot, și eu am ris. Ei bravo! Aye-Aye își pune coada peste ochi și doarme liniștit. Mai ales că, nu-i așa? lespezile sînt cumînți, iar vapoarele călătoresc la Madagascar... Ei, dar vezi, vapoarele se duc și se întorc. Iar într-o noapte, cine știe cînd, se poate întimpla să cobori în port la Suez, cu Mago împreună, dorind să-l înveți puțină geografie și puțin europenism. Hai, deci, Mago, în spelunca aceea, unde cîntă mătrăguna omenească și-i curg balele fericirii. Astea-s femei albe... Nu te speria. Chiar și cea de colo... Zdreața aceea... care abia se mai ține pe picioare... Nu-i nimic! Se ține, în schimb, voinicește pe meseria ei... dovadă că abia ne-a văzut și a purces încoace... să ne spuie cu minile vorbărețe și limpezi, exact ceea ce vrea de la noi amîndoi deodată... Ah! N-a purces-o numai încoace. A purces-o cu cincisprezece ani îndărăt... și n-a spus

numai ceea ce vrea, ticăloasa. Putregaiul, știi, vorbește de lumină; iar când e femeiesc, poate spune chiar că-i zice Solange... Ei, Mago... Destul! Înveți prea mult europenism!... Haidem pe vapor. Și ține-mă bine, prietene, că lunecă amarnic cheiul ăsta... Îndată ajung în fundul canalului, la mîl, pentru că, în clipa asta, cred că mi-ar fi lene să mai înot. A! Negreșit. E mai mărinimos și mai înalt să fii harnic. De pildă, ca Nechludof. Să înfrunți calea, în Siberia, după Catiușa... Eee! Dar nu oricine are norocul să fie feciorul lui Tolstoi; feciorul virtuții ieșit din bătaia păcatului. Din nefericire n-am putut să mă fac literatură. Am avut un trup, eu. Și încă un trup nedreptățit.

COANA IRINA: Nedreptățit? Înțeleg să spui asta despre Neacșu.

PUIU: Totuna. Pe două căi deosebite, dar totuna. Ba, poate, mai rău. Ceea ce-i mai mult începe să fie proprietatea altora. Ei, crede-mă, nu-i tocmai ușor să ajungi un fel de drept obștesc.

COANA IRINA: Ah! Ghiftuitul se plinge de greutatea mîncării. Sfișierea ta te face să fii nedrept pînă și față de un bun al lui Dumnezeu.

PUIU: Așa? Bun. Te binecuvîntez, bunule, care duci pe Solange în portul din Suez... Pe ea acolo, și pe altele cine știe unde, în toată calea asta largă a pămîntului, plin de taverna și de porturi, de sanatorii și de cîmîtîre. O! Dumnezeule, fetița din poveste, care și-a însemnat cărarea să ție minte drumul de întors: plînge micuța proastă de o sută de ani în inima tuturor copiilor, fiindcă s-a găsit o vulpe să-i mănince făina presărată pe cărare... Dar unde-i vulpea să șteargă urma pe care am presărat-o eu? Ei, haide, tu ce zici? Nu poți să mă ajuți? Aveai cîndva o vulpe hămesită în tine. Nu mai are poftă să clănțănească niște amintiri? Am cîteva fragede de tot.

COANA IRINA (*răzvrătită*): Ei, și de ți-aș răspunde că vulpea asta năroadă a început să-ți facă voia, cu ce-i mai ușurată viața ta? Ce-ți folosește să mă așezi între tine și faptele tale, odată ce te chinuie pornirea bolnavicioasă să-ți zgîndări toate rănila trecutului? Poate să singere oricît inima mea. Rănila tale n-au să singere mai puțin. Tu ești din oamenii acei cari uită că vremea trece.

PUIU: ...și deci toate trebuiesc să treacă?... nu? Oh! Sfin-tule Aye-Aye, vino aici să înveți numele tău!

COANA IRINA: Ei da! Am dreptul să mă apăr de aceea ce mă doare. Iar viața ta mă doare.

PUIU: Pentru ce?

COANA IRINA: Pentru că, de-o viață întreagă, trăiesc sub semnul cuvîntului tău. Pentru că nu-ți închipui pînă la ce treaptă cred în toate spuselē tale. Am spaimă de ele și le urăsc. Dar într-atît de mult le cred și le-am primit, că, uite, în clipa asta, nici măcar nu mă mai pot răzvrăti, mă simt vinovată de toată părăgina ta... Dar, te rog, e destul! Nu mai pot îndura. Avem amîndoi conștiințe prea slabe pentru viața noastră. Dacă le-om mai zgîndări mult, ne prăbușim.

PUIU: Ei și? Puțin îmi pasă... Nu cădem de prea sus. Dar în pragul casei acesteia eu nu pot îngădui minții mele să mă facă pe mine vinovat, pe mine și singur, de toată lipsa de rost a vieții mele. Și de toate celelalte cite au mai fost? Să cirpești o conștiință lipind-o la loc cu șiretenie, cum făceam odinioară cu zdreliturile pielii de pe jilțuri? — ușor de zis. Să te faci că uiți? Încă mai ușor... Dar adevărul e crud și e gol. Nu mai stăm unul în fața altuia, ca în soarele de acum treizeci de ani. Sîntem la cincizeci și e noapte. Tocmai ce trebuie să se deschidă o anume poartă. Mă simt ca în fața judecății, iată! Vrei, cavalier și elegant, să te despovărezi de vină și să mi-o trec asupra mea întreagă? Aș face-o bucuros, oricînd... în altă parte. Aici să nu

mi-o ceri. Nu vreau și nici nu pot. În pragul ăsta m-as-cultă mama! (*Mai moale.*) Mama, iar colo, îngropată în perete, o umbră pe care am furat-o, ca meșterii cei vechi, să pot dura pe ea o casă nouă... (*Înduișat.*)

Casă nouă, casă nouă
Dumnezeu tăiat în două
Și lipit la loc cu rouă...

COANA IRINA (*deznaădjduită*): Nu mă mai chinui! Iar-tă-mă!

PUIU (*nemilos*): Dar pe mine cine mă aude, dacă bat în porțile albe și-mi cer iertare? (*Scurt.*) Nu! Nu-mi cere iertare, nu pot să ți-o dau. Te urăsc!

COANA IRINA (*cu imputare chinuită*): Puiule! Mă doare vorba ta!

PUIU: Și pe mine. De ce ai căutat s-o auzi? De ce nu te-ai ferit din calea mea? De ce m-ai abătut ieri din drumul meu?

COANA IRINA: Ceilalți au vrut-o, nu eu.

PUIU: De ce ai venit azi?

COANA IRINA: Mi s-a spus că ai plecat.

PUIU: Atunci de ce ai rămas?... (*Irina nu răspunde.*) Ei, haide? Spune! Ca să te bucuri de păragina din mine?

COANA IRINA (*greu*): Poate.

PUIU: Mulțumesc de cuvântul cel drept. Îl așteptam, de altminteri, și spus răspicat, după ce toată ziua asta l-am simțit în ceafă, colea, ca pe-o gheară, să răzbune glasul de la Suez din port și să-mi întoarcă: „Ei, iată, domnișorule, ce-am izbutit să fac eu din tine“. Frumoasă biruință și mare mulțumire.

COANA IRINA: Într-adevăr frumoasă. Și atita mulțumire, că, nu știu zău, dacă pornind acasă n-am să rămân pe undeva într-un copac.

PUIU (*desface brațele larg și crud*): Deh! Cum ar zice Neacșu: Cînd sameni griu, griu iese, boierule.

COANA IRINA (*uluită de nemila vorbe*): Este înspăimîntător. Cum poți rosti asemenea cuvinte?...

PUIU: Ei, drace! Dar ce-am spus? Două vorbe nevinovate. Atita tot.

COANA IRINA: Și nu ți-i teamă că se mai pot găsi și alte vorbe nevinovate?

PUIU: Anume?

COANA IRINA: Ah! Puiule, ferește-te să-mi pierd mintea, să înșfac odată tot convoiul ăsta sinistru, pe care mi l-ai dăruit, și să ți-l zvirl înapoi, cu încă ceva pe deasupra. Te incredințez că am oarecare drepturi.

PUIU: Drepturi? Atunci, la lumină cu ele! De cînd le caut eu aceste drepturi în toate romanele neghioabe pe care le-am plăzmuit, să-ți află lămurire și îngăduință... Deci, unde-s drepturile? O dragoste mai mare și mila să mi-o spui?

COANA IRINA: Dar n-am avut-o, pricepe.

PUIU: De n-ai fi avut-o, nu mi-ai fi scos în cale logodna cu Niculce.

COANA IRINA: Ah, lasă-l în pace pe Niculce. Ți-am spus că Niculce n-a însemnat nimic. Nici el, nici altul. Îmi trebuia un biciu, să te gonesc mai repede. Și l-am luat pe cel dintîi pe care l-am nimerit.

PUIU: Să mă gonești? Din ce pricină? Ce taină tristă purtai în trupul tău? Ca să nu îngădui apropierea noastră?

COANA IRINA: În trupul meu? Dar ce-ți mai trece-n minte?

PUIU: Atunci într-al meu, poate. Un rege mare, bărbat voinic și mindru, a tăiat patru femei și a gonit încă patru, fiindcă nici una n-a putut să-i îndure fistula care-i puroia din picior. Ce avea, asemeni lui Henric al VIII-lea, băietanul curat și sănătos care eram eu? Răspunde!

COANA IRINA: Nu mă sili să-ți răspund. De ce vrei să mai inveninăm încă nefericitul nostru trecut? Nu-i destul

cite poveri am adunat? Vrei să frîngem cu nemila pînă și capătul de punte care ne-a mai rămas?

PUIU: Nu ne-a mai rămas nimic. Sintem două deznădejdi și atîta tot. Dar în mijlocul goliciunii mele, voiam să am măcar mîngîierea că sint un nedreptățit. Vrei să mi-o iei și pe asta? Fie. Nu-s omul să mă înăbuș la o palmă sub fața apei. Vreau să dezleg cuvintele îndoite cu care mă tot încerci. Vreau să știu pentru ce-am plătit eu cu treizeci de ani de urgie vina că te-am iubit?

COANA IRINA: O! Da, m-ai iubit...

PUIU (*o înșfacă de mînă, jignit și infuriat*): Privește colea! (*îi arată o rană pe piept.*) Vezi virca asta de rană. Aici a intrat de un lat de palmă sulîța lui Mago. E cînele meu credincios. M-ar lăsa oricînd să-mi scot un chimir din pielea lui. Dar cînd i-am spus odată că nu mă încred în dragostea lui, n-am izbutit să-mi termin cuvîntul.

COANA IRINA: Și de ce-mi spui asta?

PUIU: Să te vestesc că eu, acesta, care scuipe pe viața mea, am totuși cîteva amintiri ce stau cu sulîța în mînă.

COANA IRINA: Anume care, dacă pot să întreb?

PUIU (*arătîndu-și pieptul*): Lumina care a fost aici, povestea care a crescut aici, psalmul care a cîntat aici. În sfîrșit: Dumnezeu de aici! Toată bucuria aceea senină, caldă și curată, pe care, neavînd alt nume mai potrivit, am numit-o „dragoste” și am chemat-o „Irina”. Dar tu n-ai să pricepi niciodată cu creierul lumina asta care s-a stins, de vreme ce n-ai priceput-o cu inima. Nu te atinge de ea. Nu-ți cer să-mi împrumuți lacrimile tale ca să plîng. Îți cer să-mi răspunzi, neted și crunt, care mi-a fost păcatul? De ce m-ai pedepsit că făcusem din inima mea ceasornicul pașilor tăi?

COANA IRINA: Ești neîndurător. Ai purces să vorbești ca acum treizeci de ani.

PUIU: Dar ce pot face altfel, cînd plutim în noaptea asta care ne-a făcut umbre, și cînd mă întorc cu mintea

înapoi, departe, la vremea tristeților fragede și bine-cuvîntate. Mă ascultai tăcută, ca și acum. Înfrigurată, ca și-acum. Lăcrămînd, poate, ca și-acum. Iar eu vorbeam de dincolo de mine, vrăjit eu însumi de cuvîntul meu. Cînta cuvîntul acela, pentru că tot sufletul meu te cînta. Iar cînd nici cuvîntul, nici cîntul nu-mi mai erau de ajuns, intram în Biblie să caut cuvinte pentru tine. Și parcă nici acolo nu mai găseam destule de la o vreme. Toată Biblia nu te cînta cît dorea să te cînte sufletul meu... Și atunci unde mi-a fost păcatul?

COANA IRINA: Mă torturezi! Mă torturezi, pricepe!

PUIU: De ce te torturez? Că te-am întors în paradisul pe care l-am pierdut? La dragostea în care sufletele ni se mistuiau spre marile liniști și seninătăți, ca sub boltă de biserică? Te-am întors, să te întreb în fața lor de ce ne-ai alungat din o tinerețe fără bătrînețe și o viață fără moarte, ca să ne aduci înapoi, înapoi în biețile noastre trupuri cari îmbătrînesc, mor?

COANA IRINA: Lasă-mă... Îmi singerezi sufletul...

PUIU: Dar pe-al meu de ce l-ai singerat? Că trăiam în ne-ghiobia sfîntă a tinereții noastre și a acelor vremi, cînd nu îngăduiam nici gîndului să treacă de fluturile alb al rochiței tale? Că puneam surdină pînă și ochilor mei, de teamă să nu-ți jignească neprihănirea?..

COANA IRINA (*și-a pierdut cu desăvîrșire orice cumpăt, se dezlănțuie, să curme chinul*): Ah! Și dacă rupindu-te din brațele mele, la colțul gardului, ai răsturnat-o pe Anica în șanț, sub ochii mei, nu mi-ai jignit neprihănirea?..

(*Lovitura a căzut, cumplită. Puiu a împietrit, rece, cu ochii goi, întreabă încet.*)

PUIU (*șoptit și rar*): Ce-ai spus?

COANA IRINA (*îngrozită de nestăpînirea ei, vorbește repede, înfrigurată, încet, întrebîndu-se singură*): Ce-am spus? Nu... Mi-am pierdut mintea... pierdut mintea...

1
PUIU (*repetă la fel de șoptit și de rar*): Ce-ai spus?

COANA IRINA (*în creștere de glas*): Nu! Nu! Nu! N-am spus nimic... (*Apoi se repede la Puiu și-l înșfacă de gât, mergînd pînă la hohot de plîns.*) De ce m-ai silit să spun? De ce m-ai silit să spun?

PUIU (*o dă deoparte scurt, face cîțiva pași, clătîindu-se pînă la parmal. Se razimă*): Al patrulea glonț a venit. Acum înțeleg. Înțeleg tot.

COANA IRINA: Eram un copil de nouăsprezece ani, gîndește-te.

PUIU: Mă gîndesc.

COANA IRINA: Alergasem înnebunită în urma ta, devale, să te ajung la colțul livezii...

PUIU: Destul! Înțeleg... Nici nu-ți dai seama cît de bine înțeleg. Înțeleg toată viața ta chinuită de dezgustul unei priveliști și înțeleg minciuna tragică și penibilă a durerilor mele. Toate-s limpezi acum. Dacă se mai poate vorbi de limpezime în iad. O! Ce bine e că-i noaptea!

COANA IRINA: N-am să-mi iert niciodată că ți-am spus.

PUIU: Nu. Să nu-ți pară rău. E groaznic să viri într-un creier bolnăvicios, ca al meu, o imagine atît de înjositoare pentru mîndria mea, dar e mai bine. Ar trebui să ingenuchez în fața ta ca rușii. Dar mi-i așa de rușine și mi-i așa de milă de tine, că aș vrea să mori în clipa asta, să te mistui, să nu mai fii... Ah! La ce mai folosește, de vreme ce ai dezvelit mîgîrila ridiculă și tristă pe care am clădit eu treizeci de ani de suferință. Pricepi tu asta? Treizeci de ani și Anna Thrown și încă... și încă... Dumnezeuule! Otrava asta e apa vie pe care am căutat-o eu? Umilînța asta înzecită a zilei de azi, cînd m-ați coborît, m-ați coborît pînă la fund?... Ei, Solange Champseuil, poți fi mulțumită! Haide, bea și pentru mine un pahar cu marinarul tău. Dar mai întîi varsă o picătură pe jos. Mai ales de aceea am eu nevoie în clipa asta, cînd s-a rupt ceva în mine și mi-a

încurcat toate roțile, de mă simt ca o mașinărie care a stat. (*Deodată, cu spaimă, gol.*) Doamne! E adevărată?

COANA IRINA: Ce să fie adevărată?

PUIU: Clipa asta? Mai simți tu greutatea ta? Mai simți că vorbele au înțeles? Nu ți se pare că toate plutesc ca într-o piclă turbure de leșin? (*Se scutură.*) Nu! Hotărît! Nu-i adevărat. Nu se poate să fie adevărat.

COANA IRINA: Anume ce?

PUIU (*cu glas tot mai crescut*): Tot ce-ai spus tu! (*O oprește să-i răspundă.*) Nu! Nu se poate să fie adevărat. Nu, fiindcă nu-mi aduc eu aminte, căci într-adevăr nu-mi aduc aminte de nimic, dar pentru că *nu poate — să fie — adevărat*. E o născocire și asta, ca toate născocirile voastre de aici.

COANA IRINA: Dar cum poți spune așa ceva?

PUIU (*tot mai crescut*): Pentru că e monstruos, și natura nu face monștri. Aceia sunt rodul minții ome-nești. Iată! Înțeleg să-mi pustiesc viața cu năluci, dar nu-ți dau voie să faci din mine insumi năluca cea mai chinuitoare zilelor mele. Nu pricepi că nu mi-ai mai lăsat nimic? Înțeleg să-mi trăiesc viața fără rost. Dar pină și fără rostul să n-aibă rost? Cu ce mă duc atunci înaintea lui Dumnezeu? Și ce-i spun mamei? (*Se oprește scurt, ca luminat de un gând, apoi strigă.*) Nu! Nu! Nu! Trebuie să scutur de pe mine visul ăsta urit. Any where out of the world. Mago! Mago!

SCENA IX

COANA IRINA, PUIU, apoi MAGO

MAGO: Mala Bubu.

PUIU: Mago, varbil ni late Tongobory...

MAGO (*cu o sălbatecă bucurie*): Bubuu!... Late Tongobory?...

PUIU (*hotărît*): Late Tongobory.

(Mago se repede în casă.)

COANA IRINA *(cu ochii mari)*: Ce înseamnă asta? Dar ce înseamnă asta? Ce-i cu Tongobory?

PUIU: Plec înapoi în Madagascar, să-mi cer iertare de la Aye-Aye.

COANA IRINA: Nu se poate să faci nebunia asta!

PUIU: Știu. Dar cu cât mai mare ar fi nebunia să rămân aici...

COANA IRINA: Pentru numele lui Dumnezeu, abia te-ai întors. La zilele tale nu te gîndești?

PUIU: Ei, uite, nu! Am venit la o îngăduire de viață și n-am aflat-o. Mă întorc înapoi la Madagascar, să încep a mă gîndi la nopțile mele.

COANA IRINA: Dar pricepe că mama Gea a dorit, pînă în ultima clipă, să vii acasă.

PUIU: Acasă. Tocmai! Mama nu putea dori să vii aici ca un mort la groapa lui. Trebuie să plec la Tongobory în seara asta. Altminteri, mîine dimineată puteți suna clopotul cu mine în copac.

COANA IRINA *(îi întinde un plic)*: Puiule! Iată scrisoarea mamei tale.

PUIU *(are o clipă de luptă cu el însuși, apoi, scurt, ia scrisoarea, șoptește)*: Scrisoarea mamei?... *(Dar violent o rupe.)* Nu! Mama mi l-a descoperit pe Dumnezeu, nu vreau ca tot ea să mi-l piardă. *(A rupt plicul mărunțel, de pare acum jos ca o ninsoare. Mago a venit din casă cu lucrurile. Puiu înșfacă haina, îmbrăcînd-o peste cămașă, după ce a zvîrlit de pe el fracul.)* Mago, nil. *(Dar în marginea scării șovăie, abia se mai ține rezemat de balustradă. Izbucnește înăbușit.)* Nu pot. Nu mai pot... *(Apoi sfișietor.)* Nu mai am curaj. Am îmbătrînit. *(Și încheie rar.)* Al patrulea glonț a fost bine tras. Mulțumesc! *(Se clatină și se lasă încet pe un scaun. Privește în jur, ca în gol.)* Ei? Și acum? Acum ce va fi? Îmi vine să mă întreb ca văduvele din Sakalavè dacă mîine se mai poate face ziuă.

COANA IRINA (cu o mare sfișiere): Puiule! N-am să-mi iert niciodată că te-am îndurerat...

PUIU: A! Niciodată... La cincizeci de ani, „*Niciodată*“ e-un cuvânt așa de mic! Ş-apoi, de ce? Tu aveai, se vede, un rost întreg în viața mea. N-ai de ce te învinui că ți l-ai împlinit până la capăt. Poți fi doar mulțumită că ai biruit.

COANA IRINA: Asta căutam eu? Biruință? Pentru asemenea ușurătate crezi că am luptat cu zecile de ani să șterg din mine o amintire de prăpăd care îmi tăia rădăcinile vieții? Pentru asta crezi tu că am dorit să aflu într-o căsnicie uitarea de care am nevoie? Nu înțelegi că am trăit cu tainica dorință să ajung într-o zi în stare să te pot chema înapoi.

PUIU: Să mă chemi înapoi?

COANA IRINA: Ei da. Acum pot să ți-o spun. Vorbești de-o biruință? Află atunci că în asta am căutat-o. O biruință împotriva mea. Dar când a venit, când amintirile s-au potolit, n-am mai avut curajul să te întorc. Alături de viața bogată în frumusețe pe care auzisem că o duci, traiul meu era prea sărac și prea trist. Nu te-am mai chemat. M-am lăsat într-atît înfringerii mele, încît nici pe mama Gea n-am mai lăsat-o să te cheme!

PUIU: N-ar fi folosit la nimic, cum n-a folosit nici chemarea mamei.

COANA IRINA: Te-a chemat mama Gea? Și totuși ai putut să nu te întorci?

PUIU: Nu mai era cu putință. Anna Thrown își trăsese cele două gloante în timplă.

COANA IRINA: Da. Înțeleg. Ascultăm totdeauna mai bine pe cei morți decît pe cei vii. Dar atunci cum te mai puteai gîndi adineauri la plecare. Uite colo bucățelele din *acrisoarea* mamei Gea cum îți taie drumul.

PUIU: Și totuși trebuie să plec. Înțelege. Mă înăbuș aici.

COANA IRINA: Să pui depărtare între tine și mine. Între casa asta și tine? Între mama Gea și tine? Dar la ce-ți folosește, de vreme ce n-ai să fii în stare nicicând să pui depărtare între tine și amintirile tale? Mai ales acum! Al E ușor lucru să suferi cînd ai pe cine blestema. E un sprijin bun acela. Dar, iată, nu-l mai ai, cum nu-l mai am nici eu. Judecata asta cumplită, la care am venit să ne plîngem și să strigăm după dreptate, ne-a scos pe amîndoi osîndiți.

PUIU: Dar pe tine, de ce?

COANA IRINA: Pentru toată durerea pe care n-am putut-o bănuî în viața ta. Și pentru că aici, în inimă la mine, în biata mea inimă nedreptățită, în care a murit pe rînd și fetița curată de nouăsprezece ani, și femeia cu doruri și cu chemări din anii împliniți, a crescut încetul cu încetul o mamă deznădăjduită, ca toate mamele osîndite la nerodnicie. O mamă turbure și tristă nesfîrșit, care s-a deșteptat aici, în pragul ăsta, sub semnul mamei Gea. Așa de mult sub semnul ei, de-mi pare uneori că nu sunt eu, ci ea. Că s-a trecut în mine zi cu zi, să aibă cine te-aștepta în casa asta, să aibă cine se robi ființei tale. Știa bine, buna mamă Gea, că într-o zi, cîndva, ai să te întorci. Și mai presus de toate, înțeleg că a știut și cum anume ai să te întorci în tirziul ăsta, în destrămarea asta, obosit și trist ca sfîrșitul.

Și vrei tu ca acum să te mai las să pleci?

Nu. Uit viața pierdută. Uit tot ce nu mi-ai dat. Mă gîndesc că Dumnezeu m-a hărăzit unui rost de împăcare, împăcarea fetiței, pe care pe nedrept am lipsit-o de soarele cărnii ei, cu femeia fără folos de astăzi. Cum s-o împăcăm altfel, astă biată umbră care de treizeci de ani așteaptă colo, în perete, la fel de curată și cu obraji în soare ca și atunci, să zidești tu o casă nouă. Nu știe ea ce-i o casă nouă. Să nu-i spu-

nem. Să mințim cu îngăduință, cu durere și cu milă. O casă nouă, fetițe, sunt doi oameni cari se țin de mână, atita tot. Un bărbat încrunțat și o femeie, care vrea să-l înveselească; o femeie care plînge și un bărbat care-i șterge lacrimile, sau o lasă să plîngă în voia ei... O casă nouă e o prietenie... Nimic decît o prietenie bună... neschimbată... chiar dacă uneori e mai tristă... mai...

PUIU (*pune mîna pe ea*): Nu! Te rog! M-ai turburat de ajuns. Nu mai vreau. Să ne despărțim, ca doi oameni bătrîni și chibzuiți; să ne dăm seama că e ridicul să mai visăm a înoda firul rupt de atita vreme. E peste măsură de amară încercarea asta... Ah! Cum aș vrea să fiu acum într-un sanatoriu.

COANA IRINA: Ca și cînd n-ai fi... Ce-i alt bătrînețea?... Nădejde zadarnică de sănătate și de vlagă. De tinerețe, poate... Ca și cînd ar ști cineva ce-i aceea sănătate... ce-i aceea tinerețe...

PUIU: Du-te acasă. Judecînd după tot răul pe care ți l-a făcut depărtarea mea, e lesne să înțelegi binele pe care poate să ți-l aducă apropierea mea. Crezi că nu-s destul de dezgustat de mine? Cruță-mi adausul ăsta. Te-aș chinui... Aș fi nedrept... Ți-aș scoate sufletul aducîndu-ți aminte atitea și-atitea...

GOANA IRINA: Nu-i nimic... M-aș sili să-ți răspund și eu la fel...

PUIU: Ai vrea să ne cîntăm?

GOANA IRINA: A! Da... să ne cîntăm mult...

PUIU: Da. Dar cu mine e cam greu... Tot tribul amuțea cînd țipam o dată!

GOANA IRINA: Cred... Dar parcă spuneai că totuși era la Ulagy un ecou care-ți răspundea de șapte ori. Și-apoi, știi, nu mă tem deloc? Sunt învățată să mă cert cu tine. Treizeci de ani m-am certat, nu glumă...

PUIU: Ei da. Și eu. Dar nu era cine să răspundă.

COANA IRINA: Ba da. Numai că răspundeai ce voiam eu...
era plicticos să-mi tot dai dreptate... Să fii numai tu
înfrînt... Din pricina asta cearta se isprăvea repede.
Pe cînd așa, are să fie o ceartă adevărată...

PUIU: Și cu lacrimi, poate...

COANA IRINA (*între lacrimi*): Fie și cu lacrimi.

PUIU: Hai, hai... și de ce plingi acum? Nu-i păcat să-ți
cheltuiești lacrimile degeaba?

COANA IRINA: Mai am. N-am avut prilej să plîng prea
multe...

PUIU: Glumim... glumim...

COANA IRINA: Glumim, vezi bine: Doar ne-a trecut su-
părarea.

PUIU: A! Suntem caraghioși cu joaca asta de copii.

COANA IRINA (*lovită*): Adevărat. Dar mă întreb cum
am fost cu joaca de oameni mari? Cînd eu am mări-
tat-o pe Irina cu Neacșu, iar tu ai trimis-o pe Solan-
ge la Suez.

PUIU (*se supără*): Nici că nu se putea să nu vie o deștep-
tare. Iată! Așa are să înceapă...

COANA IRINA (*puțin în rîs, ca un copil*): Ei da! Așa are
să înceapă... și așa are să sfîrșească...

PUIU: Te rog, nu vorbești cu mine așa, de parcă aș fi un copil.

COANA IRINA: Nu te văd în clipa asta. E întuneric. Și
apoi, chiar de n-ar fi, te-ai ghemuit acolo în scaun...
Pari așa de mic...

PUIU (*zvrîle haina de pe el și dă să se ridice*): Să nu mai
par mic...

COANA IRINA (*aspru*): Puiule! Vrei să răcești? Lasă
haina pe tine!

PUIU (*nedumerit și mic*): Ce-ai zis?

COANA IRINA: Lasă haina pe tine!

PUIU: Bine, ma... Dumnezeu! Știi ce mi-a venit să-ți
răspund?

COANA IRINA: Ce?

PUIU: Bine, mamă.

COANA IRINA: Și ce te oprește? Răspunde, hai! De-ai ști de cînd aștept eu vorba asta?

PUIU: De la mine?

COANA IRINA: De la tine, firește... Sau de la cineva ca tine... (*Își taie singură vorba.*) Ei lasă, nu mai întreba...

PUIU: Înțeleg...

COANA IRINA: Înțelegi, nu-i așa? De la cineva care să fie și umbra din părete, și băietanul care desena, și mama Gea care zimbea subțire și luminos, privindu-l. De la cineva pe care să-l pot lua de umeri, cum te-ar lua pe tine mama Gea în clipa asta, și să-i spui: „Răule, de ce m-ai lipsit de tine? Îți rup urechile de mai vorbești de plecare. Să stai aici! Te-am plătit cu desule lacrimi! Vreau să mă despăgubești!...”

PUIU (*șoptit*): Adevărat! Așa spunea... (*Către ea.*) Știi? Citeodată, cite o vorbă parcă-i a ei...

COANA IRINA: Dar firește că-i a ei... Uite-o colo, cum stă și zimbește pină astăzi... mărunță și dreaptă ca o tagnagra de abur... Peste obrazul prea tînăr, peste fruntea prea înaltă, părul alb e ca o aureolă... O vezi?

PUIU: O văd.

COANA IRINA: Știi, trebuie să fie foarte mirată văzîndu-ne. Sau, poate, ride subțirel de gluma pe care a făcut-o, fiindcă a rămas cu mult mai tînără ca noi... Cu zece ani mai tînără... Cum zicea? „Hai, mamă, hai... miroase a întrebare”. Răspunde-i...

PUIU: Isprăvește. Mă tulburi peste măsură... Pe cerdacul ăsta nu-i nevoie de prea mult ca să mi-o faci pe mama aievea, mai ales acum... și mai ales cînd stau acolo bucățelele din scrisoarea ei... Ia te uită... parcă ar fi nîns sufletul mamei în prag... Spune. Ce scria?

COANA IRINA: Un singur rînd. „Vino acasă, mamă”.

PUIU: Cum ai spus?

COANA IRINA: „Vino acasă, mamă”. (*Alt ton.*) Un început de scrisoare. N-a mai avut vreme s-o isprăvească.

PUIU: Acasă la mama... Dar unde acasă la mama?... Are o casă nouă, ea.

COANA IRINA: Puiule...

PUIU: Glumesc... Îți mulțumesc pentru florile de pe mormîntul ei.

COANA IRINA: Cum? Atunci e adevărat că ai fost astă noapte?

PUIU: Oh! De-ai ști ce liniște-i la mama acasă... Ce bine simți acolo că nu-i nevoie să trăiești...

COANA IRINA: Adevărat. Și totuși... totuși, iată, trăiești... Și totuși, iată, trăim... Și vom trăi mai departe, să coborîm pas cu pas în bătrînețea asta tristă și goală, pe care, fără voie, singuri ne-am pregătit-o.

PUIU: Singuri?... Și fără voie? Cine știe?

COANA IRINA: Într-adevăr, cine știe? Dar atunci, dacă a fost o poruncă tainică și pe care nu puteam să n-o urmăm, cu atît mai mult trebuie s-o primim așa cum e, pustie și amară cum e. Și ne trudim s-o îmbrăcăm cu acea senină resemnare blajină a mamei Gea, care m-a învățat că zilele tot se mai pot îndura, dacă ești vrednic să te bucuri încă de priveliștea unui fir de iarbă clătinat de vînt.

Iar mai tîrziu, încolo, cînd toate s-or îmblînzi, cînd amintirile s-or șterge, cînd părul s-o albi, cînd obrazul se va albi și el, pentru că toate vor intra în lumină, să putem porni laolaltă, să ne apărăm măcar acolo unde nimeni nu ne mai poate apăra. Eu am să te apăr, Puiule... Am să te apăr...

PUIU: Irina...

COANA IRINA *(cu inima strînsă, fiindcă e întîia oară cînd Puiu îi spune pe nume)*: Puiule!

PUIU *(repetă)*: Puiule? Da... Așa mă cheamă... Sunt oboșit... Știi cum, ce spune Avva din Pateric, cînd cheamă somnul?: — „Vino, rob rău!”... E frumcasă vorbă, nu?

COANA IRINA: Frumoasă...

PUIU (*după o clipă*): Irina...

COANA IRINA: Ce-i, Puiule? Ce vrei să spui?

PUIU: Nimic... Atît: Irina...

(Mago, care venise mai de mult și începuse „La izvor ședea copilul“, îl cîntă înainte, de pe scările unde șade. Puiu iese moale capul pe spetează. Adoarme, sau e gata să adoarmă. Suspînă. Coana Irina îl priveghează, întocmai cum ar face o mamă cu copilul ei. Apoi, băgînd de seamă că e frig, ia halatul adus dinainte de moș Maftei și îl învelește pe Puiu, încetișor, să nu-l trezească. Apoi se reazimă de stîlp, unde spusese că ședea odinioară mama Gea, și șoptește printre lacrimi.)

COANA IRINA: Doamne! Doamne! Mamă Gea, ne-am - întors acasă.

(Și în cîntecul trist al lui Mago, în plînsul coanei Irina, cortina se lasă încet, odată cu întunericul adînc.)

RĂSPÎNTIA CEA MARE

Apartinând cum am spus și în studiul introductiv „generației transeelor”, Victor Ion Popa va adăuga mărturia sa numeroaselor pagini literare despre cea dintâi conflagrație mondială. Venind după *Pădurea spinzuraților* și *Întunecare* și precedind *Ultimu noapte de dragoste, întâia noapte de război*, *Floare de oțel roman de război*, apărut în 1930, n-a stîrnit nici interesul publicului și nici acela al criticii, cu atât mai puțin volumul tipărit șase ani mai tîrziu *A fost odată un război* (1936), care nu era decît o ediție pentru sale a romanului citat. A mai publicat și alte povestiri sau texte ce urmau să fie dezvoltate în cadrul unor ansambluri epice de mai mare întindere sau răspundeau unor cerințe publicistice de moment. Proza sa despre război n-a căpătat statutul literar merit să o înscrie pe tărîmul marilor creații aparținînd lui Liviu Rebreanu, Camil Petrescu, Mihail Sadoveanu, Cezar Petrescu, Hortensia Papadat-Bengescu; paginile sale au în mod primordial valoarea unei mărturii, ca și acelea semnate de confracții săi George Mihail-Zamfirescu sau Ion Pas. De altfel, în prefața la volumul de nuvele și povestiri *Ghicește-mi în cafea* (ediție îngrijită de Corneliu Simionescu, „Biblioteca pentru toți”, 1972), fratele scriitorului istoricul literar și esteticianul Nicolae I. Popa analizează creația scriitorului pe acest tărîm în mod primordial din perspectiva reflectării unor situații reale, cunescute de autor în lumea copilăriei, adolescenței și tinereții lui. Mărturia fratelui său ne dovedește că Victor Ion Popa pornea nu numai de la datele realității, ci transcria adeseori întîmplări sau episoade trăite, unele dintre ele doar puțin prelucrate artistic. Vorbînd despre volumul *A fost odată un război*, Nicolae I. Popa (prefața citată, p. XII—XIII) spune: „Ca martor al celor patru luni petrecute împreună cu el în tranșee și lupte, pot confirma că toate faptele relatate sînt perfect exacte. Dar viziunea de patriot și umanist apropiat cu căldură de ostași îi aparține”. Pentru a întregi optica lui Victor Ion Popa cu privire la primul război mondial, a se vedea și textele publicate în volumul *Unom îndurerat*, nuvele și povestiri, Editura Cartea Românească, 1973. În caietul program al Teatrului Mic, Vicu Mindra menționează următoarele: „Piesa a fost scrisă probabil prin 1922—1923, imediat după *Ciuta*. Manuscrisul care ne-a rămas poartă pe coperta interioară o indicație (scrisă cu grafia inimitabilă a autorului), prin care este consemnată prima lectură a textului în fața a numai patru auditori (printre care și poetul V. Voiculescu)”. Ștefan Cristea analizează *Răspîntia cea mare* în cadrul capitolului *Piese din tinerețe* al monografiei sale *Victor Ion Popa*, Editura Minerva, 1973, p. 69—76, considerînd piesa: „o construcție simbolică” care înfățișează „tipuri umane încețate în dramatica rezolvare a conflictelor impuse de război”. Vicu Mindra situează piesa într-o filia-

ție literară și într-un cadru ideatic mult mai larg: „În trei acte dense, de o concentrație a acțiunii rară în creația lui Victor Ion Popa, se dezvoltă un tipic conflict de idei ibsenian, virat, însă, spre armoniile aspre ale controverselor de filiație expresionistă. Această contaminare, firească antrenului antifilistin al «generației de sacrificiu» avea să se adîncească, de altfel, în alte piese elaborate între 1930 și 1940. [...] Calitatea interioară a dialogurilor devine relevantă în înfruntările de idei, cînd se obține o psihologizare nuanțată a schimbului de replici și argumente, ca în discuțiile dintre Florea și nevasta sa Ecaterina (actul III, scena 2) în jurul posibilităților de absolvire a greșelilor morale capitale. Ibsenianismul unei asemenea drame poate fi detectat în aura conceptuală a conflictului. În ceea ce privește însă relația dintre individ și colectivitatea socială, viziunea este schimbată față de opera marelui nordic. Tragismul destinului individuale nu este provocat în *Răspintia cea mare* de ciocnirea dintre temerarii ambasadori ai „minorității luminate” și majoritatea filistină. Asistăm, dimpotrivă, la catastrofa în-singurării trădătoare, prin inadecvarea unor caractere slabe (Mircea și Florea) la starea de spirit firească a întregului sat, a obștei acționînd sub auspiciile unui patriotism cu temeuri ancestrale.

Dacă în galeria figurilor țărănești joacă un anume rol puritatea arhetipală, omenia arhaică și necioplită, fără fațadă convențională, infiltrațiile expresioniste se adîncesc odată cu explorarea disperării rataților moralei, care-și găsesc scăpare în cite un gest paroxistic ce îi consumă total (V. Mindra: *Victor Ion Popa*, Editura Albatros, 1975, p. 50—54).

Piesa a văzut lumina rampei postum, pe scena teatrului „Victor Ion Popa” din Bîrlad, cu prilejul împlinirii a zece ani de la înființarea teatrului, la 15 ianuarie 1966, în regia lui Cristian Nacu și în interpretarea actorilor Maria Maximilian, Bebe Banu, Ștefan Cățu, D. Bitang, George Tomescu.

Piesa a mai fost reprezentată pe scena Teatrului Mic din București în seara zilei de 26 noiembrie 1974, în regia lui D.D. Neleanu și scenografia Adrianei Leonescu. Distribuția a fost următoarea: Gh. Ionescu-Gion (Florea), Leopoldina Bălănuță (Ecaterina), Mitică Popescu (Andrei), Mihai Dinvale (Mircea), Vasile Nițulescu (Ion), Jeana Gorea (Anica). Pînă la 31 octombrie 1975, cînd piesa a fost în repertoriu, s-au jucat treizeci și cinci de spectacole cu 9477 de spectatori.

Textul piesei a fost publicat pentru întia oară în revista *Teatrul*, an. X, nr. 8, august 1965, cu o prezentare de Vicu Mindra. Piesa a fost tipărită cu prilejul celei de a 70-a aniversări a nașterii lui Victor Ion Popa. Pînă în prezent, nu a fost publicată în volum.

ACORD FAMILIAR

O mențiune despre această piesă în scrisoarea pe care Victor Ion Popa o trimite lui Corneliu Moldovanu (*Corneliu Moldovanu în corespondență*, p. 247, Editura Minerva, 1982). Scrisoarea datată decem-

brie 1927, expediată din Cernăuți: „Citesc azi în *Rampa* că mi-ai primit prin Comitet, actulețul meu *Acord familiar* (fie vorba între noi, aş fi preferat să-mi scrii ce părere ai mata despre el, decât să-l ştiu admis doar de dragul gândului să nu-mi faci o mihnire — cum a fost cazul cu cealaltă piesă). Acuma însă cred că părerea asta ai să mi-o scrii — nu de alta, dar cum n-ai să poţi juca piesa (cazul Eftimiu), n-ai nevoie să faci diplomaţie. Şi apoi, la ce bună diplomaţia cu mine, care-s gata să renunţ la orice şi nici n-am veleităţile camarazilor mei de breaslă”. Corneliu Moldovanu era în acel timp directorul Teatrului Naţional din Bucureşti. În nota la scrisoarea respectivă, Julieta Moldovanu ne încredinţează că *Acord familiar* a fost primită de Comitetul de lectură în şedinţa din 3 decembrie 1927. Dar temerile lui Victor Ion Popa aveau să se împlinească: piesa nu a fost jucată pe scena Teatrului Naţional din Bucureşti. Textul piesei a fost publicat de revista *Viaţa Românească*, an XXV, nr. 4, aprilie 1933, p. 42—69.

În volum, a fost tipărit în anul 1935 în colecţia *Comedia într-un act*, Premiul Societăţii Autorilor Dramatici, nr. 1. Editura Societăţii Autorilor Dramatici Români, p. 45. Prefaţa este semnată de Caton Theodorian, preşedintele Societăţii Autorilor Dramatici Români, datată 29 octombrie 1935. La începutul prefeţei se arată: „*Acord familiar* de d-l Victor Ion Popa este lucrarea care a obţinut cel dintâi prim premiu pentru comedie într-un act al Societăţii Autorilor Dramatici Români”. Apoi Caton Theodorian arată că Victor Ion Popa a concurat „sub anonimat” şi că premiul în valoare de 10 000 de lei se acorda cu condiţia ca lucrarea să fie „neprezentată şi inedită”. Condiţii care, adăugăm noi, nu erau respectate decît în parte de piesa lui Victor Ion Popa, care fusese publicată, aşa cum am văzut, cu doi ani înainte. De altfel, în lista operelor sale care însoţea cartea, listă detaliată, *Acord familiar* nu este menţionată în nici un fel probabil din acelaşi motiv. Pe ultima copertă se află componenţa comitetului Societăţii Autorilor Dramatici Români (1935—1936), în care, alături de Camil Petrescu, Victor Ion Popa figura ca unul din cei doi cenzori.

Cunoscînd textul piesei din paginile revistei *Viaţa Românească*, G. Călinescu (*Istoria literaturii române de la origini pînă în prezent*, Ed. Minerva, 1982, p. 920) îl analizează în special, celelalte piese fiind caracterizate global: „Romancierul Victor I. Popa s-a ilustrat în chip deosebit şi în teatru. Dar teatrul său nu se alimentează din situaţii, ci din farmecul dialectal şi cere actori moldoveni de talent, precum a şi fost Ion Moţun. *Ciuta*, *Muscata din fereastră*, *Acord familiar* se inspiră din viaţa de provincie cu necazurile şi fericirile ei umile. Piesa tipică este *Acord familiar*, unde nu se petrece aproape nimic. Ilie Bocăneţ, funcţionar de prefectură, ţară lungă, vorbind în pilde şi dorind acord familiar, se sfădeşte interminabil cu numeroasa-i familie dacă trebuie sau nu să meargă în corpore la cinematograful. În cele din urmă cad de acord ca Bocăneţ să citească acasă doar programul filmului”.

Piesa este analizată pe larg de Ștefan Cristea (monografia citată p. 10—116), care consideră că: „Firele încurcate ale acestei intrigi sunt conduse de autor cu abilitate și umor, personajele prinzind contur din propriile lor acțiuni, dar și din fixarea unor trăsături caracterologice“. Vicu Mindra (volumul citat p. 68—69) conferă piesei o semnificație deosebită: „Există în comediografia lui Victor Ion Popa și o remarcabilă tentativă de abordare a comicului de caracter: piesa într-un act *Acord familiar* (1933). Impresia regisirii unui compartiment notoriu al lumii caragialești este numai parțial confirmată în dezvoltarea ideii inițiale. Eroul principal al piesei, umilul funcționar Ilie Bocăneț este un Pristanda candid, a cărui servilitate se întemeiază pe idolatrizarea efectivă a patronului său de la prefectură (...) Bocăneț și familia sa prelungesc tragic automatismele moftangiului caragialian, ducând mima-rece exterioară a valorilor vitale până în pragul derizoriului“. Comparându-l pe eroul piesei Ilie Bocăneț cu Titircă, exegetul consideră că „acordul familiar“ la care aspiră acesta reprezintă inversul aspirației eroului, caragialian și anume „dorința de anulare a oricărui surse de involburare a suficienței mizere, a traiului umil ferit de complicația tentațiilor existenței. Găsim aici o schimbare a planului social asupra căruia se exercită satira, dar și o modificare a unghiului comic restrins printr-o notă de compasiune, care redă distanțarea și integritatea grotescului caragialesc“. Ducind mai departe comparația, criticul subliniază faptul că: „sentimentalitatea lui Victor Ion Popa conduce ideea caragialiană pe făgașul unei neașteptate exteriorizări a substratului tragic. Reliefați afectiv, amărăciunea traiului automat al clanului Bocăneț își îndulcește semnificațiile, învăluind într-o lumină de simpatie compătimitoare grupul rizibil al personajelor“.

Într-un text publicat în ziarul *Viața*, (an I, nr. 166, 14 septembrie 1941, p. 3—5), ce reprezintă expunerea ținută de Liviu Rebreanu în calitate de director general al teatrelor și operelor din România și director al Teatrului Național din București, la capitolul *Repertoriu* se spune: „În cadrul unor spectacole speciale vom reprezenta un act încă nejuțat al d-lui Victor Ion Popa, *Acord familiar* (apud Liviu Rebreanu, *Jurnal II*. Ed. Minerva, 1984, p. 354).

Piesa a fost reprezentată în stagiunea 1941—1942 în cadrul ciclului Arhiva Teatrului Național, în regia lui N. Kirilov (apud Ioan Massoff, *Teatrul Românesc*, vol. VIII, p. 76). Piesa a fost reprezentată și în cadrul festivalului comemorativ V.I. Popa, desfășurat în ziua de 15 decembrie 1946. Din distribuție: I. Ulmeni, Nelly Dordea, A. Clonaru, Victoria Mierlescu etc.

APĂ VIE

Piesa a fost reprezentată de Teatrul „Regina Maria“ la începutul stagiunii 1938—1939, în regia autorului. Cu toate că distribuția număra reprezentativi artiști ai scenei românești din acea vreme, precum Lucia

Sturdza-Bulandra, Maria Mohor, Nora Piacentini, Gh. Storin, Tony Bulandra, Iordănescu-Bruno, Jules Cazaban, piesa nu s-a bucurat de succes.

În volumele sale cu caracter memorialistic, Lucia Sturdza-Bulandra (vezi *Amintiri... Amintiri*, ed. II, revăzută și adăugită, E.S.P.L.A. p. 89—90) conturează acest portret al dramaturgului, aflând explicația eșecului piesei în invidia confrăților: „Victor Ion Popa a mai scris și a montat la teatrul nostru piesa *Apă vie*, care nu a avut decît cusurul că era prea bogată în idei, îngrămădindu-le una peste alta; era mai mult creată pentru o lectură la masă, decît pentru ritmul animat și precis cerut de tehnica teatrală. Victor Ion Popa avea prea multe de spus și le spunea ritos, temeinic. Simțea și gîndea tumultos. În cîte ședințe nu am refăcut cu el textele pieselor sale (...) Totuși piesa *Apă vie*, cu toate deficiențele ei tehnice, era frumoasă, emoționantă și de aceea a stîrnit gelozia unor confrăți“. Apoi marea actriță amintește reacția enervată a unui dramaturg (pe care nu-l numește) în timpul premiei, care a părăsit ostentativ sala în timpul desfășurării spectacolului.

Din cronicile apărute pe marginea spectacolului, amintim în primul rînd pe cea semnată de I. Anestin (*Viștea*, XI, nr. 555, duminică, 18 septembrie 1938, p. 11). Finalul, pe care îl reproducem aici, sintetizează opinia lucidă a criticului asupra valorilor piesei și a neîmplinirilor ei: „Foarte frumos scrisă, inegal tratată ca gen, alternînd scene de puternic dramatism cu lincezînde pasagii, *Apă vie* nu este piesă perfectă pe care talentul d-lui Victor Ion Popa ne-ar fi putut-o da, ci o foarte meritorie încercare de ieșire din fîgaș, din care ar fi putut lesne ieși biruitor, dacă ar fi vrut. În orice caz piesa se cuvine văzută pentru realele ei frumuseți, cari sunt cu mult mai mari decît defectele“. Mai tranșant în severitatea cu care întîmpină piesa, Mihail Sebastian este și el de acord cu faptul că piesa cuprinde reușite parțiale, dar subliniază încă de la început faptul că „piesa d-lui V.I. Popa a fost o cădere. În cariera unui scriitor cu atîtea resurse și cu o atît de vie putere creatoare, lucrul nu e grav. *Apă vie* începe excelent. Actul prim este un admirabil act prim. El schițează pregnant cîteva tipuri, dar în același timp lasă destule porți de trecere mai departe. Este funcția principală a unui act de început: să ne prezinte oamenii, fără să-i clarifice integral; să angajeze drama, fără să o limiteze. Actul d-lui Popa deschide o sumă de posibilități, într-un cadru perfect realizat. Totul e schițat atît de viu, atît de dramatic, încît nu e foarte ușor să trecem peste unele ciudățenii fără sens (cum e de pildă inacceptabilul personaj jucat de d. Storin), sau peste unele incidente confuze (cum e intrarea celor doi franțuși rătăciți). [...] Trecînd deci peste cele două incidente semnalate și trecînd de asemenea peste tot verbiajul excesiv al eroului jucat de d. Cazaban (tînăr actor cu remarcabile calități) întreg actul întîie fericit.

S-ar părea, judecînd după acest act, că autorul a scris o comedie de atmosferă provincială și țărănească, pe vechea linie a *Ciudă* și a

Mușcatei din fereastră, o comedie de inspirație puțin semănătoristă, care pune față în față pe boieri, pe arendași și pe țărani, toți luptându-se cu asprime sau cu viclenie pentru stăpânirea pământului, acest pământ care a fost mereu personajul central al întregii literaturi semănătoriste. Robust și delicat, talentul de scriitor al d-lui V.I. Popa e făcut să redea viață și sevă unor astfel de teme, care sînt moarte cînd pleacă de la o atitudine de principiu, dar își recapătă întreaga savoare cînd sînt retrăite de o sensibilitate sincer țărănească“. Ca și I. Anestin, Mihail Sebastian arată că această piesă marchează voința lui Victor Ion Popa de a realiza o cotitură în dramaturgia sa: „Autorul n-a voit însă să parcurgă încă odată drumuri pe care a umblat. De la actul I la al doilea, d-sa abandonează punctul de plecare și schimbă total obiectivele inițiale ale piesei. Conflictul schițat în primul act cade pe un plan secundar în actul al II-lea și e definitiv părăsit în actul al III-lea. Comedie de situație la început, piesa devine dramă psihologică mai tirziu. Intervin în decursul celor două acte ultime o sumă de elemente care deplasează axa piesei. «Răfuiala» (cum își subintitulează supărător autorul lucrarea) nu mai este o ceartă pentru pământ, ci o dispută confuză între mai multe psihologii atît de nebuloase, atît de inconsistente, încît ar fi greu să o urmărim și să o pricepem. Lungi monologuri lirice, intonate confuz, neașteptate strigăte, interminabile tăceri, simboluri greoaie, explozii retorice, de cinism sau de revoltă, pagini întregi de recitare în completă ceață, totul contrazice începutul dramatic al piesei. Dar din nefericire «literatura» din *Apă vie* este fără suport dramatic. Tot ce e «literatură» în această piesă este simplu verblaj. Faptele nu au consistență, drama nu e articulată, conflictul nu e susținut. Oricît de puțin ar vorbi niște oameni care nu au nimio de spus, vorbesc prea mult.

Credem că ceea ce îi lipsește piesei d-lui Popa este coerența intimă a faptelor, stringența dramei, precizunea articulațiilor interioare. Restul e fără importanță“ (*Viața Românească*, an XXX, nr. 10, octombrie 1938, p. 98—100).

Pornind de la obiecția lui Mihail Sebastian din cronica citată de noi, Vicu Mindra subliniază faptul că: „Amplificarea excesivă a argumentărilor și abundența metaforizărilor livrești sînt, într-adevăr, evidente, în această piesă peste măsură de stufoasă. Totuși, sistemul nervos al discuției funcționează în adîncuri și răfuiala se dovedește a fi rejudicarea unei erori de tinerețe, în perspectiva amară a ireparabilei treceri a timpului“. Pornind tot de la comentariile critice din momentul premierei, după ce este de acord că „pînă la prima cădere de cortină, se realizează, cu abilitate, atmosfera de «suspense», tensiunea de dinaintea revenirii, după o lungă absență“ arată că „drama începe de abia cu al doilea act, care trece—după tipic ibsenian—la procesul unei greșeli săvîrșite în trecut. Sînt, desigur, prea multe intenții dramatice aglomerate la punctul de plecare al procesului, iar personajele secundare tind, pentru cîteva scene, să devină protagoniștii unor dra-

me individuale (fostul avocat Neacșu și tinăra sa soție înțeleasă), pe care autorul le abandonează apoi precipitat". Concluzia criticului este: „Ca și în alte scrieri ale lui V.I. Popa, strigătul se transformă treptat în șoaptă cordială, sub auspiciile umanității naturale redescoperită la noi izvoare" (volumul citat, p. 56—58).

Ștefan Cristea compară *Apă vie*, cu piesele *Glasul pământului* de Ion Marin Sadoveanu și *Acolo, departe...* de Mircea Ștefănescu și află anume legături cu nuvelele *Bătăia* și *Scrisoarsa* ale lui V.I. Popa. Criticul consideră că „fusesse o piesă scrisă mai mult pentru a fi citită. O mare bogăție de idei, nu încheiung de sudate în conflictul dramatic, aduc în piesă situații episodice, gesturi fără finalitate pentru economia ei artistică". De asemenea, socotește că „există și alte virtuozități dramatice formale, inconsecvențe în urmărirea psihologiei eroilor, care duc la lungirea piesei, printre care și încercarea lui Puiu de a da o explicație filologică dorului, a raportului dintre nume și purtătorul lui.

Totuși există în această piesă două tipuri conturate cu mare economie de mijloace: Maftei Cioată personaj de o simplitate și de o naturalitate primară în devotamentul lui, care îl scutesc de obișnuitele teoretizări bizare ale acestor personaje, și Mago, străjuind ca și Maftei, tăcut și alintător, drama lui Puiu, tip care aduce în întreaga piesă o notă de romantism exotic" (analiza piesei în volumul citat, p. 116—121).

Piesa a apărut în mai multe numere ale revistei *Familia* din Oradea, după cum urmează: *Familia* an 77, seria IV, nr. 3—4, martie-aprilie 1942, p. 27—52, actul I (cu indicația în sumar: *Apă vie*, piesă în 3 acte); *Familia*, nr. 5—6, p. 45—61, actul II (cu indicația în sumar: *Apă vie*, răfuială în 3 acte); *Familia*, nr. 7—8, p. 45—62, cu aceeași indicație (actul I de la scena XI la scena XV inclusiv); *Familia* nr. 11—12, p. 97—120, actul III (cu aceeași indicație), se publică de la scena I la scena V inclusiv, cu indicația „sfârșitul în numărul viitor" (menționăm că numărul respectiv era închinat *Memoriei lui Nicolae Iorga*, la care colaborau M.G. Samarineanu, Mario Roques, Nichifor Crainic, Pamfil Șeicaru, N. Batzaria, Alexandru Ciorănescu, D. Munteanu-Râmnic etc.), *Familia*, anul 78, seria IV-a, ianuarie-februarie 1943, nr. 1—2, p. 79—115 (cu aceeași indicație și mențiunea „sfârșit").

Până în prezent nu a fost publicată în volum.

În capitolul dedicat Teatrului Național din Iași în perioada post-belică, Ioan Massoff (*Teatrul Românesc*, VII, I p. 434) înfățișează astfel deschiderea stagiunii 1946—1947, când teatrul se afla sub conducerea profesorului N.I. Popa: „Se repeta piesa *Apă vie* de Victor Ion Popa, cu care urma să se inaugureze stagiunea; dar pentru ca să nu se spună că-și începe activitatea cu „comemorarea" fratelui, profesorul N.I. Popa a stăruit ca stagiunea să se deschidă, la 10 octombrie 1946, cu *Domnișoara Nastasia* de George Mihail-Zamfirescu".

V. R.

CUPRINS

Răspintia cea mare	5
Acord familial	99
Apă vie	139
<i>Note</i>	297

Lector : RODICA IOAN
Tehnoredactor : VASILE CIUCA

*Bun de tipar : 20.02.1985. Coli ed. 13,98.
Coli tipar 9,5.*

Comanda nr. 40 586
Combinatul poligrafic „Casa Scintei”
Plata Scintei nr. 1 — București,
Republica Socialistă România

ACTUL III

În același loc, dar subsară.

SCENA I

COANA IRINA, NEACȘU, FIȚA, BRUNEHILDE,
MAGO, IFTODE, DUMITRACHE

Toți stau copleșiți de-o mare durere și de-o mare nedumerire. În tăcerea desăvârșită, care se prelungește cităva vreme după ridicarea cortinei, detună deodată o izbitură groaznică. Toți tresar, uitându-se cu spaimă spre fereastră unde, în actul de mai înainte, se bănuise că doarme Puiu. Însă, pentru că de astă dată sint trase obloanele pe dinlăuntru, toată vorba de pe scenă urmează în șoaptă gîtuită.

FIȚA: Acum, să știți: chiar s-a împușcat!

BRUNEHILDE: Ah! Mami, a suta oară repeți același lucru! Mă și enervezi! Nu ți-a spus odată nea Neacșu că n-are revolver? Și-apoi, ce Dumnezeu, nu deosebești un foc de armă?

FIȚA (*dă din umeri*): De unde să deosebesc. Ce? Eu trag cu pușca și cu revolverul, cum trageți voi?

BRUNEHILDE: Dar ne auzi, cel puțin...

FIȚA: Vă aud! Parcă eu stau să ascult împușcăturile voastre. (*O nouă trăznitură în casă.*) Ei, mai spune că nici asta n-a fost împușcătură!

BRUNEHILDE (*scoasă din fire, vorbește cu Dumitrache*): Papi dragă, nu știu ce răbdare ai. Eu în locul tău aș trimite-o acasă. Cu sperieturile astea ale ei, are să vire spaima și în astea mici.

DUMITRACHE: M!... Astea... *(face un gest care vrea să arate că fetele mici au minte)* Dumneaei... *(adică Fița)* e... pricepi... *(mai slabă de inimă)*

BRUNEHILDE: I-e teamă că are să se omoare, nu?

FIȚA: Păi ce alta poate să mai facă, de vreme ce Neacșu l-a dovedit că nu-i el? Și de ce s-a încuiat în casă de nu vrea să vorbească nici măcar cu negrul? Spune și tu, Neacșule, n-am dreptate?

NEACȘU: Ce-ai...? A da... Trebuie să se întoarcă...

FIȚA: Cine să se întoarcă?

NEACȘU: Maștei.

FIȚA: Ce-i cu Maștei?

NEACȘU: Zic că trebuie să se întoarcă dintr-o clipă într-alta, fiindcă Irina-i acasă, n-avea unde să se ducă, de vreme ce noi toți suntem aici.

BRUNEHILDE: Mami întreabă de altceva, nea Neacșule. Ea își închipuie că domnul Puiu trebuie să se sinucidă.

NEACȘU: Da?... Se poate. Eram cu gândul în altă parte. *(Altă trăznitură.)*

BRUNEHILDE *(după ce-a așteptat o clipă, văzînd că mamică-sa nu spune, o îndeamnă)*: Ah! Mami! Hai! Spune odată, că mă enervează să aștept.

FIȚA: Ce să spun?

BRUNEHILDE: „Acum chiar s-a împușcat!”

DUMITRACHE *(care așteaptă și el aceeași vorbă, face ca încheiere)*: So!

FIȚA *(il fulgeră pe Dumitrache cu privirea)*: Aaa! Știi! Brunehilde e Brunehilde, dar tu ești tu! Ție nu-ți dau voie să... cu mine... așa... Verstanden?

BRUNEHILDE: Mami, te rog să nu-l mai cerți pe papi în societate!

FIȚA: Așa? Apoi uite de aceea se învață prost și nu mă mai respectă. S-a învățat să-i iei apărarea și numaidecît se dă la adăpostul tău.

